

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૮૨૨

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ મુંબઈની મ્યુનિસિપાલિટી

વિષય લઠ ૨૩૩ ગાથુ : ૨૬

મુંબઈની મ્યુનીસીપાલિટી.

(“શેહેર પેહેલું હિંદુસ્તાનમાં.”)

ભાગ ૧ લો.

લખનાર—ફાઝલભાઈ કરીમભાઈ ઇબ્રાહીમ.

મુબઈ :

ને. ખી. મરઝખાનવી કુંઠ, જામે જમશેદ પ્રીટીંગ વર્ક્સ,
બેલારડ હાઉસ કોટ.

૧૯૦૬.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌંપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૯૨૨

નોંધાયેલ ગ્રંથ : ૨૬

સર કરીમભાઈ ઈબ્રાહીમ, નાઈટ.

DEDICATED
IN TOKEN OF AFFECTION AND ESTEEM
TO
MY FATHER
SIR CURRIMBHOY EBHRAHIM, KT.

આ પુસ્તક,
પ્રીત અને માનની નીશાન દાખલ,
મારા પોતા,
સર કરીમલાઇ ઇબ્રાહીમ, નાઇટ,
ને
અર્પણ કર્યું છે.

$$1000 \times 10^6 \times 10^6 \times 10^6$$

$$1000 \times 10^6 \times 10^6 \times 10^6$$

$$1000$$

$$1000 \times 10^6 \times 10^6 \times 10^6$$

$$1000 \times 10^6 \times 10^6 \times 10^6$$

$$1000 \times 10^6 \times 10^6 \times 10^6$$

$$1000 \times 10^6 \times 10^6 \times 10^6$$

$$1000$$

$$1000 \times 10^6 \times 10^6 \times 10^6$$

મુંબઈની મ્યુનીસીપાલિટી.

લખનાર—મી० ફાજલભાઈ કરીમભાઈ ઇબ્રાહીમ.

લખનારની નેમ.

આ મુંદર મુંબઈ શહેર, જે હિંદુ સત્તાનનાં સરવે શહેરોમાં પહેલી પંક્તી ધરાવતું હોવાનો દાવો કરે છે, અને જે ૧૪૩૪૨ એકર, એટલે આશરે ૨૨૫ સકવેર માઇલના વીસતારની જ મીનપર લગભગ આઠ લાખ માણસોને વાસો આપે છે, એવાં માટાં અને ગીચ વસતીવાળાં શહેરનો બોહોળો વહીવટ જે જાહેર ખાતાંની મારફતે થાય છે, તે ખાતાં વીથે થોડીક જાણવાલેગ વીગતો વાંચનાર આગળ રજુ કરવાની નેમથી હું આ લખાણ શરૂ કરું છું. જુના ઇતીહાસમાં હું જવા માંગતો નથી. હાલ મુંબઈનું જે મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશન, સરકારે આપેલી સત્તાની રૂએ, મુંબઈ નગરી ઉપર રાજ કરે છે, તેની અદારમી સદીમાં કેવી રીતે શરૂઆત થાઈ, અને તે નાની શરૂઆતપરથી આસતે આસતે કેવી રીતે પ્રજાને સ્વરાજના ઉદ્ધે વધુ અને વધુ મળતા ગયા, અને રક્તે રક્તે કેવી રીતે હાલનાં તેનાં અંધારનપર તે આપયું, તે સમજાવવા માટે તો મારું લખાણ કદાચ ધારાના તથા ઇતીહાસના અભ્યાસીઓને મનમાનવું થાય, પણ સામાન્ય વાંચનારને તેથી કંટાળો ઉપજે. એટલા માટે કોર્પોરેશનનું હાલનું અંધારન શું છે, તેનો વહીવટ કેટલો બોહોળો છે, અને તે બોહોળો વહીવટ

કરવાની તેની યુક્તિ શી છે અને સત્તા કેટલી છે, અને એ વહીવટ તે કેવી રીતે બજાવે છે, તે વીથેની ટૂંક સમજણ આ લખાણથી આપવાનો મારો ઇરાદો છે. મુંબઈના દરેક શહેરીએ એ વીથેનું થોડું ઘણું જ્ઞાન જરૂર ધરાવવું જોઈએ. છતાં ઘણા થોડાજ શહેરીઓને તે વીથે કંઈક ખ્યાલ હશે. યુજરાતી છાપામાં કોર્પોરેશનની અને સેટેનડીંગ કમીટીની સભાઓના જે હેવાલ છપાય છે તે દેશી પ્રજામાં ઘણી ઉલટથી વંચાય છે એ જાણીવું છે. મારા જાણવા પ્રમાણે બા નુઓનાં કેટલોક વરગ પણ એ હેવાલો વાંચવાની ઉલટ રાખે છે. આમ હેવાલો મુંબઈની મ્યુનીસીપાલિટી વીથે જાણવાલેગ વીગતો જો એ વાંચનારાઓ સનમુખ મુકી હોય, તો તેવાં જ્ઞાન સાથે સભાના હેવાલો વધારે સમજણથી વંચાઈ શકાય અને વધારે વજનદાર માલમ પડે, એમ ધારી નીચલી નોંધો લખી છે.

શેહેરની વસતી.

દર દસ વરસે શહેરની વસતીની ગણતરી સરકાર કરાવે છે, અને તેના અરજમાં મ્યુનીસીપાલિટી કાજો આપે છે. આવી છેલ્લી ગણતરી તા. ૧ લી માર્ચ ૧૯૦૧ ની રાત્રે કરવામાં આવી હતી. ઘણી દલગીરીની વાત છે કે એ વસતીની ગણતરી કરવાનું એવી માસમમાં ડરાવ

વામાં આવ્યું હતું કે જે માસમાં મરજીનો ત્રાસ વીશેષ હતો. માર્ચ માસ માં મરજી પુર જોસમાં ચાલતી હોવાથી વસતી વીપેરાઈ ગયલી હોવી જોઈએ, એટલે એવી વેળાએ ગણત્રીનું કામ થવું જોઈતું નહતું. એ રીતે કરેલી ગણત્રીના આંકડા તદ્દન ખરા તો હોયજ નહીં. પણ તે છતાં આવકગણવક, જનમ, મરણ, વગેરે સરવે બાબતોમાં મયુનીસી પલ ખાતાઓએ એ આંકડા ઉપર પોતાનો હોસાબ ગણે છે, તે ધયાતમાં રાખવાની જરૂર છે. છેલ્લી ગણત્રી પ્રમાણે મુંબઈ શહેરની એકંદર વસતી ૭૭૬૦૦૬ માણસોની લેખાઈ છે. ગણત્રી કરનાર અમલદાર પોતે કયુલ કરે છે કે એ આંકડા ખાતરીદાર નથી. એટલે કે તે આંકડાઓ ગણત્રીના દીવસની વસતી દેખાડે છે પણ મુંબઈની સાધારણ વસતી એ કરતાં વધારે હોવી જોઈએ. કેટલી વધારે, તેની અટકળ જુદી જુદી રીતે કરતાં તે ૮ લાખ ૨૦ હજારના આંકડા ઉપર આવે છે.

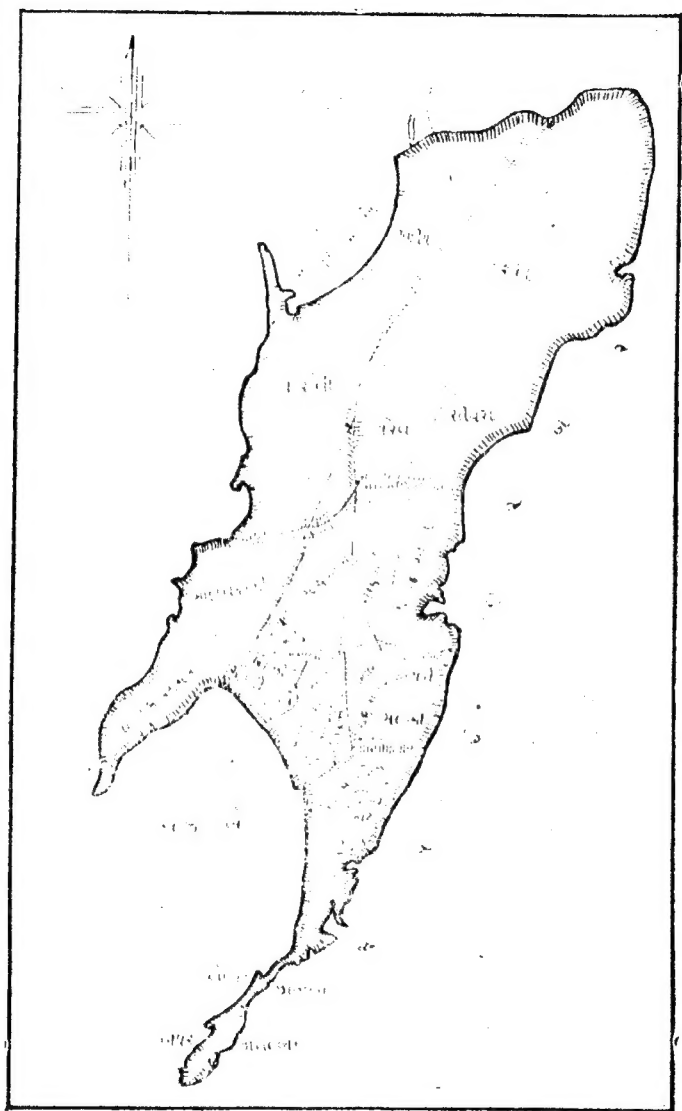
શહેરના વીસતાર.

એ આશરે સવાઆઠ લાખ માણસ ની વસતીનો વસવાટ ૧૪૩૪૨ એકર એટલે આશરે સાડીબાવીસ સકવેર મા ધલના વીસતારની જમીન ઉપર થયો છે.

વસતી અને વીસતારની સરખામણી કર્યે તો એક એકરે ૫૬ માણસની વસતી આવે છે. એ વસતી ગીચ ગણાવી જોઈએ. ૧૮૯૧ ના આંકડા લઈએ તો, લંડનમાં એક એકરે ૫૬ માણસ વસે છે, અને કલકત્તામાં ૫૪ માણસને ભાગે એક એકર જમીન આવે છે. અલબત્તાં, વાંચનારને સમજાવવાની જરૂર નથી કે જેમ વસતી ગીચ તેમ શહેર સુધરાઈ ખાતાંની મુશકેલી વધારે. મુંબઈની મયુનીસીપાલીટીનાં કામનું તોલ કરતી વખતે યાદ રાખવાની જરૂર છે કે સાંકડી જમીનની ચીપ ઉપર ચંપાયલી જખરજસત મોટી વસતી સાથે તેને કામ લેવું પડે છે.

મયુનીસીપલ બંધારન.

મુંબઈમાં પહેલવહેલું મયુનીસીપલ કોર્પોરેશન તા. ૧ લી જુલાઈ ૧૮૬૫ ને દીને સથપાયલું ગણાય. એ દીને એ ૬ નવા કાયદો અમલમાં આવ્યો જેની રૂએ મુંબઈના “જસ્ટીસ ઓફ ધી પીસ” એટલે મુલેહતા અમલદારોનું એક કોર્પોરેશન બનાવવામાં આવ્યું, અને તેઓને જમીન ધરાવવાની, કર અને જગાત નાખવાની, નાણાં ઉછીના લેવાની, મયુનીસીપલ ખરચપર કાચુ રાખવાની તથા મયુનીસીપલ કારભારપર દેખરેખ રાખવાની સત્તા આપવામાં આવી. સરવે મયુનીસીપલ વહીવટ એક કમીશનરને સોંપવામાં આવ્યો, જેની ને મણુક કરવાની સત્તા સરકારે પોતાના હાથમાં રાખી. દર વરસના આવક ખરચના અડસટા કમીશનરે જસ્ટીસો આગળ રજુ કરવાનું હોયવું, ને તેમાં વધઘટ કરવાની સત્તા જસ્ટીસોને મળી. એ દરમયાન પ્રખ્યાત મયુનીસીપલ કમીશનર મી. ૦ આરથર કાફરડને અમલ આવ્યો, જેની લખલુટ ખરચની કારકી રીતે એ પહેલી કોર્પોરેશનનો અંત આણ્યો. મયુનીસીપલ કાયદો ફરી સુધારવાની સરકારને ફરજ પડી, ને એક વધારે વાસંતવીક અને સત્તાદાર કોર્પોરેશનની સંચાલના ૧૮૭૨ ના વરસમાં પસાર કરેલા એક નવા કાયદાથી ૧૮૭૩ ના સાલમાં થાઈ. હાલ જે ખરેખર મુંબઈની પ્રજાનું કોર્પોરેશન છે તે એ વખતથી હસતીમાં આવ્યું, ને જસ્ટીસ ઓફ ધી પીસનું કોર્પોરેશન નીકળી ગયું. આ કોર્પોરેશનના ૬૪ સભાસદો હોયવામાં આવ્યા, જેમાંના ૧૬ સરકાર તરફની નેમણુકતા, ૧૬ જસ્ટીસ ઓફ ધી પીસ તરફની નેમણુકતા, ને બાકીના ૩૨ કરભરનારાઓ તરફની નેમણુકતા હતા. નાણા સંબંધી બીજે કેટલાક વહીવટ એ કોર્પોરેશનની એક કમીટીને સોંપવામાં આવ્યો. એ કમીટી ૧૨ સભાસદોની ધરાવવામાં આવી અને તેનું નામ “ટાઉન કાઉનસીલ” આપવામાં

ગુજરાત રાજ્ય નકશો

આવયું. કોરપોરેશનના કામદાર દાખલ
એક કમીશનર નેમવાની સત્તા સરકારે
અગાઉ માફક પોતાનાજ હાથમાં રાખી.
એ કોરપોરેશન ૧૮૮૮ સુધી નીલયું.
તેના ૧૬ વરસના અમલ દરમિયાન જ
અનુભવ મળ્યો તે પરથી મુંબઈ સર
કારે કાયદો સુધારવાનું માથે લીધું,
ને નામદાર લોરડ રેના પ્રમુખપણા હે
ઠળ મળેલી મુંબઈની લેજિસલેટીવ કાઉ
ન્સીલે ૧૮૮૮ નો નંબર ૩ જ વાળો
કાયદો પસાર કરી પ્રજા સ્વરાજને આ
ગળ વધારનાર હાલનું મયુનીસીપલ
બંધારન પેદા કર્યું. એ કાયદાનો અ
સલ ખરડો માજી મયુનીસીપલ કમીશ
નર મી૦ (પછવાડેથી, સર ચારલસ) એ
લીવટની મસલત સાથે સરકારના તે વ
ખતના લીગલ ડીપેટાઈનસર આનરેબલ
મી૦ નેલરે ઘડી કહાડ્યો હતો, અને
કાઉન્સીલમાં ઘટના ફેરફારો સાથે તે
પસાર કરાવવામાં ઘણો આગેવાની ભર્યો
ભાગ કોરપોરેશનના પ્રતીનિધીઓ દાખ
લ મરહુમ આનરેબલ મી૦ કાશીનાથ
ત્રીબક્ તેલંગ તથા આનરેબલ મી૦
(હવે, સર) શ્રીરંજશાહ મેરવાનજી મે
હતાએ લીધો હતો. પોતે કાયદો બનાવ
નારાઓમાંના એક, એટલે તે કાયદાની
કોઈ પણ બારીકીનો સવાલ નીકળતાં
સત્તાદાર ખુલાસો સર શ્રીરંજશાહ મેહતા
ઝટ કરી શકે એમાં નવાઈ શી? કોરપો
રેશનનું માટું નસીબ કે આવા એક
કુશળ ધારાશાસ્ત્રીની મદદ તેને જ્યારે
જંઘયે ત્યારે તુરતાતુરત અને વગર
ખરચે મળી શકે છે. તેવીજ બીજી
મદદ મી૦ તેલંગની પણ ચાલુ રહી
હતે તો મુંબઈની શેહેરી સમાજ બમ
ણી ભાગ્યવંત ગણાતે. પણ હાઈ કોર
ટના જડજની પદવીએ ચઢતાં એઓએ
કોરપોરેશન સાથનો પોતાનો સંબંધ
છોડ્યો હતો, ને ત્યાર બાદ, અફસોસ!
કે ટુંક સુદતમાં એ નામાંકીત નરની
જીંદગીજ ખતમ થાઈ હતી.

હાલનું કોરપોરેશન-તેનું બંધારણ.

હવે હાલનું કોરપોરેશન શી રીતે બ
નયું છે તેપર આવીએ. કોરપોરેશનના
સભાસદોની સંખ્યા ૬૪ ઉપરથી વધારી
ને ૭૨ ની કરી. ૪૨ ભરનારાઓ ૩૨
સભાસદો ચુંટી કાઢતા હતા તેને બદલે
૩૬ ચુંટી કાઢવાનો તેઓને હક મળ્યો,
પણ તે એટલા ફેરફાર સાથે કે એ ચુંટ
ણીમાં ૪૨ ભરનારાઓ સાથે હીંદુસ્તાનની
તથા વીલાયતની યુનીવર્સીટીના ગ્રાડ્યુ
એટેડોને પણ સામેલ કર્યા, પછી તે ૪૨
ભરતા હોય કે નહીં. સરકારે અગાઉ
માફક ૧૬ સભાસદો નેમવાનો હક રા
ખ્યો; તેમજ સુલેહતા અમલદારોનો હક
પણ એટલાજ સભાસદો ચુંટી કાઢવાનો
રહ્યો. મુંબઈની યુનીવર્સીટીને તેમજ
મુંબઈની વેપારી એમબર (એમબર એફ
કોમરસ)ને અગાઉ એક પણ સભાસદ
ચુંટી કાઢવાનો હક ન હતો તે દરેકને
બંને સભાસદ ચુંટી કાઢવાનો હક મળ્યો.
એટલે ૩૬+૧૬+૧૬+૨+૨ મળી એકંદર
૭૨ સભાસદો થયા. એ સભાસદોને
“કાઉન્સીલર”ના એકલાખ આપ્યો.

ચુંટણી કરવામાં કોણને મત આપવાનો હક છે.

ચુંટણી કરવા સારું શેહેરના નીચે મુ
જબ સાત વીલાગો (વારડ) કરાવ્યા છે.
દરેક વારડ એટલે વીલાગને ફેટલા કાઉ
ન્સીલર ચુંટવાનો હક છે તેના આંકડા
નીચે આપ્યા છે:—

વારડ કાઉન્સીલરો.

કોટ.....	૬
માંડવી.....	૮
બુલેશવર.....	૮
ગીરગામ.....	૫
ભાયખલા.....	૫
પરેલ.....	૨
માહીમ.....	૨

વારડોની સંખ્યા તથા સરહદોમાં તથા તેઓ તરફથી ચુંટાવાના કાઉનસીલરોની સંખ્યામાં ફેરફાર કરવાની કોરપોરેશનને સત્તા આપેલી છે. પણ અત્યાર સુધીમાં કોરપોરેશનને કાંઈ પણ ફેરફાર કર્યો નથી, ને ૧૮૮૮ ની ગોઠવણ હજી પણ ચાલુ છે.

મરજીના સભ્યો તથા સીટી ઇમ્પ્રુવમેન્ટ વસતી થતા શેહેરની રચનાના ફેરફારના સભ્યો, તેમજ 'મીન્સ' કારણથી જુદા જુદા જીલ્લાઓના વસવાટમાં જે ઉચલપાચલ થાઈ છે ને હજી પણ થાશે તેને લીધે માડ વહેલે વારડોની ગોઠવણ બદલવાની કોરપોરેશનને ફરજ તો પડશે. કાંઈ પણ ફેરબદલી કોરપોરેશન કરે તેને સરકારની બહાલી જોઈએ એમ કાયદામાં દરાવેલું છે.

દરેક વારડની ચુંટણીમાં મત આપવાનો હક ફક્ત એવાંજ માણસ (સ્ત્રી તેમજ પુરૂષ) ને આપવામાં આવ્યો છે કે જે,

(૧) તે વારડમાં રહેતો હોય અથવા ત્યાં કાંઈ ઘર કે જમીન ધરાવતો હોય; અને

(૨) ૨૧ વરસની ઉંમરે પુર્ણ ચુકવો હોય; અને

(૩) યા તો વરસ દહાડે ૩૩૦ સુધી ધરવેરો, અથવા ગાડી ધોડાની જ ગાત,* કે અંને સાથે મળી, મયુનીસીપાલીટીને ભરતો હોય; યા તો શ્રીદીશ હીંદુસ્તાનની કે વીલાયતની કોઈ પણ મયુનીસીપાલીટીના ગ્રાડ્યુએટ હોય.

સુલેહના અમલદારો તરફની ચુંટણીમાં મત આપવાનો હક ફક્ત મુ'બઈમાં વસતા સુલેહના અમલદારોનેજ આપ્યો છે.

તેમજ વળી મયુનીસીપાલીટી તરફની ચુંટણીમાં મત આપવાનો હક ફક્ત મુ'બ

* ગાડી ભાડે ફેરવનારા ૩૩૦ સુધીનું પણ જગત ભરતા હોય તોપણ તેમને મત આપવાનો હક નથી.

ઈમાં વસતા ફેલોઝનેજ આપવામાં આપ્યો છે. અને જાણવડું યોગ્ય છે કે તથા મયુનીસીપાલીટી આકટે મયુનીસીપાલીટીના અંધારણમાં ફેરફાર કરી ફક્ત ૧૦૦ નવા ચુંટેલા ફેલોઝને મયુનીસીપાલીટીનો વહીવટ સોંપ્યો છે ને બાકીના સમજા અસલી ફેલોઝને ફક્ત માનના ફેલોઝ બનાવ્યા છે તે કામદાર તથા માનદાર અંને જાતના ફેલોઝને મયુનીસીપલ ચુંટણીમાં મત આપવાનો હક હજી રહ્યો છે.

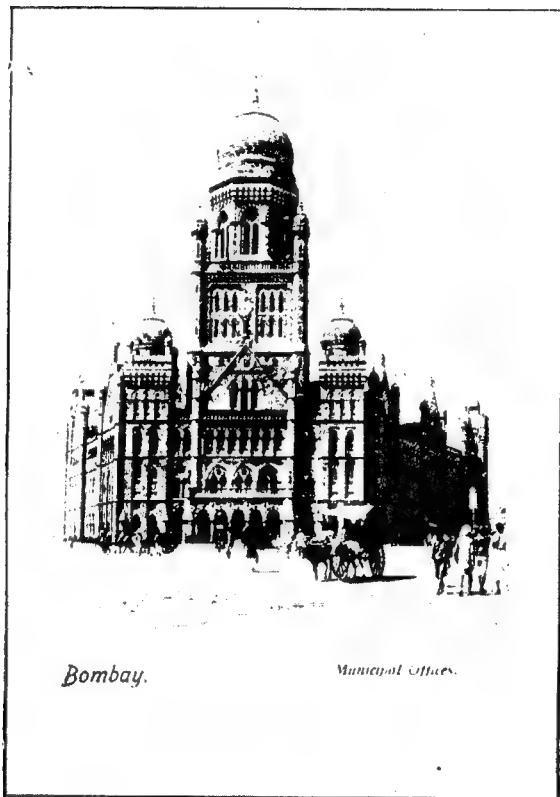
ચુંટણી સારું રજુ થવાનો હક કોણને છે ?

વારડની ચુંટણી સારું રજુ થવાનો હક ફક્ત તેજ પુરૂષને છે (સ્ત્રીને નહી) કે જે, ચુંટણી થાય તે વખતે, કોઈ પણ વારડના મત આપનારા તરીકે, અથવા તો સુલેહના અમલદાર તરીકે, અથવા તો મયુનીસીપાલીટીના ફેલો તરીકે મયુનીસીપલ આપડામાં નોંધાયો હોય.

સુલેહના અમલદારોની તથા મયુનીસીપાલીટીની તથા એમબર ઓફ કોમરસની ચુંટણી સારું ઉભા રહેવાનો હક ફક્ત તેજ પુરૂષને છે (વળી સ્ત્રીને નહી) કે જે ચુંટણી વખતે મયુનીસીપલ આપડામાં સુલેહના અમલદાર, કી'વા ફેલો, કી'વા એમબરના એક સભાસદ દાખલ, નોંધાયેલો હોય.

કોણથી કોરપોરેશનના સભાસદ ન થવાય ?

સ્ત્રી જાતીથી કોરપોરેશનના સભાસદ થવાયજ નહી. સરવે જાતની લાયકાત ધરાવવા છતાં પણ નજ થવાય ! કોઈ અબજા વાંચનાર પૂછશે કે કેમ નહી ? અને શું ગુનાહ કર્યો કે સરકારે ઉઠાને રદ કર્યાં ? સ્ત્રી જાતની એવાં કામોમાં ભાગ લેવાની લાયકાત વીશે કાંઈ પણ બોલવાનો જોખમ માથે લીધા વગર હું એટલુંજ કહીશ કે, સરકારે કાંઈ સાધારણ ધારણથી ઉલટા જઈ એમ કર્યું નથી. વીલાયતમાં પણ હજી એવા હક સ્ત્રી જાતને મળ્યા

Bombay.

Municipal Offices.

મ્યુનીસીપલ ઓફીસ,

નથી, જે કે તે મળવાની મન્યુત કોશિશ કેટલીક બાનુઓ કરે છે. પણ સુબંધની યુનીવર્સિટીની સેનેટમાં દાખલ થવાનો સ્ત્રીઓને ઉક મળ્યો છે. ડાક્ટર મીસીસ પીચી શીપસન, તથા મીસ ઓડોર જુની સેનેટનાં ફેલોઝ હતાં. હાલની નવી સેનેટમાં ફક્ત ઓડોર બાનુ ફેલો હોવાનું માન ધરાવે છે અને તે મીસ ઓડોર (હવે મીસીસ ઓનડરસન) છે. કોરપોરેશનની સભામાં પણ બાનુઓને ખીરાજવાનો ઉક માટે વહેલે મળે તો નવાઈ નહીં.

કોઈ ધણી દેશનીકાળની સજા પામ્યો હોય, અથવા કોઈ ઓંવા યુનાઇટેડ જોને માટે છ માસથી વધારેનું 'કેદ' બાનું કાયદામાં ફરમાવયું હોય તો યુનાઇટેડ સાઈ' બંદીબાનાની અથવા બાધીમારની સજા પામ્યો હોય, તો તેનાથી પણ કોરપોરેશનનો સભાસદ ન થવાય, સીવાય કે પાછળથી તે સજા ફેરવાઈ હોય, કે રદ થઈ હોય, અથવા તો સરકારે તેને ઓંદોશમાંથી ખાસ મુક્ત કર્યો હોય.

કોઈ ધણીએ દીવાળું કહાડયું હોય અને તેને છેવટની છુટ ન મળી હોય તો તે પણ સભાસદ ન થઈ શકે.

વળી કોઈ શખસ કમીશનર કે ડેપ્યુટી કમીશનર દાખલ કે બીજી રીતે મયુનીસીપલ ઓધિદાર કે નોકર હોય, મુંબઈની સમાલકોઝ કોરટનો વડો નવાયા ધીશ હોય, અથવા કોરપોરેશનનાં કોઈ પણ કંત્રાક્ટ કે નોકરીમાં કોઈ ભાગ કે લાભ ધરાવતો હોય તો તેનાથી પણ કોરપોરેશનનો સભાસદ થવાય નહીં.

ઉપલા સરવેમાંના કોઈને સરકાર પણ સભાસદ દાખલ નેમી ન શકે એમ કાયદામાં હરાવયું છે.

સમાલકાઝ કોરટના વડા નવાયાધીશને કોરપોરેશનથી વેગળો કરવાની જરૂર એ કે કેટલાક મયુનીસીપલ કળ્યાઓ ખાસ તેનેજ સાંભળવા એવું કાયદામાં હરાવેલું છે તેથી તેની સવતંત્રતા જળવાઈ રહે.

કોરપોરેશનની જાહેગી.

૧૮૮૮ ના નંબર ૩ જ વાળા કાયદા પ્રમાણે પહેલવહેલા ચુંટાયલા સભાસદો (કાઉન્સિલરો) તા. ૧ લી એપ્રિલ ૧૮૮૯ ના દીનથી ઉક્રમત ભાગવવા લાગ્યા. દરેક ચુંટણીના કાઉન્સિલરોની જાહેગી પણ વરસની નેમલી છે. એ રીતે તા. ૧ લી એપ્રિલ ૧૮૮૯ થી તે અત્યાર સુધીમાં પાંચ ચુંટણીના કાઉન્સિલરો ઉક્રમત ભાગવી ગયા છે; અને છઠી ચુંટણીવાળા હાલ ઉક્રમત ધરાવે છે. તેઓ તા. ૧ લી એપ્રિલ ૧૯૦૪ ના દીવસથી ઉક્રમતમાં આવ્યા, અને તેમની ઉક્રમત તા. ૧ લી એપ્રિલ ૧૯૦૭ ને દીને અપોરે ૧૨ વાગે સમાપ્ત થશે. એ રીતે કાઉન્સિલરો અદલાતા રહે છે, પણ કોરપોરેશન તો એક કાયમ સત્તા ધારી મંડળ છે, અને જ્યાં સુધી મયુનીસીપલ કાયદો અમલમાં હશે ત્યાં સુધી તેની જાહેગી, તેની સત્તા, અને તેની જાંખમદારી ચાલુ રહેશે.

મયુનીસીપલ સત્તાધારીઓ.

મયુનીસીપલ કાયદા પ્રમાણે શહેરનો વહીવટ કરવા સાઈ' પણ સત્તાધારી હરાવવા છે:-

૧-કોરપોરેશન.

૨-સ્ટ્રેનડીંગ કમીટી.

૩-મયુનીસીપલ કમીશનર.

કોરપોરેશનની સભાઓ.

કોરપોરેશનની સાધારણ સભા દર મહીને એકથી બેલાવવાની ફરજ છે. એ ઉપરાંત જરૂર પડે ખાસ સભાઓ પણ બોલાવી શકાય. દરેક સભા સાઈ' હરાવેલું કામકાજ પૂરું થાય ત્યાં સુધી સભા પાછીને પાછી મળતી જાય. ધણું કરી સભા મળવાનો વખત અપોરેના ૩ કલાકે હોય છે ને સભા સાંજના ૫ વાગ્યા સુધી બેસે છે. સભાના દીવસો ધણું કરી સોમવાર તથા ભરેસપતવારના હોય છે. સોમવારે સભા મળી હોય ને પાંચ વાગ્યા સુધીમાં કામ ખલાસ ન થાય તો તે પછીના ભરેસપત

વારે ૩ વાગે પાછી મળે, ને તે દીવસે પણ કામ પુરું ન થાય તો બીજે સોમ વારે ૩ કલાકે પાછી બેસે. એ પ્રમાણે કામ આટોપે ત્યાં સુધી સભા ચાલુ બેસે છે. ચુંટણી પછીની પહેલી મીટીંગનો દીવસ, કલાક તથા જગ્યા નક્કી કરવાનું કમીશનરને સોંપેલું છે. દર વરસની પહેલીજ મીટીંગમાં 'પ્રેસીડેન્ટ' એટલે પ્રમુખની ચુંટણી થતી જોઈએ. પ્રમુખ નક્કી થયા પછીની દરેક મીટીંગનો દીવસ કલાક તથા જગ્યા પ્રમુખ નક્કી કરે. પણ અગરજો કોઈ પણ સંબંધથી પ્રમુખની જગ્યા ખાલી પડેલી હોય, અથવા તે પ્રમુખ પોતાનો અમલ બંતવી શકે તેમ નહીં હોય, તો પછી સટેનડીંગ કમીટીનો પ્રમુખ (ચેરમેન) તે નક્કી કરે.

કોરપોરેશનનો પ્રમુખ.

દર વરસની પહેલી મીટીંગમાં જ પ્રમુખ મુકરર થાય તે ત્યાર પછીના બીજા વરસની પહેલી મીટીંગ સુધી કાયમ રહે. પછી નવા પ્રમુખ નેમાય અથવા તો તેનો તેજ પ્રમુખ પાછો નેમાય. કદાચ મરણથી કે બીજા કોઈ પણ કારણથી વરસની અધવચમાં પ્રમુખની જગ્યા ખાલી થાય તો જેમ અને તેમ જલદી નવા પ્રમુખ ચુંટી કહડાય, ને વરસના બાકી રહેલા વખત સુધી તે અમલ ભાગવે. સભા મળવાને વખતે પ્રમુખ જો સભામાં હાજર હોય તો સભાની ખુરસી તેનેજ લેવી જોઈએ, પણ કદાચ તે ગેરહાજર હોય, કે પ્રમુખની જગ્યા ખાલી પડેલી હોય, તો સભા કોઈ પણ સભાસદને ખુરસીમાં બેસાડી શકે.

૧૮૭૩ માં કોરપોરેશનની સંચાપના થાઈ ત્યારથી તે અત્યાર સુધીમાં નીચે લખેલા ગ્રહસંથો પ્રમુખપદ ભાગવવા પામ્યા છે:-

૧૮૭૩-કેપટન જી. એમ્ક. હેનરી, (તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બરથી.)

૧૮૭૪-કેપટન જી. એમ્ક. હેનરી,

મી. જી. એ. ફોરબસ.

૧૮૭૫-મી. જી. એ. ફોરબસ, મી. ડોસાભાઈ ફરામજી સી. એમ્સ. આઈ.

૧૮૭૬-મી. ડોસાભાઈ ફરામજી સી. એમ્સ. આઈ.

૧૮૭૭-લફ્ટનન્ટ કરનલ એમ્સ. એમ્ક. હેનકોક.

૧૮૭૮-લફ્ટનન્ટ કરનલ એમ્સ. એમ્ક. હેનકોક.

૧૮૭૯-રાવસાહેબ વીશવનાથ નારાયણ મંડળીક, સી. એમ્સ. આઈ.

૧૮૮૦-રાવસાહેબ વીશવનાથ નારાયણ મંડળીક, સી. એમ્સ. આઈ.

૧૮૮૧-ડા. થોમસ બલેની.

૧૮૮૨-સર ક્રાનક હેનરી સુટર, સી. એમ્સ. આઈ.

૧૮૮૩-સર ક્રાનક હેનરી સુટર, સી. એમ્સ. આઈ.

૧૮૮૩-૮૪-મી. રઘુનાથ નારાયણ ખોટે, સી. આઈ. ઇ.

૧૮૮૪-૮૫-ધી આનરેબલ મી. ડી. રાઝશાહ મેરવાનજી મેહેતા, એમ. એમ.

૧૮૮૫-૮૬-ધી આનરેબલ મી. ડી. રાઝશાહ મેરવાનજી મેહેતા, એમ. એમ. સી. આઈ. ઇ.

૧૮૮૬-૮૭-ડેપુટી સરજન જનરલ એમ્સ. ફ્રાન્ક, એમ. ડી.

૧૮૮૭-૮૮-કેપટન સર હેનરી મારલેન્ડ

૧૮૮૮-૮૯-મી. રહીમતલ્લા મહમદ સાયાની એમ. એમ., એલ. એલ. બી.

૧૮૮૯-૯૦-મી. ગ્રેટન ગીઅરી.

૧૮૯૦-૯૧-આનબહાદુર મનચેરજી કાવસજી મરઝવાન. સી. આઈ. ઇ.

૧૮૯૧-૯૨-મી. જી. કોટન.

૧૮૯૨-૯૩-મી. ઝવેરીલાલ ઉમીયા શંકર યામીક.

૧૮૯૩-૯૪-ડા. થોમસ બલેની, સી. આઈ. ઇ.

૧૮૯૪-૯૫-થી આનરેબલ મીં અ
બકુલ્લા મેહેરઅલી ધરમસી.

૧૮૯૫-૯૬-મીં જી. ડબલ્યુ. રાઉટન.

૧૮૯૬-૯૭-મીં કાવસજી હોરમસ
જી, જી. જી. એમ. સી.

૧૮૯૭-૯૮-સર જયેરજી કોટન.

૧૮૯૮-૯૯-થી આનરેબલ મીં લા
જમ્દર ફીશણા ભટ્ટવડેકર.

૧૮૯૯-૧૯૦૦-થી આનરેબલ મીં
ઇભરાહીમ રહીમતલ્લા.

૧૯૦૦-૦૧-મીં સી. ડી. બરક,
મીં એસ. રેબસ.

૧૯૦૧-૦૨-મીં દીનશાહ એદલજી
વાછા.

૧૯૦૨-૦૩-મીં મુળજી ભવાનીદાસ
બારભાયા.

૧૯૦૩-૦૪-મીં ફાઝલભાઇ વીચરા
મ, સી. આઇ. ઇ., મીં જેમસ
મેકડોનલ્ડ.

૧૯૦૪-૦૫-મીં જેમસ મેકડોનલ્ડ

૧૯૦૫-૦૬-થી હોનરેબલ સર શીરો
જશા મેહેરવાનજી મેહેતા, એમ. એ.
ફે. સી. આઇ. ઇ.

કોરપોરેશનનાં કામકાજની નોંધ.

દરેક સભામાં જે સભાસદો હાજર
હોય અને જે કામકાજ થાય તેની નોંધ
("મીનીટસ") એક પોથામાં ચોખ્ખી રીતે
દાખલ કરવાની ફરજ મયુનીસીપલ સે
ક્રેટરીને માથે નાખેલી છે. દરેક સભાની
નોંધ ઉપર તેની પછીની સભામાં પ્રમુખ
સહી કરે છે. પણ તેમ કરવા અગાઉ
કોઇ સભાસદને કોઇ વરવાંધો હોય તે
તેઓ સાંભળે છે ને તેમની નજરમાં
વાજખી દીસે તો ઘટતો ફેરફાર કરે છે.
એ નોંધ પોથો દરેક વાજખી વખતે
મયુનીસીપલ ઓફીસમાં કોઇ પણ શખ
સને જોવા હોય તો જોઇ શકાય છે.
તે જોવાનું દામ આના આઠ ઠરાવયું
છે, પણ કોરપોરેશનના કોઇ સભાસદને

તે પોથો જોવા હોય તો તે વગર દામે
જોઇ શકે. સભાની નોંધો છાપવી એમ
કાયદામાં લખ્યું નથી; પણ સગવડને
આનર એ સધળી નોંધો છાપી તેની
અકેડી નકલ દરેક સભાસદપર મોકલી
આપવામાં આવે છે. વળી આખાં વર
સની નોંધોની ચોપડીઓ છપાય છે, તે
પણ દરેક સભાસદને મળે છે.

કોરપોરેશનને માથે કામકાજનો ભો
જો ક્રેટરીએ તેનો કાંઇક ખયાલ એટલા
પરથી આવથે કે વરસ ૧૯૦૩-૦૪ *
નાં કામકાજની નોંધ મોટા કદના ૯૭૪
સફાના એક દલદાર પોથામાં સમાઇ
છે. એ તો ફક્ત કોરપોરેશનનું કામકાજ.
તેની સટેનડીંગ કમીટીના એજ વરસનાં
કામકાજનો પોથો ૯૩૧ સફાનો બનેલો
છે. એ ઉપરાંત કોરપોરેશનની ૧૦૦
ઉપર કમીટીઓ નેમાય છે તેનાં કામકા
જની નોંધ તો છાપવામાં આવતી નથી.

સટેનડીંગ કમીટી.

કાંઇક પરચુટણ વહીવટ, જે કોરપો
રેશન જેવી જોડી સભાને સોંપવા ઠીક
નહીં પડે, તેમાં ચોક્કસ કરી નાણાં સં
બંધી ક્રેટરીએ વહીવટ કરવા માટે, કોર
પોરેશનના ૧૨ સભાસદોની એક કમી
ટી ઠરાવી છે, જેને અસલ " ટાઉન કા
ઉનસીલ " નો એલકાબ હતો, પણ હા
લના આકટ પ્રમાણે તે " સટેનડીંગ
કમીટી " ને નામે ઓળખાય છે. એ
કમીટીના ૧૨ સભાસદોમાંના ૮ ને કોર
પોરેશન પોતે ચુંટી કાઢે છે ને બા
કીના ૪ ની નેમલ્યુક સરકાર તરફથી
થાય છે. ત્રણ ત્રણ વરસે કોરપોરેશન
નવી થાય છે તે સાથે સટેનડીંગ કમી

* વાંચનારે યાદ રાખવું જે મયુનીસીપલ
વહીવટ સાથે વરસ તાં ૧ ઈ એપ્રિલથી
શરૂ થાય છે ને તાં ૩૧ મી માર્ચે ખતમ
થાય, છે, એટલા વાસતે ૧૯૦૩-૦૪ નું વરસ
એટલે કે તાં ૧ ઈ એપ્રિલ ૧૯૦૩ થી તાં
૩૧ મી માર્ચ ૧૯૦૪ સુધીના બાર માસનું
વરસ સમજવું.

રી પણ નવી થાય છે. એટલે દરેક નવી કારપોરેશન નવી સ્ટેનડીંગ કમીટી ચુંટી કાઢે છે. એક સ્ટેનડીંગ કમીટી નીમાઇ કે તે બાર મહિના એમની એમ ચાલે, સીવાય કે, કોઇ સભાસદનું મરણ થાય, કે તે રાજીનામું આપે કે બીજી રીતે નીકળી જાય, તો તેની જગ્યા કારપોરેશન કે સરકાર નવી ચુંટણી કે નેમલ્યુકથી પૂરે. પણ બાર માસ પછી સભાસદોમાં ફેરફાર કરવા સાથે એવી રીતે રાખી છે કે મધુનીસીપ લ સેક્રેટરી એક સોરતી કાઢે. તે આ પ્રમાણે કે આઠ કોરા કાગળના ટુકડા લઈ ચારપર લખે કે “રહે છે” ને ચારપર લખે કે “નય છે,” ને તે દરેકને એક પરખીડાંમાં ખીડી તેપર પોતાની માહોર કરી એક થેલીમાં આઠે પરખીડાં નાખે. વળી “રહે છે” નાં બે ને “નય છે” નાં બે એવાં બીજાં ચાર કાગળનાં સીલ કીચેલાં પરખીડાં એક બીજી થેલીમાં નાખે. પછી પેહેલી થેલી કારપોરેશન ચુંટી કાઢેલા સભાસદોમાં ફેરવે ને બીજી સરકારે નીમેલા સભાસદોમાં ફેરવે, ને દરેક જણ તેમાંથી એકેકું પરખીડું ઉપાડે ને જે છ આ સામીઆના હાથમાં “નય છે” ના કાગળો આવે તે ૧ લી એપ્રેલને દીવસે અપોરતા ૧૨ વાગ્યા પોતાનો એધા છોડે, ને તેમની જગ્યાએ કારપોરેશન તેમજ સરકાર નવી નેમલ્યુક કરે, જેમાં તેના તેજ સભાસદને પાછા નેમવામાં કાંઈ હરકત નથી. બાકી રહેલા છ સભાસદો બીજા બાર માસ એધા ભોગવ્યા પછી એધા છોડે. એ રીતે, સ્ટેનડીંગ કમીટી દર બાર માસે અદલાતી રહે છે. કોઈ નેમલ્યુક મરણ, રાજીનામું, કે બીજા કારણથી મુદતની અધવચ્ચમાં કે રવી પડી હોય તો તેવી નેમલ્યુકની મુદત અસલ નેમલ્યુકની બાકી રહેલી મુદત જેટલીજ ગણાય.

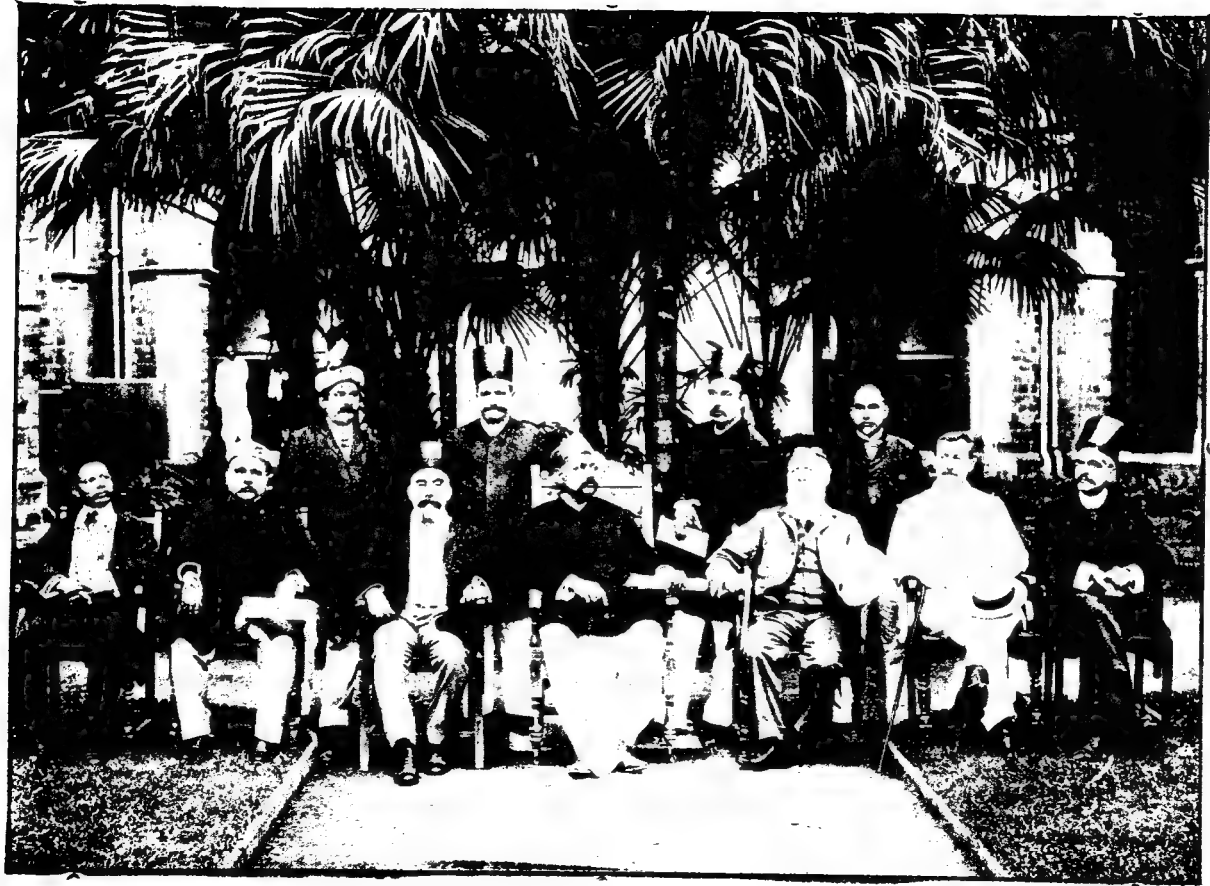
સ્ટેનડીંગ કમીટીની સભાઓ.

કાયદામાં ઠરાવયું છે કે અઠવાડીયામાં એક વખત તો જરૂર સ્ટેનડીંગ

કમીટી બેસે, ને જરૂર હોય તો એકથી વધારે વખત પણ બેસે. દર બુધવારે ૩૦ કલાકે એ કમીટીએ બેસવાનો ધારા રાખ્યો છે. કોઈ વાર એ દીને ન બને તેમ હોય તો કમીટી પોતેજ બીજો દીવસ ઠરાવે છે. કાંઈ એવું ખાસ કામ નીકળયું હોય, જેને માટે એક અઠવાડીયામાં એકથી વધારે વખત મળવું જોઈયે તેમ હોય, તો વધુ મીટીંગ થાય છે. કદાચજ આમ કરવું પડે છે. સુચીપત્રમાં જે કામ દરશાવયું હોય તે ઘણું કરી એકજ મીટીંગમાં સમાપત થઈ શકે છે, અને તે પણ ટુંક વખતમાં. છેલ્લાં બે ચાર વરસમાં તો કમીશનર અને સેક્રેટરીએ મળી એવી સવળતા સ્ટેનડીંગ કમીટીને કરી આપી છે જે કોઈજ વખત અરધા કલાકથી વધુ તેમની મીટીંગ લંબાતી હોય, ને ઘણી વાર તો બેઠા કે ૧૦-૧૨ મીનીટમાં કામ ખલાસ. એવા પણ દાખલો બન્યો છે જે આખું સુચીપત્ર સ્ટેનડીંગ કમીટીએ ફક્ત એક મીનીટમાં ખલાસ કર્યું છે!

સ્ટેનડીંગ કમીટીની ફી.

કારપોરેશનના સભાસદોને કશું લવા જમ મળતું નથી. જુદી જુદી બાબતો પર વીચાર કરવા સાથે જે સંખ્યાબંધ કમીટીઓ કારપોરેશન વખતો વખત ઠરાવે છે, ને જેપર કારપોરેશનના ફેટલાક ઉમંગી સભાસદો આશ્ચર્યદાયક રીતે નીચમીત હાજરી આપે છે ને કીમતી વખતના ભોગ સાથે અથાગ મહેનત કરે છે, તેમને પણ કાંઈ લવા જમ મળતું નથી. પણ સ્ટેનડીંગ કમીટીવાળા સોહેબોને દર મીટીંગના રૂ૩૦ મળે છે. આગર જે એક અઠવાડીયામાં એકથી વધુ મીટીંગ થાય તોપણ ફી તો એકજ મીટીંગની મળે છે. કુદરતીજ છે કે શિવાળી મીટીંગમાં બાર ખુર સીઓમાંથી જવલેજ એકાદ ખાલી રહે. કોઈ કદાચ એકાદ વધારાની મીટીંગ બોલાવી હોય ને તે અઠવાડીયામાં ફી પાકી ચુકી હોય કે બીજી

મયુનીશીપલ સ્ટેનડીંગ કમીટી,

મીટીંગે પાકવાનો સંભવ હોય, તો બે ત્રણ પુરસ્કૃતિઓ ખાલી નજરે પડે ખરી. એ શી દર સભાસદે રૂ. ૩૦ ની એટલે એક મીટીંગની એકંદરે શી રીતે ૩૬૦ સુધી થાય છે, ને વરસ દહાડા નો સટેનડીંગ કમીટીનો ખગાર રીતે ૧૮૦૦૦ સુધીનો થાય છે. શી આપવા ની રીતે કોઈ રીતે ગેરવાજખી નથી, પણ હવે જ્યારે ઉપર જણાવ્યા મુજબ સટેનડીંગ કમીટીને કામ આટપવામાં એટલી સહેલાઈ કરી આપવામાં આવી છે જે, કોઈ વખત દશ (કે તેથી પણ ઓછી) ને કોઈ વખત પંદર મીનીટ, ને જવલેજ અરધા કલાક ઉપર સભાને બેસવું પડે છે, તો પછી એ શી જરા ભારે ગણાય ખરી. એટલા વાસતે થોડાક વખતપર કોરપોરેશનમાં સવાલ ઉઠ્યો હતો કે મયુનીસીપલ કાયદામાં દર આઠવાડીયે એક મીટીંગ બોલાવવાનું હરાવવું છે તે બદલી જેટલી વખત જરૂર પડે તેટલી વખત મીટીંગ બોલાવવી એમ હરાવવું ઠીક કે નહીં. એ સવાલ કોરપોરેશન પોતાની એક કમીટીપર વીચાર કરવાને માફલી આપ્યો છે. પુરતું કામ હોય કે ન હોય તોપણ હાલ રૂ. ૩૬૦ ને ખરચે દર આઠવાડીયે એક મીટીંગ બોલાવવીજ પડે છે, તે કરતાં, જ્યારે પુરતું કામ જમા થાય, અથવા તો કોઈ ખાસ અગત્યનું કામ નીકળે, ત્યારે જ એક મીટીંગ બોલાવી હોય તો મયુનીસીપાલીટીને પદસાનો ઉગાળો થાય એટલુંજ નહીં પણ જે રોકાણવાળા ગ્રહસંઘોની સટેનડીંગ કમીટી બનેલી હોય છે, તેઓને પણ નાહકની તસદી પડે નહીં. એ પ્રમાણેનો અંદાજસત હોય ને શી રૂ. ૩૦ પરથી રૂ. ૪૦ કે વધુ પણ કાપી હોય તોપણ ફાયદો.

સટેનડીંગ કમીટીના પ્રમુખ.

જે પ્રમાણે કોરપોરેશન પોતાનો પ્રમુખ થી કાઢે છે તેજ પ્રમાણે વરસો વરસ સટેનડીંગ કમીટી પણ થી કાઢે છે. કોરપોરેશનના પ્રમુખને “પ્રેસીડન્ટ”

નો એલકાબ છે, ને સટેનડીંગ કમીટીના પ્રમુખ “ચેરમેન” કહેવાય છે. નીચે લખેલા ગ્રહસંઘો સટેનડીંગ કમીટીના પ્રમુખનો ઓધો ભાગવવા પામ્યા છે:-

૧૮૭૩-મી. સી. કરી. (૧૧ મી સપ્ટેમબરથી.)

૧૮૭૪-મી. સી. કરી.

૧૮૭૫-મી. સી. કરી, કેપ્ટન જી. એફ. હેનરી.

૧૮૭૬-કેપ્ટન જી. એફ. હેનરી.

૧૮૭૭-કેપ્ટન જી. એફ. હેનરી, મી. જી. એમ. મકલીન.

૧૮૭૮-મી. ટોમસ બલેની.

૧૮૭૯-મી. ટોમસ બલેની.

૧૮૮૦-મી. ટોમસ બલેની.

૧૮૮૧-સરજીવન મેજર એચ. કુક, એમ. ડી.

૧૮૮૨-સરજીવન મેજર એચ. કુક, એમ. ડી., સર ક્રાંક હેનરી સુટર, સી. એસ. આઇ.

૧૮૮૩-સર ક્રાંક હેનરી સુટર, સી. એસ. આઇ.

૧૮૮૪-સર ક્રાંક હેનરી સુટર, સી. એસ. આઇ.

૧૮૮૪-૮૫-સર ક્રાંક હેનરી સુટર, સી. એસ. આઇ., બ્રીગિડ સરજીવન એચ. કુક, એમ. ડી.

૧૮૮૫-૮૬-બ્રીગિડ સરજીવન એચ. કુક, એમ. ડી.

૧૮૮૬-૮૭-મી. ડોસાલાઇ ફરામજી, સી. એસ. આઇ.

૧૮૮૭-૮૮-મી. ડોસાલાઇ ફરામજી, સી. એસ. આઇ.

૧૮૮૮-૮૯-મી. ડોસાલાઇ ફરામજી, સી. એસ. આઇ.

૧૮૮૯-૯૦-મી. ડોસાલાઇ ફરામજી, સી. એસ. આઇ, મી. થોમસ બલેની, સી. આઇ. ઇ.

૧૮૯૦-૯૧-સર હેનરી મારલેન્ડ, મી૦
ઇ. ખી. કેરૌલ.

૧૮૯૧-૯૨-મી૦ ઇ. ખી. કેરૌલ.

૧૮૯૨-૯૩-મી૦ કાવસજી હોરમસજી,
જી. જી. એમ. સી.

૧૮૯૩-૯૪-મી૦ કાવસજી હોરમસજી,
જી. જી. એમ. સી.

૧૮૯૪-૯૫-મી૦ જી. ડબલ્યુ. રાઉટન.

૧૮૯૫-૯૬-મી૦ લાળચંદર કીશના
ભટ્ટવડેકર, એલ. એમ.

૧૮૯૬-૯૭-મી૦ લાળચંદર કીશના
ભટ્ટવડેકર, એલ. એમ.

૧૮૯૭-૯૮-મી૦ લાળચંદર કીશના
ભટ્ટવડેકર, એલ. એમ.

૧૮૯૮-૯૯-મી૦ ઇબ્રાહીમ રહીમ
તલ્લા.

૧૮૯૯-૧૯૦૦-મી૦ નાનાભાઈ નવ
રોજજી કાતરક, એલ. એમ. એન્ડ એસ.

૧૯૦૦-૧૯૦૧-મી૦ મુળજી ભવાની
દાસ બારભાયા.

૧૯૦૧-૦૨-મી૦ ડી. ડબલ્યુ. કક્.

૧૯૦૨-૦૩-મી૦ જેમસ મેકડોનલ્ડ.

૧૯૦૩-૦૪-મી૦ એ. જી. વીગાસ,
એલ. એમ. એન્ડ એસ.

૧૯૦૪-૦૫-ધી એનરેબલ મી૦ વીક
લદાસ દામોદર ઠાકરસી.

સટેનડીંગ કમીટીના કામકાજની નોંધ.

જેમ કોરપોરેશનમાં, તેમ અહીં, મયુ
નીસીપલ સેક્રેટરી કામકાજની નોંધ તથા
સલાસદોની હાજરી એક પોયામાં લખે
છે, ને તેની છાપેલી નકલો સલાસદોને
વહેંચે છે. એ છાપેલી નકલો કોરપોરે
શનના પણ દરેક સલાસદોને મળે છે,
જેથી કોરપોરેશનની નજર સટેનડીંગ
કમીટીના કામકાજપર રહે છે, ને કામ
પડવે કાંઈ મુચના કોરપોરેશને સટેનડીંગ

કમીટીને કરવી પડે તો કરી શકાય છે.
કોરપોરેશનનો નોંધ પોથો (Minute
Book) કોઈ પણ શખસ આઠ આના
ભરી જોઈ શકે, તેમ સટેનડીંગ કમીટીનો
પોથો પણ જોઈ શકે એવું કાયદામાં
કરાવયું નથી, પણ જ્યારે નોંધોની છા
પેલી નકલોજ વહેંચાય છે ત્યારે એમ
જોવા જવાની જરૂર પણ ઝાઝી ન પડે.

સટેનડીંગ કમીટીની સખ કમીટીઓ.

કદાચ સટેનડીંગ કમીટીને માથે કા
મકાજનો બોજો બહુ ભારી થઈ પડે
તો તે ઓછો કરવા સાર મયુનીસીપલ
કાયદાએ એવી ગોઠવણ રાખી છે જે,
ગમે તો એ કમીટી પોતાની કાંઈ પણ
સત્તા અથવા ફરજ પોતે નેમેલી સખ
કમીટીઓને સોંપે. એ દરેક સખ કમીટી
સટેનડીંગ કમીટીના ઓછામાં ઓછા
ત્રણ સલાસદોની બનેલી હોવી જોઈયે,
અને તેણે સટેનડીંગ કમીટી જે પ્રમાણે
કરમાવે તે પ્રમાણે કામ બજાવવું જોઈ
યે. ગમે ત્યારે સટેનડીંગ કમીટી કોઈ
પણ સખ કમીટીને બંધ કરી શકે, કે
તેના સલાસદોમાં ફેરફાર કરી શકે. વળી
એ સખ કમીટીઓ ઉપર કોરપોરેશનનો
પણ કાબુ રાખ્યો છે, તે એમ કે, એ
સખ કમીટીઓને કંઈ રીતે પોતાની ફરજ
કે જોખમો સટેનડીંગ કમીટીએ સોંપવા
તે વીશે કાનુનો ઘડવાની સત્તા કોરપોરે
શનને આપેલી છે. એ સખ કમીટીઓને
પોતાનો પ્રમુખ ચુંટી કાઢવાનું, કામકા
જની નોંધ રાખવાનું, વગેરે, સટેનડીંગ
કમીટી માફકજ કરવું પડે છે. ઉપર
કહેવા પ્રમાણે એ સખ કમીટીઓ નેમ
વાની સત્તા એટલા વાસતે સટેનડીંગ
કમીટીને આપવામાં આવી છે જે, કદાચ
કામકાજનો બોજો વધુ થઈ પડે તો તે
સખ કમીટીઓમાં વહેંચાઈ જાય. પણ
વાંચનાર જાણે છે તેમ, કામકાજના
બોજાથી સટેનડીંગ કમીટી કચડાઈ જ
તી નથી. એટલા વાસતે હજી આ જ
તની સખ કમીટીઓ ઝાઝી નેમાઈ ન
થી. હાલ ફક્ત એકજ એવી સખ ક

મીટી કામ કરે છે, અને તે (Finance Sub-Committee) નાણાં સંબંધી સભ્ય કમીટીને નામે ઓળખાય છે. તેને કોરપોરેશનનાં ફાળલ નાણાં સટે નડીંગ કમીટીએ ઠરાવેલી બેઠામાં કઇ રીતે વ્યાજે મુકવાં તે સોંપેલું છે.

ઉપલી સભ્ય કમીટી તો ચોક્કસ સોંપેલું કામકાજ પોતેજ આટોવી શકે છે. એ ઉપરાંત કોઇ ચોક્કસ બાબદ પર તપાસ કરી કે વીચાર ચલાવી પોતાનું મત કે ભલામણ સટેનડીંગ કમીટી આગળ મુકવા સારૂ ઘણીએ સભ્યકમીટી સટેનડીંગ કમીટી નેમે છે. પણ તે સભ્ય કમીટીએ તદ્દનજ જુદી જાતની. સભ્ય તેએ હુકમ આપી ન શકે, પણ ફક્ત રીપોર્ટ કરી શકે. તે ઉપરથી હુકમ તો સટેનડીંગ કમીટી પોતેજ આપે. એવી દસેક સભ્યકમીટી હાલ નેમાયલી છે.

કોરપોરેશનની બીજી કમીટીઓ.

સટેનડીંગ કમીટી ઉપરાંત બીજી કમીટીઓ નેમવાની કોરપોરેશનને સતા છે.

કોઇ પણ ખાસ બાબદ ઉપર બારીકબીચી વીચાર ચલાવવાની જરૂર હોય તો કોરપોરેશન વખતે વખત પોતાના સભાસદોની જુદી જુદી કમીટીઓ નેમે છે, જેમાં જેટલા ગમે તેટલા સભાસદોને તે મુકે છે; પણ તેઓનું કામ ફક્ત વીચાર ચલાવી પોતાની ભલામણ કોરપોરેશન સનમુખ રજૂ કરવાનું. તે પર હુકમ આપવાનું તો કોરપોરેશનને પોતાનેજ માથે હોય છે. એવી લગભગ પચાસ કમીટીઓ હાલ કામ કરે છે.

જેઇન્ટ સ્કુલસ કમીટી.

આ એક બીજી બહુ અગત્યની કમીટી છે, જેની નેમણીક કોરપોરેશન તથા સરકાર સાથે મળીને કરે છે. એ કમીટી શેહેરના બાળકોને મુળ ફેળવણી આપવાનું આગું ચલાવે છે. આ ૬ સભાસદોની એ કમીટી બનેલી છે, જેમાં ચાર કોરપોરેશન નેમે છે, ને

ચારની નેમણીક મુંબઇ સરકાર કરે છે. દર વરસને છેડે જે સહચી વડીલ બે સભાસદો હોય તે ઓધા છેડે છે, ને તેમને બદલે કોરપોરેશન કે સરકાર નવા સભાસદ નેમે છે. સઘળા સભાસદો સાથે મળી પોતામાંના એકને પ્રમુખ નેમે છે. જેઇન્ટ સ્કુલસ કમીટી સાથે એક કુશળ સેક્રેટરી, તથા જેઇન્ટ કારકુનો, તથા સીપાઇ, તથા ઓફીસ, તથા ઓફીસને લગતો સરસામાન કોરપોરેશને પુરાં પાડવાં એમ ઠરાવયું છે.

સરકાર તથા કોરપોરેશન તરફથી મુળ ફેળવણી સાથે મળતી રકમ તથા નીશા જોમાં ભણતાં છોકરાં જે પગાર આપે તે મળી જે નાણાં એકઠાં થાય તેનો વહીવટ જેઇન્ટ સ્કુલસ કમીટીને સોંપેલો છે. એમાંથી એ કમીટીને ફેલીક મુળ ફેળવણીની નીશાજો પોતે ચલાવવી પડે છે, તથા બીજી તેવી ખાનગી નીશાજો પર દેખરેખ રાખી તેમને ચોક્કસ નીયમ પ્રમાણે મદદ આપવી પડે છે.

એ કમીટી પેહેલવેહેલી સને ૧૮૮૮ ના અક્ટોબર માસમાં સંપાદિત તયારથી ને અત્યાર સુધીમાં નીચે લખેલા ગ્રહસંખ્યાને તેનું પ્રમુખપદ મળયું છે :—

૧૮૮૮ થી ૧૮૯૩-મીં ચોમસ બલેની, સી. આઇ. ધ.

૧૮૯૩ થી ૧૮૯૪-પ્રોફેસર આર. જી. ઓક્લેન્ડ.

૧૮૯૪ થી ૧૮૯૭-ઓનરેબલ મીં નવરોજી નશરવાનજી વહાડયા, સી. આઇ. ધ.

૧૮૯૭ માં આશરે બે મહીના-ઓનરેબલ મીં અબ્દુલલા મેહેરઅલી ધરમસી.

૧૮૯૭ થી ૧૮૯૯-પ્રોફેસર જી. ડી. હોથોર્નથવેટ.

૧૮૯૯ થી ૧૯૦૨-મીં નાનુ ના રાયણ કોહારે.

૧૯૦૨ થી હાલ સુધી-ઓનરેબલ મીં ચીમનલાલ હરીલાલ શીતલવડ.

ખીજ કેળવણીની કમીટી.

કદાચ ચઢતી કેળવણી કે કોઈ પણ જાતની હૃતર ઉદ્યોગની કેળવણી પોતા ને હાય ધરાવવાનું કોરપોરેશનને વાજ પી લાગે તો તે સાફ પણ જોઈએ સ કુલસ કમીટીની માફક એક કમીટી ઠરાવવાની સતા કોરપોરેશનને મળી શકે, એવી ગોઠવણ મયુનીસીપલ એક્ટ માં રાખી છે. પણ અત્યાર સુધી એ વું કામ માથે ઉઠાવવાનું કોરપોરેશનને દરસત ધારયું નથી, તેથી એવી કમીટી હજી નેમાઈ નથી. પણ નીચલાં કેળવણી ખાતાંએ કોરપોરેશન નીચે જણાવવા મુજબ દર વરસે મદદ આપે છે:—

વીકટોરીયા જીબીલી ટેકનીકલ ઇન સ્ટીટ્યુટને રૂ૧૦૦૦૦.

મુંગાં બેલેરાંએની શાળાને રૂ૧૮૦૦.

વેટરીનરી કોલેજને રૂ૨૫૦૦.

વીકટોરીયા અને આલબરટ મયુનિસિપલને રૂ૧૧૦૮૮.

વીકટોરીયા મેમોરીયલ સકુલ (આંધ જાએ સાફ.) રૂ૨૫૦૦.

આસપીટલ કમીટી.

વળી, જે કોરપોરેશન કોઈ આસપીટલ સથાપે, કે જુદાં, નાતવાન કે દરદી લોકની માવજત સાફ કોઈ પણ ખીજી ખાતું સથાપે, કે કોઈ ખીજી રીતે કોરપોરેશનના હાથમાં એવી આસપીટલ કે એવાં કોઈ ખાતાંના થોડો કે બધો વહીવટ આપે ને તેનો થોડો કે બધો ખર્ચ તે પુરો પાડે, તો તેવી આસપીટલ કે ખાતાંના કારોબાર કરવા સાફ તે એક આસપીટલ કમીટી સથાપી શકે એવી પણ ગોઠવણ મયુનીસીપલ એક્ટમાં સમાવી છે. એવી આસપીટલ કમીટી પણ હજી હસતીમાં આવી નથી. હાલ ગોકળદાસ તેજપાળ આસપીટલને રૂ૩૬૦૦૦ ની, તથા જરૂર મુલેમાનના

દવાખાનાને રૂ૩૦૦૦ ની, તથા માફ ગાના રગતવીતયાએના આશ્રમઝાને રૂ૧૮૦૦૦ ની વારસીક મદદ કોરપોરેશન કરે છે, પણ તે ખાતાંએના વહીવટમાં તેનો હાથ નથી. મરકીના અટકાવના ઉપાયોમાંના એક દાખલ, કોરપોરેશને શેહેરના જુદા જુદા ભાગોમાં દશ જુદાં જુદાં દવાખાના સથાપ્યાં છે. તેના વહીવટ સાફ પણ આવી કમીટીની જરૂર કોરપોરેશને જોઈ નથી, ને તેમનો વહીવટ મયુનીસીપલ હેલ્થ ઓફીસર (એટલે તનદારસતી ખાતાંના વડા અમલદાર) ની હેમરેખ હેઠળ ચાલે છે. દરદીએને દવાદારની મદદ કરવાનું કામ કોરપોરેશન માથે ઉઠાવવા રાજી છે, પણ હજી સુધી તે બાબદની ગોઠવણ સરકાર સાથે તે કરી ચુકી નથી. સરકારે કોરપોરેશનને ચોકસ આ વકો આપી છે, ને તેને માથે ચોકસ ખર્ચો નાખ્યા છે. નવા જોખમે શરીર ઉઠાવવાનું કોરપોરેશનને ક્યારે પરવડે કે જ્યારે સરકાર આવકનાં કોઈ નવાં સાધન બક્ષે, કે કોઈ જુના બેજ ઉતારી લે. દાખલા તરીકે એવી ગોઠવણ થઈ શકે કે શેહેરના પોલીસ ખાતાંના ખર્ચ સાફ કોરપોરેશન દર વરસે રૂપીઆ પાંચ લાખથી વધુનો ફાળો આપે છે (જેના બદલામાં એ ખાતાં ઉપર તે કોઈ પણ કાજુ ધરાવતી નથી,) તે ફાળો લેવાનું સરકાર બંધ કરે, ને તેના બદલામાં કોરપોરેશનને અમુક આસપીટલ કે દવાખાનાનો ખર્ચ અને વહીવટ સોંપે. એ એક ઘણી આવકારદાયક ગોઠવણ થઈ શકે. એવી કોરપોરેશન તરફથી સરકાર પર મોકલવાની એક અરજી ઘડી કાઢવા એક કમીટી નેમાઈ છે, જે એ બાબદ પર વીચાર ચલાવે છે. એવી ગોઠવણ થાય તો ઘણી આસપીટલ કમીટી પણ ને માય ખરી.

ખુલ્લે બારજેનું કામકાજ.

કોરપોરેશન તથા તેની સટેનડીંગ

કમીટીની સભાનાં કામકાજ ખુલ્લે બા રજી થાય છે. છાપાના પ્રતીનીધીઓ તથા હાજરી આપે છે, ને સભાના હે વાસે જાહેર છાપામાં છપાય છે. કામ દામાં ખાસ લખેલું છે જે કોરપોરેશનની સભાઓ પ્રજના લોક સાર ખુલ્લી છે, સીવાય કે કોઇ વાર જે કાંઇ ખાનગી રાખવા જોગ કામ આવી લાગે, ને હાજર રહેલા સભાસદોમાંના વખુ ભાગના મતે નકી થાય કે બંધ બારજી કામ ચલાવવું, તે પછી પ્રજના લોકને તેમજ છાપાના પ્રતીનીધીઓને બહાર જવું પડે. જે કોઇ પણ આસામી (પછી તે કોરપોરેશનનો સભાસદ હોય કે કોઇ બહારનો આસામી હોય) તે સભાના કામમાં ખલલ થાય એવું કાંઇ કરે તે પ્રયુખને સતા છે જે તેને બહાર કઢાવે. કોરપોરેશનની દરેક મીટીંગમાં પોઝા કે ઘણાં પ્રજના લોક હાજર થાય છે. કોઇ કોઇ વાર કાંઇ અમનચના સેવાલપર તક રાર થવાની હોય છે તે આખો ઝરેખો તથા દીવાનખાનું પણ ભરાઇ જાય છે. પણ એવો દાખલો આ લખનારની જાણમાં કદી આવયો નથી કે કોઇએ કાંઇ ગેરવરતલુક ચલાવી હોય. જે આવે છે તે મુગે મોઢે બેસી, કામ કાજ જોઇ, ચાલતા થાય છે. કોઇ બાબદની પસંદગી દેખાડવા તાલી પાડવી, કે નાપસંદગી હોય તેને છીછી કરવું, કે એવી કાંઇ પણ દોશદાયક ચાલનો દાખલો બનેલો નથી. મુંબઇની પ્રજ ધરાને તથા સંતાને માન આપવાના સદયુક્ષમાં ઘણી ઉંચી પંક્તી ધરાવે છે તેની આ પણ એક સાખીતી છે.

કોરપોરેશનમાં જુદી જુદી જાતનાં લોકો પ્રમાણ.

હાલની કોરપોરેશનના ૭૨ સભાસદોમાં ૧૪ યુરોપીયન, ૨૦ પારસી, ૨૨ હીંદુ, ૧૨ મુસલમાન, ૧ ચાહુદી, ને ૩ દેશી પ્રીસીટીઓ છે. મુંબઇની વસતીમાં ૧૨૨૭૩ યુરોપીયન, ૪૬૨૩૧ પારસી,

૫૦૮૬૦૮ હીંદુ, ૧૫૫૭૭૦ મુસલમાન, ૫૩૫૭ ચાહુદી, તથા ૨૯૬૪૫ દેશી પ્રીસીટીઓ ગણાયલા છે, તે તમકે જોતાં વસતીના પ્રમાણમાં સરવધી મોટી સંખ્યા યુરોપીયનોની છે, ને તે પછીની પારસીઓની છે. ઘણા ખરા યુરોપીયનો સરકારી નેમલુકના છે. કોરપોરેશનમાં, તેમજ મુલેહના અમલદારોમાં, ને મુન્શિવરસીદી વગેરે ખાતાઓમાં, જ્યાં નેમલુક સરકારના હાથમાં હોય છે ત્યાં યુરોપીયનોનું ચોક્કસ પ્રમાણ રાખવું જોઇએ એવી સરકારની રાજનીતી છે. તેથી કોરપોરેશનમાં આટલા બધા યુરોપીયન સભાસદો બેસે છે. પારસી સભાસદો સરકારી નેમલુક વગર મોટું પ્રમાણ ધરાવે છે તે તેઓની બાહોશી તથા મળતાવડાપણાનું પરીણામ છે.

સ્ટેનડીંગ કમીટીમાં જુદી જુદી જાતનાં લોકો પ્રમાણ.

સ્ટેનડીંગ કમીટીમાં હાલ ત્રણ યુરોપીયન, ત્રણ પારસી, બે હીંદુ, બે દેશી પ્રીસીટી, એક ચાહુદી અને એક મુસલમાન છે. અહીં પણ યુરોપીયન તથા પારસીઓએ પોતાનું બળ જળવી રાખ્યું છે. પણ ત્રણ યુરોપીયન સરકારી નેમલુકના છે. ચોથો સરકારી સભાસદ ચાહુદી છે.

મયુનીસીપલ કમીશનર.

આ મોટા અમલદારની નેમલુક કોરપોરેશનના હાથમાં નથી. સરકારે તે પોતાના હાથમાં રાખી છે. અકેક નેમલુક ત્રણ વરસની ઠરાવી છે, પણ તેના તે અમલદારને ત્રણ વરસ પછી પાછો પણ નેમી શકાય.

કમીશનરની નેમલુક કરવાનો હક સરકારે કોરપોરેશનને આપ્યો નથી, પણ તે અમલદાર નાલાયક માલમ પડે તો તેને રૂખસદ આપવાનો હક કોરપોરેશન ધરાવે છે. તે એ રીતે કે, કોરપોરેશનની કાંઇ સભામાં ઓછામાં

ઝાંઝા ૪૫ સભાસદ મત આપે કે તે ને કાઢવો તો સરકાર તેને તાબડતોબ કાઢવા બંધાયેલી છે. ઉપલી રીતે તેને કાઢવાનો ઠરાવ કોરપોરેશનને પસાર નહીં પણ કરવો હોય, ને જો સરકારને એ પું માલમ પડે કે એ અમલદાર પોતાના ઝાંઝાની ફરજે બળવવા અશક્ત છે, અથવા તો તેણે એવી કાંઈ બેદરકારી કે બદચ્છાલ ચલાવી છે કે જે ને સાર તેને કાઢવો એ જરૂરનું છે, તો સરકાર તેને કાઢી શકે.

કમીશનરને પગાર ફેટણા આપવો તે, નેમણુક કરતી વખતે, સરકાર ઠરાવે છે, પણ તે રૂ૨૦૦૦ થી ઝાંઝા કે રૂ૨૫૦૦ થી વધુ ડેરવી ન શકાય. એના બદલામાં એને પોતાનો આપો વખત તથા સંઘળું ધ્યાન પોતાના ઝાંઝાની ફરજે પરજ આપવાં પડે છે. એટલે કે કમીશનરના ઝાંઝા સીવાય બીજા કોઈ ઝાંઝા તે ધરાવી ન શકે, કે ધંધા કરી ન શકે—સીવાય કે મુંબઈના પોર્ટ ટ્રસ્ટ કે સીટી ઇમ્પ્રુવમેન્ટ ટ્રસ્ટ માં એક ટ્રસ્ટી તરીકે તે કામ કરી શકે, અને કોરપોરેશનની રજાથી મુંબઈ શહેરને લગતી કોઈ બાબતની કમીટી નેમી હોય તો તેપર પણ તે કામ કરી શકે. જો કોઈ કમીશનર પણ વરસ સુધી કોરપોરેશનની નોકરી બળવી ચુક્યો હોય ને કોરપોરેશન તેનો પગાર વધારવા રાજી હોય તો રૂ૩૦૦૦ સુધી તેને વધારેમાં વધારે પગાર આપી શકાય.

કમીશનરને જો રજા જોઈતી હોય તો સ્ટેનડીંગ કમીટીની મંજૂરીઆત લીધા પછી સરકાર તેને રજા આપે, ને તેને બદલે કામચલાઉ કમીશનર ની મે, ને ઉપર જણાવેલી સરતો પ્રમાણે તે કામચલાઉ અમલદારનો પગાર ઠરાવે.

કમીશનરનો ઝાંઝા ધરાવનાર, સીધા કે આડકતરી રીતે, પોતે જાતે કે કોઈ ભાગીદાર મારફતે, કોરપોરેશનની કાંઈ પણ બીજી નોકરી કે કાંઈ પણ

કંત્રાકટમાં ભાગ રાખી શકે નહીં. અગર જો તેમ હોય તો તેવા શખસને કમીશનરના ઝાંઝાપર મેલાય નહીં, અથવા નેમવા પછી તે એમ કરે તો તુરત તે બરતરફ થાય.

કોરપોરેશનની તથા સ્ટેનડીંગ કમીટીની કોઈ પણ મીટીંગમાં જેમ એક સભાસદ બેસે કે ભાગ લઈ શકે તેજ પ્રમાણે કમીશનર પણ લઈ શકે ને પોતાના વીચારો આપી શકે, પણ તે નાથી કાંઈ પણ દરખાસત પોતે મુકાય નહીં, ને કોઈ પણ દરખાસતોપર મત ગણતો તેનું મત ગણી ન શકાય.

૧૮૭૩ થી તે અત્યાર સુધીમાં નીચે લખેલા ગ્રહસંયોગે કમીશનરનો ઝાંઝા ભાગવ્યો છે:—

૧૮૭૩-મીં ૩૫૯૫. જી. પેડર.

૧૮૭૪-મીં પેડર, મીં ઇ. ૩૫૯૫. રેવનસકાફ્ટ, મીં પેડર.

૧૮૭૫-મીં પેડર, મીં એચ. ઇ. જેકબ.

૧૮૭૬-મીં પેડર, મીં રેવનસકાફ્ટ.

૧૮૭૭-મીં રેવનસકાફ્ટ, મીં એ. સી. ટ્રેવર, મીં જે. એચ. ગ્રાંટ.

૧૮૭૮-૧૮૭૯-મીં ગ્રાંટ.

૧૮૮૦-મીં ગ્રાંટ, મીં જે. એમ. કેમ્બેલ, ડાક્ટર ડી. એ. વેમ્પર.

૧૮૮૧-મીં ગ્રાંટ, મીં જે. નયુ જંટ, ડાક્ટર વેમ્પર, મીં ઇ. સી. કે. ઝાલીવંટ.

૧૮૮૨ થી ૧૮૮૭ સુધી-મીં ઝાલીવંટ.

૧૮૮૭-૮૮-મીં એફ. એલ. ચા રલસ.

૧૮૮૮-૮૯-મીં ઝાલીવંટ.

૧૮૮૯-૯૦-મીં ઝાલીવંટ.

૧૮૯૦-૯૧ થી ૧૮૯૨-૯૩-મીં એચ. એ. એકવરથ.

૧૮૯૩-૯૪-મીં એકવરથ, ડાકટર વેમ્પર.

૧૮૯૪-૯૫-મીં એકવરથ.

૧૮૯૫-૯૬ થી ૧૮૯૭-૯૮ સુધી મીં પી. સી. એચ. સનો.

૧૮૯૮-૯૯-મીં સનો, મીં ડબ્લ્યુ. એલ. હારવી.

૧૮૯૯-૧૯૦૦-મીં હારવી.

૧૯૦૦-૦૧-મીં હારવી, મીં જે. સેલેડન.

૧૯૦૧-૧૯૦૨-મીં હારવી, મીં ડબ્લ્યુ. ડી. શેપરડ.

૧૯૦૨-૦૩-મીં શેપરડ, મીં હારવી.

૧૯૦૩-૦૪ થી ૧૯૦૪-૦૫-મીં ડબ્લ્યુ. એલ. હારવી, આઇ. સી. એસ; સી. આઇ. ઇ.

ફક્ત એકલા ડાકટર વેમ્પર સીવાય ઉપલા સરવે કમીશનરો “સીવીલ સરવીસ” વાળા સરકારી અમલદારો હતા. ડાકટર વેમ્પરને ટુંક મુદતો સારા કામચલાઉ કમીશનર નેમવામાં આવ્યા હતા. કમીશનરનો એમાં સીવીલ સરવીસવાળા અમલદારોને વાસતે કાંઈ ખાસ જુદો રાખ્યો નથી, જે કે અત્યાર સુધી એ સરવીસવાળા ભાગ્યથા બીએએન એ એમાં ભાગવ્યો છે.

ઉપયુટી મયુનીસીપલ કમીશનર.

અગર જે કામનો બોલે એટલો થાઈ પડે કે કમીશનર એકલે હાથે તેને ઉઠાવી ન શકે તો તેને મદદ આપવા એક ઉપયુટી કમીશનર નેમવાની કોરપોરેશનને સતા છે, પણ એવી નેમણુક સરકારની બહાલી વગર કોરપોરેશન થી ન કરાય. ૩૧૨૦૦ થી ૩૧૫૦૦ સુધી જે ગમે તે પગાર કોરપોરેશન ઉપયુટી કમીશનરને આપી શકે. એ અમલદાર કમીશનરના હુકમ હેઠે કામ કરે, અને કમીશનર પોતાની સતા અને ફરજમાંથી જે આદે તે ફરજ કે સતા તે

ને સવાધીન કરી શકે, પણ કંઈ કંઈ સવાધીન કાંઈ છે તે વીશે તે કોરપોરેશનને ખબર કરે. જે કાંઈ કામ કે ચીજ ઉપયુટી કમીશનર બળવે કે કરે તે કમીશનરે જ કર્યાં કે બળવ્યાં હોય એમ ગણાય.

અત્યાર સુધીમાં ફક્ત બેજ અમલદારો ઉપયુટી કમીશનર દાખલ નેમાયા છે. એક મીં એચ. એ. એકવરથ, જે ચારેક માસ ઉપયુટી દાખલ કામ શીખી પાછળથી ખુદ કમીશનર નો એમાં પામ્યા હતા, ને બીજે મીં જે. એચ. ડુબોલે, જેમને મરકીના સબે કામ વધી પડવાથી માર્ચ ૧૮૯૭ થી તે સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૦ સુધી ઉપયુટી કમીશનર નેમ્યા હતા. એ રીતે ઉપયુટી કમીશનરનો એમાં પણ અત્યાર તુલીકમાં સીવીલ સરવીસવાળાએને જ મળ્યો છે, પણ તેમને જ મળવો જોઈએ એવું કાંઈ કાયદામાં ફરાવ્યું નથી.

જુદા જુદા મયુનીસીપલ સતા ધારીએની સતા.

અગાઉ જણાવી ગયા પ્રમાણે સરવે મયુનીસીપલ સતા ત્રણ સતાધારી એને હસતક આપેલી છે, એટલે કે, કોરપોરેશન, સ્ટેનડીંગ કમીટી અને કમીશનરને. એ ત્રણમાં એક ચોથો પણ સતાધારી ઉમેરી શકાય, જે કે મયુનીસીપલ કાયદામાં તેને સતાધારી તરીકે લખ્યો નથી. તે કોઈજ નહીં પણ મુંબઈની સરકાર છે, જેણે કેટલીક મયુનીસીપલ સતા પોતાના હાથમાં રાખી છે.

અમુક બાબદો જે કાયદામાં દરશાવી છે તે બાદ કરતાં બાકી સરવે બાબદોમાં આ મુંબઈ શહેરનું મયુનીસીપલ રાજ્ય કોરપોરેશનના હાથમાં આપ્યું છે. સરવે મયુનીસીપલ વહીવટ ઉપર કોરપોરેશનનો કાયુ છે. કેટલીક ચોક્કસ બાબદોનો ફડો સ્ટેનડીંગ કમીટી કરી શકે છે. નાણાં સંબંધી વહીવટ પર પેહેલી દેખરેખ સ્ટેનડીંગ ક

મીટીની છે. આવક જાવકનો અડસટો (બજેટ) તે પહેલાં નક્કી કરે છે ને તે માં જગત કેટલી લેવી તે પહેલાં તે ઠરાવે છે, જો કે છેવટનો હુકમ તેપર કોરપોરેશન આપે છે. બજેટ ઉપરાંત કાંઈ પાછળથી ખર્ચ ઉભા થાય તો તેની બહાલી ચોક્કસ હદમાં સ્ટેનડીંગ કમીટી આપી શકે છે, ને તે ઉપરાંત કાંઈ હોય તો નાણાં ક્યા હિસાબમાંથી વાપરવાં તે તેની ભલામણપરથી જ કોરપોરેશન ઠરાવે છે. મ્યુનીસીપલ કાયદાનાં ફરમાનો અજલાવવા માટેની સરવે કામદાર સત્તા મ્યુનીસીપલ કમીશનરના હાથમાં મુકી છે, પણ તે કાયદામાં દરશાવેલી ચોક્કસ હદ, સરત અને અંધી સાથે, અને જ્યાં જ્યાં કાયદામાં કોરપોરેશન કે સ્ટેનડીંગ કમીટીની બહાલી કે મસંદગી ફરમાવી હોય ત્યાં ત્યાં તેવી બહાલી કે મસંદગી મેળવવા પછી. કેટલીક બાબદમાં સરકારે પોતાને હાથ કાઢી રાખ્યો છે. દાખલા તરીકે, પોલીસનો કેટલો ખર્ચ મ્યુનીસીપલ તીબેરીમાંથી આપવો તે સરકાર નક્કી કરે. કેટલાક કાયદા કાનુનો કોરપોરેશન નક્કી કરે, તે સરકારની બહાલી વગર અમલમાં ન આવે. તેમજ ધણીએક બાબદમાં કોરપોરેશનનો હુકમ તયારેજ અમલમાં આવે કે જ્યારે સરકારે તેને બહાલી આપી હોય. કમીશનરની નેમણીક સરકાર કરે. હેલ્થ આફીસર, એકઝીક્યુટીવ એનજીનીયર અને ડેપ્યુટી કમીશનરની નેમણીક કોરપોરેશન કરે તેને પણ સરકારની બહાલી મળવી જોઈએ. જો સરકારને ખાલ મ પડે ને તેમની ખાત્રી થાય કે કોઈ ચોક્કસ બાબદ (જે કાયદામાં મુકરર કરી છે) તેમાં કોરપોરેશન કે કમીશનર તેમને માથે નાખેલી ફરજ બરાબર રીતે અજાવતા નથી, તો સરકાર તે ફરજ અજાવવા સારું ચોક્કસ વખત નેમ, ને તેટલા વખત પછી પણ કોરપોરેશન કે કમીશનર તે ફરજ ન અજાવે તો સરકાર તે બાબદ પોતાના હાથમાં લે, ને

પોતે ગમે તે આસાબીને નેમી તેની પાસે તે ચોક્કસ કામ કરાવે ને તેનો સંબંધો ખર્ચ મ્યુનીસીપલ તીબેરીમાંથી આપાવે. એ વીજેરે ધણીક મ્યુનીસીપલ સત્તા સરકારે પોતે રાખી છે, તેથી કાયદામાં નેમલા પણ સત્તાધારી ઉપરાંત મુબઈની સરકાર પણ એક ચોથા મ્યુનીસીપલ સત્તાધારી (authority) દાખલ લેખાય.

કોરપોરેશનની ફરજો.

કોરપોરેશન સારું જો જાતની ફરજો મુકરર કરી છે. કેટલીક એવી કે તેમને અજાવવી જોઈએ, ને કેટલીક એવી કે તેમની નજરમાં વાજખી લાગે તો અજાવવી.

અજાવવા વીના ચાલે નહીં તેવી ફરજો નીચે પ્રમાણે છે, જેને વાસતે જો કાંઈ ધલાજ કે ઉપાય કાયદા પ્રમાણે તેનાથી વાપરી શકાય તે વાપરી પુરતો અંદાજસત કોરપોરેશન કરવો જોઈએ:—

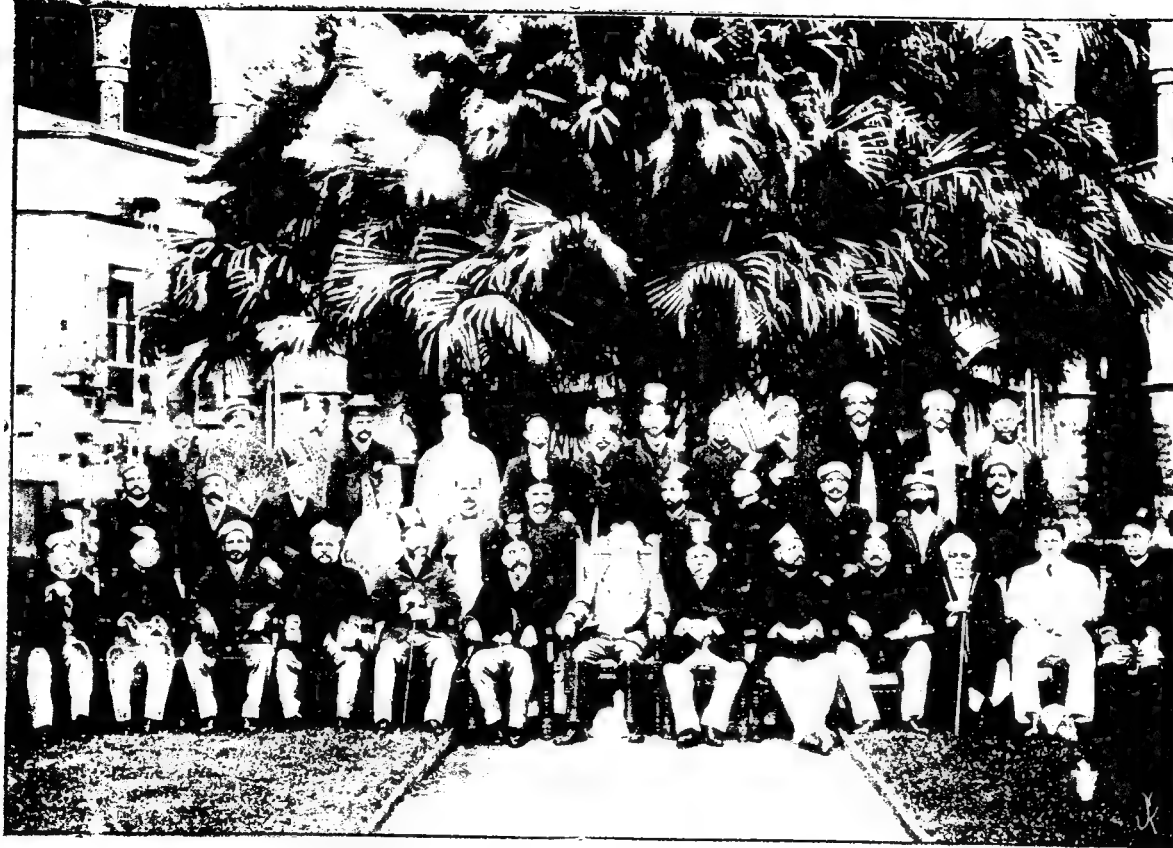
(૧) ગટરો, ગટરકામો, જાહેર જાળખાનાંઓ, મુતરડીઓ અંધાવવી, ચાલુ રાખવી અને સફાઈ કરાવવી.

(૨) જાહેર તથા ખાનગી વપરાસ માટે પાણી પુરું પાડવાનાં બાંધકામો તથા સાંધનો અંધાવવાં તથા જો રી રાખવાં.

(૩) શેહેરમાં સફાઈ કરાવવી, અને નરક અને ખીજી ગલીઓ તથા રાખ, છાશ ને કચરો પુર્ણે લઈ જવો ને તેનો નીકાળો કરવો.

(૪) રોગ ઉત્પન્ન કરે એવી જગ્યાઓ પુરાવવી, નુકસાનકારક પાણી ઉગર્યો હોય તો તે કઢાવવો, અને સાધારણ રીતે કાંઈ પણ નુકસાનકારક ચીજ હોય તેનો ત્રાસ કમતી કરવો.

(૫) મસાણા કબ્રસ્તાન વીજેરે મુડદાં ઓના નીકાળી કરવાની જગ્યાઓને બરાબર રીતે રાખવાનો અંદાજસત કરવો અને તે ખરણુ સારું નથી જગ્યાઓ પુરી પાડવી.

કેરપોરેશનના સભાસદોના મળાવડો.

(૬) જનમ તથા મરણોની નોંધ રખાવવી.

(૭) ધાસતીભર્યા રોગો થતા તથા ફેલાતા અટકાવવાના ઉપાયો લેવા.

(૮) જાહેર બજારો તથા કસાઈખાનાં બંધાવવાં તથા તેનો નીભાવ કરવો અને ખાનગી તથા જાહેર સરવે બજારો અને કસાઈખાનાંનો બંદોબસત કરવો.

(૯) ધાસતીભર્યા તથા ગંધીલાઈનાં માટે બંદોબસત કરવો.

(૧૦) આગ હેલવવા સાથે બંધાવવા, માણસો વગેરે રાખવાં, અને આગ લાગે તે વખતે જન મીલકતનું રક્ષણ કરવું.

(૧૧) ધાસતીભરેલી ધમારતો તથા જગ્યાઓને નીરભય કરવી અથવા કઠાવી નાખવી.

(૧૨) જાહેર રસતાઓ, પુલો વગેરે બંધાવવા, તેમનો નીભાવ કરવો, ને તેમાં ઘટના ફેરફાર ને સુધારા કરવા.

(૧૩) જાહેર મોહોલ્લાઓમાં રોશની કરાવવી, રસતાપર પાણી છીંપાવવું ને રસતા સાફ કરાવવા.

(૧૪) રસતાઓ, પુલો અને ખીજાં જાહેર જગ્યાઓ ઉપર હરકત થાય એવી રીતે કાંઈ મુકાવું કે બંધાવું અટકાવવું.

(૧૫) રસતાઓને નામ તથા ધરોને નંબર આપવાં.

(૧૬) મુળ કેળવણી સાથે નીશાળો નીભાવવી, તેમને મદદ આપવી તથા તેમને સાથે લાયક મકાનો પુરાં પાડવાં.

(૧૭) મયુનીસીપલ ઓફીસ, તથા કોરપોરેશનને હસતકનાં સરવે જાહેર મકાન, સંચાલ, પુતળો ને ખીજાં મીલકતો નીભાવવી.

(૧૮) શેહેરની પોલીસના વારસીક ખર્ચનો જેટલો ભાગ વખતે વખત સરકાર દ્વારા તેટલો પગાર કરવો.

(૧૯) ભાડે ફેરવવાની ગાડીને પરવાના આપવા બાબદમાં મુબંધના પોલીસ કમીશનરને જે ઉપલગ ખર્ચ એસે તે પગાર કરવો.

ઉપર લખેલી ૧૯ બાબદો ઉપરાંત કોરપોરેશનની નજરમાં વાજખી લાગે તો નીચે લખેલી સરવે અથવા કોઈ પણ બાબદ સાથે વખતો વખત બધા અથવા થોડો ખર્ચ તે પુરો પાડે:—

(૧) લોકને શીતળા મુકવાનું કામ.

(૨) મુળ કેળવણી સીવાય ખીજાં કેળવણીનું કામ.

(૩) પુસતકખાના, સંગ્રહસથાનો તથા ચીત્ર વગેરેનાં પ્રદર્શનો બંધાવવાં તથા નીભાવવાં કે તેમને મદદ કરવી.

(૪) જાહેર બાગો તથા હવા ખાવાની જગ્યાઓ તથા વનસપતી વીદ્યા તથા પ્રાણી વીદ્યાને લગતા સંગ્રહો બંધાવવા કે નીભાવવા.

(૫) રસતાઓની બાજુએ કે ખીજાં કોઈ જાડો રોપાવવાં ને તેમને સાચવવાં.

(૬) ધરો તથા જમીનોની માજણી કરાવવી.

(૭) લગનોની નોંધ લેવાડવી.

(૮) વસતીની ગણતરી કરાવવી.

(૯) નામાંકીત માણસોને “એડરેસ” આપવાં.

(૧૦) લોકને સલામતી, સુખાકારી, સગવડ કે કેળવણી મળી શકે એવી આગળ નહીં દરશાવેલી હોય તેવી કોઈ પણ બાબદ.

એ ઉપરાંત આગળથી સરકારની મંજૂરીયાત મેળવીને કોઈપણ જાહેર ખાણીપીણી કે રમતગમતમાં કે જાહેર કીયામાં કોરપોરેશન પોતાને ગમે એટલો ફાળો આપી શકે.

ઉપર લખેલી કોઈપણ બાબદસર કોરપોરેશન પોતાને હસતકનાં નાણાં વાપરે તો તે કાયદાપુરવક ગણાય. એ સી

વાય કોઈ ખીજી બાબદ પર ખરચ કરવા નો કોરપોરેશનને અખતયાર નથી.

“મયુનીસીપાલીટી” એટલે શું?

કોરપોરેશનને શેહેરના કયા કયા પ્રકારનાં કામો કરવાં પડે છે, તેની ઉપર આપેલી ટીપોપરથી વાંચનાર સમજી શકશે કે મયુનીસીપલ કારોબાર એટલે શું. આ એક જ્ઞાનનું “રાજ્યની અંદર રાજ્ય” છે. દેશ પર બ્રીટીશ સરકાર રાજ્ય કરે છે. સધળો અખતયાર સરકારનો પોતાનો છે, પણ સરકારે રાજ્યપ્રતીકી આ શેહેરને લગતો અમુક અખતયાર પોતે છોડી દીધો છે ને એક શેહેરી સમાજ બનાવી ધટતી સાવચેતીમાં સાથે તેમને સોંપ્યો છે. તેઓને જકાત ઉઘડાવવાની, નાણાં ખરચવાની, કાયદા કાનુનો બનાવવાની, તેમને અમલમાં મુકવાની, કાયદાનો ભંગ કરનારને સજા કરાવવાની વગેરે પુરુષકળ રાજકીય સત્તા સોંપી છે. ખીજાં શેહેરોમાં પણ મયુનીસીપાલીટીમાં સથપાઈ છે; પણ કોઈ પણ ઠેકાણે સરકારે આટલા બધા ઉકા છોડી દઈ શેહેરી સમાજને સોંપ્યા નથી. ખીજા બોલોમાં સથાનીક સવરાજ્ય મુંબઈમાં જેટલું બળવાન છે તેટલું ખીજા કોઈ શેહેરમાં નથી. ખુદ હીંદુસત્તાના પાયતખત શેહેર કલકત્તામાં પણ શેહેરીસમાજ મુંબઈની શેહેરીસમાજ જેટલું સવતંત્ર રાજ્ય કરતી નથી. મુંબઈના શેહેરીમાં ૧૮૬૫ ના વરસથી સવરાજ્યના હુનરમાં તાલીમ લેતા આવ્યા છે, ને અત્યાર સુધીમાં એવા કુશળ બન્યા છે જે, મુંબઈનું કોરપોરેશન (તેના ઉપર અવારનવાર ગમે એવા ટીકા થાય તે છતાં) એક નમુનેદાર સમાજ છે, જેને સાફ આ શેહેરને મગર રહેવાનું કારણ મળે છે. આપણા નામદાર વાઈસરાય લોરડ કર્ઝન, જેઓએ કલકત્તા કોરપોરેશનની સત્તા તથા સવતંત્રપણાનું ખંડન કરવાનું જરૂરજોગ વીચાર્યું છે, તેઓએ પણ મુંબઈ કોરપોરેશનનું છેલ્લું એડરેસ (ડીસેમ્બર ૧૯૦૪

માં) સવીકારતાં કબૂલ કર્યું જે એ કોરપોરેશન શેહેરની સારી સેવા બજાવે છે.

મેહસુલ ઉઘરાવવાની કોરપોરેશનની સત્તા.

હવે જે જુદા જુદા પ્રકારનાં અનેક કામ સરકારે કોરપોરેશનને કરવા આપ્યાં છે, તે કરવા સાફ જે નાણાં જોઈએ તે કોરપોરેશન કેમ મેળવી શકે તેની તપાસ પર આવવે.

નીચલી ચાર જાતના કર ઉઘરાવવાનો કોરપોરેશનને હક છે : —

(૧) મીલકત પર કર,

(૨) ગાડી તથા જાતવરો પર કર,

(૩) છાશડીથી મુંબઈમાં દાખલ થતી ગાડીઓ પર રસતાવેરો અને

(૪) હાંસલવેરો (Town Duties) એટલે શેહેરના ખપ સાફ આયાત થતા ચોક્કસ માલ પર જકાત.

મીલકત પર નાખેલા કરો.

મીલકતો પર ત્રણ જાતના કરો નાખેલા છે. એક પાણી સાફ, એક હલાલ ખોર સાફ તથા એક સામાન્ય.

એ કરો મીલકતના ભાડા પર લેવાય છે. શેહેરની દરેક મીલકતનું વરસ દહાડે શું વાજખી ભાડું આવવું જોઈએ તેની ગણતરી કરવામાં આવે છે ને તે ભાડામાંથી સમારકામ વીગેરે સરવે ખીજા ખરચ બદલ સેંકડે દશ ટકા ઓછા કરવામાં આવે છે, ને જે બાકી રહે તે મીલકતની જમાબંધી અથવા આંકણી, ને કર તે આંકણી ઉપર લેવાય. દાખલા તરીકે એક મીલકત વરસ દહાડે રૂ ૫૦૦ ભાડું લાવે તેવી હોય (તેના ધણીએ કદાચ ઓછે ભાડે પણ આપી હોય પણ વાજખી રીતે ફેટલું ભાડું આવવું જોઈએ તે ગણાય) તો તે રૂ ૫૦૦ માંથી સમારકામ વીગેરેના સેંકડે ૧૦ ટકા લેખે બાદ થાય, એટલે રૂ ૫૦ નીકળી ગયા, ને રૂ ૪૫૦ તે એ ઘરની આંક

ણી કે જમાવ્યાંથી; ને કર ૩૪૫૦ પર ગણાય.

પાણીના કર.

શહેરને પાણી પુરું પાડવાનો જે ખર્ચ થાય તે તરફ જોતાં કોરપોરેશનને સેંકડે જેટલા ટકા વાજખી લાગે તેટલા ટકાનો કર પાણી સાથે લીધો. હાલ એ કર સેંકડે ચાર ટકાનો છે. પણ દરેક મીલકતને માટે સેંકડે ચાર ટકાને હિસાબે કર લેવાતો નથી. સટેનડીંગ કમીટી દ્વારા તે જાતની કેટલીક મીલકતોને મીટરથી માપી પાણી પુરું પાડવાનો તથા સટેનડીંગ કમીટી નક્કી કરે તેટલું દામ તે પાણી સાથે લેવાનો હક કમીશનરને છે. આગર તમે મયુનીસીપાલિટીનું પાણી નહીં પણ વાપરતા હો, પણ તમારી મીલકત એવે દેકાણે આવી હોય કે જેને સાથે કમીશનરે જાહેર કર્યું હોય કે તે દેકાણેની સરવે મીલકતને પુરું પાડે તેટલું પાણી મયુનીસીપલ ઓધિકારી માંથી આપી શકાશે તો તમને કર આપવાનું પડે.

હલાલખોરનો કર.

એ કરની હદ સેંકડે ત્રણ ટકા રાખેલી છે. ત્રણ ટકાથી વધુ તે નહીં લેવાય, પણ તેટલી હદ સુધી જેટલો કોરપોરેશનને વાજખી લાગે તેટલો લીધો. તરફને ગલીઓ એકઠી કરી તેને લઈ જવાનો તથા ગટરો ઓધવા, સમારવા તથા સાફ કરવાનો જે મયુનીસીપાલિટીને ખર્ચ થાય તે તરફ જોઈને જેટલો કર વાજખી ગણાય તેટલો જ કોરપોરેશન લઈ શકે તે સેંકડે ૩ ટકાથી વધુ નહીં. વળી કોઈપણ એક છુટ્ટી મીલકત પર આના ચારથી એકાદ કર લઈ ન શકાય, અને હોટેલો, કલબો કે બીજી કોઈ મોટી મીલકત હોય તો તે પર સટેનડીંગ કમીટી નક્કી કરે તેટલો ખાસ દર કમીશનર લઈ શકે; પછી તે મીલકતની ગલીઓ હલાલખોરો સાથે કરતા હોય કે બીજી કોઈ હીકમતથી સાથે થતી હોય. તમે

મયુનીસીપલ મદદ લેવા વગર તમારા ઘરની ગલીઓ સાફ કરાવતા હો, પણ તમારું ઘર એવે દેકાણે આવ્યું હોય કે જેને સાથે કમીશનરે જાહેર કર્યું હોય કે તે દેકાણેની ગલીઓ મયુનીસીપલ ઓધિકારી સાથે કરાશે, તો તમને કર આપવો પડે, સીવાય કે કમીશનરનું એવું મત હોય કે તમારા ઘર પર કોઈ ગલીઓ જમા થતી જ નથી. હાલ હલાલખોરનો કર સેંકડે ત્રણ ટકાનો રાખેલો છે.

સામાન્ય કર.

ઉપલા બે કરો ઉપરાંત એક સામાન્ય કર મીલકતો પર આપવો પડે છે. એની હદ વધતામાં વધતી સેંકડે ચાર ટકાની અને એકાદમાં એકાદી સેંકડે આઠ ટકાની છે. પણ તે ઉપરાંત એકાદમાં એકાદી સેંકડે બે આના અને વધારેમાં વધારે સેંકડે ચાર આના મીલકતોનું આગથી રક્ષણ કરવાના ખર્ચ બદલ આપવો પડે છે. એ કર શહેરના દરેક ઘર અને દરેક જમીન પર લેવાય છે; સીવાય કે જે ઘર જાહેર ભક્તીપુજા સાથે કે ધર્મખાતાં દાખલ વપરાયું હોય, અથવા તો સરકારી કે મયુનીસીપલ મીલકતો જે પર જોઈને કર લીધો હોય તો સરકારને કે કોરપોરેશનને પોતાને જ આપવો પડે.

કોઈ ભક્તીપુજાનું કે ધર્મનું મકાન હોય, પણ તેમાં કોઈ વેપાર ધંધો ચાલતો હોય, અથવા તેનું કોઈ ભાડું ઉપજતું હોય, પછી તે ભાડું ધર્મના કામ કાજમાં વપરાય, તો પણ તેને કર આપવો પડે છે.

સરકારી મીલકતો પર કર.

સરકારી મીલકતો સાથે એવું દરાવ્યું છે જે, તેની આંકણી બીજી મીલકતોની થાય છે તેમ મયુનીસીપલ અમલદાર નહીં કરે, પણ એક ખાસ નીમેલો આસામી-જેને કોરપોરેશનની કચ્છ લાત લઈ સરકાર નીમે-તે આસામી તે

જ ધોરણ પર કરે, ને તે આંકણી પાંચ વરસ સુધી કાયમ રહે; જો કે એ પાંચ વરસ દરમિયાન જો મીલકતમાં કોઈ અવશ્ય વધઘટ થઈ હોય તો તેને ફાળે પડતી આંકણી વધુ ઓછી ગણવી; અને પછી તે આંકણી પર સરકારે એક રકમ સામટો કર આપવો; પણ કોઈ સાધારણ ધરધણી તેટલીજ આંકણીની મીલકત પર આપે તેના કરતાં સેંકડે વીસ ટકા જેટલો ઓછો આપવો.

પોરટ ત્રસટની મીલકતો પર કર.

એજ પ્રમાણે પોરટ ત્રસટની મીલકતોની આંકણી સરકાર પોતે કરે એમ ઠરાવયું છે, ને તેના ઉપર પોરટ ત્રસટ એક રકમ કર ભરે; પણ કોઈ સાધારણ ધરધણી કરતાં સેંકડે પાંચ ટકા ઓછો ભરે.

ખાલી મીલકતો પરનો કર પાછો

અપાય છે.

અગર જો કોઈ મીલકત ૩૦ કે તેથી વધુ દીવસ સુધી ચાલુ ખાલી રહી હોય તો તેટલા દીવસનો તે પર ભરેલો પાણીનો ને હલાલખોરનો કર પાછો મળી શકે છે; ને જો ૬૦ કે તેથી વધુ દીવસ સુધી ચાલુ ખાલી રહી હોય તો તેટલા દીવસના સામાન્ય કરનો એ તરતીયાંશ ભાગ પાછો મળી શકે છે.

સામાન્ય કરનો દર.

સામાન્ય કર (General tax) નો દર ૧૯૦૧-૧૯૦૨ ના સાલથી ૧૦૧ ટકા નો રાખ્યો છે, જેમાં આઠ આના અગતી રક્ષણના ખર્ચના છે. પણ મીલકતોની નવેસરથી આંકણી કર્યાથી એ સામાન્ય કરની આવક એટલી તો વધી છે કે આવતી તા. ૧ લી એપ્રિલથી શરૂ થતાં વરસ સારું એ કર ઓછો કરી સેંકડે ૯ ટકાનો ઠરાવ્યો છે, જેમાં સેંકડે ૭ આના અગતી રક્ષણના રાખ્યા છે. મયુનીસીપલ આમદાનીનો સહથી મોટો ભાગ (લગભગ વરસ દહાડે રૂપિયા ત્રીસ લાખ જેટલો) એ કરથી બનેલો છે.

ગાડી તથા જાનવરો ઉપરનો કર.

એ કરની વધતામાં વધતી હદ કાયદામાં નીચે પ્રમાણે ઠરાવેલી છે, તેથી વધુ એ કર ઉધરાવી શકાય નહીં, પણ ઓછો લેવાય :—

(૧) દરેક ચાર ચાકની ગાડી, જે ઘોડા, ટુક, ખચર, ગધેડા, બળદ, કે સાંચાકામથી ખેંચાતી કે ઢકેલાતી હોય, તે પર દર ત્રણ માસે રૂ. ૩.

(૨) દરેક બે ચાકની ગાડી, ઉપર લખવા પ્રમાણે ખેંચાતી કે ઢકેલાતી, તે પર દર ત્રણ માસે રૂ. ૩.

(૩) દરેક ગાડી, જે ઉપર લખાયું છે તેથી કોઈ જુદી રીતે ખેંચાતી કે ઢકેલાતી હોય, તે પર દર ત્રણ માસે રૂ. ૨.

બાર કે તેથી વધુ હાથની ઉંચાઈના દરેક ઘોડા, ટુક તથા ખચર પર, દર ત્રણ માસે રૂ. ૬.

બાર હાથથી ઓછી ઉંચાઈના દરેક ઘોડા, ટુક અથવા ખચર પર, દર ત્રણ માસે રૂ. ૨.

દરેક બળદ કે ઘોડો, ખેંચવા કે લાધવા સારું રાખેલો હોય તે પર, દર ત્રણ માસે રૂ. ૧.

દરેક ગધેડું, ખેંચવા કે લાધવા કે સવારી સારું રાખેલું હોય તે પર, દર ત્રણ માસે રૂ. ૧.

ઉપલી હદ સુધીમાં જેટલો કોરપોરેશન ઠરાવે તેટલો કર શેહેરમાં રાખેલા દરેક ગાડી, ગાડાં તથા જાનવર પર લેવાય, સીવાય કે તે સરકારી કે મયુનીસીપાલીટીના હોય, કે પોલીસ કે મયુનીસીપલ કે લશ્કરી કામ સારું વપરાતા હોય, કે તોપખાનાં, કે લશ્કરને લગતા હોય, કે મુંબઈની *ત્રામવેને લગતા હોય. વળી જો કોઈ

* ૧૮૭૯ માં મુંબઈની ત્રામવેને લગતો એક કાયદો સરકારે પસાર કર્યો છે તેમાં ત્રામવેના ગાડી ઘોડાને કરમાંથી મુક્ત કીધા છે; પણ એ ગાડી, ઘોડા મયુનીસીપાલીટીના રસતા વાપરે તે બદલ અમુક ભાડું ઠરાવયું છે; જેની રકમ હાલ વરસ દહાડે રૂ. ૫૦૦૦૦ જેટલી થાય છે.

ગાડી વેચનારે વેચવા ગાડી રાખી હોય, ને તે વપરાતી નહીં હોય, તેપર એ કર નહીં લેવાય. કોઈ કારખાનાં, ગોડાઉન, કે રેલવેને લગતાં કોઈ મકાનમાં કે કોઈ ડંકાપર વપરાતાં ગાડાંપર, તેમજ એક આકતી હાથ ગાડીપર તથા બચાંને ફેરવવાની ગાડીપર પણ એ કર નહીં લેવાય. ગાડી ઘોડા કે બળદ ભાડે ફેરવનાર અથવા વેચવાના ઘોડા રાખનાર તબેલા વાળા કે ખીજ શખ્સ સાથે, સ્ટેનડીંગ કમીટીની મંજૂરીઆત મેળવી, કમીશનર એવી ગોઠવણ કરી શકે કે તેને ઉપર લખવા પ્રમાણે કર આપવાને બદલે એક અમુક ડરાવેલી રકમ વરસ દહાડાના કર બદલે એકદમ ભરી દેવી. તમે કેટલા ગાડી, ઘોડા વગેરે રાખો છો તેની સાચી વીગત કમીશનરને પુરી પાડવાની ફરજ કાયદાએ તમારે માથે નાખી છે. અગર તમે તે નહીં પુરી પાડો તો કાયદામાં સજા ફરમાવેલી છે. વળી, કર લાઝુ થાય એવા ગાડી, ઘોડા, વગેરે તમારી પાસે નહીં હોય ને પછી તમારી પાસે આવે, તો તે વીચેની પણ વગર પુછવે તમે પંદર દીવસમાં કમીશનરને લખીને ખબર આપવી, ને જો નહીં આપો તો તે સાઈં પણ સજા ફરમાવેલી છે.

કોઈ તબેલો, ગાડીખાનું કે ખીજ જગ્યા, જ્યાં કમીશનર ધારે કે કર આપે એ બંધે એવી કાંઈ ગાડી કે જનવર રાખેલું છે, તો તે ઠેકાણે દાખલ થઈ તપાસ કરવાનો તેને હક છે. તેમજ કોઈ ધણી પાસે એવી ગાડી કે જનવર છે એવું તેને લાગે તો સમન મોકલી તે ધણીને કે તેના નોકરને તે પોતાની સન મુખ્ય બેલાવી શકે ને તેની તપાસ કરી શકે, ને કોઈ હાજર ન થાય કે હાજર થઈ સાચે સાચી વીગત ન આપે તો તેને પણ સજા ફરમાવેલી છે.

છાશટીથી આવતી ગાડીઓપર વેરો.

છાશટીથી શેહેરમાં દાખલ થતી દરેક ગાડીપર દરેક વખતે શેહેરમાં આવે ત્યારે આના બે સુધીનો રસતા વેરો

કોરપોરેશન લઈ શકે, પણ જો કર આપતી શેહેરનીજ તે ગાડી હોય તો તે પર વેરો નહીં લેવાય.

માલપર જગાત (Town Duties.)

એ પણ ચોક્કસ હદ સુધીજ ને ચોક્કસ ડરાવેલા માલપરજ લેવાય. પણ ડરાવેલામાંના કોઈ માલપર જગાત નહીં લેવા કોરપોરેશન વાળાની ધારે તો ગમે તો ન લીયે.

એ જગાત સાઈં ડરાવેલા માલ ને તેપર ડરાવેલી વધતામાં વધતી જગાત નીચે પ્રમાણે છે :—

૧. દરેક જાતના અનાજપર—ખાંડીએ છ આના.

૨. દરેક જાતના લોટપર—જે અનાજ માંથી તે લોટ થયો હોય તેપર જ લેવાય તેનો પોણા ભાગ.

૩. વાઈન અને દારૂપર—ઈમ્પીરીયલ ગયાલને આના આર.

૪. ખીર દારૂપર—ઈમ્પીરીયલ ગયાલ ને આનો અરધો.

૫. ખાંડ અને ગોળપર—દર હંડરવેટે આના આઠ, એટલે મળે બે આના,

૬. ધીપર—દર મળે ૧૦ આના.

૭ ઇમારતી * લાકડાંપર—તેની કીમત પર સેંકડે રાા ટકા.

૮. બાળવાનાં લાકડાંપર—ખાંડીએ બે આના.

ઉપર પ્રમાણેના કાંઈપણ માલ કોઈ પણ ઠેકાણેથી શેહેરમાં આવે તો તેપર ઉપલી હદ સુધીમાં કોરપોરેશન વરસો વરસ જેટલી ડરાવે તેટલી જગાત લેવાય, પણ સરકારનો પોતાનો માલ આવયો હોય તો તેપર જગાત નહીં લેવાય. વળી માલ આવતી વખતે તેનો ધણી જાહેર કર કે સરકારના ખર્ચ સાઈં તે મંગાવયો છે ને છ મહીનાની મુદતમાં તે સરકારે ડરાવેલા કોઈ અમલદાર પાસેથી ખાત્રી

* રેલવેનાં સલીપરપર નહીં લેવાય.

પત્ર લાવે કે તે માલ સરકારની મીલકત થઈ છે, તો તેપર ભરેલી બધી જગ્યાતેને પાછી મળે. એ જગ્યાતે શહેરમાં અપતા માલ ઉપરજ નાખવાનો કાયદાનો ધરાદો છે ને શહેરમાંથી પસાર થતા માલ ઉપર નહીં; તેથી એવું ઠરાવયું છે કે કોઈ માલ ઉપર જગ્યાત લીધી હોય ને તે માલ પાછો શહેરમાંથી બહારગામ જાય તો લીધેલી જગ્યાત પાછી આપવી. પણ તે એવી સરતે કે આયાત પછી છ માસની અંદર તે માલની નીકાશ થાઈ હોય તોજ—સીવાય કે ધમારતી લાકડાં તથા લોટને એ છ માસની મુદત લાગુ નહીં પડે. ધમારતી લાકડાંને બાર માસની મુદત છે, ને લોટને સાઈ કાંઈ પણ મુદત ઠરાવી નથી; તે તો જ્યારે જાય ત્યારે જ જાતના અનાજનો તે લોટ હોય તેપર જેટલી તે વખતે જગ્યાત હોય તેનો પોણા ભાગ પાછો મળી શકે. એ રીતે જગ્યાત પાછી મેળવવી હોય તો માલની નીકાશ થાય ત્યારપછી માસ એકની મુદતમાં તે માંગવી જોઈયે, નહીં તો નહીં મળે. વળી પાંચ રૂપિયાની ઉપર જગ્યાત થાઈ હોય તોજ પાછી મળે.

આવકનાં બીજાં સાધનો.

ઉપર લખેલી જગ્યાતોની આવક ઉપરાંત બીજા કઈ આવકો કોરપોરેશન ઉધરાવી શકે છે તેની તપાસપર આવયે.

પરવાનાઓ.

નીચલી બાબદોસર પરવાના લેવા પડે છે ને દરેક પરવાના સાઈ અમુક ઠરાવેલી કીમત આપવી પડે છે:—

(૧) ધાસતીભરેલી કે ગંધીલી ચીજો ના ધંધા સાઈ.

(૨) મોહોલાની જગ્યા રોકવા સાઈ, ધરને પરાંચ બાંધવા સાઈ, વગેરે.

(૩) ગાડી ભાડે ફેરવવા સાઈ, (એ પરવાના પોલીસ કમીશનર આપે છે, પણ તેની આવક મયુનીસીપાલીટીમાં જાય છે.)

(૪) દારૂની કુકાનો સાઈ.

દારૂના પરવાના.

એ પરવાના પણ સરકાર તરફથી આપાય છે. ૧૮૪૫ ના સાલથી એ પરવાનાની આખી આવક મયુનીસીપાલીટીનેજ મળતી હતી, પણ ૧૮૭૮ માં એક કાયદો પસાર કરી સરકારે એવું ઠરાવયું છે જે સરકારે આવક ઉધરાવતી ને ફક્ત રૂપિયા ૧૪૩૭૫૦ ની રકમ વરસ દહાડે મયુનીસીપાલીટીને આપવી. એ આવક હવે ઘણી વધી ગઈ છે ને આખી આવક મયુનીસીપાલીટીને વાજખી રીતે મળતી જોઈયે એવી ઘણીએકવાર કોરપોરેશને સરકાર સાથે ખટપટ કરી છે. પણ દરેક વખતે સરકારે કાતપર હાથ મુક્યા છે ને ૧૮૭૮ ના કાયદામાં મુકરર કરેલી રકમ સીવાય કાંઈપણ વધુ આપવા સાફ ના પાડી છે. સરકાર સાથે ના કોરપોરેશનના વાંધાઓમાંનો આ પણ એક અગત્યનો વાંધો છે ને મયુનીસીપાલીટીની આગે હકદાર આવક સરકારે કાયદો પસાર કરી જપત કરવા બાબદ કોરપોરેશનના દીલમાં ડાઘ જોડેલો છે.

તંબાકુની જગ્યાત.

આ જગ્યાત સરકાર ઉધરાવે છે, પણ તેની આવક જે વરસ દહાડે લગભગ અઢી લાખ જેટલી થવા જાય છે, તે મયુનીસીપાલીટીને આપે છે. એ જગ્યાત બાબદ પણ કોરપોરેશન ને સરકાર વચ્ચે મતફેર છે. તંબાકુપરની જગ્યાત સને ૧૮૫૭ નાં વરસમાં પસાર કરેલા એક કાયદાની સત્તાથી સરકાર ઉધરાવે છે. શહેરમાં અપાવવા સાઈ જેટલો તંબાકુ બહાર ગામથી આવે તેટલાપર દર અંગાલી મણે (એટલે ૮૦ રતલ) રૂબાની જગ્યાત લેવાય છે. કોઈ પોતાના અંગત અપ સાઈ લાવે તો આઠ રતલ જેટલો વગર જગ્યાતે લાવી શકે. એ ઉપરાંત છુટક વેચાણ સાઈ વરસે રૂ. ૩૧ ની કીમતે પરવાનો લેવો પડે છે. ગરીબ લોકના અપની ગામડી બીડીઓ વેચનાર પણ પરવાનાનો રૂ. ૩૧ આપે ને કીમતી સીગાર,

ચીફ્ટ ને સીગારેટનો વેચનાર પણ રૂ ૩૧ આપે. એ ગોઠવણ ૧૮૫૭ ના સંલક્ષમાં વખતને અનુસરતી હોય, પણ ૧૯૦૫ માં જ્યારે મુંબઈમાં આટલી બધી ભપકાદાર તંબાકુની દુકાનો ધીકતો વેપાર ચલાવે છે, ત્યારે તેમાં સુધારો કરી વધુ આવક મેળવવા માગે તો મળી શકે. એ વીથે ફોરપોરેશને માગણી કરવા છતાં સરકારે કામ માથે લીધું નથી. સામા એવો જવાબ વાળ્યો છે જે કાયદામાં ફેરફાર કરતાં તો હલકા તંબાકુ પર જગત આછી કરવી પડશે અને તેથી આવક ઘટશે.

મારફીટોની આવક.

મયુનીસીપલ મારફીટો અને કસાઈખાના પણ આવકનું એક અગત્યનું સાધન છે. એ મારફીટો તથા કસાઈખાના ચલાવવાનો ખર્ચ મયુનીસીપાલીટીને વરસ દહાડે દોઢે લાખ રૂપિયા સુધીનો થાય છે. પણ આવક આશરે સાડા ચાર લાખ રૂપિયા જેટલી છે, એટલે ત્રણ લાખનો નફો નફો થાય છે.

ત્રામવેલું ભાડું.

મયુનીસીપાલીટીના રસતા ત્રામવે વાપરે છે, તેના બદલામાં માઇલ દીઠ અચૂક ભાડું ફરાવયું છે. તે ભાડાંની રકમ વરસ દહાડે રૂ ૫૦૦૦૦ જેટલી થવા જાય છે. ગાડી ધોડાના કરની એકંદરે આવક ચાર લાખ રૂપિયા ઉપરની થાય છે, તો આ ત્રામવેલું ભાડું ધણું ગણાય નહીં, સખબ રસતાના એકસ ભાગે ત્રામવેથી ખાસ રોકાયલા રહે છે ને તેના પાટાપરથી જતાં ખીજ ગાડી ધોડાને ધણી અગવડ નડે છે. પણ ત્રામવેને લગતા કાયદા પ્રમાણે એથી વધારે ભાડું મયુનીસીપાલીટીથી લઈ શકાય નહીં.

ખીજ આવકો?

ઉપર લખેલી આવકો સીવાય ખીજ કેટલીક પરચુટણ આવકો મયુનીસીપાલીટી ધરાવે છે, જેથી એક સારી રકમ

તેના હાથમાં આવે છે. દાખલા તરીકે જાહેર ખાગો મયુનીસીપાલીટીને હસ્તક છે, તેની કેટલીક ઉપજ થાય છે—જે કે ખર્ચ તે આવક કરતાં વધુ છે, તોપણ આવક પાસાંમાં તે આવક ગણાય છે. કેટલીક મયુનીસીપલ મીલકતોનાં ભાડાં ઉપજે છે, જેવાં કે ઘોભીવાડાનાં, દુકાનોનાં, ચાલીઆનાં, ગાય, દોરના તમેલાનાં, પોલીસ તથા જુઓખાનાનાં માણસોને વપરાસનાં ઘરોનાં વગેરે. સુવેલાં દોરનાં ચામડાં વેચવાથી પચીસેક હજાર રૂપિયાની આવક આવે છે. ધોર ખોદવાની શી, ખાંધકામની શી, રસતા ખોદી ગટર સાફ કરવાની કે નળ મુકવાની શી, જાહેર રસતા રોકવાની શી, મોટીસ, વારંટ કાઢવાની કે બટાકી વળડવાની શી અને ખીજ કેટલીક બાબદોની શીથી એક સારી રકમ જમા થાય છે.

જાહેર રસતાપર વાજ વગાડવા સાથે તથા ખીજ કેટલીક બાબદો સાથે પોલીસ કમીશનર પરવાના આપે, તે પર જે શી લેવાય છે તે શીની, ખર્ચ બાદ કરતાં, વરસ દહાડે જેટલી રકમ ખાકી રહે તે આજ સો એક વરસ થયાં મયુનીસીપાલીટીને ભરવાનો રીવાજ હતો. પોલીસનો ખર્ચ મયુનીસીપાલીટીને માથે નાખેલો છે, તેના થોડાં બદલા તરીકેની એ આવક ગણાતી હતી. તેની હાલ બારેક હજાર રૂપિયા જેટલી રકમ થવા જતી હતી. બે વરસની વાત પર સરકારે નવો પોલીસ આક્ટ પસાર કર્યો તેમાં એક સાધારણ કલમ એવી આવી ગઈ કે જે કાંઈ આવક પોલીસ ઉધરાવે તે સરકારને ભરાય. એ વખતે, ઉપર લખેલી શી મયુનીસીપાલીટીને જમા નામ્મો સુધી આપતી આવી છે તે બુલાઈ ગયલું દીસે છે. એ ચુકનો લાભ લઈ સરકારે થોડુંક પર હુકમ કાઢ્યો કે એ આવક કાયદા પ્રમાણે સરકારને જમા કરવી ને મયુનીસીપાલીટીને નહીં. એ રીતે વળી સરકાર તથા મયુનીસીપાલીટી વચ્ચે એક ખીજ તકરારનું કારણ પેદા થયું છે. ધારાસભાની છેલ્લી બેઠકમાં

એ વીથે આનરેબલ સર શ્રીરામશાહ મેરવાનજી મેહેતાએ કેટલાક સવાલો પુછી એ આવક જપત કરવાનાં ગેરવા જખીપણાપર સરકારનું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું, પણ તેનો કાંઈ મનમાનતો જવાબ મળ્યો હતો નહીં.

મયુનીસીપલ નોકરો પેનશન મેળવવા સાથે પોતાના પગારમાંથી રૂપિયા બે દોઢીઆં કાપી આપે છે, તેની રકમ પણ આવક પાસાંમાં જાય છે.

ફાજલ નાણાં વચાને ફેરવતાં વચાજ અને નફો મળે, તેમજ મયુનીસીપલ લોન પાછી પગાર કરવા સાથે જમા કરેલાં નાણાં અને મયુનીસીપલ મીલકતના વીમા ખાતાનાં નાણાં પર વચાજ આવે તે પણ આવક પાસાંમાં જાય છે.

વળી કોઈ વખત મયુનીસીપાલીટી લોન કઢાવે ને નાણું સસતું હોય ને સરભર કરતાં વધારે ભાવે લોન લેવાય, તો તેનો નફો તે પણ આવકમાં ઉમેરાય. પણ એ આવક કાંઈ ભરિસેદાર નહીં. નાણાંનું બજાર તંગ હોય ને સરભર કરતાં ઓછે લોન જાય તો સામી ખોટ ભરવી પડે.

એ વગેરે બીજી પણ કેટલીક નાની નાની આવકો આવે છે.

આજ કેટલાંક વરસ થયાં તો દર વરસે આવક વધારે ને વધારે થતી જાય છે. આ ચાલુ સાલ સાથે આવકનો અડસટો રૂપિયા ૮૪૫૮૦૦૦* નો હતો, પણ ધારવા કરતાં પાંચથી છ લાખ રૂપિયા જેટલી આવક વધુ ઉતરે એવું દીસે છે. ૧૯૦૫-૧૯૦૬ નાં વરસ સાથે, એટલે તા. ૧લી એપ્રિલ ૧૯૦૫ ને દીને શરૂ થતાં વરસ સાથે, આવકનો અડસટો ૩૮૫૬૦૦૦૦* જેટલો છે, જેકે જગતના દર ઓછા કરેલા છે તે છતાં. જે વખત જાય છે તેમાં મયુનીસીપલ આવક વરસ દહાડે રૂપિયા એક કરોડ

* એ આંકડામાં આજલાં વરસની બાકી ઉમેરી નથી.

ની થાય તેમાં નવાઈ નથી. એ વધતી જતી આવક શહેરની આબાદી દેખાડે છે. મરકીની ખરાબી શહેરમાં વરસો વરસ આટલી થવા છતાં શહેરની આબાદી વધે છે, તો જો એ વીડા લાગુ પડી નહીં હોત તો આ પ્રીય મુંબઈ નગરી તો હજી કેટલેક ઉંચે દરજ્જે ચઢી ચુકી હોત.

૧૮૭૩-૭૪ નું વરસ, જે હાલની કોરપોરેશનનું પહેલું વરસ હતું, તે વરસમાં મયુનીસીપાલીટીની એકંદર આવક રૂ. ૩૩૨૩૩૪૫૭ ની હતી, ને ખરચ રૂ. ૩૩૨૮૯૦૦૦ નો હતો. આ ચાલુ ૧૯૦૪-૦૫ ના સાલમાં આવક લગભગ રૂ. ૩૯૦૦૦૦૦૦* જેટલી અને ખરચ લગભગ રૂ. ૩૯૩૦૦૦૦૦ જેટલો થવા જશે. એ આંકડાઓપરથી, બત્રીસ વરસ દરમિયાન મુંબઈ શહેર કેટલું આગળ વધ્યું છે, તેનો વીચાર વાંચનાર કરી શકશે.

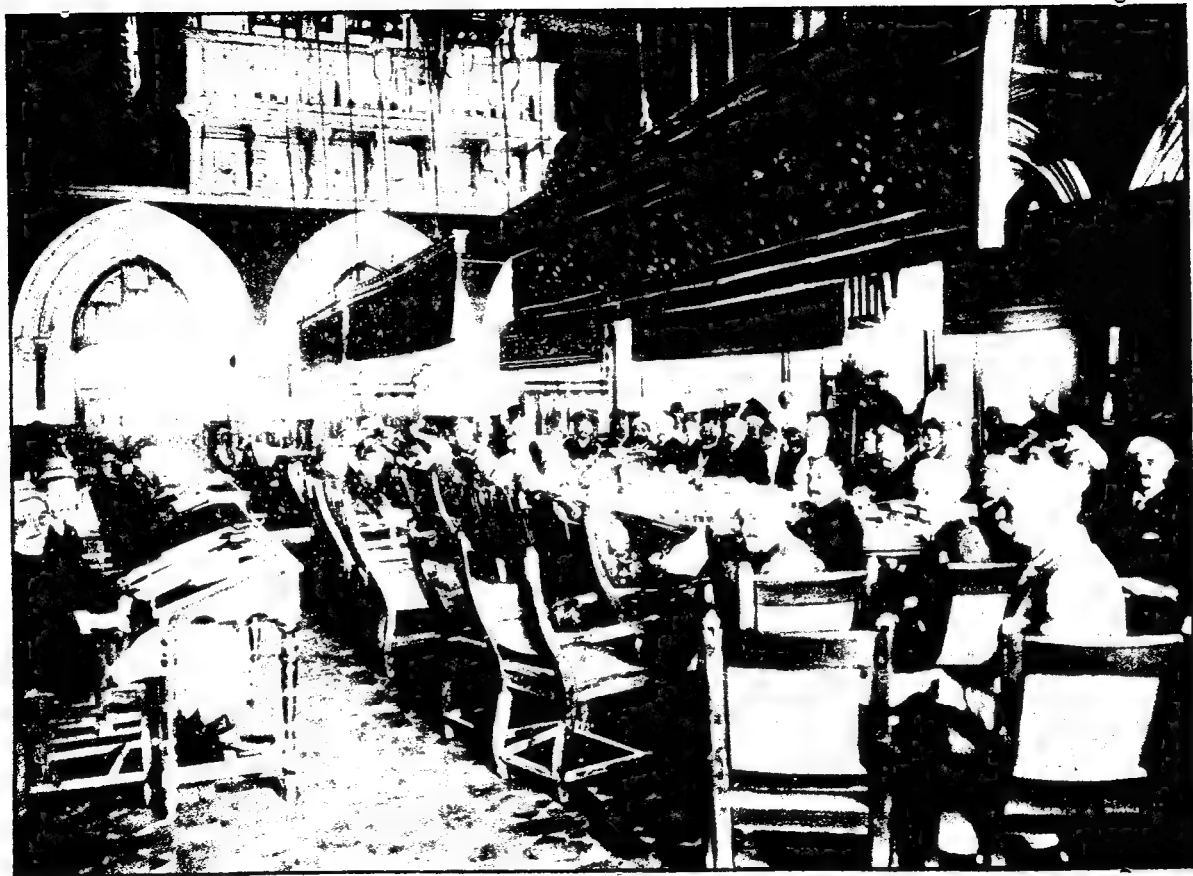
આખા વરસનો હિસાબ.

આ મયુનીસીપલ નોંધમાં આંકડા ઓ દાખલ કરવાનું મને ઝાઝું પસંદ નથી. આંકડાઓ ધ્યાનમાં લેતાં સાધારણ વાંચનાર કમવાય છે. પણ એક વરસ દરમિયાન મુંબઈની મયુનીસીપાલીટી કેટલી ઉથલપાથલ કરે છે, ને તેનાં આવકનાં જુદાં જુદાં સાધનો કેટલી આવક લાવી આપે છે, ને કઈ જુદી જુદી બાબદોપર તેને ખરચ કરવો પડે છે, ને દરેકપર કેટલો ખરચ થાય છે, તેનો કાંઈક ખ્યાલ વાંચનારને આ પવાની મક્કસદથી એક વરસના આવક જવકતા આંકડા આપવાનું જરૂરનું દીસે છે.

એક આખા વરસ (૧૯૦૩-૧૯૦૪) ની આવક.

જે છેલ્લા વરસના પુરેપુરા હિસાબ છપાઈ બહાર પડ્યા છે તે ૧૯૦૩-૧૯૦૪ નું વરસ છે. એ આખા વરસમાં મુંબ

* એ આંકડામાં આજલાં વરસની બાકી ઉમેરી નથી.

મયુનીસોપલ ફોરપોરેસનની સભાનો દેખાવ.

ધની મયુનીસીપાલીટીની નીચે પ્રમાણે
આવક હતી:-

રૂપિયા.

વરસની શરૂઆતમાં આગલાં વરસની વધેલી સીલક ૧.	૧૫૬૪૯૧૩
સામાન્ય કર (સેંકડે ૧૦૧ ટકાને હીસાબે) તેમાં અ ગતી રક્ષણના કર સુધાં.	૨૯૦૩૧૩૭
ગાડી, ઘોડાની જકાત તથા રસતાવેરો.....	૩૯૮૦૬૯
હાંસલવેરો (town duties).	૧૧૬૮૯૭૩
ગંદીલી તથા ધાસતી ભરે લી ચીજોના ધંધાના પર વાના	૭૩૮૯૦
મોહોલાની જગ્યા રોકવા ના, પરાંજ બાંધવા વગે રેના પરવાના	૩૫૯૦
ભાડુતી ગાડીઓના પરવાના તથા વાજાં વગાડવા વ ગેરેના પરવાના (પોલીસ કમીશનર તરફથી આપાતા)	૨૮૦૩૧
દારૂના પરવાનાની આવક નો સરકાર તરફથી મયુ નીસીપાલીટીને મળતો ફાળો	૧૪૩૭૫૦
તંબાકુની જકાત (સરકાર ઉ ધરાવીને ખરચ આદ કરી આપે તે).....	૨૪૦૦૬૩
હલાલખોરનો કર.....	૮૧૦૬૦૯
પાણીનો કર.....	૧૫૭૧૫૬૬
મારફીટોની તથા કસાઈ ખાનાની આવક.....	૪૫૩૧૫૪

૧ કાયદામાં એવી ફરજ નાખેલી છે
જે, દર વરસે આયત તથા ખરચના
અડસટાનો હીસાબ કાઢતાં ઓછામાં ઓ
છી રૂ ૧૦૦૦૦૦ જેટલી સીલક રહે એ
વી ગોઠવણ રાખવી. પણ હાલના મોટા
કારોબાર સારું એ સીલક ધણી ઓછી
છે ને એથી ધણી વધારે સીલક રહે
એમ ગોઠવણ કરવી પડે છે.

જાહેર બાગોની આવક.....	૧૧૩૪૨
ત્રામવેનું ભાડું.....	૫૦૦૫૩
પરચુટણ દંડો.....	૧૪૫૦૮
પરચુટણ આવકો.....	૧૩૮૪૦૬
પરચુટણ શી.....	૫૯૦૫૧
પરચુટણ ઉગારા.....	૨૬૮૬
મયુનીસીપલ નોકરીએ પેન શન સારું કાપી આપેલી રકમોનો સરવાળો.....	૨૨૭૮૬
મયુનીસીપલ કારખાના (Workshop) નો ન ફો નફો.....	૧૬૧૫૮
કંત્રાકટરોને મયુનીસીપાલી ટી તરફથી પુરા પાડેલા માલ ઉપર નફો.....	૧૫૦
રદી ઓળરો, માલ વગેરે વેચી મેળવેલી કોમત...	૩૩૩૪
લોનના તથા ખીજાં ફાળલ નાણાં વચાને ફરવયાથી મળેલું વચાજ ને નફો...	૧૩૫૯૧૨
મયુનીસીપલ લોનો પાછી પગાર કરવા જમા કરે લાં નાણાં તથા મયુની સીપલ ધંધારોના વીમા ખાતાનાં નાણાંપર મળે લું વચાજ.....	૨૨૨૬૧૬
મયુનીસીપલ લોન એ વર સમાં કઢાવેલી તે સરભર થી ઉપર ગયેલી તેનો નફો.....	૧૦૭૮૧

જુમલે... ૧૦૦૪૭૫૨૮

એક આખા વરસ (૧૯૦૩-૧૯૦૪)
નો ખરચ.

એજ ૧૯૦૩-૧૯૦૪ ના વરસમાં જુ

૨ આ વરસમાં ફક્ત પોણાચાર લા
ખ રૂપિયાની લોન કાઢવામાં આવી હ
તી તે આખી ૧૦૩ ના ભાવે ઉચકાઈ
ગઈ હતી તેમાંથી દલાલીના સેંકડે એ
આના કાપતાં આટલો નફો રહ્યો હતો.

ત્રી જ્યુદ્ધી બાબદોષર મયુનીસીપલિટીને
નીચે પ્રમાણે અરસ કરવા પડયો હતો:-

૩૫૫૫.

કોરપોરેશન અને સ્ટેનડીંગ
ગ કમીટીની ઓફીસ આ
તાંનો અરસ (તેમાં સ્ટેન
ડીંગ કમીટીના સભાસ
દાની શી તથા મયુનીસી
પલ સેક્રેટરી તથા તેના
હાથ નીચેના માણસોના
પગાર વીગેરે)..... ૩૬૦૬૭૫

કમીશનરની અંગત ઓફી
સ આતાંનો અરસ (તેમાં
કમીશનરનો તથા તેના
હાથ નીચેના માણસોનો
પગાર વીગેરે)..... ૩૫૬૬૪૯

કમીશનરની સામાન્ય ઓફી
સ આતાંનો અરસ... ૩૫૧૨૨૪

હીસાબ રાખનાર તથા ત
પાસનાર આતાંનો અરસ ૩૬૫૫૮૦

મીલકતોપર તથા ગાડીધોડા
પર જકાત ઉધરાવનાર
આતાંનો અરસ..... ૩૧૫૭૪૨૫

ટાકિત ડયુટી ઉધરાવવા સા
રૂં રેલવે કંપનીઓને ત
થા પોસ્ટ ટ્રસ્ટ આતાંને
આપવું પડતું લવાજમ.. ૮૨૧૨૮

રસતાવેરો ઉધરાવવાનો અ
રસ..... ૧૩૬૮

પરવાના આપનાર આતાંનો
અરસ..... ૨૭૭૨૩

આવકના હીસાબ તપાસના
રા તથા ટાકિત ડયુટી પા
છી અપાય તેનો હીસા
બ તપાસનારો આતાંનો
અરસ..... ૩૦૮૧૩

અગતી રક્ષણનો અરસ... ૧૨૪૧૧૮

જાહેર બાગોપર અરસ..... ૬૬૧૯૩

ઇજનેર આતાંમાં સામાન્ય
- દેખરેખ તથા પરચુરણ

કામનાં આતાંનો અરસ
(તેમાં મોટા ઇજનેરનો
પગાર વગેરે)..... ૬૦૭૧૦

ઇજનેર આતાંમાં સંખ્યા આ
તું (તેમાં ગટરના મોટા
કુંબા ચલાવવા વગેરે)નો
અરસ..... ૧૬૩૩૭૧

ઇજનેર આતાંમાં ગટર
આતાંનો અરસ..... ૧૩૫૩૩૭

ઇજનેર આતાંમાં પાણી
આતાંનો અરસ..... ૨૨૪૮૭૧

ઇજનેર આતાંમાં મોહો
લા, રસતા તથા મીલકતોની
દેખરેખ, સમારકામ વગેરે
ના આતાંનો અરસ..... ૯૯૭૬૩૩

લોકસુઆકારી (Public
Health) આતાંમાં સામા
ન્ય દેખરેખ તથા શેહેર સ
કાંઈ કરવાનો અરસ..... ૧૬૩૪૧૮૫

મારકોટો તથા કસાઈઆ
નાનો અરસ..... ૧૫૨૭૪૫

જનમ તથા મરણની નોં
ધ રાખવાનો અરસ..... ૮૬૦૨૬

કચ્છરસતાનો વગેરેપર અ
રસ..... ૯૧૧૬

રસાયણ પ્રયોગ આતાં
(Laboratory) નો અરસ ૮૭૩૬

મહાલક્ષ્મીપર આવેલા શિ
ભીઆનાનો અરસ..... ૧૪૭૬૪

હિસા રેગિઓનો અટકાવ કર
વાપર અરસ..... ૪૫૦૫૮

કુદાળાં જનવરના તબેલાઓ
પર અરસ..... ૬૧૧૩

જાહેર તળાવોપર અરસ... ૫૩૬૪

૧ ઓમાં પલેગ (મરકી)ના અટકાવ
નો અરસ ગણેલો નથી. તે અરસ જુ
દો છે, ને ૧૯૦૩-૧૯૦૪ ના વરસ સુ
ધી ઓ અરસ લેવાથી ઉધરાવેલાં નાણાં
માંથી કરવામાં આવતો હતો.

શ્રેષ્ઠ રૂસતમજી જમશેદજીવા ળી ધરમશાળાપર ખરચ.	૩૦૧
શીતળા મુકવાના ખાતાના ખરચમાં મયુનીસીપાલી ડીને ભાગ.....	૧૬૮૪૯
લોનના વયાજ આપવાનો તથા લોનના નાણા પા છાં ભરવા સાથે રૂપિયા એકલા કરવાનો ખરચ..	૨૭૨૪૨૧૧
મયુનીસીપલ નોકરીને પેન શન વગેરે આપવાનો ખરચ.....	૫૭૪૮૬
પોલીસના ખરચનો સરકાર ને આપવાનો ફાળો....	૫૦૦૩૮૧
કેળવણીનો ખરચ.....	૧૧૨૮૫૭
આસપીટલ તથા દવાખાના એને મદદ કરવાનો ખરચ.....	૫૪૬૨૫
નધારેલી બાબદોષર કરવા ઘટતો ખરચ.....	૬૮૯૭
મયુનીસીપલ હીસાબ તથા સનારા (auditors)ને લ વાજમ આપવાનો ખરચ	૮૭૫૦
કોરપોરેશનના સભાસદોની ચુંટણી કરવા પાછળ ખરચ.....	૯૯૬૫
મયુનીસીપલ મીલકતો સા થે વીમાખાતામાં ભરવા નો ખરચ.....	૫૦૦૦
સીટી ઇમપ્રુવમેન્ટ ટ્રસ્ટને વારસીક ફાળો આપવા નો ખરચ.....	૩૫૦૦૦૦
પરચુટણ ખરચ.....	૨૩૮૮
બાંધકામોપર ખરચ.....	૮૫૦૭૪
જીદાં જીદાં ખાતાઓના નાણાં વયાજ આવે તે પાછાં વયાજે મુકાય તેની ખરચ પાસામાં નોંધ...	૨૨૨૬૧૬
મયુનીસીપલ લોન સરભર	

થી ઉપર વેચાયલી તેના
નફાના નાણાં વયાજે મુ
કાય તેની ખરચ પાસાની
નોંધ..... ૧૦૭૮૧

જીમલે ૩૮૪૩૧૩૮૦
વરસની આખેરીએ બાકી ૧૬૧૬૧૫૦
૩૪૫૭૧૦૩૦૦

વયાજે કઢાવેલાં નાણાં તથા તેમાંથી
ફીધેલો ખરચ.

વાંચનાર સામે આટલા બધા આંકડા
એ એકદમ મુકવા સાથે દરજીદાર આ
હી એટલું કહેવા માયું છું જે, ઉપર
લખેલા આંકડા તો ફક્ત ચાલુ સાધાર
ણ આવક ને ને આવકમાંથી ફીધેલા
ખરચના છે. એ ચાલુ સાધારણ આવ
ક ઉપરાંત વખતો વખત મયુનીસીપાલી
ડીને નાણાંની માટી રકમો ઉછીની લેવી પ
ડે છે. કોઈ એવો ખરચ કરવો પડે કે જેનો
લાભ ફક્ત ચાલુ એલાદનેજ નહી,
પણ હવે પછીની એલાદને પણ મળ
નાર હોય, તો તેવો ખરચ વયાજે ઉધ
રાવેલાં નાણાંમાંથી કરવો પડે છે. દા
ખલા તરીકે તાનસા જેવું તળાવ હાલ
ની એલાદને પાણી પુરું પાડશે એટ
લુંજ નહી, પણ હવે પછી આપણાં
બચાંતા બચાંને પણ પુરું પાડશે. તેનો
ખરચ હાલની એલાદનેજ માથે પડે
તે વાજબી નહી. એટલા વાસતે તે
નો ખરચ લોનનાં નાણાંમાંથી કર
વો જોઈએ, જેથી તે હવે પછીની એ
લાદને માથે પણ થોડોક પડે. એ રી
તે દર વરસે કેટલોક ખરચ ઉછીનાં
લીધેલાં નાણાંમાંથી થાય છે. ૧૯૦૩-
૧૯૦૪ નાં વરસમાં વીસ લાખ રૂપિયા
ની લોન કાઢવાનું ઠરાવેલું હતું, પણ
સરકારની બહાલી મળતાં વીલંબ લાગ
વાથી ફક્ત પોણાચાર લાખ રૂપિયાની
લોન કાઢવામાં આવી હતી. તેમાંથી તે
મજ આગલાં વરસોમાં કઢાવેલી લોન

નાં ખાત્રી નાણાંમાંથી એકંદર રૂ૮૮૯૪૧૦ રૂપિયા જેટલો ખર્ચ થયો હતો. આણંદ આવકમાંથી કીધેલા ખર્ચમાં એ ઉમેર્યે તો જુમલો રૂ૯૩૦૦૦૦૦ થી વધુ થવા જાય છે.

ખીજી મયુનીસીપાલીટીઓ સાથે સરખામણી.

૧૯૦૩-૧૯૦૪ નાં વરસમાં મુંબઈ શહેરની મયુનીસીપાલીટી સીવાય ખીજી ૧૬૫ મયુનીસીપાલીટીઓ હતી, જેમની એકંદર મેહેસુલી આવક રૂ૬૧૦૯૯૨૫ ની હતી ને કુલે ખર્ચ રૂ૫૮૦૩૦૫૩ નો હતો. એ ૧૬૫ મયુનીસીપાલીટીના આવક તથા ખર્ચના આંકડા આપણી મયુનીસીપાલીટીના આંકડા સાથે સરખાવો ને પછી તમે જોઈ શકશો કે આપણું મુંબઈ શહેર જે આખા ઇલાકાનું પાયતંબ ત શહેર છે તે જેટલો મોટો મોભિ ધરાવે છે. એ ૧૬૫ મયુનીસીપાલીટીને તામે વસતું લોક માણસ દીઠ વરસ દહાડે રૂ૧-૧૦-૭ જેટલો કર ભરે છે, તો મુંબઈ શહેરનું લોક માણસ દીઠ વરસ દહાડે રૂ૯-૬-૧૧ જેટલો કર ભરે છે. એ આંકડાઓ મુંબઈની મોટી દોલત, ચઢતી આબાદી તથા બોહોળા વેપારની પાત્રી નીચાની છે.

કલકત્તા તથા મધરાસ સાથે સરખામણી.

૧૯૦૩-૦૪ ના સાલમાં કલકત્તાની મયુનીસીપાલીટીની એકંદર સાધારણ આવક રૂ૪૪૬૩૭૯૪ ની હતી ને ખર્ચ રૂ૪૩૨૪૦૩૦ નો હતો. મધરાસની મયુનીસીપાલીટીની એજ વરસની સાધારણ આવક રૂ૩૮૧૧૨૭૭૬ ની હતી તથા ખર્ચ રૂ૧૨૪૬૧૫૦ નો હતો. ઉપર આપેલા મુંબઈની મયુનીસીપાલીટીના આવકજવકના આંકડા સાથે આ આંકડાઓ સરખાવો તો મુંબઈની મયુનીસીપાલીટી કલકત્તાની મયુનીસીપાલીટી કરતાં બમણી તથા ગરીબાં મધરાસની

મયુનીસીપાલીટી કરતાં સાતગણી ગં જાવર છે.

દેશી રાજ્યો સાથે સરખામણી.

મુંબઈ સરકારને તામે જે પુશકળ દેશી રાજ્યો છે તેમાંનું કોઈ પણ મુંબઈ મયુનીસીપાલીટીની અરધી પણ આવક ધરાવતું નથી. વડોદરા રાજ્યની આવક પુશકળ વધારે છે ખરી, પણ તે દેશી રાજ્ય વડી સરકાર (Government of India) ને તામે છે.

કોરપોરેશનના અમલદારો.

મયુનીસીપલ અમલદારોમાંના બેની ને મણુક કરવાની સત્તા કોરપોરેશનને છે, એકની નેમણુક કરવાની સત્તા સ્ટેનડીંગ કમીટીને આપી છે ને ખાત્રી બધા અમલદારોની નેમણુક કરવાનો અખતવાર કમીશનરને છે.

કોરપોરેશનની નેમણુકના અમલદારો.

વડો ઇજનેર (Executive Engineer) અને તનદારેસતી ખાતાનો વડો અમલદાર (Executive Health Officer) એ બેની નેમણુક કોરપોરેશન કરે છે. વળી અહીં પણ સરકારે પોતાનો હાથ રાખ્યો છે, તે એવી રીતે કે કોરપોરેશન જે નેમણુક કરે તેને સરકારની બહાલી મળવી જોઈયે. જગ્યા આલી થાય તે પછી ચાર માસની મુદતમાં જે કોરપોરેશન નવી નેમણુક નહી કરે તો પછી કોરપોરેશનનો હક જાય ને સરકાર પોતેજ નેમણુક કરી દે. જે કોરપોરેશને નેમણુક કીધી ને સરકારે તેને બહાલી નહી આપી તો સરકારનો હક મ મળવા પછી ૩૦ દિવસની અંદર કોરપોરેશને નવી નેમણુક કરવી, ને જે ન કરે તો વળી કોરપોરેશનનો હક જાય ને સરકાર નેમણુક કરે. એ રીતે સરકારે જે નેમણુક કીધી તો તે કોરપોરેશનેજ કીધી એમ સરવ કાજે ગણાય. દરેક નવી નેમણુક પાંચજ વરસની કરાય, પણ

તેના તેજ અમલદારને પાંચ વરસ પછી પાછો નેમી શકાય. જો કોઈ અમલદાર ખરાબ ચાલ ચલાવે, કે પોતાનો ઝિંદગી ચલાવવામાં ગફલતી કરે, કે ખીનલાયકાત દેખાડે, તો કોરપોરેશન તેને ખરતરફ કરી શકે, પણ જે સભામાં તેને ખરતરફ કરવાની વાત આવી હોય તેમાં હાજર રહેલા મેમબરોનો ૨/૩ ભાગ તેને ખરતરફ કરવાની તરફેણમાં મત આપે તોજી.

એક્ઝિક્યુટીવ એનજીનીયર.

એ અમલદારનો માસીક પગાર ૩૧૨૦૦ થી ઝાંછો નહીં ને ૩૧૫૦૦ થી વધુ નહીં હોય. એમ કાયદામાં ઠરાવયું હતું. ખાનખાહાદુર મનચેરજી કાવસજી મરઝખાન, સી. આઈ. ઇ, જેઝિએ ૧૦ વરસ સુધી એ ઝિંદગી ધરાવ્યો હતો ને સરકારી નોકરીમાં એક કુશળ ઇજનેર દાખલ પોતે જે કારતી મેળવી આવ્યા હતા તેમાં મોટો વધારો કર્યો હતો, તેમને ૩૧૫૦૦ નો પગાર મળતો હતો. પણ એમને એ પગાર ઉપરાંત સરકારી નોકરી બદલનું પેન્શન પણ મળતું હતું. જેઝિએ ગયે વરસ એ ઝિંદગી છોડ્યા પછી કોરપોરેશનને લાગયું જે પગારની હદ વધારવા વગર એમના જેવો કુશળ ઇજનેર ખીજો મળે નહીં, તેથી સરકારને અરજી કરી, એક નવો કાયદો પસાર કરાવી, પગારની હદ ૩૧૫૦૦ પરથી ૩૨૦૦૦ ની કરાવી લીધી. હાલ ના વડા ઇજનેર મી. જેસફ હોલને ૩૧૫૦૦ નો દરમાયો મળે છે.

એક્ઝિક્યુટીવ હેલ્થ ઓફીસર.

એ ઝિંદગીનો દરમાયો પણ ઝાંછોમાં ઝાંછો ૩૧૨૦૦ નો ને વધુમાં વધુ ૩૧૫૦૦ નો હતો. ડાક્ટર વેર, જેઝિએ ને માસીક ૩૧૫૦૦ મળતા હતા, તેઝિએ એ ૧૯૦૦ ના સાલમાં એ ઝિંદગી છોડ્યો, તે પછી કોરપોરેશનને જે યું કે શહેરની ભારી અસુખાકારી

તરફ જોતાં એક અતી બાહોશ અમલદારની નેમણુક કરવાની જરૂર છે, ને એવો સરસ અમલદાર મેળવી શકાય એટલા માટે સરકાર પાસે એક નવો કાયદો પસાર કરાવી પગારની હદ ૩૧૨૦૦-૧૫૦૦ પરથી ૩૧૫૦૦-૨૦૦૦ સુધીની કરાવી. હાલના હેલ્થ ઓફીસર ડા. ટર નરની ૧૯૦૧ માં ૩૧૫૦૦ ના પગાર પર નેમણુક થઈ. વરસ દહાડો નોકરી કીધા પછી એમને ૩૧૬૦૦ મલવા લાગ્યા; વળી ખીજા એક વરસ પછી ૩૧૭૦૦ કર્યા, ને ગયે વરસથી તો કોરપોરેશનને એઝિનાનાં કામથી સંતોષ પામી એમને એકદમ ૩૨૦૦૦ નો માસીક પગાર કરી આપ્યો.

મયુનીસીપલ સેક્રેટરી.

જે અમલદારની નેમણુક કરવાની સતા સ્ટેનડીંગ કમીટીને આપેલી છે, તે મયુનીસીપલ સેક્રેટરી છે. મયુનીસીપલ સેક્રેટરી કોરપોરેશનનો સેક્રેટરી તેમજ સ્ટેનડીંગ કમીટીનો પણ સેક્રેટરી છે. વળી વખતોવખત જે જે કમીટીઝો કોરપોરેશન નેમે કે સખ કમીટીઝો સ્ટેનડીંગ કમીટી નેમે તેનું પણ સરવે કામકાજ મયુનીસીપલ સેક્રેટરીનેજ કરવું પડે. એવી કમીટીને સખ કમીટી આગળ તો વરસ દહાડે પંદર વીસ ભાગે થતી હતી, પણ હવે તો પંચોતેરથી સો સુધી થવા જાય છે. કોરપોરેશન તથા સ્ટેનડીંગ કમીટી તથા ખીજી સરવે કમીટીનાં કાગળીયાં તથા દસતાવેજો સેક્રેટરીને સવાધીન રહે છે, અને તેને પોતાનો સમજી વખત તથા ધ્યાન પોતાના ઝિંદગીની ફરજો પર આપવાં પડે છે. ખરબનાં નાણાં ઉપાડવા સાથે એક પર એક લખવા પડે તેપર તજ સહી ઝિંદગી થાય છે, તેમાં મયુનીસીપલ સેક્રેટરીની એક હોય છે, ને બાકીની બે મયુનીસીપલ કમીશનરની તથા સ્ટેનડીંગ કમીટીના એક સભાસદની હોય છે. એકોપર સહી કરતાં મયુનીસીપલ સેક્રેટરીને સંભાળ લેવાનું કાયદામાં ફરમાવ

યું છે જે ખીન સતાદાર કાંઈપણ ખર
અ સાચ એક લખયો હોય તો તેપર
સહી કરવી નહી. એ રીતે કમીશનર જે
ખરચ કરે તેપર કારપોરેશન તરફથી
મયુનીસીપલ સેક્રેટરી દેખરેખ રાખે છે.
એમ હોવાના સબબથી મયુનીસીપલ
આક્ટમાં સેક્રેટરીને કમીશનરથી વેગળા
તથા સવતંત્ર રાખ્યા છે. સેક્રેટરીનો
પગાર ૩૭૦૦ થી ઓછો નહીં ને
૩૧૦૦૦ થી વધારે નહીં એમ કાયદામાં
હરાવયું છે. કારપોરેશનની સંચાપના થ
ઈ તયારથી તે ૧૮૯૮ સુધી મીં. એચ.
ડબલ્યુ. બેરો સેક્રેટરી હતા. તેમને
૧૮૮૨ ના સાલથી ૩૧૨૦૦ નો દરમાં
યો મળતો હતો. એ વધુ દરમાયા સાચ
એક ખાસ કલમ ૧૮૮૮ ના મયુનીસી
પલ આક્ટમાં નાખી હતી, જે મીં. બે
રોનેજ લાગુ પડે એમ હતી. તેથી
હાલના સેક્રેટરી મીં. મેરવાનજી નથ
રવાનજી વહાડીયા, મી. એ., ને ફક્ત
૩૧૦૦૦ નો પગાર મળે છે. સેક્રેટરીનો
એ પગાર પુરતો નથી એવું કારપોરેશ
નનું મત છે. કામનો બોલો તથા જો
ખમદારી વધવાને લીધે સેક્રેટરીને
૩૧૨૦૦ સુધી પગાર આપવાની સત્તા
કારપોરેશનના હાથમાં હોવી જોઈએ એ
વું મત દેખાડી કારપોરેશને સરકારને
અરજ કરી છે જે કાયદામાં ઘટતો ફેર
ફાર કરી એ સત્તા આપવી.

સેક્રેટરીની નેમલ્યુક સટેનડીંગ કમી
ટી કરે છે, પણ તેને અતરફ કરવાની
સત્તા તદ્દન તેના હાથમાં નથી. અગર
જો સેક્રેટરી કાંઈ ગેરવાજખી ચાલ અ
લાયે, કે પોતાના ઓધાની ફરજો બજા
વવામાં ગફલતી કરે કે નાલાયક માલમ
પડે, ને સટેનડીંગ કમીટી તેને અતરફ
કરવા ચાહે, તો કારપોરેશનની બહાલી
મંજૂરી તેને અતરફ કરી શકે.

સેક્રેટરીના હાથ નીચે જેટલા કારકુન
કે નોકરો રાખવા ઘટે તેટલા સટેનડી
ંગ કમીટી વખતોવખત રાખી શકે, ને
તેમને આપવા ઘટે તેટલા પગાર કે દર

માયા હરાવી શકે. એ કારકુન કે નોકરો
એ શું કામકાજ કરવું તે પણ સટેન
ડીંગ કમીટી હરાયે અથવા સેક્રેટરીને
હરાવવાની સત્તા આપે.

ખીજા મયુનીસીપલ અમલદારો તથા નોકરો.

ઉપર લખેલા ત્રણ સીવાય બાકીના
સરવે મયુનીસીપલ અમલદારો તથા
નોકરોની નેમલ્યુક કમીશનર કરી શકે
છે; પણ કમીશનર ગમે એટલા અમલ
દારો ને નોકરો ગમે એટલા પગારે પોતે
રાખી શકે નહી. વખતે વખત તેને એ
ક ટીપ બનાવવા ફરમાવયું છે, તેમાં
તેણે દરશાવયું કે કેટલા, ને શું પગાર
ના, અમલદારો તથા નોકરો રાખવાની
જરૂર છે, ને તે ટીપ તેણે સટેનડીંગ
કમીટી હાજુર મુકવી. સટેનડીંગ કમીટી
જોઈએ તો ઘટતા ફેરફાર કરી, કે જોઈ
યે તો એમની એમ એ ટીપને બહાલી
આપે, પછીજ કમીશનરથી તે ટીપ
પ્રમાણે અમલદારો તથા નોકરો નેમી
શકાય. વળી સટેનડીંગ કમીટીને મના
ઈ છે કે માસીક ૩૨૦૦ થી વધુ પગા
રનો કોઈ પણ ઓધો કારપોરેશનની
બહાલી લીધા વગર તે ટીપમાં પસાર
કરી શકે નહી. એ રીતે પસાર થયેલી
ટીપમાં જેટલા ઓધેદારો તથા નોકરો
નાખ્યા હોય તે સીવાય કોઈપણ ઓ
ધેદાર કે નોકર કોઈપણ મયુનીસીપલ
ખાતામાં કમીશનરથી રાખી શકાય નહી.
એ ટીપમાંનો ચોક્કસ ઓધો કોને આ
પવા તે કમીશનર નક્કી કરે. પણ અગ
ર જો કમીશનર કાંઈ ગેરવાજખી કે વાં
ધાભરેલી નેમલ્યુક કરે તો કારપોરેશન
નો તેપર કાયજ નથી એમ નહી કહે
વાય. કારપોરેશન તે બાબદ પર ચકચાર
કરી શકે; ને પોતાનો વીચાર જણાવના
ર કાંઈ હરાવ પસાર કરે તો કમીશનર
ને તેપર ધ્યાન આપવું પડે ખરું. જો
ન આપે તો કારપોરેશન ને કમીશનર
વચે અણબનાવ શરૂ થાય, ને એવો
અણબનાવ આગળ વધે તો અગાઉ લ

ખી જવા પ્રમાણે કારપોરેશન ૪૫ મતે
ફાય પસાર કરી કમીશનરને પાછો
તેડી લેવાની સરકારને ફરજ પાડી શકે.

**મયુનીસીપલ ઓથોરિટી વગેરેને સજા
કરવા તથા બરતરફ કરવા વગેરેની
સત્તા કોને ?**

મયુનીસીપલ ઓથોરિટી કે નોકરને
હુકમનો અનાદર કરવાને લીધે, કે ધારા
નો ભંગ કરવાને લીધે, કે પોતાની ફર
જમાં ભેદરકારી, નાલાયકતા, કે ગફલત
દેખાડવાને લીધે, કે ખીજી કોઈ બદ
ચાલને લીધે દંડ કરવો પડે કે ઉતારી
પાડવો પડે, કે બરતરફ કરવો પડે તો
જે સત્તાધારીએ તેની નેમલ્યુક કરી
હોય તેજ તેમ કરી શકે, સીવાય કે જે
કમીશનર કોઈ રૂ.૩૦૦ થી ઉપરના દર
માયાવાળા ઓથોરિટીને બરતરફ કરવા
ચાહે તો પહેલાં તેને સટેનડીંગ કમીટી
ની બહાલી લેવી પડે; અને જે કારપો
રેશનનો નેમેલો અમલદાર કોઈ વાંકમાં
આવ્યો હોય તો સટેનડીંગ કમીટી
તેને સસપેંડ કરે ને તેમ કરવા પછી
તુરત કારપોરેશનને જાહેર કરે કે તેને
શા વાંક સાફ સસપેંડ કર્યો છે, ને
કારપોરેશન પછી હુકમ આપે કે તેને
રાખવો, કે બરતરફ કરવો, કે શી ખી
જી સજા કરવી.

**ગેરહાજરીની રજા કોણ આપી
શકે ?**

મયુનીસીપલ અમલદારો તથા નોકર
રોને શી સરતે ગેરહાજર રહેવાની રજા
આપવી તે વીથે કારપોરેશન ફરમાવે તે
માફકતા કાનુનો સટેનડીંગ કમીટી ધડે.
અને તેને કારપોરેશન બહાલી આપે
તયારે તે અમલમાં આવે. એ કાનુનો
પ્રમાણે સરવેને રજા આપાય. જે અમલદાર
અને નોકરની નેમલ્યુક કમીશનર કરે તેને
તેજ રજા આપે. વળી મયુનીસીપલ સેક્રે
ટરીના હાથ નીચેના સઘળા અમલદારો
સીવાય ખીજા સરવેને એક માસ સુધીની

રજા કમીશનરજી આપી શકે. સેક્રેટરીના
હાથ નીચેનાં માણસોને સટેનડીંગ ક
મીટી રજા આપે, અને ખીજા જે અમ
લદારોને નેમવાની સત્તા કમીશનરના
હાથમાં નથી તેવા સરવે અમલદારોને
મહીના એકથી વધારેની રજા જોઈતી
હોય તો તે પણ સટેનડીંગ કમીટી આપે.

**રજાપર ગયલા અમલદારોને
લવાજમ.**

એ વીથે પણ કારપોરેશન ફરમાવે
તે પ્રમાણે સટેનડીંગ કમીટી કાનુનો ધડે
ને તેને કારપોરેશન બહાલી આપે તથા
રે તે અમલમાં આવે, ને તે પ્રમાણે
રજાપર ગયલા અમલદારોને લવાજમ
મળે. સટેનડીંગ કમીટીએ સરકારી અ
મલદારોને લગતા રજાના તેમજ લવા
જમના કાનુનો (Civil Service Re-
gulations) થોડા ઘણા ફેરફાર સાથે
લાઝુ પાડી દીધા છે. જેથી સરકારી
તથા મયુનીસીપલ અમલદારોને રજાના
હુકમ એકસરખા છે, બલકે કોઈપણ ફેર
ફારક હોય તો મયુનીસીપલ અમલદારો સેહેજ
ચાહતા હુકમ ધરાવે છે. એક એ દાખ
લા એવા પણ બન્યા છે કે સીવીલ સ
ર્વીસ રેગ્યુલેશન પ્રમાણે નહીં મળી
શકે તેવી રજા તથા લવાજમ કારપોરેશ
ન થોડકા અમલદારોને આપ્યાં છે. છે
હલો એવા દાખલો પાણીખાતાનાં
ધજનેરનો છે. ધારા પ્રમાણે તેને કોઈ
પણ રજા હતી નહીં, તે છતાં કારપોરે
શને થોડકા સખમો ધયાનમાં લઈ તેને
આખા પગારે નવ માસની રજા આપી.
એ રજા કાયદાસર છે કે નહીં તે વીથે
શક હતપત થયો છે, ને એ રીતે રજા
ના કાનુનોમાં લખ્યું હોય તે ઉપરાંત
કારપોરેશન રજા તથા લવાજમ આપી
શકે કે નહીં એ વીથે કારપોરેશન હાલ
વીચાર કરે છે.

કામચલાઉ અમલદારોની નેમલ્યુક.

રજાએ ગયલા અમલદારો બદલ કા
મચલાઉ અમલદારો નેમવા વીથે એમ ફરા

વયું છે જે, અસલ અમલદારને જે સતાધારી રજા આપે, તેજ કામચલાઉ નેમલ્યુક પણ કરે, સીવાય કે,—

જે વડો ઇન્જનેર કે તનદરૌસતી આ તાનો વડો માસ એકથી લાંબી રજાએ જાય તો તેને બદલ કામચલાઉ નેમલ્યુક કારપોરેશન કરે.

વડા ઇન્જનેર કે તનદરૌસતી આતાં ના વડા બદલ જે કામચલાઉ નેમલ્યુક થઈ હોય તે સરકાર આહે તો રદ કરી શકે; અને

તનદરૌસતી આતાંના વડા બદલ ત્રણ માસથી લાંબી મુદત સાર કામચલાઉ અમલદાર નેમયો હોય તો તે કાયદા પ્રમાણે લાયક થયેલો વહીવટ (legally qualified medical practitioner) હોવો જોઈએ, પણ જે ત્રણ માસથી એમીની મુદતની નેમલ્યુક હોય તો કોઈ પણ લાયક માણસને નેમી શકાય.

કામચલાઉ અમલદારોને લવાજમ.

આબદના કાનુનો પણ કારપોરેશનના ફરમાવવાથી સ્ટેનડીંગ કમીટી ઘડે છે, ને કારપોરેશન પછી તેને બહાલી આપે તયારે તે અમલમાં આવે છે. સરકારી ધારા અહીં પણ કામ લગાડ્યા છે.

જામીનગીરી.

કેટલાક મયુનીસીપલ અમલદારો, જેઓ પાસે પધસાનો જેખમ રાખવો પડે છે, તેમની પાસેથી જામીનગીરી લેવાય છે. કયા અમલદારે જામીનગીરી આપવી, ને કેટલી આપવી અને કઈ જાતની આપવી તેના ધારા ધડવાનું પણ સ્ટેનડીંગ કમીટીને સોંપેલું છે. કારપોરેશન ફરમાવે તે પ્રમાણે સ્ટેનડીંગ કમીટી એ ધારા ઘડે, ને કારપોરેશન પર મોકલી આપે. પછી જે કારપોરેશન તેને બહાલી આપે તો તે અમલમાં આવે.

કોનાથી મયુનીસીપલ ચાકરી ન લેવાય.

જે કોઈ ધણી સીધી કે આડકતરી રીતે, ખુદ પોતે કે પોતાના કોઈ ભાગ યા મારફતે, કારપોરેશનને લગતા કોઈ પણ કંત્રાકટ કે નોકરીમાં કાંઈ લાભ કે ભાગ ધરાવતો હોય (સીવાય કે મયુનીસીપલ અમલદાર કે નોકર દાખલ) તો તે મયુનીસીપલ ચાકરીમાં દાખલ થઈ ન શકે, કે દાખલ થયો હોય તો તુરત તે નોકરીમાંથી નીકળી ગયેલો ગણાય ને તેની જગ્યા ખાલી પડે.

મયુનીસીપલ અમલદારોને પેનશન વગેરે.

મયુનીસીપલ અમલદારોને તથા નોકરોને ચાકરી છોડવા પછી શી સરતે પેનશન (મેટા પગાર) કે ગ્રેયુઇટી (ઉચ્ચ કો) કે કમપાશનેટ અલાવતસ (ધ્યાનું લવાજમ) મળે, અને તેમની કળ પછી તેમની વીધવાને કે તેમનાથી યુજરાન ચાલતું હોય તેવાં ખીજાં સગાંજિમીને શી સરતે ધ્યાનું લવાજમ મળે, તે વીજિના પણ કાનુનો કારપોરેશન ફરમાવે તે પ્રમાણે સ્ટેનડીંગ કમીટી ઘડે છે. એ આબદના કાનુનો અમલમાં કયારે આવે કે ફક્ત કારપોરેશન જ નહીં, પણ સરકાર પણ તેમને બહાલી આપે તયારે. સરકારી અમલદારોનાં પેનશન વગેરેના કાનુન કરતાં મયુનીસીપલ કાનુનો કેટલીક રીતે વધારે લાભકારક છે, સીવાય કે ઇંડયન સીવીલ સર્વિસવાળા સરકારી અમલદારો, જેમને તો પેનશનના ને રજાના ને બધા હડો ધણા ચઢતાજ છે. એવી સઘળી આબદના કાયદા કાનુન ધડવાનું ધણુંખરું એ નસીબદાર સાહેબોના પોતાનાજ હાથમાં એટલે પોતાને વાસ તે સારો પાકો બંદોબસત કરી લે તેમાં નવાઈ શી ?

સરકારી નોકરોને પેનશન વગેરે મેળવવા સારું કાંઈપણ લવાજમ ભરવું

મીં મેરવાનજી નશરવાનજી વહાડીયા,—ખી. ઝે.
ચુનીસીપલ સેક્રેટરી.

પડવું નથી. મયુનીસીપલ નોકરોના બા બમાં તેમ નથી. તેઓને પોતાના પગા રમાંથી દર રૂપિયા અરધા આનો “પેનશન ફોનટરીબયુશન” દાખલ કાપી આપવો પડે છે જે ફોઈને પેનશન વગેરેના હક મેળવવા હોય તેને કાપી આપવું પડે. જો નહીં આપે તો તેને પેનશન વગેરે કાંઈ મળે નહીં. વળી એમ પગારમાંથી ચોક્કસ રકમ કાપી આપી પેનશન વગેરે મેળવવાનો હક તેને મળે તે અગાઉ તેને મયુનીસીપલ ડાક્ટર આગળ હાજર થઈ પોતાના બદનની તપાસ કરાવવી જોઈએ ને ડાક્ટર પાસે આત્રીપત્રક મેળવવું જોઈએ કે તે શરીરે સાજો ને મયુનીસીપલ નોકરીને લાયકનો માણસ છે, ને ૨૦ વરસથી વધુ ને ૩૫ વરસની અંદરની ઉમરનો છે એવાં આત્રીપત્રક વગર તેને પેનશન વગેરે સાઈ દાખલ કરી શકાય નહીં. અગરજે ૩૫ થી વધુ ઉમરનો કોઈ અમલદાર કે નોકર પેનશન સાઈ લવાજમ ભરવા માહે તો તેને સ્ટેનડીંગ કમીટીની બહાલી મળવી જોઈએ.

પેનશન કે ગ્રેયુધડી મેળવવા સાઈ આછામાં આછી પાંચ વરસની નોકરી હોવી જોઈએ ને ૫૫ વરસની ઉમર હોવી જોઈએ, શીવાય કે જો તેટલી ઉમર નહીં થઈ હોય, તો મયુનીસીપલ ડાક્ટર પાસેથી આત્રીપત્રક મેળવવું જોઈએ કે વધુ નોકરી કરી શકાય એવી તખીયત નથી, અથવા તો જો કોઈ વાંકમાં આવવા વગર અરવ ઘટાડવાને લીધે કે ખીજાં કાંઈ કારણથી, ચાકરી છોડવાની ફરજ પાડી હોય. જો ડાક્ટર એમ કહે કે કોઈએ પોતાની બદત્યા લઈ તખીયત બગાડી છે ને તે કારણથી નોકરીને નાલાયક થયો છે તો તેને પેનશન વગેરેનો હક રહે નહીં.

પેનશન અથવા ઉચકો લઈ ચાકરી છોડવાની જો કાંઈ અરજી આવે તે પર હુકમ સ્ટેનડીંગ કમીટી પસાર કરે. પણ દરેક અરજી કમીશનરને કરવી પડે અને કમીશનર પોતાની ભલામણ સાથે તે

સ્ટેનડીંગ કમીટી પર મોકલી આપે. ચાકરી છોડનારે શી રીતે ચાકરી બજાવી છે તથા તેની ચાલચલણ કેવી છે તે ધ્યાનમાં લઈ કમીશનર અચુક પેનશન કે ઉચકાની ભલામણ કરે અને સ્ટેનડીંગ કમીટી તે પર હુકમ પસાર કરે, પણ તે એવી સરતે કે પેનશનના કાનુન પ્રમાણે મળવી ઘટે તેથી આછી રકમની કમીશનરે ભલામણ કીધી હોય તો તેથી વધુ રકમ કમીટી આપી શકે નહીં.

પેનશન તથા ઉચકાના દર નીચે પ્રમાણે કરાવવા છે :-

જો પંદર વરસની નોકરી થઈ હોય ને વીસ વરસની નહીં થઈ હોય તો છેલ્લાં પાંચ વરસના પગારની સરાસરી માસીક રકમ ગણી તેનો ત્રીજો ભાગ પેનશન મળે; પણ ગમે એવા મોટા પગારનો અમલદાર હોય તો પણ તેને વધુમાં વધુ માસીક રૂ.૨૫૦ મળે.

જો વીસ વરસની નોકરી થઈ હોય પણ ૨૫ વરસથી આછી હોય તો ઉપર પ્રમાણે ગણી ૫/૧૨ ભાગ મળે, પણ વધતામાં વધતા રૂ.૩૩૩-૫-૪.

પચીસ વરસની નોકરી પછી છેલ્લાં પાંચ વરસના પગારની સરાસરી માસીક રકમનો અરધો ભાગ મળે ને વધતામાં વધતા રૂ.૪૧૬-૧૦-૮ મળે.

જો ત્રીસ વરસથી લાંબી નોકરી થઈ હોય ને નોકરી અસાધારણ વખાણવા લાયક હોય, તો ઉપર લખેલા પેનશન ઉપરાંત એક ખાસ સારી નોકરીનું પેનશન મળી શકે. તે પાંચ વરસના પગારની સરાસરી માસીક રકમના આરમા ભાગ જેટલું મળે, ને વધુમાં વધુ રૂ.૮૩-૫-૪ જેટલું મળે.

જો કોઈ અમલદારે કે નોકરે પાંચ કે તેથી વધુ વરસની નોકરી કરી હોય પણ પંદર વરસથી આછી તેની નોકરી હોય તો, તેને પેનશન નહીં મળે પણ ઉચકાની રકમ મળે; તે એ રીતે કે તેની નોકરીનાં છેલ્લાં પાંચ વરસમાં તેને

જે પગાર મળ્યો હોય તેની સરાસરી માસીક રકમ ગણી, જેટલાં વરસની તે ની નોકરી હોય તેટલા મહીનાનો તેને પગાર મળે, પણ વધુમાં વધુ બાર માસનો પગાર મળે ને તેથી વધુ નહીં મળે. જો કોઈ મયુનીસીપલ અમલદાર કે નોકર પેનશન સાથે પોતાના પગારમાંથી રૂપીયે બે દોઢીયા કાપી આપતો હોય ને પાંચ વરસ નોકરી કર્યા પછી તેની કળ થાય તો જેટલાં વરસ તેણે નોકરી કરી હોય તેટલા મહીનાનો સરાસરી પગાર તેની વીધવાને કે છોકરાંમિતે મળે, અથવા જો તેની વીધવા કે છોકરાં ન હોય ને તેના માબાપ કે ભાઈ બેહ ન હોય ને તેઓનું યુજરાન તેના આશરાથી ચાલતું હતું એમ માલમ પડે તો તેમને મળે.

તેમજ વળી કોઈ પેનશન મેળવી ચુકેલો નોકર કે અમલદાર બાર માસ સુધી પેનશન આધા અગાઉ યુજરી જાય તો બાર માસના પેનશનનો બાકી રહેલો ભાગ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે તેની વીધવા કે છોકરાંને, અથવા વીધવા કે છોકરાં ન હોય તો માબાપ ને ભાઈબેહન ને મળે.

સરકારી નોકરીમાં તો કોઈ નોકરની કળ થઈ એટલે બધું બંધ થઈ જાય. એક દિવસનો પણ પગાર કે પેનશન કે લવાજમ તેના વારસાને મળે નહી. અગર પેનશન લીધા પછી તેની કળ થાય તો ખીજે દિવસથી તેનું પેનશન બંધ. મયુનીસીપલ કાનુનો વધારે દયાળુ છે ને સરકાર જો તેની નક્કલ કરે તો સરકારી નોકરી વધારે કીમતી થાય ખરી. કોઈ રોટલી કમાનાર એકાએક મરણ પામે તો તેને આશરે પડેલાંમિતે મયુનીસીપાલીટી થોડોક વખત સુધી પણ ટેકવે છે, જે દરમયાન તેઓ યુજરાનનાં ખીજાં કાંઈ સાધનો ઉભાં કરી શકે. સરકારી નોકરીવાળાની તો કળ થઈ કે તાબડ તોબ ખીજે દિવસથીજ સઘળી આવક બંધ થઈ જાય.

એક ખીજો અગત્યનો મયુનીસીપલ કાનુન એ છે જો, જો કોઈ અમલદાર કે નોકર પોતાની ફરજ બજાવતાં ઘણી સખત ઇજા પામે કે કામને સાથે જ ચુકનો નાલાયક થાય તો તેને બાર મહીનાની હદ સુધી કોરપોરેશન ગમે તેટલા માસનો સરાસરી પગાર ભર કરી શકે. અગર જો કોઈ પોતાનું કામ કરતાં ઇજા પામવાથી ગુરત કે થોડો વખત પછી મરણ પામે, તો તેની વીધવા કે છોકરાંને અથવા વીધવા કે છોકરાં નહી હોય ને તેને આશરે પડેલાં માબાપ કે ભાઈ-બેહ ન હોય તો તેમને બાર માસની હદ સુધી કોરપોરેશન વાજખી ધારે તેટલા માસનો સરાસરી પગાર ભર કરે. આ જાતની મદદ પેનશન સાથે લવાજમ નહી ભરતો હોય તેવા પણ અમલદાર કે નોકરના બાબમાં આવી શકાય. એવી મદદ સરકારી અમલદારે તથા નોકરો ને પણ મળે છે.

સરવે રીતે જોતાં કોરપોરેશને પોતાની નોકરીમાંના માણસોના નીભાવ સાથે જ બંદોબસત કર્યો છે, તેમાં કદર દાની સારી દેખાડી છે. નોકરી દરમયાન તેમને વાજખી પગાર મળે છે, તે નોકરી પુરી થતાં તેમને તદ્દન ખાલી હાથે રજીવું પડતું નથી. પેનશન સાથે રૂપીએ બે દોઢીયાં કાપી આપવાં પડે છે તેથી જો રકમ એકઠી થાય છે તેટલી કાંઈ પેનશન આપવા સાથે ખસ થતી નથી. એ રકમ વરસ દહાડે એકવીસ કે પાવીસ હજાર જેટલી થાય છે, ને હાલ વરસ દહાડે લગભગ રૂપીઆ સીતેર હજાર જેટલી રકમ પેનશન, ઉચકા, દયાનાં લવાજમ વગેરેમાં મયુનીસીપાલીટીને ખર્ચવી પડે છે. એ એકવીસ પાવીસ હજારની રકમ પોતાના નોકરો પાસેથી લઈ મયુનીસીપાલીટી નકામી પોતાનું નામ બદનામ કરે છે. મારા વીચાર પ્રમાણે એ બાબ દમાં મયુનીસીપાલીટીએ સરકારી ધોરણ પ્રમાણે ચાલવું જોઈયે. તેમજ સરકારે

ઉપર સુચવેલી બાબદમાં મયુનીસીપલ ધોરણે પોતાના નોકરો સાથે ધારણ કરવાં જોઈએ.

અગરજો મયુનીસીપલ અમલદારો ને નોકરો પોતપોતામાં ઉધરાણું કરી પોતાના લાભ અરથે પેનશન કે પ્રોવીડન્ટ ફંડ ઉપર કરે તો તેમાં ચોક્કસ ઠરાવેલા દર પ્રમાણે મદદ આપવાની સત્તા કોરપોરેશનને કાયદામાં આપેલી છે. પણ એવું કાંઈ ફંડ હજી સુધી ઉપર થયું નથી. સમગ્ર કોરપોરેશન પોતેજ પેનશન વગેરે આપવાના જે કાનુનો નક્કી કરવા છે તેથી પુરતી એ બાબદની મદદ મળી શકે છે.

કંત્રાકટો.

કાંઈ પણ મયુનીસીપલ કામને સારું કંત્રાકટ આપવું પડે તો નીચે લખેલી સરતોએ તે આવી શકાય:—

દરેક કંત્રાકટ કોરપોરેશન તરફથી કમીશનર કરે, પણ જો કોઈ એવી બાબદ સારું કંત્રાકટ કરવું પડે કે જે કમીશનરથી કોરપોરેશન કે સેટેનડીંગ કમીટી કે સરકારની સત્તા મેળવવા વીના થઈ શકે નહીં, તો તે સત્તા મેળવવા પછીજ કમીશનરથી તે કરાય.

કાંઈ મીલકત વેચાતી હોવાના લખત સીવાય બીજા કાંઈપણ કંત્રાકટ રૂબી આ ૫૦૦૦ થી ઉપરનો ખર્ચ એસેસમેન્ટ હોય, તો તે કરવા અગાઉ કમીશનરે સેટેનડીંગ કમીટીની પરવાનગી લેવી જોઈએ.

જો રૂ૫૦૦ થી વધુ ને રૂ૫૦૦૦ થી એકાદ કમીશનર કંત્રાકટ હોય તો તે કમીશનર પોતે કરી શકે, પણ કરવા પછી પંદર દિવસની અંદર તે વીથે, તેણે સેટેનડીંગ કમીટીને રીપોર્ટ કરવો જોઈએ.

રૂ૫૦૦ સુધીનું કાંઈ પણ કંત્રાકટ કોઈની પણ બહાલી મેળવવા વીના કમીશનર પોતે કરી શકે ને તે વીથે રીપોર્ટ પણ કરવાની ફરજ નહીં.

જે કંત્રાકટપર કાયદા પ્રમાણે સીલ

મારવું જોઈએ તેપર કોરપોરેશનનું સીલ મારવું.

કાંઈ પણ કામ કરવા સારું કે કાંઈ પણ માલમતા પુરી પાડવા સારું રૂ૫૦૦ થી વધારે ખર્ચ થાય એવું કંત્રાકટ કરવું પડે તો તે હમેશા લખીત હોવું જોઈએ અને તેપર કોરપોરેશનનું સીલ મારવું જોઈએ અને શું કામ કરવું છે, કે શું માલ પુરો પાડવો છે તે તેમાં દરખાવવું જોઈએ, ને કમીટી શું ઠરાવી છે તે લખવું જોઈએ, ને કેટલા વખતમાં કામ પુરું થાય તે નક્કી કરવું જોઈએ.

કોરપોરેશનનું સીલ, જે હમેશા મયુનીસીપલ સેક્રેટરીને કબજે રહેવું જોઈએ, તે સેટેનડીંગ કમીટીના એ સભાસદોની રૂબરૂ કોઈપણ દસતાવેજપર મરાય, ને એ એ સભાસદોએ પોતાની રૂબરૂ સીલ મરાયું છે તેની સાબેતીમાં તે દસતાવેજપર પોતાની સહી કરવી જોઈએ. દસતાવેજપર સહી સાખ થતાં જે સહી આ થઈ હોય, તે ઉપરાંત એ સભાસદોની સહી સીલને સારું થવી જોઈએ. ઉપર લખેલી સરતો સરતો પ્રમાણે જો કંત્રાકટ નહીં થયું હોય તો તેથી કોરપોરેશન બંધાયેલી ન ગણાય. જો રૂ૩૦૦૦ થી વધુ ખર્ચ એસેસમેન્ટ કંત્રાકટ કરવું હોય તો તે કરવાની આજ્ઞામાં આજ્ઞા સાત દિવસ આગમજથી કમીશનરે સંપાત્ર વરતમાનપત્રોમાં જાહેરખબર છપાવી દે નહીં. માગવાં જોઈએ.

જે દેનડરો આવે તેમાંનું કોઈપણ ચોક્કસ દેનડર કબ્જે રાખવા કમીશનર બંધાયેલો નહીં, પણ સમગ્રી બાબદો તપાસતાં જે દેનડર મયુનીસીપાલીટીને સાથે લાભકારક માલમ પડે તે તેણે કબ્જે રાખવું, પણ જ્યાં સેટેનડીંગ કમીટીની બહાલી લેવી ઘટે ત્યાં તેવી બહાલી લઈને. જો કોઈ વેળા આસ કારણોને લીધે જાહેરખબરોથી દેનડરો માગવા વીના અથવા જે દેનડરો આવવાં હોય

તેમાંનું કોઈ પણ કબુલ કરવા વીના કંત્રાકટ આપવું ઠીક લાગે, તો સટેનડીંગ કમીટીની પરવાનગી લઈ કમીશનર તેમ આપી શકે. પણ તે આસ કારણ શું છે તે સટેનડીંગ કમીટીની નોંધપાંચીમાં નોંધાવું જોઈએ.

૩૩૦૦૦ થી ઉપરની ક્રીમતાનાં સરવે કંત્રાકટ બરાબર પાર ઉતરે તે સારું પુરતી જામીનગીરી લેવાની કમીશનરને માથે ફરજ છે, ને તેથી નાની ક્રીમતાનાં કંત્રાકટો સારું જામીનગીરી લેવી કે નહીં તે કમીશનરની મુનસફી ઉપર રાખવું છે.

એક સાધારણ નીચમ દાખલ સટેનડીંગ કમીટી સહથી ઓછામાં ઓછું ટેનડર કબુલ રાખે છે, સીવાય કે તે ટેનડર આપનાર ધણી વીશવાસ લાયક ન હોય કે આગલા કોઈ મયુનીસીપલ કામમાં તેણે દોષદાયક ખટપટ કીધેલી હોય. કોઈજ વખત કોઈ આસ કારણે સારું ઓછામાં ઓછું ટેનડર નાકબુલ કરી વધારે ભાવનું ટેનડર કબુલ રાખવું પડે છે, અથવા સરવે ટેનડરો ૨૬ કરી નવી જાહેર ખબર છપાવી નવાં ટેનડરો માગવાં પડે છે. પણ એવી દરેક વખત કોઈ નહીં ને કોઈ સભાસદ ગડબડ કરે છે, જે આ વેલાં ટેનડરો ૨૬ કરવાથી કંત્રાકટરોનો વીશવાસ મયુનીસીપાલીટી ઉપરથી ઉઠી જાય છે.

મીલકતોની ખરીદી.

મયુનીસીપલ કારણેસર શેહેરની અંદર તેમજ શેહેરની બહાર સથાવર તથા જંગમ મીલકતો ખરીદવાની તથા ધરાવવાની સત્તા કોરપોરેશનને આપેલી છે.

જ્યારે પણ કોઈ સથાવર મીલકત કોરપોરેશન સારું ખરીદવી પડે ત્યારે તે સમજુતીથી સાદું કરી કમીશનર ખરીદે, પણ ખરીદવા અગાઉ વેચાણની સરતો, ક્રીમત વગેરે સારું સટેન

ડીંગ કમીટીની બહાલી મેળવવી જોઈએ, અને જો મીલકતની ક્રીમત ૩૧૦૦૦ થી વધુ થતી હોય તો કોરપોરેશનની પણ બહાલી મેળવવી જોઈએ.

જો કોઈ મીલકત જોઈતી હોય તે સમજુતીથી ખરીદી નહીં શકાય, તો કમીશનર સટેનડીંગ કમીટીની બહાલી મેળવી સરકારને અરજ કરે કે તે ખરીદી આપવી, ને સરકારને જો વાજબી લાગે તો તે હુકમ કરે કે “લાંડ એક્વીઝીશન એક્ટ” પ્રમાણે જાહેર કારણસર જોઈતી હોય તેમ તે મીલકત ફરજિયાત ખરીદી કમીશનરને સલાહીન કરવી ને તેની ક્રીમત તેની પાસેથી લઈ મીલકતના ધણીને આપવી.

મીલકતોનું વેચાણ કે ભાડે આપવું.

કોરપોરેશનની કોઈ મીલકત વેચવી હોય કે ભાડે આપવી હોય તો નીચલી સરતો પ્રમાણે કામ લેવું પડે છે:—

૩૫૦૦ સુધીની કોઈ પણ જંગમ મીલકત કમીશનર પોતાની સલાહી વેચી શકે; વળી કોઈ પણ સથાવર મીલકત એક જ વખતે બાર માસ સુધી તે પોતાની સલાહી ભાડે આપી શકે, પણ ભાડે આપેલી મીલકત સારું પંદર દિવસમાં તેને સટેનડીંગ કમીટીને રીપોર્ટ કરવો પડે.

સટેનડીંગ કમીટીની બહાલી લઈ ૩૫૦૦૦ સુધીની ક્રીમતની કોઈ પણ કોરપોરેશનની જંગમ મીલકત કમીશનર વેચી શકે અને કોઈ પણ સથાવર મીલકત એક જ વખતે ત્રણ વરસ સુધી ભાડે આપી શકે.

કોરપોરેશનની બહાલી લઈ કોઈ પણ સથાવર કે જંગમ મીલકત કમીશનર વેચી શકે, અથવા ગમે એટલી લાંબી મુદત સુધી ભાડે આપી શકે.

કોરપોરેશન માથેનું ફરજ.

હાલનો મયુનીસીપલ કાયદો અમલમાં આવ્યો તે અગાઉ જેટલું ફરજ

કોરપોરેશને કરેલું હવું તે નાણું પગાર કરવા અથવા તેપર વયાજ આપવા કાયદામાં ફરમાવેલું છે. એ કરજ કેટલુંક ખુદ સરકારને દેવું છે ને કેટલુંક પ્રાંતને દેવું છે. સરકારે પોતાનાં નાણાં પાછાં લેવા સારું ધણી પાકો અંદાજસત કર્યો છે. અમુક નાણું કોરપોરેશનને વીહારના તળાવ બાબદ સરકારને દેવું છે, જેપર ચાર ટકાને હિસાબે વયાજ ચાલે છે. બીજી કેટલીક બાબદસર વખતો વખત સરકારે મયુનીસીપાલીટીને નાણાં ઉછીકાં આપ્યાં છે, તે બધાં એકઠાં કરી તેને Consolidated Loan નું નામ આપ્યું છે, જેપર સાડાચાર ટકાને હિસાબે વયાજ ચાલે છે. વીહારના તળાવ ને લગતાં નાણાં પાછાં મેળવવા સારું સરકારે કાયદામાં એવો અંદાજસત કર્યો છે કે દરેક મહીનાની પહેલી તારીખે કમીશનરે સરકારને રૂ૯૪૯૮ ભરવા, તે કયાં સુધી કે એ આપ્યું કરજ વયાજ સાથે પગાર થઇ જાય ત્યાં સુધી. એજ રીતે Consolidated Loan વાળાં કરજ સારું એવું ઠરાવ્યું છે કે જ્યાં સુધી એ બધું વયાજ સુધાં પગાર થઇ જાય ત્યાં સુધી દર વરસની તા. ૧ લી જાનેવારી તથા તા. ૧ લી જુલાઇને દીને (એટલે છ છ મહીને) કમીશનરે સરકારને રૂ૧૭૮૩૨૬-૨-૫ ભરવા. આગરજે ઉપર લખેલા હકતા કમીશનર ન ભરે તો સરકારને કાંઇ નાણું કોરપોરેશનને દેવું હોય તો તે નાણું સરકાર જપત કરી પોતાનાં લેણામાં વાળી લે. કદાચને એમ જપત કરું શકાય એવું કાંઇ નાણું સરકારના હાથમાં નહીં હોય તો પછી સરકાર પોતાનાં લેણા બદલ કાંઇ એકસ મયુનીસીપલ જગાત અથવા આખી મયુનીસીપલ આવક જપત કરી શકે ને તેમાંથી પોતાનું લેણું તથા જપતીને જે કાંઇ ખર્ચ થયો હોય તે કાપી લે, પણ એવી રીતે નહીં કે કાંઇ બીજાં કરજ બદલ તે જગાત કે આવક મયુનીસીપાલીટીએ કાયદાસર ગીરવી મુકી હો

ય તો તે કરજ પગાર કરવામાં કાંઈ હરકત થાય.

વળી વીહારનાં કરજ બાબદ બીજી સાવચેતી સરકારે એ રાખી છે કે ઉપર ઠરાવવા પ્રમાણે માસીક હકતો કમીશનર નહીં ભરે તો સરકારનો એક સેક્રેટરી તેનાપર લેખીત નોટીસ કરી તે હકતો માગે ને તે નોટીસ કોરપોરેશનપર પણ મોકલાવે, અને સરકારી ગેઝેટમાં બે માસ સુધી લાગટ છપાવે અને તે છતાં પણ જો સરકાર ને નાણું નહીં મળે, તો વીહારના તળાવનાં સરવે આંધકામ કોરપોરેશનના હાથમાંથી જતાં રહે અને સરકારના હાથમાં આવે અને સરકાર તેના તસદી દાખલ તેનો અસલ પ્રમાણે વહીવટ કરે.

નાણું ઉછીનું લેવાની સત્તા.

પ્રજાતા લોકે મયુનીસીપાલીટીને રૂબીઆ ચાર કરોડ ઉપર નાણું ધીર્યું છે, તો તે બાબદમાં મયુનીસીપાલીટીને સત્તા કેવી મળેલી છે તે તપાસવું અગત્યનું દીસે છે.

કાંઈ પણ મયુનીસીપલ કામ સારું, અથવા આગળ ઉછીનાં લીધેલાં નાણાં પાછાં પગાર કરવા સારું, નાણું ઉછીનું લેવાની જરૂર પડે તો કોરપોરેશન "સેક્રેટરી એન્ડ સેટેટ કોર ઇંડીયા ઇન કાઉનસીલ" (એટલે બ્રીટીશ સરકાર) પાસેથી, અથવા તો, "ગવરનર જનરલ એન્ડ ઇંડીયા-ઇન-કાઉનસીલ" ની (એટલે કલકત્તાની સરકારની) બહાલી મેળવી, કોઇ પણ ધણી પાસેથી નાણું ઉછીનું લઇ શકે.

સરકાર પાસેથી જો કોરપોરેશન નાણું ઉછીનું લે તો "ફાનસીલીટી લોન" ને જે સરતો લાગુ પાડી છે તે બધી તેને લાગુ પડે, ને તેમાં જેમ સરકારના હકો સામ્યવા છે તેમ એમાં પણ સમ્યવાય.

જો બીજા કોઇ ધણી પાસેથી કોરપોરેશન નાણું લે તો તેના બદલ પો

તાની કાંઈ પણ સથાવર મીલકત અથવા તો કાંઈ પણ મયુનીસીપલ જગ્યા ત જમીનગીરી દાખલ તે ગીરવી આપી શકે.

આણુ સાધારણ ખર્ચ સાથે કોરપોરેશન શનથી નાણું વચાને લઈ શકાય નહીં. કાંઈ પણ જથ્થાનાં કામ સાથે લેવાય, અથવા તો કાંઈ એવું મોટું કામ હોય કે જેનો ખર્ચ સરકારનાં મત પ્રમાણે એક જ વરસમાં કરી દેવો નહીં જોઈયે, પણ એકથી વધારે વરસની ચોક્કસ મુદત ઉપર પાચરી નાખવો જોઈયે.

એકદમ હદઅહાર કોરપોરેશન કરજમાં ન હોય તે સાથે એવા બંદોબસત રાખ્યો છે જે, કોઈ પણ વખતે કોરપોરેશનનું એકંદર કરજ શેહેરની મીલકતોની જમાખંદીની* એકંદર રકમની ખમણીથી વધારે નહીં થવું જોઈયે. જે જમાખંદીની* રકમથી ખમણી રકમ જેટલું કરજ થઈ ગયું હોય તો પછી વધુ નાણું ઉછીનું લઈ ન શકાય.

નાણું પાછું પગાર કરવાની મુદત વધુમાં વધુ ૬૦ વરસની રાખી છે. એ હદ સુધી જેટલી મુદત વડી સરકારની બહાલી મેળવી કોરપોરેશન દરાવે તેટલી મુદતમાં નાણું પાછાં પગાર કરવાં પડે. કેટલાંક વરસ થયાં ૪૦ વરસથી વધુ મુદત સરકાર કબ્જલ કરતી નથી, તેથી જે મ આગાઉ ૬૦ વરસની મયુનીસીપલ લોન નીકળતી હતી તેમ હવે નથી નીકળતી ને ધણીખરી ૪૦ વરસની નીકળે છે. પલેગ સાથે જે લોન મયુનીસીપાલીટીએ કાઢી છે તે તો ફક્ત ૨૦ વરસની છે ને ધણું સમજાવવા છતાં ૨૦ વરસથી વધુ મુદત સરકારે કબ્જલ

* શેહેરની મીલકતોની “જમાખંદી” અથવા “આંકણી” શી રીતે કરવામાં આવે છે તે “મીલકતપર નાખેલા કરો” એ મથાળાં નીચે સમજાવવામાં આવ્યું છે.

કરી નથી. કેટલીક મયુનીસીપલ લોન ૩૦ વરસની પણ છે.

લોનનાં નાણું પાછાં પગાર કરવા સાથે જમે તો કોરપોરેશન દર વરસે એકસરખો હકતો ભરી દે અથવા દર વરસે એક ચોક્કસ રકમ બાજુએ કાઢી મુકે. તે રકમ એટલી હોવી જોઈયે કે ચક્રવર્તી વચાને વધતાં લોનની દરાવેલી મુદત દરમયાન લોનની રકમ જેટલી રકમ થઈ જાય. એવી બાજુએ મુકેલી રકમને “સીનકીંગ ફંડ” (Sinking fund) કહે છે. તે સરકારી કે ખાનગી જાહેર લોનમાં (જમે તો ખુદ મયુનીસીપલ લોનમાંજ) રોકી શકાય ને તેપર વચાજ કરાઈ શકાય.

તા. ૩૧ મી માર્ચ સને ૧૯૦૪ ને દીને મુંબઈની મયુનીસીપાલીટીનું એકંદર કરજ રૂ. ૪૦૪૨૦૩૫૫-૧૫-૫ નું હતું. એ રકમના ચોક્કસ ભાગપર સેકડે પાંચ ટકાના હિસાબે વચાજ ચાલે છે ને બાકીના ભાગપર ચાર ટકાના હિસાબે, સીવાય કે દસ લાખ રૂપિયાની એક રકમ, જે સાડાત્રણ ટકે મયુનીસીપાલીટીને મળી શકી છે. વચાજની એકંદર રકમ વરસ દહાડે રૂ. ૨૦૦૦૦૦૦ ઉપરની થવા જાય છે, ને રૂ. ૫૦૦૦૦૦ થી વધુ રકમ દર વરસે “સીનકીંગ ફંડ”માં મુકવી પડે છે. એ રીતે પોતાની વારસીક આવકનો આશરે ત્રીજો ભાગ દર વરસે કરજમાં મયુનીસીપાલીટીને આપવો પડે છે. અત્યાર સુધીમાં રૂ. ૪૮૯૫૮૯૦ જેટલું “સીનકીંગ ફંડ” જમા થયું છે, જે જુદે જુદે દરે વચાજે વધે છે, ને તેમાં દર વરસે પાંચ લાખ થી સેહેજ વધુ રકમ ઉમેરાતી જાય છે.

મયુનીસીપલ ફંડ.

મયુનીસીપલ એકટની જુદી જુદી કલમો પ્રમાણે અથવા ખાનગી કોઈ પણ આણુ કાયદા પ્રમાણે અથવા કાંઈ પણ કંત્રાકટ પ્રમાણે જે કાંઈ નાણું કોરપોરેશનને મળે અથવા તેમના તરફ

થી લેવામાં આવે તે એક ફંડમાં જન્મે થાય, જે ફંડ “મયુનીસીપલ ફંડ” ને નામે ઓળખાય અને તે ફંડ મયુનીસીપલ એક્ટમાં ફરમાવવા પ્રમાણે પરચવા સાઈ કોરપોરેશનના હાથમાં એક “ત્રસ્ટ” દાખલ રહે અને કોરપોરેશન તેના “ત્રસ્ટી” ગણાય. જુદી જુદી મયુનીસીપલ આવકો એ ત્રસ્ટ ફંડમાં જન્મે થાય, જેવી કે કોઈ પણ મીલકત વેચી તે તેની કીમત, કે ભાડે આપી તે તેનું ભાડું, અથવા જગતોની આવક, પરવાનાઓ વગેરેની સરવે શી, માળખેટોએ કે બીજા કોઈ સત્તાધારીએ કરેલા સરવે દંડોનાં નાણાં, સરકારે કે કોઈ પણ આસામીએ અક્ષેશ દાખલ કે બીજી રીતે આપેલાં નાણાં, વચાજ, વટાવ, વગેરે.

મયુનીસીપલ ફંડમાં પગાર કરવાનાં જે કાંઈ નાણાં આવે તે કમીશનર લીયે ને તરત મુબદ્દ બેંકમાં ભરી દે, જ્યાં “મુબદ્દ શેહેરનાં મયુનીસીપલ ફંડ નું ખાતું” એ નામનાં એક ખાતામાં તે જન્મે થાય.

ચેકસ સંલેગોમાં સરકારે પોતે બેંકમાંથી મયુનીસીપલ નાણાં ઉપાડવાની સત્તા રાખી છે તે સીવાય નીચે લખેલા ત્રણ આસામીઓની ચેક ઉપર સહી થાય નહીં ત્યાં સુધી મુબદ્દ બેંક મયુનીસીપલ ફંડમાંથી કાંઈ પણ નાણું પગાર કરી શકે નહીં. એ ત્રણ આસામી તે (૧) મયુનીસીપલ કમીશનર, (૨) સટેનડીંગ કમીટીનો એક સભ્ય, (૩) મયુનીસીપલ સેક્રેટરી. દરેક ચેક પર એ ત્રણની સહી હોવી જોઈએ. એ કામ સાઈ મયુનીસીપલ આર્ડિસમાં દર અડવાડયે ઓછામાં ઓછા બે વખત હાજર થવાની ફરજ સટેનડીંગ કમીટીના સભ્યોને માથે નાખેલી છે. એટલે કોઈ પણ એક સભ્યને અડવાડયામાં બે વખત એ કામસર હાજર થવું. અગર જો કમીશનર માંદો પડ્યો હોય કે થોડોક વખત શેહેરની બહાર ગયેલો હોય ને સહી ન કરી શકે તો તેને બ

દલે સટેનડીંગ કમીટીનો એક વધુ સભ્ય સહી કરે. એટલે સટેનડીંગ કમીટીના બે સભ્યો અને મયુનીસીપલ સેક્રેટરીની સહી થાય તો ચેક વટાવી શકાય. સેક્રેટરીને માંદગી હોય અથવા તેને શેહેર બહાર જવું પડ્યું હોય, તો તેના બદલ બીજા કોઈથી સહી કરી શકાય એવું કાયદામાં કાંઈ જ નથી. એ એક અગત્યની ખામી દેખાય છે. ખચીત, જે સંલેગોમાં કમીશનર સહી નહીં કરી શકે તેવાજ સંલેગોમાં કોઈ વાર સેક્રેટરી પણ આવી જાય ને તેનાથી સહી નહીં થાય તો પછી કેમ? ખચીત વીચીત જણાય છે કે કાયદામાં એવી ખામી કેમ રહી ગઈ હશે? જરૂર બનતી તકે એ ખામી સુધારવી જોઈએ ને સેક્રેટરીની ગેરહાજરીમાં પણ સટેનડીંગ કમીટીના બે સભ્યોની સહીનો ખંદાબ સત થવો જોઈએ. સાંભળવા પ્રમાણે એ ખામી ભરેલી ગોઠવણથી વારંધાઈએ ઘણીજ અગવડ પડે છે. એકસો રૂપિયાથી વધુ કાંઈ પણ રકમ પગાર કરવી હોય તો તે હુમેશ ચેક થીજ પગાર થવી જોઈએ. રૂપિયા એકસો સુધીની કાંઈ પણ રકમ રોકડેથી પગાર થઈ શકે. એવી નાની રકમો સાઈ રોકડ નાણું હજાર હજાર રૂપિયાના ચેકો મોકલી બેંકમાંથી જરૂર પડે તેમ મંગાવતાં જવું ને તેમાંથી પરચવું.

અગરજો કાંઈ કારણસર મુબદ્દ શેહેરની બહાર કોઈ બેંક કે બીજા આડામાં નાણું રાખવું સગવડભર્યું માલમ પડે તો સટેનડીંગ કમીટીની બહારી મેળવી કમીશનર તેમ રાખી શકે ને તેમાંથી પરચ કરવો ઘટે તે કરી શકે.

દરેક ચેક સહી કરનારને માથે ફરજ નાખી છે જે ચેક સહી કરવા અગાઉ તેણે પોતાની ખાતરી કરવી કે તે પરચ સાઈ નાણાંની જોગવાઈ કોરપોરેશન કે સટેનડીંગ કમીટીએ કાયદાસર કરેલી છે, સીવાય કે એવી જોગવાઈ વગર પણ કેટલોક પરચ કરવાની સત્તા કાયદા

પ્રમાણે કમીશનરને મળેલી છે તે જ તનો તે અરચ હોય.

એક અગત્યની સતા સરકારે પોતા ના હાથમાં લીધી છે, જે કોઈ વખત બહુ લાભકારક થઈ પડે. તે એ કે જે સરકારનો કોઈ સેક્ટરી કમીશનરને લખી વાળે ને ખાત્રી આપે કે અમુક કામ પ્રજા લાભને ખાતર તાકીદે થવું જોઈએ, તો કમીશનરે તે કામ માથે લેવું અને મયુનીસ્ટીપલ ફંડમાંથી તુરત વેળા તેનો અરચ કરવો (પણ સાધારણ મયુનીસ્ટીપલ વહીવટને કાંઈ હરકત થાય તે રીતે નહીં). એવું જે કાંઈ કામ થયું હોય તે સરવેનો અરચ સરકાર આપે ને તે મયુનીસ્ટીપલ ફંડમાં જ મે થાય. એવું કાંઈ સરકારી ફરમાન આવયું હોય તો કમીશનરે તુરત તેવી જ કોરપોરેશનને અપર કરવા, ને તે ફરમાનની રૂએ થું કામ માથે લીધું છે તે પણ જણાવવું.

સકુલ ફંડ.

ઉપર લખાઈ ગયું છે તે પ્રમાણે કોરપોરેશનની જુદી જુદી ફરજોમાં એક ફરજ એ છે જે, મુળ કેળવણી સારું પોતાની નીશાળો નીલાવવી, ખાનગી નીશાળોને મદદ આપવી તથા નીશાળો સારું લાયક મકાનો પુરાં પાડવાં. એ ફરજ બજાવવા સારું એક જુદી કમીટી છે, જે “જેઈન્ટ સકુલસ કમીટી”ને નામે ઓળખાય છે. એ કમીટીના અરચ સારું જે નાણાં અપાય તેનું મયુનીસ્ટીપલ હિસાબમાં એક જીડું ખાતું પડાય છે ને તેને “સકુલ ફંડ”નું નામ આપેલું છે. એ સકુલ ફંડની અંદર ૬૨ વરસે નીચલી રકમો જમે કરવી એમ ફરમાવેલું છે. (૧) મુળ કેળવણી સારું સરકાર જે કાંઈ નાણાં આપે તે; (૨) જે નીશાળોનો અર્થો અરચ સકુલ ફંડ માંથી જ થતો હોય તેના નીશાળીયાઓ જે શી આપે તે; (૩) કોરપોરેશન પોતાની સામાન્ય આવકમાંથી જે કાંઈ ફાળો આપે તે, (એ ફાળો ઓછામાં ઓ

છો એટલો હોવો જોઈએ કે, તેમાં નીશાળીયાઓની શી ઉમેરતાં જે રકમ થાય તે સરકારી ફાળો કરતાં બમણી તો ઉતરી જોઈએ. દાખલા તરીકે, સરકારે જે એક વરસમાં ૩૫૦,૦૦૦ મુળ કેળવણી સારું આપવા હોય ને શીખતાં બાળકોએ આપેલી શીની રકમ ૩૨૦,૦૦૦ જેટલી થાય, તો કોરપોરેશનને ઓછામાં ઓછા ૩૮૦,૦૦૦ આપવા પડે. પછી ગમે તો વધુ પણ આપે.] (૪) આગલાં વરસના સકુલ ફંડમાં જે કાંઈ નહીં અરચેલી રકમ ફાળવે રહી હોય તે, અને (૫) મુળ કેળવણીના વધારા અરથે ખીજી કાંઈ પણ નાણાં કયાંયપણ કોરપોરેશનને મળ્યું હોય તે.

ખીજાં ખાસ ફંડો.

સકુલ ફંડ માફક ખીજી કાંઈ ખાસ જીડું ફંડ ઉભું કરવું ઘટે તો કોરપોરેશનની બહાલી મેળવી તેમ કરી શકાય.

ફાળવે નાણાંનો ઉપયોગ.

ફાળવે નાણાંપર વયાજ કમાવાની સતા કોરપોરેશનને આપેલી છે. એવું ફરમાવયું છે જે, તુરત અરચવા સારું જે નાણાં નહીં જોઈતું હોય તે મુબઈ બેંકમાં વયાજે મુકવું, અથવા કોઈ જાહેર લોનમાં રોકવું. તુરત અરચ સારું ખપ પડે તેવું ફાળવે નાણાં અથવા મુબઈ બેંકને વયાજે આપવા થી કે, જાહેર લોનમાં રોકવાથી તુરતો લાભ નહીં થાય તેવું નાણાં સટેનડીંગ કમીટી વખતોવખત ચુંટી કાઢે તેવી કોઈ ખીજી બેંકોમાં વયાજે મુકી શકાય. સટેનડીંગ કમીટીએ જે બેંકો ચુંટી કાઢી હોય તેમાં ફરફાર કરવો દર સત દેખાય તો કોરપોરેશન કરી શકે. એ અર્થો વહીવટ સટેનડીંગ કમીટીની બહાલી મેળવી કમીશનર કરી શકે. પણ નાણાં મુકવા કે પાછાં ઉપાડવા

મી૦ ડબ્લ્યુ. એલ. હારવે.
માજી મ્યુનીસીપલ કમીશનર.

જે હુકમ આપવા ઘટે તે હમેશ લેખી તજ આપાય ને તેપર કમીશનર તથા સેક્રેટરી તથા સ્ટેનડીંગ કમીટીના એક સલાસદની સહી થાય નહીં તથા સુધી તેપર અમલ થઈ શકે નહીં.

એ રીતે ફાજલ નાણું વયાજે ફેરવતાં કદાવી કાંઈ ખોટ આવે તો તે મયુનીસીપલ ફંડને ખાતે ઉધારવામાં આવે.

મયુનીસીપલ હીસાબ.

આવક ખરચના હીસાબ કેવી રીતે રાખવા ને તે સારું કેવા ફારમ વાપરવા તે સ્ટેનડીંગ કમીટીને સોંપયું છે.

એવું ફરમાવયું છે જે, વરસ પૂરું થવા પછી જેમ અને તેમ જલદી આખા વરસના મયુનીસીપલ વહીવટનો વીગતવાર રીપોર્ટ કમીશનર તથા રાવવો તથા તેની સાથે એક કોઠા આપવો તેમાં તે વરસમાં મયુનીસીપલ ફંડમાં ફેટલી આવક જમે થઈ તથા કેટલો ખરચ ઉધરયો તથા વરસને છેડે સીલક ફેટલી રહી તે દેખાડવું. એ પોતાના રીપોર્ટ સાથે પોતાના હાથ હેઠળના દરેક ખાતાના વડાનો આખા વરસના વહીવટનો રીપોર્ટ જોડવો, તથા આગલી ૩૧ મી ડીસેમ્બર સુધી લોનનાં ફેટલાં નાણાં મયુનીસીપાલીટીને દેવાં છે તેનો પણ હીસાબ જોડવો. પછી તે રીપોર્ટ છપાવી સ્ટેનડીંગ કમીટી આગળ રજુ કરવો. સ્ટેનડીંગ કમીટીએ તે રીપોર્ટ તપાસી તેના ચુલુદોશનું વીવિચન કરવું. પછી રીપોર્ટ સાથે સ્ટેનડીંગ કમીટીનું વીવિચન જોડી તેની આખી ચોપડી કોરેપોરેશનના દરેક સલાસદ પર અક્ટોબર માસની મીટીંગ સારું જે દીવસ નકી થયો હોય તેની આજ્ઞામાં આજ્ઞા આઠ દીવસ આગાઉ પહોંચતી કરવી. વળી, કમીશનરે સ્ટેનડીંગ કમીટીની મરજી પછી એ ચોપડીની વાજખી કીમત ઠરાવવી ને કોઈપણ શ

ખસ તે ચોપડી માગે તો તેટલી કીમત લઈ તે તેને આપવી.

આવક ખરચનો વારસીક અડસ્ટો.

સ્ટેનડીંગ કમીટી કહે તેવા આકારમાં નીચે લખેલા અડસ્ટો તથા રા ૬૨ વરસના નવેમ્બર માસની ૧૦ મી તારીખ આગાઉ કમીશનરને સ્ટેનડીંગ કમીટી આગળ મુકવા પડે છે:-

(૧) આવતાં સાલ દરમિયાન જે ખરચ કમીશનર ધારે કે કોરેપોરેશને કરવો જોઈએ તેનો અડસ્ટો.

(૨) આવતાં વરસની શરૂઆતમાં કેટલું નાણું સીલક રહેશે તેનો અડસ્ટો.

(૩) આવતાં વરસમાં કમીશનરના મત પ્રમાણે કઈ કઈ અને કેટલી જગાત ઉધરાવવી પડશે તેનો અડસ્ટો.

કમીશનરના એ અડસ્ટો તથા સુચનાઓ તા. ૧૦ મી નવેમ્બર પછી જેમ અને તેમ જલદી સ્ટેનડીંગ કમીટીએ ધ્યાનમાં લેવા, ને કાંઈ વધુ પર પુછ કમીશનરને કરવી હોય તે કરી લઈ અને મયુનીસીપલ એક્ટના સરવે ફરમાનો ધ્યાનમાં રાખી, ઘટતા ફેરફાર તથા વધારા પોતા તરફથી કરી, કોરેપોરેશનના આવતાં વરસના (એટલે આવી તા. ૧ લી એપ્રિલથી ૩૧ મી માર્ચ સુધીના બાર માસના) ખરચ તથા આવકનો અડસ્ટો (Budget Estimate of the Income and Expenditure of the Corporation for the next official year) ધડી કાઢવો.

એ અડસ્ટો ઘડતાં સ્ટેનડીંગ કમીટીએ સુચવવું કે, જગાતના દર શું રાખવા ને “ટાઉનડયુટી” કઈ કઈ જણસો પર નાખવી. વળી સરવે મયુનીસીપલ લોનનાં વયાજ તથા મુદલ પગાર કરવા સારું પૂરતો બંદોબસત રાખવો, અને વરસને છેડે આજ્ઞામાં આજ્ઞા રૂપીઆ એક લાખની સીલક રહે એવી રીતે બધા હીસાબ ગણવો.

૧૮૮૮ માં જ્યારે મયુનીસીપલ કા
યદો પસાર થયો ત્યારે રૂ૧૦૦૦૦૦
ની સીલક પુરતી ગણાઈ હશે, પણ
હાલના બોહોળા મયુનીસીપલ કારોબાર
તરફ જોતાં એટલી સીલકથી કામ લેવું
બહુ મુશ્કેલ થઈ પડે, તેથી જો કે
કાયદા પ્રમાણે એટલી થોડીજ સીલક
રાખવાની ફરજ છે તે છતાં ખરેખરી
તો એથી દશગણી કે તેથી પણ
વધારે સીલક રહે છે.

સ્ટેનડીંગ કમીટીનું બજેટ કમીશનરે
છપાવી તા. ૧૫મી ડીસેમ્બર સુધીમાં
કોરપોરેશનના દરેક સલાસદને પહોં
ચાડવું જોઈએ.

જાનેવારી માસમાં બજેટ કોરપોરેશન
આગળ રજુ થવું જોઈયે. બજેટ તપા
સવા સાથે મીટીંગ તા. ૧૦ મી જાને
વારી સુધીમાં બોલાવવી જોઈયે, ને તે
થી મોડી નહીં; અને તા. ૩૧ મી જા
નેવારી સુધીમાં કોરપોરેશને સ્ટેનડીંગ
કમીટીની સુચનાઓ તથા કાયદાનાં ફર
માનો ધ્યાનમાં લઈ નહીં કરવું જોઈયે
કે જગત કંઈ કંઈ અને શા દરે નાખ
વી ને કંઈ જાણસાપર ને કેટલી ટાકિન
ડ્યુટી નાખવી. બાકીનું બજેટ એ તા
રીખ પછી પણ પસાર થાય તો શીકર
નહીં, પણ જગતો એ તારીખ સુધી
માંજ નહીં થવી જોઈયે. એટલી
સંભાળ રાખીને કોરપોરેશન ગમે તો બ
જેટ ફેરફાર કરવા સાથે સ્ટેનડીંગ કમીટી
પર પાછું પણ મોકલી શકે, અથવા
ગમે તો એમનું એમ કબુલ રાખે, અ
થવા ગમે તો સ્ટેનડીંગ કમીટીપર પા
છું મોકલવા વગર પોતેજ તેમાં ધડે
તેવો ફેરફાર કરે, પણ લોનનાં વયાજ
તથા મુદલ પગાર કરવા સાથે નાણાંની
પુરતી જોગવાઈ રાખવીજ જોઈએ, અ
ને એમાંમાં એાછી એક લાખની સીલ
ક પણ રહેવીજ જોઈએ.

બજેટ પસાર થવા પછી એમ માલ
મ પડે કે ક્લાણી બાબદ સાથે પુરતા
પહોંસા નાખ્યા નથી કે કાંઈ નવી બા

બદલસર પહોંસાની જરૂર છે તો તે વીશે
જો સ્ટેનડીંગ કમીટી ભલામણ કરે તો
વધુ નાણાંની કોરપોરેશન મંજૂરીઆત
આવી શકે, પણ તેમ કરતાં હમેશ ન
જર રાખવી પડે કે વરસને છેડેની સી
લક એક લાખ રૂપિયાની નીચે ન જાય.

અગર જો વરસની અધવચમાં સ્ટેન
ડીંગ કમીટીના દરશાવવાથી કોરપોરેશ
નને એમ માલમ પડે કે ખરચમાં બન
તી કાપકુપ કરવા છતાં તે વરસની આ
વક તે વરસના ખરચ સાથે અને એક
લાખ રૂપિયાની સીલક રાખવા સાથે
પુરતી ન નીવડશે, તો કોરપોરેશને જો
બનવું હોય તો કાંઈ ખરચ એાછો ક
રી નાંખવો, અથવા તેમ ન બની શકે
તો પછી વધારે જગત નાખવાનો હ
કમ આપવો.*

**મયુનીસીપલ હીસાબ તપાસવાની
ગાંધવણ.**

મયુનીસીપલ હીસાબપર કાયદાએ
બમણો બપતો મુક્યો છે. એક સ્ટેનડી
ંગ કમીટીનો અને બીજો કોરપોરેશને
નેમેલા ખાસ હીસાબ તપાસનારા (Aud-
itors) નો. સ્ટેનડીંગ કમીટીને મા
થે ફરજ છે કે, દર અઠવાડયે તે
એમને પોતે હીસાબ તપાસવા અથવા
પોતાની દેખરેખ તળે કાંઈ બીજા
પાસે તપાસાવવા, અને દર અઠવાડયે
આગલાં અઠવાડયાંની આવક તથા
ખરચનો સંક્ષેપ તપ્પાર કરાવી તે જો
સલાસદાની અને મયુનીસીપલ સેક્રેટરી
ની સહી સાથે છપાવી પ્રગટ કરાવવો.

આમ કરવા સાથે સ્ટેનડીંગ કમી
ટીને સત્તા છે જે, જ્યારે ગમે ત્યારે
જઈ સરવે મયુનીસીપલ હીસાબ તથા
તેને લગતાં સંબંધી દફતર તથા દસતા
વેળે જોઈ શકે, અને આવક ખરચ

*અલબત્ત, કાયદામાં જે વધારેમાં વધારે
જગતો નહીં કરેલી છે તેથી ઉપર તો કહી
નખાયજ નહીં કદાચ તેમ કરવાની જરૂર
પડે તો પહેલાં સરકારને અરજ કરી કાયદો
સુધારાં લેવો પડે.

બાબદ કાંઈપણ ન સમજ પડે એવું હોય ને સટેનડીંગ કમીટી કાંઈ સમજણ માગે તો કમીશનરે તુરત તે આપવી જોઈએ.

હિસાબ તપાસવાની ફરજ સટેનડીંગ કમીટીને માથે નાખી છે ખરી, પણ તેમની તપાસ ધણું કરી નામની હોય છે. બુધવારની મીટીંગને ત્રીવસે એક મેમબર પા કલાક વહેલો આવે છે અને ઓડીટરે આગળ જઈ તેઓએ તથ્યાર કરેલા આવાડીક હિસાબની ટીપ હાથમાં લઈ બે ચાર બાબદનાં ઓચરયાં ઉપર ટપકેથી જોયાં એટલે થઈ રહ્યું. એટલી તપાસને આધારે બેઠ મેમબરો સહી કરે છે. ખરેખરી તપાસ તો ઓડીટરેએ કરેલી હોય છે, ને હિસાબ બરાબર છે એવી તેઓ ખાતરી આપે છે. આ રીતે ઉપર ટપકેની તપાસ સટેનડીંગ કમીટીના સભા સદા કરે છે તે સાથે તેમને દોશ દઈ શકાય નહીં. સખબ, બરાબર જો તપાસ કરવી હોય તો તે એટલું લંબાણ ને મુશ્કેલ કામ થાય જ તે તેઓ કરે એવી આશા રાખવી વાજબી નહીં, ને જ્યાં રે કોઈ ખીજ પાસે તપાસ કરાવવાની તેમને સતા છે તો ઓડીટરેની તપાસપર તેઓ ભરસો રાખે તો કાંઈ ખોટું નહીં.

ઓડીટરેની નેમલ્યુક દરેક વરસ સાથે વરસોવરસ કોરપોરેશનને કરવી પડે છે અને એ ઓડીટરેને દર આવાડે હિસાબ તપાસવા પડે છે.

હિસાબ બરાબર તપાસવા સાથે ઓડીટરેને કાંઈ કણ ચોપડી, લખત, કંત્રાકટ, ખાતાં, ઓચરયાં કે ખીજ દસતાવેજની જરૂર પડે તો લખેલી માગણી કરી તેઓ મંગાવી શકે.

અથવા એવી ચોપડી, લખત વગેરે, કોઈ પણ ધણીને હસતક કે કબજે હોય તો લખેલો હુકમ આપી તેને પોતાની સનમુખ બોલાવી શકે.

એ રીતે હાજર થયલા કોઈ પણ શખસને ફરજ પાડી શકે કે તેણે પો

તાને હસતક કે કબજેની ચોપડી, લખત, વગેરે બાબદ ઘટતો એકરાર કરવો.

ઓડીટર કેટલા રાખવા તે કાયદામાં ચોક્કસ લખેલું નથી, પણ એકથી વધુ રાખવા એવી કાયદાની મક્કસદ દેખાય છે. અત્યાર સુધી બે ઓડીટરો રાખવામાં આવ્યા છે. એમના પગાર સાથે વરસ દહાડે એકંદરે રૂ ૧૦૦૦૦ થી હજાર બરચવાની કોરપોરેશનને સતા છે. હાલના ઓડીટરો મી. સી. રામ યુપતે તથા મી. હોરમસેજ શાપુરજી કાતરક છે. તેમને દરેક વરસ દહાડે રૂ ૫૦૦૦ મળે છે,

અગર જો હિસાબમાં કે બરચમાં કે મયુનીસીપાલીટીને દેવા રૂપીઆ વસુલ કરવામાં કાંઈ વીશ્ય ખોટાઈ કે ગેરવાજબીપણું ઓડીટરેની નજરમાં આવે તો તેઓએ તુરત તે સટેનડીંગ કમીટીની બાબમાં લાવવું, અને હિસાબનું કામ કેમ ચાલે છે તે વીશ્ય વખતે વખત સટેનડીંગ કમીટીને જ બરાબર જોઈતી હોય તે પુરી પાડવી અને દરેક નવું હિસાબી વરસથી થાય તે પછી જેમ બને તેમ જલદી આગલા હિસાબી વરસના આખા હિસાબ બાબદ એક રીપોર્ટ તથ્યાર કરી કમીટી આગળ રજુ કરવો. એ રીપોર્ટ કમીશનરે છપાવવો અને તેની એક નકલ પોતાના વારસીક રીપોર્ટની નકલ સાથે કોરપોરેશનના દરેક સભાસદપર માકલી આપવી.

અહીં પણ એક અગત્યની સતા સરકારે પોતાના હાથમાં રાખી છે, તે એ કે જ્યારે ગમે ત્યારે સરકારે પોતા પોતાનો એક ઓડીટર નેમી તેની પાસે મયુનીસીપલ હિસાબોની ખાસ તપાસ કરાવવી અને રીપોર્ટ મેળવવો, અને એવી ખાસ તપાસનો જ બરચ સરકાર નકી કરે તે મયુનીસીપલ ફંડ માંથી અપાય. જે સતા કોરપોરેશને

* ૧ લી એપ્રિલથી ૩૧ મી માર્ચ સુધીના બાર માસનું વરસ,

નેમલા ઝાડીટર ભાગવે તે સધળી સતા એવા સરકારી ઝાડીટર પણ ભાગવે.

કોઈ વાર જો મયુનીસીપલ હિસાબ માં ઘોઝાળા આવે ને તેનો ખંદાખસત કોરપોરેશન નહીં કરી શકે તો આમ સરકારી હિસાબ તપાસનાર આવી રી પોન્ટ કરે એમાં ફાયદો ખરો. કોરપોરેશન હસતીમાં આવવા પછી એ સતા સરકારે કોઈવાર વાપરી નથી એ કોરપોરેશનને ધણું માનભરેલું છે.

કમીશનરના હાથમાં ખરચ કરવાની બોહોળી સતા મયુનીસીપલ એક્ટે રાખી છે ખરી, પણ તેપર પુશકળ આંકોશ, ચોકાસી તથા સાવચેતી મુકવામાં આવી છે. પહેલાં તો ડગલે ડગલે તેને સટેનડીંગ કમીટી કે કોરપોરેશનની બહાલી મેળવવાની ફરજ પાડી છે. તે થયું એટલે તે બહાલીને આધારે કાંઈ ગેરવાજ્જી ખરચ કમીશનર હુસાડી ન દે તે માટે પુશકળ જાપતો મેલ્યો છે. એક ભરાય તે ચીફ એકાઉન્ટન્ટની ઓફીસમાં ભરાય. તે કમીશનરનો નેમ લો ખરો, પણ જોખમદાર અમલદાર, જોને કોરપોરેશન પણ પુછી શકે, એટલે પહેલાં તો કાંઈ વાંધાભર્યું તથા જ શરૂ કરવું મુશ્કેલ. પછી એકપર કમીશનર ઉપરાંત સેક્રેટરીની સહી અને સટેનડીંગ કમીટીના સભાસદની સહી. એવા ઘણાક દાખલા બન્યા છે કે જેમાં કમીશનર કાંઈ ખરચ વાંધાભર્યો ન ગણે અને સહી કરે, પણ સેક્રેટરી કે સટેનડીંગ કમીટીનો સભાસદ સહી કરવા ના પાડે ને વાત તથા આટલે, પછી કમીશનર કોરપોરેશન પાસે કે સટેનડીંગ કમીટી પાસે જાય ને ઘટવું કરી આવે તયારેજ પેલા ગ્રહસયો સહી કરે. વળી સેક્રેટરી તથા સટેનડીંગ કમીટીવાળાના હાથમાંથી પણ ખસાર થઈ ગયું હોય તો ઝાડીટર ના હાથમાં પકડાય, કે, સટેનડીંગ કમીટીવાળા હિસાબ તપાસવા ગયા હોય ત

યારે તેમની નજરમાં કદાપી આવી જાય. અગર ત્યાંથી પણ છટકયું તો છેલ્લે જ્યારે હિસાબો છપાઈ બહાર પડે તયારે કોઈ ઉમંગી કાઉનસીલરનું જો તે ઉપર ધ્યાન ખેંચાયું તો તે એ બાબત કોરપોરેશનમાં લાવી ત્યાં ગડબડ મચાવી શકે, ને કદાપી નાણાં ખરચાઈ પણ ચુક્યાં હોય તો તે વીશે ઘેંઘાટ તો કરી શકે. એ રીતે પ્રજાનાં નાણાં હુણાય નહી તે સારું જાપતાપર જાપતા છે ને સરવે રીતે જોતાં ઘણો પકડો ખંદાખસત છે. અલબત્ત, ઘોઝા ખરચો તો અનેક થતા હશે ને ઘણો ખરચેલો પછીસો વચરથ જતો હશે. વળી લાંચ રશવતનો દોશ કેટલાંક મયુનીસીપલ ખાતાંએ ઉપર ઉમેશાં મુકાતો આવ્યો છે. ઉપર લખેલા આંકોશો કાંઈ તેનો અટકાવ કરી શકે તેવા નથી. પણ મયુનીસીપલ તીબેરીમાંથી પોતાના ફાટામાં આવે તેમ ખરચ કરી ન શકાય એવા આંકોશો કમીશનરપર મેલાયલા છે એમ સમજવું.

જુદી જુદી સભાઓમાં કોરપોરેશનના પ્રતીનીધીઓ.

નાચે લખેલે ટકાણે પોતાના પ્રતીનીધીઓ મોકલવાનો હક કોરપોરેશનને મળેલો છે :-

૧. મુંબઈ સરકારની ધારા બાંધનારી સભામાં.
૨. મુંબઈના શહેર સુધારાના વસંતની બોરડમાં.
૩. વીકટોરીયા જીબીલી ટેકનીકલ હાનસટીટ્યુટની બોરડમાં.
૪. જોઈંટ સ્કુલ્સ કમીટીમાં.

ધારા બાંધનારી સભાના પ્રતીનીધી.

સરકારની ધારા બાંધનારી સભામાં કોરપોરેશનને એકજ પ્રતીનીધી નેમવાનો હક છે, અને તે મુંબઈ શહેરનો રહેવાસી હોવો જોઈયે, પછી તે કોરપોરેશનનો સભાસદ હોય કે ન હોય.

૧૮૯૨ વાળો “ધનડીયન કાઉનસીલ એક્ટ” પસાર થયા પછી એ હક મુંબઈની કોરપોરેશનને મળ્યો છે.

મુંબઈ ઇલાકાની બીજી કોઈ પણ એકલી મયુનીસીપાલીટીને એ હક આપવામાં આવ્યો નથી, જોકે આખા વી ભાગની એકંદર મયુનીસીપાલીટીએ એ વો હક ભાગવ્યો છે.

જે ધણીને કોરપોરેશન ચુંટી કાઢે તે કાંઈ એમનો એમ ધારા બાંધનારી સભાનો સભાસદ થાય નહીં. કોરપોરેશનને જે હક છે તે કોને નેમવો તેની મુંબઈ ઇલાકાના નામદાર ગવરનરને લલામણુ કરવાનો છે. અગર જે જેની લલામણુ કરી હોય તે આસામી ગવરનરને લાયક ન માલમ પડે, કે તેને નેમવામાં કાંઈ વાંધા જેવું હોય, તો ગવરનર તેને ન નેમને કોરપોરેશન પાસે બીજી લલામણુ મંગાવે. અગર જે ગવરનર તરફથી લલામણુ કરવાની માગણી કોરપોરેશન પર આવે ને તણુ માસની સુદતમાં કોરપોરેશન કાંઈ પણ લલામણુ ગવરનર ને ન કરે તો ગવરનર મુંબઈ શહેરના કોઈ પણ શહેરીની નેમણુક પોતે વગર લલામણુ કરે. દરેક નેમણુક બે વરસની હોય છે, ને બે વરસ પુરાં થયાં એટલે બીજી લલામણુ કરવાની માગણી નામદાર ગવરનર તરફથી કોરપોરેશન પર આવે છે. લલામણુ સારું ચુંટણી છુપાં મતે નહીં પણ ખુલ્લાં મતે થાય છે, ને જેની તરફ વધુ મત પડે તેની લલામણુ થાય. બાર વરસની વાત પર આ માનભર્યો હક પહેલવહેલો કોરપોરેશનને મળ્યો ત્યારથી આજ સુધી તેણે એકના એક માનવંતા શહેરીની લલામણુ કરી છે ને તે એકના એક શહેરીએ કોરપોરેશનના પ્રતીનીધી દાખલ મુંબઈ ઇલાકાની ધારા બાંધનારી સભાના “આનરેબલ” સભાસદ દાખલ બેઠક લીધી છે. તે શહેરી તે કોરપોરેશનના આ ચાલુ ૧૯૦૫-૧૯૦૬ ના સાલના પ્રમુખ આનરેબલ સર ફીરોઝશા

હ મેરવાનજી મહેતા છે. ફરીથી ને ફરીથી કોરપોરેશનને એકમતે એ આનું નામ નામદાર ગવરનર ઉપર મોકલી આપ્યું છે, ને વગર આંચકાએ નામદાર ગવરનરે એમની નેમણુક કરી છે. ધારા બાંધનારી સભામાં સર ફીરોઝશાહે કોરપોરેશનની તેમજ જાહેર પ્રજાની અનેક કીમતી સેવાઓ બજાવી છે તે તો જગજાહેર વાત છે, એટલે તે વીશે અમે વધુ બોલવાની જરૂર નથી.

શહેર સુધારા પ્રયત્નમાં પ્રતીનીધી.

મુંબઈના શહેર સુધારાના પ્રયત્નની ભારડના મહદ સભાસદોમાંથી ચાર મુંબઈની કોરપોરેશનના નેમલા હોય છે. એમબર એફ કોમરસ, પોર્ટ ટ્રસ્ટ તથા મીલ આનરસ એ સોસીએશન એકેક સભાસદ નેમ છે ત્યારે કોરપોરેશનને ચાર નેમવાની સત્તા એટલાપરથી આપી છે કે, શહેર સુધારાની ભારડ મયુનીસીપલ કોરપોરેશનને સોંપેલા કામોમાંનું એક કામ કરે છે ને કોરપોરેશન તેને નાણાંની ટાટી મદદ કરે છે ને કોરપોરેશનની કીમતી મીલકતો તેને હસ્તક આપેલી છે. આ હીં તો કોરપોરેશન એકદમ નેમણુક સારું ચુંટી કાઢે છે ને લલામણુને સા ર નહીં. આહીં પણ ચુંટણી છુપાં નહીં પણ ખુલ્લાં મતે થાય છે ને જેને વધારે મત મળે તેની નેમણુક થયલી ગણાય. કોરપોરેશનના ચારે પ્રતીનીધીઓ કોરપોરેશનના સભાસદો હોવા જોઈએ, ને કોઈ બહારના શખ્સની નેમણુક કોરપોરેશન કરી શકે નહીં. દરેક નેમણુક બે વરસની થાય છે. કોઈ જગ્યા આલી ૫૩ વાની હોય તેની પંદર દિવસ આગમ જ જે કોરપોરેશન નેમણુક ન કરે તો પછી સરકાર પોતે તે હક ભાગવે ને કોરપોરેશનના કોઈ સભાસદને નેમ. શહેર સુધારાનો કાપડો ૧૮૯૮ માં ૫ સાર થયો ત્યારથી તે અત્યાર સુધી

નીચે લખેલા ચાર ગ્રહસંયોની નેમલુક ફરી ફરીથી થઇ છે :-

સર ભાળચંદર કીશભા ભટ્ટવડેકર,
એલ. એમ.,

મીં ઇનશાહ એદલત વામ્પા,

મીં દીનશાહ એદલત વામ્પા,

મીં એકેશીઆ ગેપ્રીએલ વીગાસ,
એલ. એમ. એંડ એસ.

ટેકનીકલ ઇનસ્ટીટ્યુટમાં પ્રતીનીધી.

વીક્ટોરિયા જીબીલી ટેકનીકલ ઇનસ્ટીટ્યુટને કારપોરેશન નાણાંની મદદ કરે છે. જ્યાંસુધી એ મદદ ચાલુ રહે ત્યાંસુધી ઇનસ્ટીટ્યુટની ભારડપર ત્રણ સભાસદો નેમવાનો હક કારપોરેશનને મળેલો છે. એ નેમલુક ત્રણ ત્રણ વર સની હોય છે. એ નેમલુક કારપોરેશનના સભાસદોમાંથીજ કરવી જોઈએ એ મ નથી, કોઈપણ શખ્સની નેમલુક કરી શકાય. હાલ એ ઇનસ્ટીટ્યુટની ભારડપર કારપોરેશન તરફથી નીચે જણાવેલા પ્રતીનીધીઓ ખીરાજે છે :-

મીં ડબલ્યુ. ડી. ચેપરડ, આઇ. સી. એસ. મયુનીસીપલ કમીશનર.

ખાનખડાદુર મનચેરજી કાવસજી મરઝખાન, સી. આઇ. ઇ.

સર ભાળચંદર કીશભા ભટ્ટવડેકર,
એલ. એમ.

જેઈટ સકુલ્સ કમીટીમાં પ્રતીનીધી.

જેઈટ સકુલ્સ કમીટી કેવી રીતે બનેલી છે, અને શું કામ કરે છે, તેની સમજણ આગળ આપેલી છે. એના આઠ સભાસદોમાંના ચાર કારપોરેશન નેમે છે ને ચાર સરકાર નેમે છે કારપોરેશન નેમેલા ચારે સભાસદો કારપોરેશનના સભાસદો હોવા જોઈએ. સરકાર ગમે તેને નેમે. ધણીવાર કોઈ સરકારી સભાસદ પણ કારપોરેશનનો સભાસદ હોય છે દરેક નેમલુક બે વરસની હોય છે. ખુલ્લાં મતે નેમલુક થાય છે. હાલ નીચે લખેલા ગ્રહસંયો

જેઈટ સકુલ્સ કમીટીમાં કારપોરેશન તરફના સભાસદ દાખલ ખીરાજે છે :-

મીં જેમસ મેકડોનલડ.

રાં બાં ધાકજી કાશીનાથજી.

મીં ભાઈચંકર નાનાભાઈ.

મીં કાઝી કમીશીદીન કાઝી મોલવી બાકર.

એ ઉપરાંત ખીજ બે કારપોરેશનના સભાસદો સરકાર તરફથી નેમાયલા છે, તે આં મીં ચીમનલાલ હરીલાલ શીતલવડ તથા આં બાં દારાશાહ રતનજી ચીમગર છે. મીં શીતલવડ હાલ જેઈટ સકુલ્સ કમીટીના પ્રમુખનો આધી ભાગવે છે.

શહેર સુધારા ત્રસ્ટ સંબંધી ખીજ

એક નેમલુક.

શહેર સુધારાનાં ત્રસ્ટને લગતી એક ખીજ નેમલુક કારપોરેશનના હાથમાં છે. ત્રસ્ટ તરફથી જે મીલકતો ખરીદવામાં આવે છે, તેની કીમત ત્રસ્ટને સા ર સરકારે નેમેલા ખાસ કલેક્ટરો ન કરી કરે છે. કલેક્ટરના ચુકાદાથી નારાજ થઈ અપીલ કરવી હોય તો તેને સા ર એક ખાસ અદાલત નેમી છે, જેને “ટ્રીબ્યુનલ ઓફ અપીલ” (Tribunal of Appeal) કહે છે. એ અદાલતમાં અપીલ સાંભળવા ત્રણ જણ બેસે છે, તેમાં એક પ્રમુખ અને તેને મદદ કરવા બે “એસેસર” (Assessors) હોય છે. પ્રમુખની તથા એક એસેસરની નેમલુક સરકાર કરે છે, અને ખીજ એ સેસરની નેમલુક કરવાની સત્તા મયુનીસીપલ કારપોરેશનને આપેલી છે. દરેક નેમલુક વરસ દહાડાની હોય છે. એસેસરને માર્સીક રૂપે નું લવાજમ મળે છે, ને તે ઉપરાંત જેટલો વખત અદાલત બેસે તેટલા વખતની કલાકના રૂપે ને હીસાબે રી મળે છે. ૧૯૦૧ માં ૫ હેલ્વહેલી એસેસરની નેમલુક થઈ ત ચારથી આજ સુધી એ આધી સંબંધના જણીતા ઇજનેર મીં ડબલ્યુ. એ. ચેમબરસ ભાગવે છે.

બુદ્ધી બુદ્ધી ફરજે બળવવા સાથે મયુનીસીપલ સત્તાધારીઓને બહેલી સત્તા.

કોરપોરેશન સાથે ફરજિયાત તથા ખીનફરજિયાત એવા બે જાતના જીલ્લાં જીલ્લાં કામો સુકર કરવાં છે, તેની ટીપ આ લખાણની શરૂઆતમાં આવી ગઈ છે. એમાંના ફેટલાંક મુખ્ય કામો બળવવા સાથે કોરપોરેશન તથા કમીશનર વગેરેને કાયદામાં ફેટલી સત્તા બહેલી છે, તથા ખાનગી આસામીઓના હક્કો કાંઈ રીતે સંભાળવા છે તેની તપાસપર આવશે. મીલકતવાળાઓ તથા ખીન આસામીઓને વારંવાર એ જીલ્લાં જીલ્લાં કામો બાબદ મયુનીસીપલ સત્તાવાળાઓ સાથે સંબંધમાં આવવું પડે છે. કોઈવાર મયુનીસીપાલીટીના માણસો પોતાની સત્તાની બહાર જવાથી, તો કોઈવાર તેમની સત્તા શી છે તેની સામા ધણીને બહાર નહીં હોવાથી ગેર સમજીતી થાય છે. એમાંથી કુછો બા થાય છે ને કોઈવાર કોરટે ચલેડું પડે છે ને નાની વાત મોટું રૂપ પડે છે. કાયદો શું છે અને મયુનીસીપાલીટીની સત્તા ફેટલી છે એ વીશે જો સાધારણ રીતે લોકમાં પુરતું જ્ઞાન હોય તો કદાચ એવી પંચાતીઓ થતી અટકે ને પ્રજા પોતાના હક્કનું વધારે સાચી રીતે રક્ષણ કરી શકે. એટલા વાસ તે નીચે લખેલી બાબદો મીલકતના ધણીઓને તથા મયુનીસીપાલીટીના સંબંધમાં આવનાર ખીન આસામીઓને કદાચ ઉપયોગી થઈ પડશે.

ગટરો અને ગટર કામો.

કોરપોરેશનની માલિકાની સરવે ગટરો જોને મયુનીસીપલ ગટરો કહે છે, તે સરવે કમીશનરને કબજે સોંપેલી છે. એ સઘળી નીલાવવાની તથા તેમની ચરામત કરવાની ફરજ કમીશનરને માથે નાખેલી છે. શેહેરની ગલીઓ બહાર કાઢવા સાથે જ કાંઈ નવી ગટરો બાં

ધવાની જરૂર પડે તો કમીશનરે કોરપોરેશન પાસેથી સત્તા મેળવી બંધાવવી.

જો જરૂર પડે તો કોઈ પણ મોહોલા વચેથી કે નીચેથી કે મોહોલાની નીચે કાંઈ ભોંયર કે મેહેરાબ હોય તેની નીચેથી કોઈ પણ મયુનીસીપલ ગટર લઈ જવાની કમીશનરને સત્તા છે. જો શેહેરમાં કોઈ ની ખાનગી જમીન હોય ને તેની વચેથી કે નીચેથી ગટર લઈ જવી પડે તો તે પણ કમીશનર લઈ જઈ શકે, પણ જમીનના ધણીને અથવા જોના કબજામાં તે જમીન હોય તેને વાજખી ચેતવણી લખી મોકલવા પછી. અગરજો શેહેરની ગલીઓ શેહેર બહાર કાઢાડી તેનો નીકાળ કરવા સાથે કોઈ શેહેર બહારની જમીનમાંથી ગટર લઈ જવી પડે તો તે પણ ઉપર જણાવવા પ્રમાણે લેખીત ચેતવણી આપી કમીશનર લઈ જઈ શકે.

જો કોઈ ખાનગી જમીનમાં કોઈ મયુનીસીપલ ગટર આવી હોય તો તે ગટરનું સમારકામ કરવા કે તેમાં કાંઈ ફેરફાર કરવા કે તેને બદલે નવી ગટર બાંધવા કે એવાં કોઈ કારણસર કમીશનરને તે જમીનપર દાખલ થવાની તથા જોઈતું કામ કરાવી લેવાની સત્તા છે.

એ રીતે જાહેર પ્રજા લાભને ખાતર ખાનગી જમીનપર કમીશનરને સત્તા આપી છે, તો જમીનના માલિકના હક્ક સાચવવા સાથે કાયદામાં એવું ફરમાવ્યું છે કે એ રીતે સત્તા ચલાવતાં કમીશનરે સંભાળ રાખવી કે જેમ અને તેમ ઓછી નુકસાની થાય, અને જો કાંઈ નુકસાની થાય તેનો બદલો કમીશનરે વાળી આપવો.

કમીશનરની લેખીત રજા મેળવવા વીના કોઈ પણ ધણીથી કોઈ પણ મયુનીસીપલ ગટર ઉપર નવી ધમારત, ઘીવાલ કે બીજું બાંધકામ બંધાય નહીં કે રેલવેની કે બીજી સડક લઈ જવાય નહીં. જો કોઈ એવું બાંધકામ કે સડક વગેરે બાંધે તો સ્ટેનડીંગ કમીટી

ની પસંદગી મેળવી કમીશનર તે તોડી કે ઉપેડી નાખી શકે ને તેમ કરવાનો અરજી આંધનાર શખસ પાસેથી લે છે શકે.

જે કોઈ મયુનીસીપલ ગટર વધારવી હોય, કે તે પર મહેરામ આંધવો હોય, કે તેને ખીજી રીતે સુધારવી હોય, અથવા જે કોઈ એવી ગટર તેનાં મત પ્રમાણે નકામી થઈ પડી હોય, ને તેને અંધ કરવી હોય, કે ભાંગી નાંખવી હોય. તો કમીશનર તેમ કરી શકે, પણ તે એવી સરતે કે તે ગટર કે હાડી નાંખવાથી કે અંધ કરવાથી કે ભાંગી નાંખવાથી કોઈપણ ધણીને નેમ અને તેમ આછી અગવડ કે ગંદકી થાય. વળી જે એમ કરતાં કોઈ ધણીને કોઈ ચોક્કસ ગટર વાપરવાનો હક હોય ને તેના વપરાસમાંથી તે જાય તો કમીશનર નેમ અને તેમ જલદી તે ધણીના વપરાસ સાર, આગલી ગટર જેટલી કામ લાગતી હોય તેટલી કામ લાગે તેવી ખીજી ગટર તેને આંધી આપે.

વળી કાયદામાં ફરમાવયું છે જે, સરવે મયુનીસીપલ ગટરો એવી રીતે આંધવી, નીભાવવી ને રાખવી કે તેથી જે ટલી અને તેટલી આછી ગંદકી થાય અને વખતો વખત ગટરને પાણી મારવું તથા સાફ કરવી તથા ખાલી કરવી. એ રીતે ગટરો ચોખ્ખી રાખવા સાર કાંઈ કુડ કે ગટરના દરવાજા કે ચાંચ કે કાંઈ આંધકામ જોઈતાં હોય તો કોરપોરેશનની સત્તા મેળવી કમીશનર તે અંધાવે કે ઉભાં કરે.

ચોક્કસ ધરોના કાયદા સાર રાખેલી ગટરો.

કોઈ મોહોલ્લાની અંદર કે નીચે કે બાજુએ કોઈ એવી ગટર આંધી હોય—(પછી તે મયુનીસીપલ અરજી આંધાઈ હોય કે નહીં)—કે જે તેની બાજુએ આ પેલાં ચોક્કસ ધરોનાજ વપરાસ કે કાયદાને સાર હોય, અથવા અસલ ખીજી

મકસદથી આંધી હોય તોપણ જે હવે તે ચોક્કસ ધરોનાજ કામ લાગતી હોય, તો તે ધરોના ધણીએને અથવા તેમાં રહેનારાએને અરજી તેનો નીભાવ કરવા અને તેને વખતો વખત દુરસત કરાવવી, પાણી મરાવવું, સાફ કરાવવી અને ખાલી કરાવવી, એવું કાયદામાં ફરમાવયું છે. કમીશનર લખીને ચેતવણી આપી એવા ધરના ધણીએને અથવા તેમાં રહેનારાએને ફરજ પાડી શકે કે તેઓએ તે ગટર દુરસત કરાવવી કે તેમાં પાણી મરાવવું કે તેને સાફ કે ખાલી કરાવવી. જે એથી પણ વધારે કાંઈ કામ તે ગટર સંબંધી કરાવવું પડે તે સાર કમીશનર સર્વેનડીંગ કમીટીની બહાલી લઈ ધરધણી કે ધરમાં વસનારાએ પાસે તે કરાવી શકે.

ખાનગી મોહોલાઓની ગટર અને ધરોની ગટરો.

કોઈ ખાનગી મોહોલાનો ધણી તે મોહોલાની ગટરને મયુનીસીપલ ગટર સાથે જોડવા માંગતો હોય તો તેમ જોડવાને તેને હક છે, પણ નીચે લખેલી સરતો પ્રમાણે તેણે કરવું જોઈયે. તે એ કે—

(૧) ગટર આંધવાનું શરૂ કરવા અગાઉ તેણે તે મોહોલાનો એક નકશો બનાવી કમીશનરપર મોકલી આપવો. એ નકશાપર મયુનીસીપાલીટીનો પરવાનો ધરાવનાર સરવેયર (Licensed Surveyor)ની સહી જોઈયે, એવું દેખાડવા કે તે નકશો તેણે પોતે બનાવ્યો છે અથવા તેના ઉપરીપણાં હેઠળ બનાવવામાં આવ્યો છે. તે નકશો કમીશનર ફરમાવે તેવા સગવડભર્યા માપે બનાવવો, અને તેમાં પેલી ધારેલી ગટર કયે ઠેકાણે, ને કેટલાં કદની આંધવામાં આવશે અને તે કઈ તરફ વહેશે તે દેખાડવું, અને તેના એક કે વધારે છેદ ચીત્ર (Section or Sections) આપવાં, અને ખીજી જે વીગતો કમી

આં સર ફીરોજશાહ મેરવાનજી મહેતા,
કે. સી. આઇ. ઈ.

શનર માંગે તે આપવી, અને કમીશનર લખીને પોતાની પસંદગી જણાવે તો જ તેવી ગટર બંધાય, અને કમીશનર હુકમ કરે તેથી જીલ્લો રીતે ન બંધાય.

(૨) એવા ખાનગી મોહોલાની ગટર તે મોહોલાના ધણીને ખરચે બંધાય, ને તે કેવા સામાનથી બાંધવી ને કેવા કદની ને કઈ રીતથી બાંધવી અને કઈ રીતે મયુનીસીપલ ગટરમાંથી તેનો ફાંટો કઢાડવો તે બધું સટેનડીંગ કમીટીની બહાલી મેળવી કમીશનર નક્કી કરે.

(૩) એવી ગટરનો કાંઈ ભાગ કે ફાંટો ફોરપોરેશન હસતકના કોષ્ટ જાહેર સત્તા કે જગ્યાની અંદર કે નીચે આવતો હોય તો કમીશનરને વાજખી લાગે તો તે તેટલો પોતે બંધાવે ને તેનો જે ખર્ચ એસે તે પેલા ખાનગી મોહોલાના ધણી પાસે લે.

કોષ્ટ પણ ધરના ધણી કે કબજેદાર ને પોતાના ધરની ગટર કોષ્ટ મયુનીસીપલ ગટરમાં ખાલી કરવાનો હુકમ છે, પણ તેમ કરવા અગાઉ તેણે કમીશનરની લેખીત પરવાનગી મેળવવી જોઈએ, અને કેવી રીતે તથા કેવી દેખરેખ હેઠળ ખાનગી ગટરને મયુનીસીપલ ગટર સાથે જોડવી તે વીચે જે સરતો કમીશનર નક્કી કરે તે પ્રમાણે તેણે કામ કરવું જોઈએ.

ઉપર લખેલી સરતોથી વેગળો જઈ જો કોષ્ટ શખસ કોષ્ટ ખાનગી ગટરને મયુનીસીપલ ગટર સાથે જોડે તો કમીશનરને સત્તા છે જે તેણે જોડાણ બંધ કરે, કે તોડી નાંખે, કે તેમાં ફેરફાર કરે, કે નવેસરથી બંધાવે, ને એમ કરવાનો ખર્ચ તે ખાનગી ગટરના ધણી પાસેથી કે કાયદા વીરૂધ્ધ કામ કરનાર શખસ પાસેથી લઈ શકે.

પડોશીની મીલકત માંહેથી ગટર

કાઢવાનો હુકમ.

અગર જો કમીશનરને માલમ પડે કે કોષ્ટ મીલકત એવી રીતે આવી છે કે

તેની ગટર કોષ્ટ ખીજા ધણીની મીલકતમાંથી પસાર કરવા વગર મયુનીસીપલ ગટર સાથે જોડી શકાય નહીં, અથવા તો જોડવાની સહી સગવડભરેલી રીત તેજ છે, તો કમીશનર તે ખીજા ધણીને કાંઈ વરવાંધો હોય તો પુછે, ને તેને વાંધો નહીં હોય, અથવા તેને દેખાડેલો વાંધો તેને વાજખી કે પુરતો ન જણાય, તો સટેનડીંગ કમીટીની પસંદગી મેળવી, તે પેલી મીલકતના ધણી કે કબજેદારને લેખીત હુકમ મોકલી સત્તા આપે કે, તેણે પોતાની ગટર પેલા ખીજા ધણીની મીલકતમાંથી એક સદેખાડેલી રીત પ્રમાણે લઈ જવી.

દરેક એવા લખેલો હુકમ, જેના ઉપર કમીશનરે સહી કીધી હોય, તે ધણીને મળ્યો હોય તેને તેમજ તેના કોષ્ટ આડત્યા કે કામદારને પુરતી સત્તા આપે છે જે તેણે પેલા ખીજા ધણીને વાજખી લેખીત ચેતવણી આપ્યા પછી, તેની મીલકતમાં પોતાના મદદનીશો તથા કામદાર માણસોને લઈ દાખલ થવું ને જોઈવું કામ કરવું, પણ સુરખ ઉગવા અગાઉ કે આથમવા પછી તેમનાથી દાખલ થવાય નહીં.

એવી રીતે ખીજાની મીલકતમાં પોતાને સારું જે ગટર બાંધવી પડી હોય તેને પાછળથી દુરસત કરવી પડે કે તેમાં કાંઈ ફેરફાર કરવો પડે કે જીતીને બદલે નવી ગટર બાંધવી પડે તો તે પણ ઉપર પ્રમાણેજ કરી શકાય.

ઉપર પ્રમાણેજ કામ જટલી બને તેટલી ઓછી નુકસાની થાય તેમ કરવું અને જેના કાયદા સારું એ કામ થયું હોય તેને માથે ફરજ છે કે—

(૧) જટલી બને તેટલી ઓછી ઢીલ થી તેણે તે કામ કરાવી લેવું.

(૨) કાંઈ જમીન ખોદી હોય કે મીલકત તોડી હોય તો તે પોતાને ખર્ચે પુરાવીને દુરસત કરવી.

(૩) ને એવું કામ કરવાથી કોઈ પણ શખસને નુકસાન થયું હોય તો તેને બદલો ભરી આપવો.

જે ધણીની મીલકતમાંથી ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે ગટર પસાર કાઢી હોય તે ધણી જો પાછળથી પોતાની જમીન પર કોઈ ઇમારત ઉભી કરવા ચાહે તો જે મીલકતના કાયદા સાથે તે ગટર બાંધી હોય તેના ધણી કે કબજેદારને લખેલી ચેતવણી આપી, તથા સટેનડીંગ કમીટીની પસંદગી મેળવી, કમીશનર ફરજ પાડી શકે કે, તેને તે ગટર બંધ કરવી કે કડાડી નાખવી, કે બીજે રસને લઈ જવી. અલબત્ત એમ કરવા અગાઉ સટેનડીંગ કમીટીની ખાતરી થવી જોઈએ કે તે ઇમારત બાંધવા સાથે કે સલામતીથી વાપરવા સાથે પેલી ગટર કાઢવા, બંધ કરવા કે ફેરવવાની જ ર છે.

સો ફીટ સુધીમાં મયુનીસીપલ ગટર આવી હોય તો તે સાથે કોઈ પણ ધરની ગટર જોડવાની ફરજ પાડી શકાય.

જો કમીશનર ધારે કે કોઈ અમુક ઘર આગળ જમા થયું પાણી કાઢી નાખવાની બરાબર ગોઠવણ નથી અને જો તે ધરથી સો ફીટ સુધીમાં કોઈ મયુનીસીપલ ગટર, કે ગલીચી ખાલી કરવાની કાયદાસર ઠરાવેલી બીજી કોઈ જગ્યા આવી હોય તો તે ધરના ધણી કે કબજેદારને કમીશનર ફરજ પાડી શકે કે તેણે તેમના ફરમાવે તેવી એક ગટર બાંધવી, તથા બીજે સરવે ઘટતો બંદોબસત કરી પોતાને તથાનું પાણી પેલી મયુનીસીપલ ગટર કે બીજી જગ્યાએ ખાલી કરાવવું.

અગર જો સો ફીટ સુધીમાં મયુનીસીપલ ગટર કે બીજી કોઈ સંગવડ નહી હોય, તો પછી કમીશનર ફરજ પાડી શકે કે, એક ગટર બંધાવી, ધરનું પાણી ઢાંકેલા આળ કુવામાં ખાલી કરા

વવું, ને ગટર કે આળ કુવા કેવી રીતે બાંધવા તે પણ કમીશનર નક્કી કરે.

જો કોઈ ધરને મયુનીસીપલ ગટર સાથે જોડવી ખાતરી ગટર તે ધરનું પાણી લઈ જવા સાથે પુરતી હોય, ને બીજી કોઈ રીતે પણ વાંધાભરી નહી હોય, પણ કમીશનરનાં મત પ્રમાણે તે શેહેરનાં ગટરકામની રચનાને અનુસરતી નહી હોય, તો સટેનડીંગ કમીટીની બહાલી મેળવી, કમીશનર તે બંધ કરી શકે, કે ભાંગી નાખી શકે, કે અટકાવી શકે; અથવા તો તે હુકમ કરે કે ઠરાવેલા દીવસ પછી તે ગટર ફક્ત નરકની ગલીચી ને મેલાં પાણી સાથે જ વાપરવી, અથવા તો વરસાદના કે જમીનના ભીતરનાં સાફ પાણી સાથે જ વાપરવી, ને બંને કારણે સાથે નહી વાપરવી; ને જે કારણે સાથે તે ગટર નહી વાપરવાનો હુકમ થયો હોય તે કારણે સાથે એક તદ્દન જુદીજ ગટર બંધાવવી. પણ એવી કોઈ ગટર કમીશનર જો ઉપર લખવા પ્રમાણે બંધ કરે કે અટકાવે કે ભાંગી નાખે તો તેમ કરવા અગાઉ તેની ફરજ છે જે બીજી તેટલાંજ કામમાં આવે તેવી ગટર મયુનીસીપાલીટીને ખરચે કરી આપવી.

ગટર બાંધવા વગર નવું ઘર બાંધી શકાય નહી.

કોઈ નવું ઘર બાંધવા અગાઉ, કે જુનું ઘર નવેસરથી પાકું બાંધવા અગાઉ, કે નવાં બાંધેલાં કે નવેસરથી પાછા બાંધેલાં ઘરમાં વસવાટ કરવા અગાઉ, તે ધરમાં જમા થતાં પાણીનો બરાબર રીતે નીકાલ કરવા સાથે કમીશનરને યોગ્ય લાગે તેટલા કદની તથા તેવી જાતની ગટરો બાંધવી જોઈએ, તથા તે ગટરો મારફત જે પાણી કાઢી નાખવું હોય તેને એકઠું કરવા તથા પસાર કરવા તથા ગટર તથા સરવે નળ વગેરે પાણી માં રી સાફ કરવા જે કોઈ જરૂરજોગી ગોઠવણ હોય તે સરવે કરવી જોઈએ. અગર જો એમ ન કર્યું હોય તો તે ધર

ખાંધવાનું કે તેમાં રહેવાનું કામ કામ દાસર થયું છે એમ ન ગણાય.

એક ધણીની ગટર ખીજા ધણીને વાપરવાનો હક.

મયુનીસીપલ ગટર સાથે જોડાયેલી કોઠા પછી ગટરના ધણીએ, નીચે લખવા પ્રમાણે કમીશનર જે સરતો નકી કરે તે સરતો પ્રમાણે કોઠા પછી ખીજા ધણીની પોતાની ગટર વાપરવા દેવી પડે, અથવા તે ગટરની માલિકીમાં તે ખીજા ધણીને ભાગ આપવો પડે, એવું કાયદામાં દર્શાવ્યું છે :—

જો કોઈ ધણી ખીજા કોઈ ધણીને ગટર મારફતે પોતાનાં ઘરનું પાણી મયુનીસીપલ ગટરમાં ખાલી કરવાની ગોઠવણ કરવા માંડે તો હોય, તો કાં તો તેણે પેલી ગટરના ધણી સાથે ખાનગી અંદાજે અસત કરી તે હક મેળવવો, અથવા તો કમીશનરને અરજી કરી તે ગટર વાપરવાની અથવા તેની માલિકીમાં ભાગ મેળવવાની સત્તા મેળવવી.

એવી અરજી મળે એટલે કમીશનર ગટરના ધણીને કાંઈ વરવાંધો હોય તો તે જણાવવાની તક આપે જો કાંઈ વાંધો લેવામાં ન આવે અથવા વાંધો લીધો હોય તે કમીશનરના ધ્યાનમાં વાજખી કે પુરતો ન લાગે, તો પછી, સ્ટેનડીંગ કમીટીની પસંદગી મેળવી, તે એક લખેલો હુકમ આપે ને તેમાં પેલા અરજી કરનાર ધણીને કાં તો તે ગટર વાપરવાની સત્તા આપે, અથવા તે ગટરનો તેને એકત્ર ધણી જાહેર કરે, એટલે કે તે ગટરની માલિકી બેઉ ધણીની થાય. પણ એમ કરતાં પહેલાં પેલા નવા ધણીએ તે ગટર સાથે પોતાની ગટરનું જોડાણ કેમ કરવું, તથા તે સામગ્રી માલિકીની ગટરને સારી હાલતમાં રા

ખવાના તથા દુરસત કરવાના, સાફ કરવાના, ખાલી કરવાના વગેરે બાબદના જોખમ ખર્ચને ધણીએ કેમ વહેંચી લેવા તે વીશે પોતાને વાજખી જણાય તેવી સરતો કમીશનર નકી કરે, જેથી બેઉ ધણીઓ અંધાધણી રહે.

જો ધણીને ઉપર લખવા મુજબ કમીશનરની સહી સાથેનો હુકમ મળ્યો હોય તેને તે હુકમથી પુરતી સત્તા મળે, કે પેલી ગટરના અસલ ધણીને હુકમમાં લખવા મુજબનો બદલો પગાર કરવા પછી અને તે હુકમની બધી સરતો પ્રમાણે ચાલીને અને પોતાના ધરાદા વીશે તેને આગમજથી વાજખી ચેતવણી આપીને, તે પોતે અથવા પોતાનો કોઈ માણસ કે આડતરો તેની જમીનપર સુરક્ષા ઉગાવવા પછીના અને અસત પામવા અગાઉના કોઈ પણ વખતે દાખલ થઈ શકે, અને કામ કરનારા માણસો લઈ જઈ જોઈતું કામ કરી પોતાની ગટરનું જોડાણ કરી લે, અથવા તેને લગતું ખીજું જે જરૂરજોયું કામ હોય તે કરી લે, પણ તે સરવે કામ એવી રીતે કરવું કે સામાન્ય ધણીને જેમ અને તેમ આછી અગવડ કે નુકસાની થાય, ને જેમ અને તેમ ઝડપથી તે કામ આટો પડું, ને જો કાંઈ યોદ્ધાકામ કે ભાંગફોડ કરવું પડ્યું હોય તે પોતાને અરચે દુરસત કરી આપવું તથા કોઈ પણ ધણીને કાંઈ નુકસાની થઈ હોય તે ભરી આપવી.

બી જાતની ગટર અંધાધણીની

કમીશનરને સત્તા.

જ્યાં જ્યાં ઘરને ગટર સુકાવવાની કમીશનરને સત્તા આપી છે ત્યાં ત્યાં કમીશનરને વાજખી લાગે તો તે બે જાતની ગટર સુકાવવાની ફરજ પાડી શકે,

એટલે કે એક ગટર નરક તથા બીજી ગલીચીનાં પાણી સારું, (તે ચોક્કસ મયુની સીપલ ગટર સાથે જોડવાની,) અને બીજી ગટર વરસાદ કે જમીનની ભીતરના પાણી સારું, (જે બીજીજ મયુનીસીપલ ગટર સાથે જોડવાની.)

ધરની નીચેથી ગટર કાઢવી નહીં.

કોઈપણ ગટર એવી રીતે અંધાય નહીં કે કોઈ ધરના કોઈ ભાગની નીચેથી તે જાય. જો એમ કદાચી આંધવી પડે તો કમીશનરની લેખીત પરવાનગી મેળવવી પડે અને સટેનડીંગ કમીટી એ જ સરતો એ બાબદસર કરાવી હોય તે સરતો પ્રમાણેજ કામ કરવું પડે.

ખાળકુવા ક્યાં આંધવા ?

માણસોનાં રહેઠાણ દાખલ વપરાતાં, કે દુકાન, આફીસ, કારખાના વગેરે દાખલ વપરાતાં કોઈપણ ધરના કોઈપણ ભાગ નીચે ખાળકુવો ન અંધાય. પાણીનો ઝરો, કુવો, કે તળાવ હોય તો તેથી વીસ ફીટથી ઓછા અંતરે ખાળકુવો ન અંધાય. વળી પીવાના કે ધરના વપરાસના કે કાંઈ પીવાનો પદારથ બનાવવાના કારખાનાના વપરાસના પાણીનો નળ, ટાંકી કે બીજું આંધકામ હોય ને તેથી વીસ ફીટ કરતાં ઓછે અંતરે ખાળકુવો આંધવો પડે તો કમીશનર લખેલી પરવાનગી આપે તોજ અંધાય.

ગટર તથા ખાળકુવાને ઢાંકણ વગેરે કરાવવા વીશે.

દરેક ગટર ને ખાળકુવો, પછી તે મયુનીસીપાલીટીનો હોય કે કોઈ બીજા ધણીનો, તેને બરાબર ઢાંકણ કે દરવાજો કરવો જોઈએ અને તેમાંથી હવા પસાર થવાની ગોઠવણ રાખવી જોઈએ.

કોઈ પણ ખાનગી ગટર કે ખાળકુવાના ધણીને, લખેલી ચેતવણી આપી, કમીશનરફરજ પાડી શકે કે, તેની ગટર કે ખાળકુવાને ઢાંકણ ને દરવાજો ને હવા

જવાની ગોઠવણ કરવી, તે એવી રીતે કે, તે ગટર કે ખાળકુવો જો, મયુનીસીપાલીટીનો હોત, તો મયુનીસીપાલીટી જમ કરત તેમ.

કોઈ મયુનીસીપલ કે ખાનગી ગટર ને હવા જવાનો મારગ કરવા સારું ન જ કે ચીમની ચઢાવવી પડે તો કોઈ પણ મીલકતપર, કે કોઈ પણ ધરની બહારની બાજુને કે કોઈ પણ ઝાડને વળગાવીને, કમીશનર પોને દુરસત ધારે તેમ, ચઢાવી શકે; પણ એવી સરતે કે—

વીસ ફીટના અંતર સુધીમાં આવેલી કોઈ પણ બારી કે આકાશબારી (sky-light) થી તે નળ કે ચીમની ઓછામાં ઓછી દશ ફીટ વધારે ઉંચી ચઢાવવી જોઈએ; અથવા,

જો છાપરાનાં છત્તાંએને ટેકવતી કોઈ બીંતને તે નળ કે ચીમની વળગાવી હોય તો તે છત્તાંથી ઓછામાં ઓછી પાંચ ફીટ વધારે ઉંચી ચઢાવવી જોઈએ, તથા

એવી રીતે ચઢાવવી જોઈએ કે આસપાસ વસતાં લોકને જેટલી અને તેટલી ઓછી અગવડ ને નુકસાની કરે; અને

જો કોઈ પણ વખતે તે મીલકત, કે ધર, કે ઝાડનો ધણી પોતાની મીલકતમાં કોઈ એવો ફેરફાર કરવા ચાહે કે પેલા નળ કે ચીમની કાઢ્યા વગર તે કરી શકે નહીં, અથવા રહેવા દઈને કરે તો તેને ગેરવાજખી અગવડ ખમવી પડે, તો કમીશનરની ફરજ કે, તે નળ કે ચીમની ત્યાંથી કાઢી બીજે કોઈ ઠંકાણે લઈ જાય.

જો એ પ્રમાણે કમીશનર તે નળ કે ચીમની કઢાડે નહીં તો સામા ધણી સમાલકોઝ કોરટના વડા નયાયાધીશ આગળ ફરીઆદ જાય, અને તેઓ જો ઘટતી પરપુષ્ટ કરવા પછી વાજખી ધારે, તો કમીશનરને હુકમ કરે કે મજદુર નળ કે ચીમની તેણે કઢાડી નાખવી, ને એવા હુકમને તાબે થવાની કમીશનરને માથે ફરજ છે.

ગલીચીનો નીકાળ કરવા વીશે.

કમીશનરને સતા છે કે સધળી અથવા કોઇપણ મયુનીસીપલ ગરેઝ દરીયામાં કે ખીજી કોઇ જગ્યામાં, શહેરની અંદર કે શહેરની બહાર, ખાલી કરી શકે, અને તે ગરેઝની ગલીચીનો શહેરની અંદર કે શહેર બહાર જેમ તેને અનુકુળ માલમ પડે તેવી રીતે તથા તેવી જગ્યામાં નીકાળ કરી શકે પણ તે એવી સરતે કે,

જે આગાહિ એવાં કારણોસર નહીં વપરાય હોય એવી જગ્યાએ તે ગરેઝ ખાલી કરવા કે ગલીચીનો નીકાળ કરવા માટે તો પહેલાં કોરપોરેશનની બહાલી લેવી જોઇયે; અને

જેમ અને તેમ આગાહી ગંદકી થાય તેમ કામ કરવું જોઇયે; અને

જે સરકાર કહે કે કોઇ ચોક્કસ જગ્યાએ કે ચોક્કસ રીતે તેણે ગરેઝ ખાલી નહીં કરવી કે ગલીચીનો નીકાળ ન કરી કરવા તો પછી તેને અટકવું પડે.

ગરેઝની ગલીચી એકઠી કરવા, કે ભરી રાખવા, કે વહેંચી નાખવા, કે તેની દુરગંધી કાઢી નાખવા, કે ખીજી રીતે તેનો નીકાળ કરવા કોરપોરેશનની સતા મેળવી, કમીશનર, શહેરમાં કે શહેર બહાર, કોઇ પણ બાંધકામ કરી શકે કે કોઇ પણ જમીન, ઘર, સંઆકામ, સરસામાન, કે આગરો ભાડે કે વેચાતાં લઇ શકે. વળી, એમજ કોરપોરેશનની સતા મેળવી, ગરેઝની ગલીચી લઇ જવા કે તેનો નીકાળ કરવા સાથે તે કોઇ પણ ધણી સાથે બંદોબસત કરી શકે. એવા બંદોબસત વધારેમાં વધારે વીસ વરસ સુધીનો એક વખતે થઇ શકે તેથી વધારે નહીં.

વળી અહીં પણ કાયદામાં ફરમાવયું છે જે ઉપર લખેલી કોઇ પણ સતા પ્રમાણે કામ કરતાં કમીશનરે સંભાળ રાખવી કે જેટલી અને તેટલી આગાહી ગંદકી માલમ પડે.

જાળર, સુતરડી વગેરે બાંધવાની ફરજ.

જે જાતના જાળર વીશે મયુનીસીપલ આક્ટમાં ગોઠવણ છે. એક પોતાની મેળે પાણીના મારાથી સાફ થતાં અને ખીજાં ભંગીએને હાથે સાફ થતાં. એકને “વાટર ક્લોઝેટ” (Water closet) કહે છે, તથા ખીજાંને “પ્રીવી” (Privy) કહે છે.

પુરતા જાળર તથા સુતરડી વગર કોઇ પણ નવું ઘર બાંધવું હોય કે, જુનું ઘર ફરી બાંધવું હોય, તો તે કાયદાસર ન ગણાય.

જે કમીશનરને માલમ પડે કે, કોઇ ઘરમાં જાળર કે સુતરડી નથી, કે હોય તો પુરતાં નથી, કે જેવાં જોઇયે તેવાં નથી, તો લખેલી ચેતવણી આપી તે ઘરના ધણીને ફરજ પાડે કે, તેના મતપુરવક જોઇતી સગવડો તેણે બંધાવવી. એકથી વધારે મીલકતમાં વસનારાં લોકો જે એકજ જાળર કે સુતરડી વાપરતાં હોય કે વાપરવા ધારતાં હોય, ને કમીશનરનું મત એવું હોય કે, તે એકજ જાળર કે સુતરડી તેમને વાસતે પુરતી છે, તો પછી તે દરેક મીલકત સાથે જુદી સગવડ બંધાવવાની તે માગણી ન કરી શકે.

કારખાનાઓ વગેરે સાથે જાળર.

કમીશનરને માલમ પડે કે, કોઇ મીલકત મારફટ દાખલ, કે રેલવે સ્ટેશન દાખલ, કે ગોદી, કે ડકા દાખલ, કે ખીજી જાહેર લોકના આવજાવની જગ્યા દાખલ વપરાય છે, કે વપરાવાની છે, તો તે ઠેકાણે ઝીરતો અને મરદાને વાસતે જુદી જુદી પુરતી સુતરડી અને જાળર બાંધવાની ફરજ પાડી શકે. તેમજ કોઇ કારખાનું કે ખીજી જગ્યા હોય કે જ્યાં વીસથી વધારે ધંધાદારી કે કારીગર કે મજૂર કામ જતા હોય તો ત્યાં પણ કમીશનર તેવી ફરજ પાડી શકે.

“પ્રીવી” કેમ બાંધવી ?

જે કોઈ મીલકતપર “પ્રીવી” હોય તો તેના ધણી કે કબજેદારે નીચે પ્રમાણે ગોઠવણ રાખવી જોઈએ:—

(૧) તે “પ્રીવી” અને માણસના રહેવાની કે ખીજ વસવાટની જે જગ્યા હોય, તે બેની વચ્ચે ઝોઝામાં ઝોઝી ત્રણ શીટ પહોળી આસમાન દેખાય તે વી ખુલ્લી જગ્યા રાખવી,

(૨) તે “પ્રીવી”ને છાપડ તથા ભીંત કે વાડ બાંધી, પડોશમાં રહેતા કે રસતેથી આવજાવ કરતાં લોકોની નજરથી ટાંકી નાખવી, અને

(૩) તેને જાહેર રસતાપર કાંઈ બારણું કે બારી આવડું હોય તો તે ચણી લેવું અને રાખવું નહીં, સીવાય કે કાંઈ અસલનું બારણું કે બારી હોય ને કમીશનર રજા આપે તો રખાય.

પણ મથુનીસીપલ કાયદો અમલમાં આવ્યો તે અગાઉ બંધાયેલી કોઈ “પ્રીવી” હોય તો તેને ત્રણ શીટ જેટલી ખુલ્લી જગ્યા રાખવાની ફરજ ક્યારે પાડી શકાય કે જ્યારે એવી ખુલ્લી જગ્યા મુકાને નથી “પ્રીવી” બાંધી શકાય તેટલી જગ્યા હોય ત્યારે, અથવા અસલ “પ્રીવી” ભાંગ્યાથી તેવી જગ્યા થતી હોય ત્યારે, એ કારણસર ધરનો કોઈ ખીજે ભાગ ભાંગવાની ફરજ નહીં પાડી શકાય.

“વોટર ક્લોઝેટ” કેમ બાંધવી ?

જે કોઈ મીલકતપર “વોટર ક્લોઝેટ” હોય તો તેના ધણી કે કબજેદારે નીચે લખેલા પ્રમાણે બંધાવસત રાખવો જોઈએ:—

(૧) તે “વોટર ક્લોઝેટ”ને ધરનો જે ભાગ માણસને રહેવા, કે કામ કરવા સાથે વપરાતો હોય કે વાપરવા ધાર્યો હોય તેનાથી, કમીશનર જે રીત પુરતી ધારે તે રીત છુટી પાડવી,

(૨) તે “વોટર ક્લોઝેટ” એવી રીતે બાંધવી કે તેની ઝોઝામાં ઝોઝી એક

દીવાલ તે ધરની બહારની દીવાલ હોવી જોઈએ, અને તેની બેઠક પણ બહારની દીવાલ સામે જોઈએ;

(૩) તેમાં ચાલુ હવાની આવજા રહેવા સાથે, કમીશનર પુરતું ધારે તે પ્રમાણે, બહારની હવા પર ઉઘડે તેમ, બારી કે બગાચ મુકવું, અથવા હવા જવાનો નળ કે ચીમની કાઢવી કે ખીજ અનુકૂળ ગોઠવણ કરવી.

(૪) તે પર પાણીની ટાંકી તથા પાણી મારવાનાં ઝાંજર અને ખીજો સરવે જરૂરજોગો સરંજામ, કમીશનર કહે તેવી જાતનો પુરો પાડવો.

જાહેર હાજતખાનાં બંધાવવાની ફરજ.

પ્રજાનાં લોકોની સગવડ સાથે પાંચ ખાનાં, મુતરડીઓ વગેરે બંધાવવા તથા જારી રાખવાની કમીશનરની ફરજ છે. એવાં હાજતખાનાં સગવડભરેલાં હોવાંએ પર કોરપોરેશનની પોતાની જ મીનપર બાંધી શકાય.

ગટરકામની તપાસ કરવાની કમીશનરની સત્તા.

તમારાં ધરની ગટર, ખાળકુવા, ગલી, પાંચખાનાં, મુતરડી, નળ વગેરે તપાસવા સાથે તમારાં ધરમાં દાખલ થવાની કમીશનરે સત્તા આપેલી છે.

એવી તપાસ કરવા સાથે જે તમારી જમીન ખોદવી પડે કે તમારી ગટર કે ખીજ બાંધકામ કે તમારાં ધરનો કોઈ ભાગ ભાંગવો પડે તો તે પણ કમીશનર કરી શકે. એવી કાંઈ ભાગફોડ ધરની બહાર કરવી હોય તો તે પોતાની જ સત્તાથી કરે; પણ જે ખુદ ધરનો કાંઈ ભાગ ભાંગવો પડે તો સટેનડીંગ કમીટીની બહાલી તેને પહેલાં લેવી પડે.

જે તપાસ કરતાં કમીશનરને એવું માલમ પડે જે તપાસેલી ગટર, ગલી, સંડાસ, ખાળકુવા, મુતરડી કે જે કાંઈ તપાસવાની જરૂર પડી હોય

તે બરાબર હાલતમાં છે અને તે બાંધવામાં તથા ચલાવવામાં કાંઈ પણ કાંઈ નથી થયો નથી, તો જે કાંઈ ગટર કે બીજાં બાંધકામ, કે ઘરનો ભાગ ભાંગવામાં આવ્યો હોય, કે જમીન ખોદવામાં આવી હોય, તે સંબંધે કમીશનર મયુનીસીપાલિટીને ખરચે દુરસત કરી આપે. પણ તેથી ઉલટું જો કમીશનરને માલમ પડે તો તપાસ કરવાનો ખરચ ઘરનો ધણી આપે એટલું જ નહીં, પણ જે કાંઈ ભાંગફોડ કીધી હોય તે સરવે તે પોતાને ખરચે દુરસત કરાવે. વળી કમીશનર લખેલી નોટીસ આપી તેને ફરજ પાડી શકે કે પેલી ગટર વીગેરેમાં જે કાંઈ ખામી તપાસ કરતાં માલમ પડી હોય તે દુરસત કરાવે. એ ઉપરાંત કમીશનરને એટલે સુધી સત્તા આપેલી છે કે કાયદા વીરૂધ્ધ બાંધેલી કાંઈ ગટર તે તાબડતોબ બંધ કરાવી નાખે કે ભાંગી નાખે, ને એમ કરતાં તેને જે કાંઈ ખરચ બેસે તે પેલા ધરધણી પાસેથી લઈ શકે.

ગટરકામને લગતા કેટલાક સાધારણ કાનુનો.

તમારાં ઘરની ગટર, પાંચખાનાં, મુતરડી ખાલ કુવા વગેરેનું સરવે કામ કાયદામાં ફરમાવવા પ્રમાણે, તથા કમીશનરે કાંઈ ચેતવણીઓ આપી હોય કે હુકમ કાઢ્યા હોય તે પ્રમાણે, અથવા તો કમીશનરની લખેલી પરવાનગી પ્રમાણે જ કરી શકાય; પછી એવું કાંઈ કામ નવું કરવું હોય, કે જીનતા કામમાં કાંઈ ફેરફાર કરવો હોય, કે કાંઈ બાંધેલું કે ગોઠવેલું કામ ભાંગી નાખવું હોય, કે કાઢી નાખવું હોય, કે બંધ કરવું હોય તોપણ.

જો કમીશનરે હુકમ કર્યો હોય કે એવું કાંઈ કામ બંધ કરવું, કે ભાંગી નાખવું, કે ચણી લેવું, તો તેને ઉઘાડવા, ખુલ્લું કરવા, કે પાછું બાંધવા અગાઉ કમીશનરની લખેલી રજા મેળવવી જોઈએ.

કમીશનરની લખેલી રજા વગર કાંઈ પણ ગટર, ખાળ કુવા, સંડાસ, મુતરડી કે ગલીપર કાંઈ પણ પગપેસારો કરી ન શકાય કે તેને કાંઈ પણ હરકત કે ધજા ન કરાય.

કાંઈ પણ ગટરમાં ઘંટ કે પથર કે માટી કે રાખ કે બીજી એવી કાંઈ પણ ચીજ કે જેથી ગટર અટકવાનો સંભવ રહે તે નખાય કે મલાય કે પસાર કરાય નહીં.

અગરજો કાંઈ ગટર એક ચોક્કસ કારણ સારૂ ધારેલી હોય તો તેમાં કાંઈ એવી વસ્તુ કે પ્રવાહી નાખી ન શકાય કે જેને વાસતે તે ધારેલી નહોય. દાખલા તરીકે, વરસાદના પાણી સાથે ગટર રાખેલી હોય તો તેમાં સંડાસની ગલીચી નહીં લઈ જવાય.

કાંઈ કારખાનામાંથી કે દારૂના ફડમાંથી, કે ભડિયારખાનામાંથી, કે કાંઈ પણ જગ્યાએ વરાળના કે બીજાં સવા વપરાતા હોય ત્યાંથી નીકળતું ગરમ પાણી કે વરાળ કે બાફ કે બીજાં કાંઈ પ્રવાહી, જેથી ગટર બગડે કે કાંઈ ગંદકી પેદા થાય કે ગટર માંહેલી વસ્તુ ખાતર દાખલ કે બીજાં કારણસર વેચવામાં હરકત થાય, તે ગટરમાં દાખલ કરી શકાય નહીં.

જો કાંઈ ચોક્કસ ગટરકામ કરવાની તમારા ઉપર કમીશનર તરફથી માંગણી થઈ હોય ને તમે આહો કે તે કામ કમીશનર પોતેજ કરાવી આપે ને જોઈ તો સરસામાન પણ તેજ પુરો પાડે તો તમે લાખીને અરજી કરો તો કમીશનર તમોને તે કામ કરી આપે ને સરસામાન પુરો પાડે ને તેની કીમત તથા અરજ તમારી પાસેથી લે.

સરવે ગટરકામ પરવાનો ધરાવતા નળવાળા (Licensed Plumber)ની મારફતેજ થવું જોઈએ.

કેટલીક ખાખદમાં કમીશનરને સત્તા છે કે, જે કામ કરવું હોય તે ધરધણી

પાસે કરાવવાને બદલે તે પોતે મયુની સીપાલીટીનાં કે બીજાં માણસો લગાડી કરાવી લે ને તેનો ખર્ચ ધરવણી પા સેથી લે.

પાણી પુરું પાડવાની ગોઠવણી—તે સાફ કોરપોરેશનની સત્તા.

શેહેરને જાહેર તથા ખાનગી વપરાસ ને લાયકનું તથા પુરવું પાણી આપવા સાફ કોરપોરેશનને ત્રણ જાતની સત્તા આપવામાં આવી છે :—

એક એકે, શેહેરની અંદર કે શેહેરની બહાર પાણીનાં બાંધકામ બંધાવવાં ને નીલાવવાં, અને તેમને લગવું બીજું જે કાંઈ ઘટવું કરવું હોય તે કરવું. એ સત્તાની રૂએ કોરપોરેશને તુળસી, પવાઈ તથા તાનસાનાં તળાવો બંધાવવા છે, તથા એ તળાવોને લગતાં બીજાં તરેહવાર બાંધકામો કીધાં છે.

બીજું એ કે, શેહેરની અંદર કે શેહેરની બહાર કાંઈ પાણીનાં બાંધકામ હોય, કે પાણી હોય, કે પાણી જમા કરવાનો ને લેવા લઈ જવાનો હક હોય, તે વેચાતો લેવા કે ભાડે રાખવો. એ સત્તાની રૂએ કોરપોરેશને સરકાર પાસેથી વીહારનું તળાવ વેચાવું લીધું છે ને તેની કીમતના વખતે વખત હક તા ભરે છે.

ત્રીજું એ કે, કોઈ પણ ધણી સાથે શેહેરને પાણી પુરું પાડવાનો બંદોબસત કરવો. એ સત્તા પ્રમાણે કામ લેવાની કોરપોરેશનને જરૂર પડી નથી. વીલાતમાં ને બીજે ઠેકાણે ખાનગી કંપનીએ શેહેરને પાણી પુરું પાડવાનું માથે લે છે, ને જોઈતાં બાંધકામ પોતે બંધાવે છે ને લોક પાસે દામ લઈ પાણી વેચે છે.

આ મુબઈ શેહેરમાં પાણીનો સરવે બંદોબસત કોરપોરેશને પોતાનાજ હાથમાં રાખ્યો છે, જેથી સસતી કીમતે મ

નમાનવું પાણી વાપરવાનો લાભ શેહેરીઓને મળે છે.

સઘળાં પાણીનાં બાંધકામનો વહીવટ કમીશનરને સોંપ્યો છે. કમીશનરે તેમને સારી હાલતમાં રાખવા ને તેમની મરાબત કરાવવા અને તેમને સુધારવા સાફ જે કાંઈ ફેરફાર કે વધારા કરવા પડે તે કરાવવા.

સરકારની ટ્રખરેખ.

સરકાર નેમ તે શખસને દરેક વાજબી વખતે કોઈ પણ મયુનીસીપલ પાણીનાં બાંધકામ પર દાખલ થઈ તપાસ કરવાની સત્તા છે. એ રીતે જો જરૂર પડે તો પાણીનાં બાંધકામો પર સરકાર પણ દેખરેખ રાખી શકે.

ખાનગી જમીન પર દાખલ થવાનો હક.

કોઈ પણ મયુનીસીપલ પાણીના બાંધકામની તપાસ કરવા, કે મરામત કરવા, કે તે પર કાંઈ બીજું કામ કરવા કમીશનરને તેમજ સરકારે ઉપર લખવા પ્રમાણે નેમલા શખસને હક છે કે, કોઈ પણ વાજબી વખતે શેહેરની અંદર કે શેહેરની બહાર આવેલી પેલાં પાણીનાં બાંધકામની પડોશની કોઈ પણ જગ્યામાં દાખલ થાય ને તેમાંથી પસાર થાય ને જોઈતો સરસામાન, હથીયારને એ જાહેરો તેમાંથી લઈ જાય. એમ કરતાં અને તેટલી ઓછી નુકસાની થાય તેમ કામ કરવું, ને જો કોઈ ધણીને કાંઈ નુકસાન થયું તો તેનો બદલો ભરી આપવો. કમીશનરને હાથે નુકસાન થયું હોય તો મયુનીસીપાલીટી બદલો આપે, ને સરકારે નેમલા શખસને હાથે થયું હોય તો સરકાર આપે.

પાણીના નળો ચુકવા સાફ કમીશનરની સત્તા.

શેહેરની ગટરો બંધાવવા તથા દુરસત કરવા માટે જે જે સત્તા કમીશનર

મીં જેમ્સ મેકડોનાલ્ડ.

ને આપી છે, તેમજ જે જે આંકિશો તેના ઉપર મુક્યા છે, તે સરવે સતા તથા આંકિશો શેહેરમાં તેમજ શેહેર બહાર પાણીના નળ કે નેહેરો મુકવા, બંધાવવા, તથા દુરસત કરવાની બાબતમાં તેને લાઝુ પાડેલા છે.

આગને સાફ પાણીના બંદાબસ્ત.

શેહેરમાં આગ લાગે તે વખતે આગ બુલવવા સાફ પાણી પુર પાડવા માટે સરવે ઘટનો બંદાબસ્ત રાખવાની ફરજ કમીશનરને માથે નાખી છે. આગ સાફ રસતાના નળોમાંથી પાણી કાઢવા ફેકેકાણી નળનાં મુખડા (Hydrants) રાખવાં જોઈએ; તથા બીજાં જે આગને તથા મદદ જોઈતી હોય તે સરવે તઈયાર જોઈએ. જ્યાં એવા નળના મુખડા રાખ્યા હોય ત્યાં પાસેના ઘર કે ભીંત ઉપર કે બીજી કોઈ રીતે કાંઈ પણ લખવું જોઈએ કે નીશાની કરવી જોઈએ, કે જેપરથી માલમ પડે કે એવું મુખડું ક્યાં આવ્યું છે. ને દરેક બુખાખાનામાં એવાં મુખડાંની આવી રાખવી જોઈએ કે જ્યારે જરૂર પડે તથા રે તરત પાણી મેળવી શકાય. ને બીજી જે કાંઈ ઘટવું હોય તે સરવે કમીશનરે કરી રાખવું જોઈએ.

પાણી ખરાબ થાય તેવી રીતે ઇમારત

બાંધવાની કે બીજી કામ

કરવાની મનાઈઓ.

કોઈ પણ મયુનીસીપલ પાણીના બાંધકામને જે તળાવ કે સરોવરમાંથી પાણી મળતું હોય તેની મુળ બુમી (Water shed) ની ઉદમાં, કોરપોરે શતની સતા મેળવવા વીના, અથવા વીહારના સરોવરની બાબદમાં સરકારની સતા મેળવવા વીના, કોઈ પણ કારણ સર કાંઈ પણ ઇમારત બંધાય નહીં, અથવા કાંઈ ઇમારત બાંધેલી હોય તો તે વધારી ન શકાય, કે તેમાં ફેરફાર

ન કરી શકાય, અથવા જે કારણસર અત્યાર સુધી તે વપરાઈ હોય તેથી જીરું કારણસર તે વાપરી ન શકાય; અથવા તેમાં હનનર, કે ખેતીવાડી કે વેપારગુ કે બીજી કાંઈ પણ કામ કરી ન શકાય, કે જેથી તે સરોવર કે તળાવને નુકસાન પુગે કે તેનાં પાણી બગડે. અલબત્ત, પાણી પુર પાડવાનાં સાધનોને લગતી કાંઈ ઇમારત બાંધવી હોય તો તે કમીશનરથી બાંધી શકાય.

મયુનીસીપાલીટીનો પાણીનો નળ મુક્યો હોય તે પરથી કમીશનરની લેખીત પરવાનગી વીના કાંઈ પણ નવી ઇમારત, ભીંત, કે બીજી બાંધકામ, કે રસતો, કે રેલવેની સડક બાંધી શકાય નહીં. જે એવું કાંઈ બાંધવું હોય તો કમીશનર, સટેન્ડીંગ કમીટીની પસંદગી મેળવી તે કદાવી શકે, કે તેને વાજબી લાગે તેમ તેનો નીકાળ કરે, ને જે ખરચ થાય તે જે ધણીએ એવું કામ કરવું હોય તેની પાસેથી ભરી લે.

જાહેર પ્રજાનાં લોકોને મુફત પાણી.

મયુનીસીપલ કાયદો અમલમાં આવ્યો તે વખતે શેહેરનાં લોકોને મુફત પાણી આપવા સાફ કુવારા, તળાવ, ટાંકીઓ, કુવા વગેરે જે કાંઈ જાહેર બાંધકામો હોવાત હતાં તે સરવે કોરપોરેશનને હસ્તક સોંપવામાં આવ્યાં છે, ને તેઓ ઉપર કમીશનરને સતા આપી છે.

કમીશનરને વાજબી લાગે તો તે બાંધકામો ચાલુ રાખે ને તેને પાણી પુર પાડે. વળી કમીશનર ધારે કે એવાં કાંઈ વધુ બાંધકામની જરૂર છે તો કોરપોરેશનની પરવાનગી મેળવી તે બાંધી શકે, ને તેમાંથી લોકોને વગર દામે પાણી આપવું કરે.

એવા કોઈ બાંધકામમાંથી કોઈ પણ માણસ મુફત પાણી લઈ જઈ શકે, પણ ફક્ત પોતાના ખાનગી વપરાસ સાફ જ લઈ જવાય ને વેચવા સાફ નહીં. વળી જે પીપ કે ગાર્ડ, કે પમ્પાલ, કે મસક

ભરી પાણી ભરી લઈ જવું હોય તો કમીશનર લેખીત રીતે આપે તોજ લઈ જવાય. ટરામવે કંપનીવાળાઓ રસતો કુ રસત કરવા તથા થોડાઓને પાવા એ રીતે પાણી લઈ જાય છે તથા પલેગ ની છાવણીના વપરાસ સારૂ પણ એ વી પરવાનગી આપી છે. તે સીવાય બી જ કોઈ ધણીને એવી પરવાનગી મળી હોય એમ દેખાતું નથી.

ઉપલી જાતનાં આંધકામ બંધ કરવા ની જરૂર પડે તો કમીશનર બંધ કરી શકે, પણ જો જાન્યુકનું એકદમ બંધ કરવું હોય તો કોરપોરેશનની પસંદગી મેળવવી પડે.

જો કમીશનર એવું કાંઈ આંધકામ આપું કે થોડે ભાગે, જાન્યુકનું બંધ કરીશું હોય તો તેની જમીન ને તેને લ ગતો કાટ કે સામન જે હોય તે કોરપો રેશનની મીલકત દાખલ ગણાય અને તે પ્રમાણે તેનો નીકાલ થાય.

ધરમના કુવા, તલાવ.

વાંચનાર પૂછશે કે, પરોપકારી લો કોએ પોતાને ખરચે જાહેર વપરા સ સારૂ કુવા, તળાવ કે કુવારા વગેરે બંધાવ્યાં હોય તે શું ગમે તથા કોર પોરેશન પુરાવી નાખે તથા ભાંગી તોડી નાખે ને તેની જમીન તથા સામાન પો તે પચાવી જાય કે? એનો જવાબ એ છે કે કોઈ એવું આંધકામ નકામું જેવું થ ઇ પડ્યું હોય તો તે પુરાવવાની તથા ભાંગી ફોડી નાખવાની કોરપોરેશનને સ તા છે ખરી, પણ કાયદામાં ફરમાવ્યું છે જે કોઈ ખાનગી શખસે પ્રજાનાં લો કને એવું આંધકામ બિટ આપ્યું હોય તો તેની જમીન તથા તેનો સરસામાન અથવા તેમની કીમત તેજ ધણીના ના મનું કાંઈ બીજું પ્રજાને ઉપયો ગી કામ હોય તો તે સારૂ વા પરવાં, અથવા એવું નહીં હોય તો કોરપોરેશન અને પેલા શખસના વા રસ વફાણો પસંદ કરે તેવાં બીજાં કાંઈ કામ સારૂ વાપરવાં, સીવાય કે જો

કીમત ધણીજ જીજ હોય, કે બીજું કાંઈ વાજબી કારણ હોય, ને કોરપોરે શન એ પ્રમાણે કરવું ઠીક ન ધારે તો. ઉપર પ્રમાણેનાં જાહેર વપરાસનાં પાણીનાં આંધકામો પર તાખતી મારી કોરપોરેશન જણાવે કે, તેમાંનું પાણી અમુક કારણસરજ વાપરવું તો તેજ કારણસર તે પાણી વપરાય અને બીજાં કારણસર નહીં વપરાય.

ખાનગી વપરાસ સારૂ અપાતું પાણી.

ઉપલા કારણસર પાણી મેળવવાં રસ તાના મોટા નળ સાથે કે બીજાં પા ણીનાં આંધકામ સાથે ધરના નળ, સા ધારણ રીતે ક્યારે જોડાય કે જ્યારે ધ રનો ધણી અથવા જે શખસને માથે તે ધરને લગતી જકાતો આપવાનું હો ય તે લખીને અરજ કરે કે લખીને પો તાની મરજી જણાવે કે તેવું જોડાણ કરી આપવું.

પણ જો કમીશનરને એવું લાગે કે કોઈ મીલકતને સારૂ પાણી મળવાની જોગવાઈ નથી ને મયુનીસીપલ પાણી નાં આંધકામ તેની નજદીકમાંજ છે જ્યાંથી તેને પાણી મળી શકે, તો તે ધરના ધણીને અથવા તો તે ધરને લગ તી જકાત આપવાને જે ધણી જેખમદાર હોય તેને લખેલી ચેતવણી આપી ફરજ પા ડે કે, ધરમાં વસતાં કે કામ કરતાં લોકને પુ રૂં પડે તેટલું પાણી તેણે મયુનીસીપાલીટી પાસેથી લેવું અને જોડાણના નળ મુક વા તથા જે કાંઈ બીજું જરૂરજેવું હોય તે કરી લેવું.

તમારા ધરને પાણીનો નળ લેવા હોય તો તે તમારે પોતાને ખરચે લેવા પડે અને તેને લગતો સઘળો સરસામાન તથા સરવે કામ કમીશનર તપાસી જીએ અને તેની ખાતરીપુરવક હોય તોજ તે ચાલી શકે. નળ મુકવા કમીશનરની પ રવાનગી જોઈએ, અને રસતાના નળ સાથે જોડાણ કરવાનું કામ કમીશનરે સતા

આપેલા કોઈ મયુનીસીપલ અમલદાર કે નોકરથીજ થાય, અને તેણે ક્યારે કે જ્યારે કમીશનરે તે કારણસર ને મેલો કોઈ અમલદાર સરડીશકેટ આપે કે જોડાણના નળ વગેરે બરાબર મેલેલા છે તથા તેને લગતું ખીજું સરવે કામ બરાબર કીધેલું છે.

ધરમાં ટાંકી મુકાવવાની કમીશનરને સતા.

કમીશનરને એક અગત્યની સતા એ આપેલી છે જે, જ્યારે તેને જરૂરજેયું લાગે ત્યારે લખેલી ચેતવણી આપી કોઈ પણ મીલકત, જ્યાં મયુનીસીપલ પાણી આનગી વપરાસ સારી લીધું હોય, ત્યાં તે ફરજ પાડે કે ચોક્કસ નીમેલા વખતમાં, ચોક્કસ કદ, જાત, તથા બનાવટની પાણી ભરી રાખવાની ટાંકી, તે ફરમાવે તે જગ્યામાં મુકાવવી. એ સતા અગત્યની છે, પણ અત્યાર સુધી કમીશનરે તે ઝાઝી વાપરી હોય એમ દેખાતું નથી. ઘણા ધરમાં એવી ફરીઆદ હોય છે કે જ્યારે જોઈએ ત્યારે પાણી મળી શકતું નથી. એવા ધરમાં કમીશનર જો ધર ધણીને ફરજ પાડે કે પાણી ભરી રાખવાની ટાંકીઓ મુકવી તો નળ બંધ હોય ત્યારે તે ટાંકીનું પાણી વાપરવા મળી શકે ને ધરના ભાડુતોને ઘણી સગવડ થાય. એવી ટાંકીઓ સામે એક વાંધો એ છે જે લોક તેને વખતો વખત સાફ કરી જો ચોખ્ખી ન રાખે તો તેમાંનું પાણી સવચ્છ છે ન મળી શકે ને તેવું પાણી વાપરવા થી રોગ પેદા થાય.

કમીશનર કહે તેવાજ નળ મુકાય.

ધરમાં નળ, કોક વગેરે ક્યા કદના, કઈ જાતના, કેવી બનાવટના ને કયે કે કાણું મુકવા, તે સરવે કમીશનર નક્કી કરે, ને તેણે નક્કી કર્યું હોય તેમજ મુકાય ને તેથી જીલ્લો રીતે ન મુકાય.

કોઈ પણ ધરમાં પાણીનો નળ લી

ધેલો હોય તો તેના ધણી કે કબજેદાર ની ફરજ છે જે તેનાં ધરના બધા નળ, કોક, ટાંકી વગેરે, તથા જો તેણે પોતાનું મીટર મુકાવ્યું હોય ને મયુનીસીપાલીટી પાસેથી ભાડે ન લીધું હોય, તો મીટર પણ સારી હાલતમાં રાખવું, કે પાણી ગળીને વ્યર્થ ન જાય.

ભાડેના મયુનીસીપલ મીટર.

જે ધરમાં પાણી મીટરથી માપીને અપાતું હોય ત્યાં કમીશનર કાં તો એક મીટર પુરું પાડે ને તેને માટે સેટેનડીંગ કમીટી વખતોવખત ઠરાવે તેટલું ભાડું લે, અથવા તો ધરવાળાને પોતાનું મીટર મુકવાદે, પણ તે એવાં કદ, ને જાત તથા બનાવટનું કે જે કમીશનર પસંદ કરે.

કમીશનરની ફરજ છે જે, પોતે ભાડે આપેલાં મીટરો અને પાણી માપવાનાં ખીજાં હુદીઆરો દર વખતે સારી હાલતમાં રાખે કે તેનાથી ખરેખર વપરાય તેટલુંજ પાણી મપાય; અને જો તેણે એમ ન કર્યું હોય તો જોડેલા વખત મીટર સારી હાલતમાં ન હોય તેટલા વખતનું ભાડું ધરવાળાએ નહીં આપવું.

મીટરના પુરાવો પેહેલો.

જ્યાં પાણી માપીને અપાતું હોય ત્યાં પાણી કેટલું ખપ્યું તે વીચે જો વાંધો ઉઠે તો મીટરના પુરાવા પર મુખ્ય ભરોસો રખાય, સીવાય કે જો તમે ખીજા પુરાવા દેખાડી શકો કે મીટરે બરાબર માપ લીધું નથી.

કમીશનરને તપાસ કરવાનો હક.

કોઈ પણ મીલકત પર મયુનીસીપલ પાણી લીધું હોય તો કમીશનરને હક છે જે નીચે લખેલી બાબદો સારું તે એ મીલકતની તપાસ લે:—

(૧) પાણી માપવાનું મીટર ખસેડવા, તપાસવા કે પાછું મુકવા.

(૨) જોડાણના નળો તથા તેને લગા

ડેલા કોક તથા ખીજે સામાન તથા ટાં
ક્રીઓ વગેરે તપાસવા.

(૩) પાણી કોઇ રીતે બરબાદ થવું
હોય કે વ્યરથ જવું હોય તો તે જોવા.

**ખામીઓ દુરસત કરવાની ધર
વાળાની ફરજ.**

ખાનગી મીટરમાં કે જોડાણના
નળ, કે કોક, કે ટાંકામાં, કે તે
ને લગતા કાંઇ પણ સામાનમાં કાંઇ
ખામી માલુમ પડે તો કમીશનર લખેલી
ચેતવણી આપી ધરના ધણી કે કબજે
દારને હુકમ કરે કે તે ખામી તેણે દુર
સત કરવી.

**પાણી કાપી નાખવાની કે બંધ
કરવાની સત્તા.**

નીચે લખેલી બાબતો સારૂ કમીશન
રને સત્તા છે કે, સટેનડીંગ કમીટીની
બહાલી મેળવવા પછી, પાણીનો નળ
કાપી નાખવો, કે રસતાનો કોક ફેરવી
તેમાં પાણી અપાવું બંધ કરવું.—

(૧) જો પાણીના કરના કાંઇ પધસા
કે પાણીને લગતા કાંઇ પણ પધસા
મયુનીસીપાલીટીના લેણા હોય, ને તે
સારૂ ખીલ આવવા પછી પંદર દીવસ
માં તે પગાર નહીં કરવા હોય તો.

(૨) જો ઉપર જણાવવા પ્રમાણે ક
મીશનરે ટાંકી મુકવાનો હુકમ કર્યો હો
ય, ને ધરનો ધણી કે કબજેદાર કમીશ
નરે ડરાવેલા વખતની અંદર તે હુકમ
પ્રમાણે કામ ન કરે તો.

(૩) જો પાણી બરબાદ થવાને લીધે
કમીશનરે હુકમ કર્યો હોય કે, નળ, કે
કોક, કે ટાંકી વગેરે ચોક્કસ વખતમાં
દુરસત કરવું ને તેમ ન કીધું હોય તો.

(૪) જો કમીશનરે લખેલી ચેતવણી
આપી મના કરવા છતાં—

મયુનીસીપલ ફરમાનથી ઉલટી રીતે
પાણીનો ઉપયોગ થતો હોય તો, કે

કોઇ ધરને મીટરથી માપીને નહીં પ

ણ ભાડાંપર જકાત લઇ પાણી અપાવું
હોય ને તેના નળમાંથી ખીજાં કોઇ ધ
રમાં રહેતાં લોક પાણી લઇ જાય કે
જે ધરપર પાણીની જકાત નહીં લેવા
તી હોય તો. (એટલે કે જો તમારા ધરને
મીટર નહીં હોય ને તમે ભાડાંપર પા
ણીની જકાત ભરતા હો, ને તમારા
પડોશીને ધેર મીટર હોય ને તે ભાડાં
પર પાણીની જકાત નહીં આપતો હોય,
પણ મીટરથી મપાય તેટલાં પાણીના પ
ધસા ભરતો હોય, ને જો તમે તેને ત
મારા નળમાંથી પાણી ભરી જવા દો
તો તમારો નળ કાપી નાખાય.)

એ રીતે કોઇનો નળ કાપવો હોય,
કે તેનું પાણી કોક ફેરવી બંધ કીધું
હોય, તો તેમ કરવાનો અરજ્ય તે ધણી
ને માથે પડે. અલબત્ત, જ્યારે વાંધા
પડે ને પાણી પાછું આપવાનો હુકમ
મળે ત્યારે પાણી પાછું મેળવવાનો અ
રજ્ય પણ તેને માથે પડે.

આ એક જોખમદાર ફરજ સટેનડીંગ
કમીટીને માથે નાખેલી છે. વખતો
વખત કમીશનર એક લાંબી ડીપ સટેન
ડીંગ કમીટી આગળ મુકે છે ને પાણી
કાપી નાખવાની કે બંધ કરવાની પર
વાનગી માગે છે. સટેનડીંગ કમીટી
વીના કારણે કોઇનું પાણી બંધ થઇ
ન જાય તેની બહુ સંભાળ લે છે. પરે
પર તો ધણા થોડાજ ધરના એમ નળ
કપાય છે કારણકે ધરવાળા જેવું જણે
કે સટેનડીંગ કમીટીની પરવાનગી કમી
શનરે મેળવી છે ને મયુનીસીપાલીટીના
માણસો નળ કાપવા આવશે, એટલે
જે વાંધા હોય તે દુરત પતાવી દે છે,
ને પછી નળને હાથ લગાડવામાં આ
વતો નથી.

**ગલીય જગ્યાએ પાણીનો નળ
મુકાય નહીં.**

ગટરની અંદર કે ગટરની ગલીમાં
અથવા ખાણકુવાથી વીસ ફીટનાં અંતર
માં પાણીનો નળ મુકાય નહીં. વળી

ખીજી કોઇ જગ્યા જ્યાં નળને નુક
સાન થાય કે તેમાનું પાણી ગલીય થા
ય તેવી જગ્યાએ પણ મુકાય નહી. એ
વાં કામ સાઈ ૩૧૦૦ સુધીનો દંડ
ફરાવયો છે.

**પાણીના કુવા વગેરે ખાળ કુવાથી
કેટલા દુર રાખવા ?**

કુવા કે તળાવ બાંધવો હોય તો, તે
થી વીસ ફીટના અંતરમાં કોઇ પણ
ખાળ કુવા આવ્યો નહી હોય, તેમ
બાંધવો. નળનું પાણી રાખવા ઠાં
કી બાંધવી હોય તો તે પણ ખાળ કુવાથી
વીસ ફીટ દુર બાંધવી જોઈએ. પણ જો વીસ
ફીટથી ઓછે તકાવને બાંધવી પડે તો
કમીશનરની રજ મળે તોજ બાંધાય.
જો ઉપરું ફરમાન તોડ્યું હોય તો
૩૧૦૦ સુધીના દંડની સજા ફરમાવી છે.

પાણીના વપરાસમાં ઠગાઈ.

કોઇએ પણ ઠગાઈથી પાણી વાપર
વું નહી કે ખીજીને આપવું નહી.

તમારા નળમાંથી કોઇ બહારના શ
ખસને તમારાથી પાણી અપાય નહી,
સીવાય કે તમે મીટરથી માપીને પાણી
નું દામ ભરતા હો અથવા તે પારકા
આસામી જે ઘરમાં રહેતો હોય તેના
ભાડાંપર પાણીનો કર અપાતો હોય
તોજ. તેમજ, જો તમારાં ઘરનાં ભાડાંપ
ર પાણીની જગાત નહી લેવાતી હોય
તો તમારાથી કોઇ ખીજાં ઘરના નળમાં
થી પાણી લેવાય નહી; સીવાય કે, તે
ખીજા ઘરને મીટરથી માપીને પાણી આ
પતા હોય ને તે નળનો ધણી તમાને
એમ પાણી લેવાની રજ આપે તો. મ
તલબ એ કે, કોઇ પણ ધણીને તદ્દન મુ
ક્ત પાણી નહી મળવું જોઈએ; સીવાય કે,
પ્રજનાં લોકને મુક્ત પાણી આપવા
સાઈ જે જાહેર બાંધકામો હોય તેમાંથી
ઉપર લખવા પ્રમાણે. પાણીની ચોરી થ
યલી સાબીત થાય તો ૩૧૦૦ સુધી દં
ડ ભરવો પડે.

મીટર વાપરવામાં ઠગાઈ.

જો પાણી માપવા સાઈ મીટર મેલ્યું
હોય તો તેનો કાંટો ઠગાઈથી ફેરવાય
નહી, ને તે મીટર ખપે તેટલું પાણી
માપે નહી તેમ તેને છેડાય નહી, ને તે
મીટરથી પાણી મપાય તે અગાઉ કોઇ
રીતે પાણી કાઢી લેવાય નહી. એવું
કાંઈ કામ કરવાથી જે નુકસાની થાય
તે ભરી આપવી પડે, ને વળી ૩૧૦૦
સુધીનો દંડ ફરમાવેલો છે.

એવી રીતે મીટરનો કાંટો ફેરવવાનું,
કે મીટરને છેડવાનું, કે તેમાંથી નહી
માપેલું પાણી કાઢી લેવાનું કાંઈ પણ
ઓળ્લર કોઈ ધણી પાસેથી મળી આવે
તો તે એક પુરાવા દાખલ ગણાય કે
તેણે મીટર સાથે એવી કાંઈ ઠગાઈ
કીધી છે.

**બેદરકારીથી કે જાણીજોઈને પાણીનાં
બાંધકામને નુકસાની કરવા વીધે.**

નીચલાં કામ જાણીજોઈને કે બેદર
કારીથી કીધાં હોય તો નુકસાની ભરી
આપવી પડે, એટલુંજ નહી પણ ૩૧૦૦
સુધીનો દંડ પણ થાય:-

(૧) કારપોરેશનનાં કોઈપણ મીટરને
કે તેને લગતા કાંઈ પણ સરસામાનને
પોતે બગાડવો કે ખીજાને બગાડવા દેવો;

(૨) મયુસીપલ પાણીનાં બાંધકામનું
કોઈ, તાણું, વાલ્વ, નળ, એનજીન કે
ખીજાં કાંઈ કામ ભાંગવું, બગાડવું કે
ઓલવું;

(૩) પાણીનાં બાંધકામમાંથી પાણી
છોડવું કે કાઢી નાંખવું, જેથી પાણી
બરબાદ થાય;

(૪) કોઈ પણ પાણીનાં બાંધકામ
માંહેલું કે તેમાંથી મળેલું પાણી બર
બાદ થાય એવું કાંઈ પણ કામ કરવું;

(૫) કોઈ પાણીનો નળ કે નેહર
હોય તેને કોઈ પણ રીતે ફેરવવો, કે નુ
કસાન કરવું, કે તેમાંથી પાણી વહેવું
અટકાવવું.

પરવાના ધરાવતા નળવાળા.

કાંઈ પણ પાણીના નળને લગતું કામ કરાવવું હોય તો મયુનીસીપાલીટી નો પરવાનો ધરાવતા નળવાળાની માર ક્ષેત્રે કરાવવું જોઈએ. એમ જો નહીં કર્યું હોય તો તમને પાણી પુર પાડવા મયુનીસીપાલીટી ના કહી શકે.

શેહેર બહાર પાણી આપવાની સત્તા.

શેહેર બહાર પાણી આપવાની સત્તા કોરપોરેશનને આપેલી છે. તે કેવી સર તે આપવું, ને તેનું કંટ્રોલ દામ લેવું, તે કોરપોરેશન પોત નક્કી કરે. એ રીતે મુબઈની મયુનીસીપાલીટી, વાંદરા, સાનતાક્રેઝ, અંદેરી, કુરલા વગેરે કસ બાએને પાણીની મદદ કરે છે. એવી મદદ જો એ કસબાએને નહીં મળતી હોય તો તેઓ ભારે આપદામાં આવી પડે, ને ત્યાં હાલ જે વસતી થઈ છે તે વીખરાઈ જાય. વળી, થાણા શહેરમાં કોઈ વરસ ઓછા વરસાદને લીધે પાણીની તાણ પડે છે ત્યારે ત્યાંનાં લોક સાથે પણ પાણીની મદદ માગવા મુબઈની બાદશાહી મયુનીસીપાલીટી પાસે સત્તાવાળાએને આપવું પડે છે. દરેક ઠેકાણે ધણા વાજખી દરે પાણી પુર પાડવામાં આવે છે.

શેહેરના રસતાઓ—સઘળા જાહેર રસતાઓ કોરપોરેશનના.

શેહેરના સઘળા જાહેર રસતાઓ, ને તેની ફરસબંધી, તેના પથરા તથા ખીજે સરવે સામાન તે કોરપોરેશનની મીલકત ગણાય ને તેપર કમીશનરનો કબજો રહે.

જાહેર રસતાઓપર કમીશનરની હકુમત.

વખતો વખત જેમ જેમ પડે તેમ કમીશનર એવા સરવે રસતાઓ સપાટ કરાવવા, તેપર ખડી પુરાવવી, તેની ફરસબંધી કરાવવી તેપરથી પાણી

કાઢી નાખવાની ગટરો કરાવવી, તેમાં ઘટતો ફેરફાર કરાવવો તથા તેને દુરસત કરાવવા. વળી, વખતોવખત જેમ જેમ પડે તેમ, કમીશનરે તે રસતાઓ પોહોળા કરાવવા, કે લંબાવવા, કે ખીજી રીતે સુધારવા, કે તે પર પુરણી કરાવવી, કે તે ઓછી નીચા કરાવવા અને પગે ચાલનારાઓની સલામતી ખાતર વાડ કે થાંભલા મુકાવવા ને તેને દુરસત હાલતમાં રાખવા. એ રીતે કોઈ રસતો વધારે પોહોળા કે લાંબા કરવા હોય, કે તેમાં ખીજે સુધારો કરવા હોય, અને તેનો એકંદર ખર્ચ રૂપ૦૦૦૦ થી વધારે થતો હોય તો પહેલાં તે બાબદ કોરપોરેશન આગળ કમીશનરે લાવવી જોઈએ અને કોરપોરેશન સત્તા આપે તો કમીશનર તે કામ કરી શકે, ને નહીં આપે તો કામ તેનાથી થાય નહીં.

કોરપોરેશનની સત્તા મેળવી કોઈપણ જાહેર રસતો, કે રસતાનો ચોક્કસ ભાગ કમીશનર જાયુકનો બંધ કરી શકે, પણ એમ રસતો બંધ કરવા અગાઉ લોકની સગવડને બરાબર ધ્યાનમાં લેવામાં આવે તે મતલબથી એવું કરાવવું છે જે કોઈ રસતો બંધ કરવાની કમીશનરને સત્તા આપવાની ઓછામાં ઓછા એક માસ અગાઉ કમીશનરની સહીની એક ચેતવણી તે રસતાપર મુકીને લોકોને ચેતાવવા કે તે રસતો બંધ કરવાનો છે; ને કોઈને તે વીશે કાંઈ વરવાંધો હોય તો તે કોરપોરેશને સાંભળવો ને તેપર વીચાર કરવો ને પછી વાજખી લાગે તો કમીશનરને સત્તા આપવી. એવા કાંઈ વરવાંધો કોઈને લેવા હોય તો કોરપોરેશનની સલાહ એસે તે અગાઉ તે લખીને માફલી આપવો જોઈએ.

બંધ કીધેલા રસતાની જમીનની માલિકી.

ઉપર પ્રમાણે જો કોઈ રસતો કે રસતાનો કોઈ ભાગ જાયુકનો બંધ થી

વા હોય, તો તેની જમીન તે કોરપોરેશનની મીલકત થાય, ને તે પોતાની મીલકત હોય તેમ કોરપોરેશન તેનો ગમે તેમ નીકાલ કરે.

નવા જાહેર રસ્તા બનાવવાની સત્તા.

કોરપોરેશન જો સત્તા આપે તો કમીશનર નવો રસ્તો પોતે બંધાવી શકે, અથવા કોઈ ખીજા ધણી સાથે બંધાવસત કરી શકે કે તેની જમીનમાંથી એક જાહેર વપરાસ સાઈં રસ્તો બંધાવવો, પછી તે બંધો તે ધણીને ખરચે કે થોડો તેને ખરચે ને થોડો કોરપોરેશનને ખરચે બંધાય, પણ તપ્પાર થયા પછી તે જાહેર રસ્તો ગણાય.

જાહેર રસ્તાપર રેલવે અથવા ત્રામવે.

જાહેર રસ્તાપર રેલવે અથવા ત્રામવે બંધાવવાની પરવાનગી ફક્ત કોરપોરેશન જ આપી શકે, અને ખીજા કોઈ પણ જાહેર સત્તાધારીથી અપાય નહીં. પણ એવી પરવાનગી કાયદાસર ક્યારે ગણાય કે જ્યારે સરકાર તેને મંજૂરી યાત આપે ત્યારે. મુંબઈની ત્રામવે કંપની સાઈં તો સરકારે ૧૮૭૪ માં એક ખાસ કાયદો પસાર કર્યો હતો એટલે તે ત્રામવેનો સમ્બંધ વહીવટ તો તે કાયદા પ્રમાણે જ થાય ને તેની કાંઈ સડકો નાખવી હોય તો તે કાયદામાં ફરમાવ્યા પ્રમાણે પરવાનગી મળે.

જાહેર રસ્તાની ઓછામાં ઓછી પોહોળાઈ.

ઉપર લખવા પ્રમાણે જો કોઈ નવો જાહેર રસ્તો બંધાવયો હોય, ને જો ને રસ્તો ગાડીપોડા સાઈં હોય, તો તેની ઓછામાં ઓછી ૪૦ ફીટની પોહોળાઈ હોવી જોઈએ. જો રસ્તો ફક્ત રાહદારીઓ સાઈં જ હોય ને ગાડી પોડા સાઈં નહીં હોય, તો તેની પોહોળાઈ ઓછામાં ઓછી વીસ ફીટની હોવી જોઈએ. એવા રસ્તાપર કોઈ પણ ધરની સીડી

બહાર કઢાય નહી, ને કાંઈ છત્તું, અગાસી, ઓટલો કે પાટીઉં બહાર કાઢવું હોય તો કમીશનર રજા આપે તો જ કઢાય.

રસ્તા સુધારવા સાઈં મીલકત ખરીદવાની સત્તા.

કોઈ નવો રસ્તો બનાવવા, કે જુનો રસ્તો સુધારવા કે તેમાં ફેરફાર કરવા સાઈં કાંઈ મીલકત ખરીદવાની જરૂર પડે તો કમીશનર કાયદા પ્રમાણે કોરપોરેશનની કે સ્ટેનડીંગ કમીટીની બહાલી મેળવી તે ખરીદી શકે. ફક્ત રસ્તા સાઈં જોઈતો હોય તેટલી જ મીલકત તે ખરીદે એમ નથી. પણ તે ઉપરાંત વધારે મીલકત ખરીદવાનું જો કોરપોરેશન સાઈં લાભકારક હોય તો વધારે પણ ખરીદે ને પછી તે પાછી વેચે, કે ભાડે આપે, કે તેનું ગમે તે કરે. દાખલા તરીકે એક જગ્યા એવી હોય કે જ્યાં બરાબર રસ્તાની સગવડ ન હોવાથી મીલકતના ભાવ ઓછા હોય, તેવી જગ્યાએ કોરપોરેશન પહોંસા ખરચી એક કુશાદે રસ્તો બનાવે તો મીલકતના ભાવ ત્યાં વધી જાય. એવે કેસાણે રસ્તો બનાવતી વખતે રસ્તા સાઈં જોઈએ તે કરતાં જો વધારે મીલકત કોરપોરેશન ખરીદે, ને રસ્તો બંધાયા પછી વેચે, તો કોરપોરેશનને નફો થાય. એમ નહીં કરે તો કોરપોરેશનને ખરચે મીલકતના ધણીને લાભ થાય.

એ રીતે પાછી લીધેલી જમીન વચ્ચે વખતે લેનાર ધણી સાથે, તેપર કેવી ધમારત બંધવી, કેટલા વખતમાં બંધવી, વગેરે, કમીશનરને વાજખી લાગે તેવી સરતો તે કરી શકે.

જાહેર રસ્તાઓ સાઈં એક સરખી હદ રાખવાની સત્તા.

આ ધરવાળાઓને ધણી અગત્યની બાબદ છે, ને વારંવાર એ વીથે વાંધા ઓ ઉડે છે. સાંકડા રસ્તા ને ઓહો

લા પોહોળા કરવાનું' બની આવે એટલા સારું કમીશનરને એવી સતા આવેલી છે કે, તેણે કોઇપણ રસતા કે મોહો લા સારું તેની બેડ બાથુની હદ નકી કરવી. એક વખત તેણે તે હદ નકી કીધી કે પછી કોઇથી પણ તે હદની અંદર કોઇપણ બાંધકામ થઇ શકે ન હો. એ રીતે કરાવેલી હદને "રસતાની એક્સરખી લાઇન" (Regular Line of the Street) કહેવામાં આવે છે.

ઘરોને પાછળ હટાવવાની સતા.

જાહેર રસતાપર આવેલાં ઘરોના કોઇ ક ભાગ રસતાની એક્સરખી લાઇનની અંદર આવેલા હોય તો જ્યારે પણ તે ઘર નવેસરથી બાંધવાની વાત આવે, કે જમીનની સપાટીથી અરધા અરધ કરતાં વધારે તે ઘરનો ભાગ ઉતારી પાડવાની વાત આવે, અથવા તો જ્યારે પણ તે ઘરનો જે ભાગ રસતાની એક્સરખી લાઇનની અંદર આવેલો હોય તે કાઢી નાખવાની કે પાછા બાંધવાની કે તેમાં કોઇ વધારો કરવાની વાત આવે, ત્યારે જોઇવું કામ કરવાની રજા આપતાં કમીશનર ધરખણીને ફરજ પાડી શકે કે તે ઘરને પાછળ હટાવવું, એટલે કે રસતાની એક્સરખી લાઇનની અંદર જે ભાગ આવેલો હોય તે કઢાડી નાખી જોઇવું કામ કરવું.

જો કોઇ ઘર કે રસતાની એક્સરખી લાઇનની અંદર આવેલો તેનો કોઇ ભાગ પડી જાય, કે બળી જાય, કે કાયદાસર કામ ન કરવા સારું મયુનીસીપાલીટી તે તોડાવી નાખે, તો કમીશનરને હક છે કે જે ભાગ રસતાની એક્સરખી લાઇનની અંદર આવેલો હોય તેનો ડોરપોરેશનની તરફથી કબજો લે અને તે પર જે અમલો હોય તે કાઢી નાખી જગા સરખી કરાવે.

એવી રીતે મયુનીસીપાલીટીના હાથમાં આવેલી જમીન તે ડોરપોરેશનની મીલકત થાય અને રસતાનો એક ભાગ હોય એમ ગણાય.

વળી જો કોઇ જમીન રસતાની એક્સરખી લાઇનમાં આવેલી હોય ને તે પર કોઇ અમલો નહીં હોય, કે ફક્ત કોઇ માચડો, વરંડા, એટલો કે પગથી કે એવું કોઇ ઘરની બહારનું બાંધકામ હોય, તો તે ઘરના ઘણીને એ છામાં એછી સાત દીવસની એવણી આવી કમીશનર ડોરપોરેશનની તરફથી તે જમીનનો તથા તેને ભરેલી વાડ કે ભીંત કે જે કોઇ હોય તેનો તથા તેપર આવેલા માચડા, એટલા, પગથી વગેરે જે કોઇ રસતાની એક્સરખી લાઇનની અંદર આવેલું હોય તેનો કબજો લે, અને ઉપરનું બાંધકામ કદાવી નાખી જમીન સરખી કરે. એવી રીતે મેળવેલી જમીન તયારપછી તે રસતાના એક ભાગ દાખલ લેવાય.

સરકારી જમીન એ રીતે આવેલી હોય તો કમીશનરથી એકદમ તેનો કબજો નહીં લેવાય, પણ સરકારને પુછી તેની પરવાનગી મેળવી લઇ શકાય.

ઘરોને આગળ વધારવાની સતા.

જાહેર રસતાપર આવેલું કોઇ ઘર રસતાની એક સરખી લાઇનની પાછળ હોય, તો જ્યારે પણ તે ઘર પાછું બાંધવાની વાત આવે, અથવા તેમાં એવો ફેરફાર કે ફરસતકામ કરવાની વાત આવે કે જેથી તે ઘરનો અરધા અરધ થી વધારે ભાગ કે રસતાપર આવેલા ભાગનો અરધા અરધથી વધારે ભાગ (જમીનની સપાટીથી ગણતાં) તોડી નાખવાની કે ફરી બાંધવાની જરૂર પડે ત્યારે જોઇવું કામ કરવાની રજા આપતાં કમીશનર ધરખણીને પોતાનું ઘર રસતાની લાઇન સુધી આગળ વધારવા દે. અગર જો એમ આગળ વધારવાની જરૂર હોય ને ધરખણી તેમ કરવા ખુશી નહીં હોય તો સેટેનડીંગ કમીટીની પરવાનગી મેળવી કમીશનર ધરખણીને ફરજ પાડી શકે કે ઘરને આગળ વધારવું. ખુદ ઘરજ આગળ વધારવાની જરૂર નથી. જો રસતાની લાઇન આગળથી

“બુખસુરત યુ'બઈ”—(બર્ડસ આઈ વ્યુ.)

કમીશનર પસંદ કરે તે જાતની ભીંત બંધાવી જગ્યા પેરી લીધી હોય તો તે પણ ઘર આગળ વધારયું હોય એમ ગણાય.

રસ્તાની એક્સરખી લાઇનમાં આવેલી જગ્યા લેવા સારું બદલો.

ઉપર પ્રમાણે રસ્તાની એક્સરખી લાઇનમાં આવેલી જમીન કમીશનરે લીધી હોય તો તે કાંઈ તેનાથી ફાકટ લેવાય નહીં. તેને જમીનનું દામ આપવું પડે એટલું જ નહીં, પણ જમીનના ધણીને જે કાંઈ ખોટ, નુકસાની કે ખર્ચ થાય તે ભરી આપવો પડે.

તેમજ વળી ઘરને આગળ વધારવાની કોઈને ફરજ પાડી હોય તેને પણ કાંઈ ખોટ, નુકસાની, કે ખર્ચ જેસે તો કમીશનરે તે ભરી આપવો પડે.

જાહેર લોકના વપરાસના ખાનગી રસ્તા.

કોઈને પણ ખાનગી રસ્તા કે માર્ગ લે બનાવવો હોય (એટલે કે પોતાના ખાનગી વપરાસનો રસ્તા નહીં પણ જાહેર લોકના વપરાસનો રસ્તા જે તેની ખાનગી મીલકત ગણાય ને કારપોરેશન ને હસતકના રસ્તા દાખલ નહીં ગણાય) તો તેણે લખીને કમીશનર ને ચેતવણી આપવી, અને તે સાચે પલાનો માકલવા, જેમાં દેખાડવું કે રસ્તા કંઈ તરફ, કેટલા ઢોળાણ પર, કેટલી પોહોળાઈનો કરવા ધાર્યો છે ને તે પરથી પાણી નીકળી જવાની થી ગોઠવણ કરવા ધારી છે ને તેની બેઠે બાજુએ કેટલી ઉંચાઈનાં ઘર બાંધવા ધાર્યાં છે ને તેપરથી વરસાદનાં ને ગલીમાં પાણી કાઢવાની થી ગોઠવણ થયે.

દરેક નવા ખાનગી રસ્તા સારું એ સરવે બાબત કમીશનર સટેનડીંગ કમીટીની બહાલી મેળવી નકી કરે તેમ કામ કરવું પડે. પણ જે ચેતવણી આપવા પછી ત્રીસ દીવસની અંદર કમીશનર તરફથી કાંઈ જવાબ નહીં મળે

તો એમ સમજવું કે તેને કાંઈ વાંધો નથી. અગર જે જવાબ મળે ને કમીશનરે તેમાં કાંઈ વાંધો લીધો હોય ને કાંઈ ફરકાર કરવા માગ્યો હોય તો તેના કહેવા પ્રમાણે કામ કરવું જોઈયે. અગર જે તેમ ન કર્યું હોય તો કમીશનર એક નોટીસ કહાડી ધરધણીને ફરમાવે કે ચોક્કસ કરાવેલા વખતમાં તેણે જાતે હાજર થઈ અથવા પોતાની સહી સાથેનો કાગળ લખી કમીશનરને કારણ દેખાડવું કે તેના કહેવા પ્રમાણેનો ફરકાર તે રસ્તામાં કે તેની બાજુ પર આવેલાં ઘરમાં કાં નહીં કરે, અથવા એમ ફરકાર કરવો બની શકે તેવું ન હોય તો કાં નહીં તેને લાંબીને કહાડી નાખે.

જે ધરધણી કમીશનરની ખાતરી થાય તેવું પુરતું કારણ આપી ન શકે તો કમીશનર તે રસ્તાને કે ઘરને જોડતી રીતે ફરકાર કરાવે કે લાંબી નાખે અને તેમ કરવાનો ખર્ચ તે ધરધણી પાસેથી ભરી લે.

ખાનગી રસ્તાની મરામત.

જે કોઈ ખાનગી રસ્તા બરાબર સપાટ નહીં હોય યા તેને ખડી પુરી બરાબર બાંધેલો નહીં હોય યા તેને બરાબર ગટર વગેરે કાઢેલી નહીં હોય, ને તેપર બરાબર રોશની થતી નહીં હોય તો કમીશનર સટેનડીંગ કમીટીની બહાલી મેળવી, તે રસ્તા પર કે તેની નજીકમાં આવેલાં ઘરોના ધણીએ નોટીસ લખી ફરજ પાડે કે તે રસ્તા પર તેમજ એ જોડતું કરવું. એવી નોટીસને માન આપવું ન હોય તો રૂ.૧૦૦ સુધીનો દંડ કરવાની માજીસ્ટ્રેટ સત્તા આપેલી છે. વળી કમીશનર પોતે તે કામ કરાવી શકે ને તેનો ખર્ચ પેલા ધરધણીએ પાસેથી લઈ શકે.

ખાનગી રસ્તાએ જાહેર મધુ-નીસીપલ રસ્તા દાખલ લઈ લેવાની સત્તા.

જે કોઈ ખાનગી રસ્તા બરાબર રીતે સપાટ કરેલો હોય, તેપર બરાબર

ખડી બેસાડેલી હોય, કે ફરસખંદી કરે
લી હોય, તેને ગટર વગેરે બાંધી પાણી
તથા ગલીથી કાઢવાનાં પાધરા મારગ ક
રેલા હોય ને જો તે રસતાના ધણીએ
કમીશનરને અરજ કરે કે તેણે તે પો
તાને હસતક લઇ લેવા, ને તેપર રાશ
ની કરવા ફાનસી ને થાંભલાઓ
ને બીજી ને કાંઈ જોઈતું હો
ય તે બરાબર પુરું પાડેલું હોય
તો કમીશનર તે રસતાના કોઈ પણ ભા
ગપર એક લખેલી નોટીસ મેલી તેને
જાહેર મયુનીસીપલ રસતા દાખલ કરા
વે ને તયાર પછી તે એવો જાહેર રસ
તો થાય, જેની તયાર પછીની મરામત
બધી મયુનીસીપલ ખર્ચે કરવી પડે.
પણ જો એવી નોટીસ મળવાની મહી
ના દીવસ અંદર તે રસતાનો ધણી કે
તેના અરધા ઉપર ભાગનો ધણી વાંધા
લે તો પછી તે રસતો જાહેર રસતો
થઈ શકે નહીં.

રસતાપર બહાર નીકળી આવે કે
હરકત કરે એવાં બાંધકામ.

કોઈ ધરના આગલા ભાગ કે મુખ
ડાપર એવું કાંઈ બંધાય કે જડાય ન
હીં કે જે રસતા બહાર નીકળી આવે,
કે તેપર કુલે અને આવતાં જતાં લો
કને નડતર કરે, કે કોઈ ગટર કે પા
ણી જવાના મારગપર એવી રીતે નીક
ળી આવે કે તેના વપરાસમાં હરકત
કરે, કે તેને તપાસવામાં કે સાફ કરવા
માં નડતર થાય.

એવું કાંઈ બાંધેલું કે જડેલું હો
ય તો તે કાઢી નાખવા કે તે
માં ફેરફાર કરવા કમીશનર લખે
લી નોટીસ આપી તે ધરના ધણીને કે
તેમાં વસનારને ફરજ પાડી શકે.
અગરજો ધરમાં વસનાર ધણીએ કમીશ
નરના કહેવાથી એવું કાંઈ બાંધેલું કે
જડેલું કાઢી નાખ્યું હોય કે તેમાં ફેર
ફાર કર્યો હોય ને તેથી તેને ખરચ થ
યો હોય તો તે ખરચ તેને ધરધણી પા

સેથી કાપી લેવાનો હક છે, પણ જો તે
નું પોતાનું જ બાંધેલું કે જડેલું તેને
કાઢવું પડ્યું હોય તો તેનો ખરચ
નહીં મળે.

રસતાપર મહેરાખ, અગાસી, છજાં
વગેરે કેમ બંધાય ?

કયા રસતાપર મહેરાખ (arcade)
બાંધવાની પરવાનગી કમીશનરથી આપા
ય તે પહેલાં કોરપોરેશન નક્કી કરે. એ
વા નક્કી કરેલા રસતાપર કોઈને મહેરા
ખ બાંધવો હોય તો કમીશનરની રજા
મેળવી તે બાંધી શકે.

ઉપલા મજલાપરથી રસતાપર કુલે
તેમ અગાસી, વરંડો, છજી કે બીજી
એવું કાંઈ કાઢવું હોય તો તે પણ મ
યુનીસીપલ કમીશનરની રજા મેળવી કા
ઢી શકાય.

ભોંયતળીયાનાં બારણાં રસતાપર
નીકળવાં નહીં જોઈય.

જો કોઈ નીચલા ભાગનું બારણું,
બારી, કે દરવાજો એવી રીતે ઉઘડતો
હોય કે તે રસતાપર નીકળે ને તેથી રા
હદારીઓને અગવડ થાય, તો કમીશનર
લખેલી નોટીસ આપી તે બારણું, બારી,
કે દરવાજો બહારની બાજુ નહીં ઉ
ઘડે તેમ ફેરવવાની ફરજ પાડી શકે.

રસતાને નડતર થાય એવું બાંધેલું
કે જડેલું કાઢવી નાખવાની સત્તા.

કમીશનરની રજા મેળવવા વીના જો
કાંઈ ભીત, પાડ, કહેરા, થાંભળો, સીડી,
માચડો કે એવું કાંઈ બાંધકામ કે જ
ડતકામ કોઈ પણ જાહેર રસતા ઉપર
અથવા ખુલ્લી ગટર કે નહેર કે
કૂવા કે તળાવ ઉપર ઉંચું કર્યું
હોય, કે એવે ઉંચાણે કાંઈ બેઠક, ખુર
સી, બેંચ, પેડી, સીડી ગાંસડી કે એ
વું બીજી કાંઈ ચુકચું હોય, તો કમી
શનરને સત્તા છે જે, કાંઈ પણ ચેતવ

છી આપવા વગર દુરત તે કદાવી ના
ખે. તેમજ જે કોઈએ જેમ પ્રમાણે
રસતાની સપાટીથી આર શીટની ઉંચાઈ
માં પાટીયું કે છાજલી કે એવું એવું
કાંઈ પણ કાઢ્યું હોય તો તે પણ કમી
શનર કાંઈ પણ ચેતવણી આગમનથી
આપવા વીના કદાવી નાખી શકે.

રસતાપર જાનવર બાંધવાં નહીં.

જાહેર રસતાપર તમારાથી કાંઈ પણ
જાનવર બાંધી શકાય નહીં. જે બાંધ્યું
હોય તો કોઈ પણ મયુનીસીપલ અમલદાર
ત્યાંથી તેને લઈ જઈ પોલીસને સવા
ધીન કરે, અથવા પોલીસ પોતે તે લઈ
જાય ને રખડવું જતાવર પકડ્યું હોય
તેમ તેનો નીકાળ કરે.

માંડવા બાંધવાની પરવાનગી.

કાંઈ કીયા સાઈ કે ખાણપીણા સા
ર રસતાપર માંડવો કે માચડો થોડા વ
ખતને માટે બાંધવો હોય તો પોલીસ
કમીશનરને પુછાવી મયુનીસીપલ કમીશ
નર લખેલી પરવાનગી આપે તોજ બંધાય.

**રસતાપર કાંઈ કામ કરવું હોય તો
કેવો બંદોબસત રાખવો.**

રસતાપર મયુનીસીપાલીટીને કાંઈ કા
મ કરવું હોય ને તે સાઈ રસતો ભાગ
વો પડ્યો હોય તો ખનતી ઝડપે તે કા
મ કરી લેવું ને રસતો પાછો સમા
કરી નાખવો એવું કાયદાનું ફરમાન છે.

એવું કાંઈ કામ ચાલવું હોય તે દ
રમયાન કમીશનરને જરૂર લાગે તો તે
રસતાનો બધો કે ચોક્કસ આવજાવ તે
બંધ કરી શકે. ને આવજાવ બંધ કર
વાનો હુકમ બધાના જોવામાં આવે તેમ
તે રસતાપર ચુકે ને રસતો બંધ કરવા
સાઈ આરી કે સાંકળ કે વાંસો બંધાવે,
જે કોઈથી પણ કમીશનરની રજા વીના
કહાડી શકાય નહીં.

એ રીતે રસતાપર મયુનીસીપાલીટી
નું કામ ચાલવું હોય ને તે સાઈ

રસતો બંધ કરવો પડ્યો હોય તો તે
રસતાપર આવેલાં ધરોમાં જવા સાઈ
તથા ખીજા જરૂર જોગ આવજા
સાઈ જે કાંઈ બંદોબસત કરવો પડે
તે કમીશનરે કરવો જોઈયે. જે એવાં
કામથી કાંઈ ગટર કે પાણીનો કે ગેસ
નો નળ બંધ થઈ જાય તો લોકને અગવ
ડ નહીં પડે તે સાઈ ખનવું કરવાની
કમીશનરની ફરજ છે. જે એવાં કામ
થી કોઈ ધણીને કાંઈ ખાસ નુકસાની થાય
તો તે ભરી આપવાનું પણ ફર
માન છે.

વળી એવું કામ ચાલવું હોય તથા
રે કમીશનરની ફરજ છે જે ખોદકામ
થી જમીન ધસે નહીં ને પાસે આવે
લા ધરોને ધોકો પુગે નહીં તે સાઈ
પાટીઆં વગેરે જડી પુરતો અચાવ ક
રવો ને ખોદ્યું હોય ત્યાં વાડ ભરી
કે વાંસો બાંધી જગ્યા ઘેરી ઘેવી ને
રાતની વખતે બીજી સળગાવી લોકને તે
જગ્યાથી દુર રહેવાની ચેતવણી આપ
વી. કમીશનરે એમ કર્યું નહીં હોય
ને કોઈને ઇજા થાય તો તે નુકસાની
નો દાવો કરી શકે. કમીશનરે અચાવના
જે ઇલાજ લીધા હોય તેને જે તેની
રજા વગર કોઈ છોડે કે કહાડી નાખે
તો તેને સજા કરાવી શકાય.

કોઈ ખાનગી ધણીને રસતો તોડવા
ની કે ભાંગવાની કાંઈ જરૂર પડે, કે
તેપર આવેલી વાડ, ભીત કે ખીજા
કાંઈ છોડવું પડે કે તેપર ધર બાંધવાનો
સામાન, ઇંટ, મટોડી, પથર વગેરે ચુક
વું પડે, કે પરાંજ કે માચડો કે વાડ
બાંધવી પડે, કે ચુનાની ધણી કરવી પ
ડે, તો કમીશનરની રજા મળે તોજ તે
નાથી તે થાય. સામાન ચુકવાની કે ધા
ણી કરવાની કે પરાંજ વગેરે બાંધવાની
રજા આપેલી હોય તે કમીશનર ચાહે
તો ચોવીસ કલાકની લખેલી ચેતવણી
આપી પાછી ખેંચી લઈ શકે.

એ રીતે કામ કરવાની કોઈ ખાન
ગી ધણીને રજા મળી હોય તો તેની

પણ ફરજ છે જે લોકની તેમજ પડોશ માં આવેલા ધરેની સંભાળને ખાતર જોઈવું કરવું, વાડ વગેરે ભરવી, રાત ની વખતે દીવો બાળવો વગેરે. એમ ન કરવાથી કાંઈ અકસમાત થાય તેનો જોખમ કમીશનરને શીર નહી રહે, પણ પેલા કરનાર ધણીને શીર રહે.

વળી તે ધણીની ફરજ છે જે, બન તી ઉતાવળથી પોતાનું કામ કરાવી લેવું અને રસતાપર જે ભાંગફોડ કીધી હોય તે દરસત કરાવી નાખવી, કે હરક ત સુકી હોય તે કઢાવી નાખવી અગર જો તે મનમાનતી રીતે ને ધટલી ઉતાવળથી તેમ નહી કરે તો કમીશનર તેને ખરચે જોઈવું કરાવી લે.

કામ ચાલવું હોય તે વખતે જો રસતાનો આવજા બંધ થતો હોય કે ગટર અટકી હોય કે પાણીનો કે ગેસનો નળ બંધ થતો હોય, જેથી તે માહલાના લોકને પીડા જેવું થઈ પડે, તો કમીશનર તે ધણીને નોટીસ આપી ફરજ પાડે કે તેણે બીજા કામચલાઉ રસતો કે રી આવેલા તથા પાણી રૌશની વગેરે સાફ બંદાવસત કરવો.

રસતાને નામ આપવાની તથા ધરને નંબર આપવાની રીત.

કોઈ પણ રસતાને નામ આપવું હોય તો કમીશનરને પહેલાં કોરપોરેશનને પુછવું પડે છે, જે કોરપોરેશન પસંદ કરે તેજ નામ તેનાથી આપાય. એ રીતે મુબંઈના કેટલાક જણીતા કે નામીયા શેહેરીઆનો નામ મુબંઈના રસતાઓને આપવામાં આવ્યાં છે; જેવાં કે- મંડળીક રૌડ, બલેની સ્ક્રીટ, નવરોજી ફરકુનજી સ્ક્રીટ, પેડર રૌડ, રે રૌડ, ફર યુસન રૌડ, વગેરે.

રસતાને એ રીતે જે નામ અપાયું હોય તે તેને દરેક છેડે બરાબર જણાવે ને વંચાય તે રીતે મુકવાની કમીશનરને સતા છે. રસતાના નામનું પાટીઉં તમારા ઘર પર કમીશનર મુકવા માંગે કે તમારા ધરની ભીંત પર નામ રંગ

વા માંગે તો તમારાથી ના કહેવાય નહીં.

વળી કમીશનરને સતા છે કે જે કોઈ પણ ધરની બહારની બાજુ, ભીંત કે દરવાજા ઉપર એક નંબર લગાડાવે કે રંગાવે.

કમીશનરે મારેલું કે રંગેલું રસતાનું નામ કે ધરનો નંબર કમીશનરની રજ વગર અથવા બીજી કાયદાસર સતા વગર કોઈથી કાઢી શકાય નહીં કે કાઢી તેને બદલે જુકુંજ નામ કે નંબર મુકાય નહીં કે ખુસાડી શકાય નહીં.

રસતાપર કાગળ ચોંટાડવા વીશે.

વેપારીઓ, નાટકવાળાઓ અને બીજાઓ પોતાની જાહેર બચસનાં કાગળ રસતે રસતે કોઈની પણ ભીંતે ચોંટાડી જાય છે તે વીશે કાયદો એવો છે જે મીલકતના ધણીની કે કબજેદારની રજ વગર એ રીતે કાગળ ચોંટાડવાનો કે જાહેર બચસ લખવાનો કે રંગવાનો કોઈને પણ હક નથી. એમ કરવા અગાઉ મીલકતના ધણીની કે કબજેદારની રજ લેવાની જરૂર છે. એ બાબદમાં કાયદાએ મચુનીસીપલ કમીશનરને કથી સતા આપી નથી. જો આપી હોત તો કોઈ વાર કામ લાગત. દાખલા તરીકે કવીનસ રૌડ જેવા મુબંઈ શેહેરના સડ્ડી અગત્યના રસતાપર કબરસતાનની તથા બીજી ભીંતોપર જે તરેહવાર રંગની આંખ દુખવે તેવી ઘોઠી ઘોઠી જાહેર બચસ રંગવામાં આવી છે, તેનો કાંઈ અટકાવ થઈ શકત. એ રીતે રસતાનો દેખાવ બગાડવા સામે ધણી જણ બચડે છે, પણ મીલકતના ધણીએ રજ આપી એટલે કોઈ સતાવાળાથી કાંઈ બની શકે તેવું નથી. એક દુકાનવાળાએ તો બરાબર કબરસતાનના દરવાજાના મહેરાય ઉપરજ પોતાની દુકાનનું નામ રંગાવ્યું છે, જાણે કબરસતાનમાંજ દુકાન માંડી સીવરાનાં સંચા વેચતો હોય તેમ !

ધાસતીભરેલી જગ્યાઓ.

જો કોઈ જગ્યા બરાબર મરામત નહીં કરવાના સખબે, કે બરાબર વાડ

કે ભીંત ભરી ઘેરી નહીં લેવાના સખ
એ, કે તે પર કાંઈ કામ ચાલવાના સ
ખએ રાહદારીઓ સાથે કે તે જગ્યાના
ધણી કે કબજેદાર સીવાય ખીજ કોઈ
પણ લોકને ત્યાં આવજી કરવાનો હ
ક હોય તેમને સાથે ધાસતીભરેલી થઈ પ
ડી છે એમ કમીશનરના ધ્યાનમાં આવે તો
તેના ધણી કે કબજેદારને લખેલી ચેતવણી
આપી કમીશનર ફરજ પાડી શકે કે
તેણે તે જગ્યાની મરામત કરવી, કે
સંભાળના ખીજ ધટતા ઉપાય કરવા,
અથવા ખીજું જે કાંઈ કમીશનરને જ
ફર જોયું હોય તે કરવું અને તે જ
ગ્યાને સલામત બનાવવી. અગરજે ઉ
તાવળે પ્રલાજ કરવાની જરૂર જણાય
તો ચેતવણી આપ્યા વીના, કે આપેલી
હોય તો તેની મુદત પુરી થાય તે અ
ગાઉ કમીશનર પોતેજ કામચલાઉ ધ
લાજ કરી નાખે અને તેમ કરવાનો જે
પરમ થાય તે પેલી જગ્યાના ધણી કે
કબજેદારને આપવો પડે.

રસતાઓપર રોશની.

સઘળા જાહેર રસતાઓપર તથા મ
યુનીસીપલ મારકેટમાં અને કોરપોરેશ
નને હસતકની દરેક મીલકતમાં રોશની
કરવાના ઉપાય લેવાનું કામ કમીશનર
ને સોંપેલું છે. જેટલા ફાનસ, થાંભળો
વગેરેની જરૂર હોય તેટલાં કમીશનરે જ
ળાવવાં તથા જાડી રાખવાં. તે ફાનસો
માં તેલની બતી બાળવી, કે ગયાસની,
કે વીજળીની, કે કેરી, તે વખતે વખ
ત કોરપોરેશન નકી કરે અગરજે વીજ
ળીની બતી બાળવાનું નકી કર્યું હો
ય તો તેના તાર લઈ જવા સાથે કે તે
નું ફાનસ ટાંગવા સાથે કોઈ પણ મી
લકતપર ખુટો, થાંભળો, પ્રાકેટ, કે ખી
જું જે કાંઈ જરૂરનું હોય તે કમીશન
ર બેસડાવી શકે, ને તેમ કરવા બદલ
મીલકતનો ધણી કાંઈ પણ દામ કમીશ
નર પાસેથી માંગી શકે નહીં. પણ કમી
શનરને ફરમાવ્યું છે જે, કોઈની મીલ
કતપર એવું કાંઈ બેસડાવું પડે તો કો

ઈ પણ ધણીને જોઈલી અને તેટલી ઓ
છી અગવડ કે હેરાનમતી થાય તે રી
તે કરવું.

જે કોઈ પણ શખસ કાયદાસર સ
તા મેળવ્યા વીના એવો કોઈ વીજળી
નો તાર કે ફાનસ, થાંભળો, ખુટો, કે
બતીને લગતો કાંઈ પણ સામાન લઈ
જાય, કે પાડી નાખે, કે ભાંગે કે તેને
કાંઈ નુકસાન કરે, કે બતી સળગાવેલી
હોય તે જુજવી નાખે, તો તેને રૂ.૧૦૦
સુધીનો દંડ થાય.

જે કોઈ ધણીને હાથે અકસમાતથી
કે બેદરકારીથી જાહેર રસતાપરનું કે
મારકેટમાંનું કે ખીજ મયુનીસીપલ
મીલકતપરનું ફાનસ ભાંગી જાય તો જે
નુકસાની તેનાથી થાય તે તેણે ભરી
આપવી પડે.

ગયાસના નળ મુકવાની રીત.

ગટરની અંદર અથવા ગલીમાં પાણી
જવાની ગલીની સપાટીપર ગયાસનો ન
ળ મેલવાની મનાઈ છે.

વળી પાણીનો નળ મેલ્યો હોય તે
થી જેટલો અને તેટલો ગયાસનો નળ
ફર રાખવો એવું ફરમાન છે અને
તાં સુધી ગયાસના ને પાણીના નળ વ
ચે ઓછામાં ઓછો ચાર ફીટનો અં
તર તો હોવોજો જોઈએ. જે રસતો સાંક
ડો હોય ને એટલો અંતર મુકી નહીં શકાય
તોજ ઓછે અંતરે મુકવો, નહીં તો
વચમાં ચાર ફીટ જેટલી જગ્યા તો
રાખવીજ પડે.

જે કોઈ રસતે પાણીનો નળ મેલ્યો
હોય ને તેને ઓળંગી જાય એમ ગયા
સનો નળ મુકવો પડે તો અનતાં સુધી
એમ કરવું કે પાણીનો નળ નીચે રહે
અને ગયાસનો નળ તેની ઉપરથી જાય.
એ રીતે પાણીના નળપર ગયાસનો નળ
આડો મુકવો પડે તો ગયાસનો નળ ઓ
છામાં ઓછો નવ ફીટ લાંબો રાખવો
ને અને ત્યાં સુધી પાણીના નળ સાથે
કાટખુણો અને તેવી રીતે મુકવો; એવી

મતલબથી કે ગયાસના નળનો દરેક છે
ડો પાણીના નળથી ઓછામાં ઓછો
ચાર શીટ કુર રહે અને તે છેડે બીજો નળ
જોડે તેના સાંધામાંથી ગયાસ નીકળે તો
પાણીના નળથી પુરતી કુર તે રહી શકે.

વળી પાણીના નળપરથી જ્યાં ગયાસ
નો નળ ઓળંગી જાય ત્યાં બેની વચ્ચે
જેટલી રાખી શકાય તેટલી જગ્યા
રાખવી ને ગયાસના નળને ચીવટ માટી
થી કે બીજી કોઈ ચીજથી મજબુત
ચણી લેવા. અગર જો ઉપર લખવા
પ્રમાણેની સઘળી સંભાળ લેવા વગર
કોઈએ ગયાસનો નળ ચુકાવયો હોય તો
તેમાં જે જરૂર જોઈ ફેરફાર કરવો પડે
તે કરાવવાની કમીશનરને સતા છે, ને
તેમ કરવાનો ખર્ચ જેના હુકમથી કે
જેના ઉપરીપણા હેઠળ નળ મિલવામાં
આવયો હોય તેણે આપવો પડે.

વળી કોઈ કારણસર ગયાસનો નળ કે
ગયાસને લગતું બીજું કોઈ બાંધકામ
રસતાપર હોય તે ફેરવવાની કે ઉપર
નીચે કરવાની કોઈ જરૂર પડે તો તે
ના ધણીને ચેતવણી આપી કમીશનર
તેની પાસે જોઈતું કરાવી શકે, પણ
એ રીતે મયુનીસીપલ કારણસર ફેરફાર
કરવો પડ્યો હોય તો તેનો ખર્ચ મયુ
નીસીપાલીટી આપે, અને તે ધણીને
કોઈ તેથી નુકસાન થાય તો તેનો બદ
લો પણ મયુનીસીપાલીટી આપે.

મયુનીસીપાલીટીનો ગયાસનો નળ મે
લ્યો હોય તેના ઉપર કમીશનરની લખે
લી રજા મેળવવા વીના કોઈ પણ ધર
કે ભીંત કે બીજું નવું બાંધકામ થાય
નહી, કે રસતાની કે રેલવેની સડક બં
ધાય નહી. એવું કોઈ બાંધકામ હોય તો
કમીશનર સટેનડીંગ કમીટીની બહાલી
મેળવી તે કઠાવી નાખે કે તેમાં જોડેતો
ફેરફાર કરાવે ને તેમ કરવાનો ખર્ચ
જે ધણીએ એવું બંધાવ્યું હોય તેના
પાસેથી લે.

રસતાપર પાણીનો છંટકાવ.

રસતાપર પાણી છંટાવવાની ગોઠવણ
પણ કમીશનરને કરવા ફરમાવ્યું છે,

ને તેમ કરવા સારું જોઈતાં પાણીનાં
ગાડાં, જાનવર, ને ઓળખી પરીક્ષા
ની ને ચાલુ રાખવાની તેને સતા આ
પેલી છે, રસતાપર પાણી કયે વખતે
છાંટવું, કયે માસમાં છાંટવું, કયે મા
સમાં નહીં છાંટવું, ને કયે રીતે છાં
ટવું, તે સરવે કમીશનર નક્કી કરે.

ધર બાંધવા વીશે.

હવે આ બહુ અગતતા વીશ્યપર આ
પણે આનીયે. ધર બાંધવાનું કામ હાલ
મુંબઈમાં ધમધાકાર ચાલે છે, ને તે
ને લગતા કાયદા કાનુન જાણવાની પ્રજાના
લોકોને બહુ અગત્ય છે. એ કાયદા કા
નુનના અમાનપણાને લીધે ધર બાંધતાં
વારંવાર ખટપટ ઉભી થાય છે ને બાં
ધવું કામ તોડી પાડવા મયુનીસીપાલી
ટી તકયાર થાય છે.

કોઈ પણ ધણીએ ધર બાંધવાનો ધ
રાદો કીધો હોય તો પહેલાં કમીશનરને
નોટીસ આપવી જોઈએ. એ નોટીસમાં
તેણે જણાવવું જોઈએ કે ધર કયે કે
કાણે બાંધવું છે, કયે જાતનું બાંધવું
છે, શું કારણસર બાંધવું છે, (એટલે ૨
હેવા માટે, કે કુકાન માટે, કે કારખા
ના માટે, કે વખાર માટે કે કેમ) અ
ને કેટલું ઉંચું, કેટલું પહોળું, કેટલું
ઉંડું, વગેરે. એ નોટીસનો જાપેલો ફાર
મ મયુનીસીપલ ઓફીસમાંથી તે મેળ
વી શકે. કમીશનરને ફરમાન છે જે એ
વા જાપેલો ફારમ તેણે તકયાર રાખવા
અને કોઈ પણ ધણી તે માગે તો આ
ક આનાની હદ સુધી ફરારેલી શી* લ
ઈ તેની એક નકલ તેને આપવી. ધર
બાંધવાને લગતા કાયદા કાનુનો ધ
ર બાંધનાર ધણીની જાણમાં બ
રાખર લાવવાની મકસદથી કમીશનરને
ફરમાવેલું છે જે એ ફારમની પછવાડે,
મયુનીસીપલ એક્ટની જે જે કલમ ધર
બાંધવાની બાબતને લગતી છે તે તથા

* ફીની હદ આઠ આના રાખેલી છે એટલી
હદમાં જેટલી વાજળી લાગે તેટલી ફી સટેન
ડીંગ કમીટીની પસંદગી મેળવી કમીશનર
ફાવે છે.

ધર આંધવાને લગતા સરવે પેટા કાનુ નો હાવાવા. એવા કારમની એક નકલ મેળવી, તેપર ધર આંધનાર ધણીએ પોતાના ધરાદા વીથે એ તવણી આપવી, પછી તે નવું ધર આંધનાર હોય, કે પાયા સુધી તોડી પાડે લુ જીનું ધર પાછુ આંધનાર હોય, કે જે ધર માણસને રહેવા સાર અસલ આંધેલું નહીં હોય તેને માણસના રહેવાસના ધરમાં બદલવું હોય, કે માણસને રહેવા સાર આંધેલું ધર હોય તેને તેજ કારણસર વપરાય તેવું એકથી વધારે ધર થાય તેમ ફરવવું હોય.

નોટીસ મળવા પછી ત્રીસ દીવસ સુધીમાં કોઈ પણ વખતે કમીશનર ધર આંધનાર ધણીને વળતી નોટીસ આપી નીચે પ્રમાણે માગણી કરી શકે:-

(૧). દરેક માળતા નકશાં અને છેદ ચિત્ર આપવાં, જેમાં તે ધરના દરેક ભાગનું ઠેકાણું, આકાર તથા કદ દેખાડેલાં હોય, અને દરેક સંડાસ, જમ્જર, મુતરડી, ખાળકુવો, કુવો, વગેરે, ક્યાં આવશે, ને તેનું કદ થું હશે, ને આકાર કેવો હશે તે દેખાડેલું હોય. જો ધર એ કે વધારે કુડું અને રહેવા સાર આંધવા ધારેલું હોય, કે વીસથી વધારે માણસ રોકાય તેવા કોઈ કામ ધંધા સાર આંધવા ધારેલું હોય, કે જાહેર જોકનો આવજ થાય તેવાં કોઈ કારણસર આંધવા ધારેલું હોય, તો તેમાં દાખલ થવાનો ને તેમાંથી બહાર નીકળવાનો શો બંદોબસત રાખવામાં આવશે તે પણ દેખાડવું જોઈશે.

(૨). ધર આંધવામાં સામાન થું વાપરવામાં આવશે, ભીંતની તથા છાપરાની જડાઈ કેટલી આવશે, જમા થયેલું પાણી શી રીતે કાઢી નાખવામાં આવશે, ધરના વપરાસ સાર જોઈવું પાણી શી રીતે મેળવવામાં આવશે, હવાની આવજના રસતા કેમ રાખ્યા છે, અને જો તે ધર કોઈ મોહોલ્લાપર આવેલું હોય તો તે મોહોલ્લામાંથી ધરમાં દાખલ થવાની તથા ધરમાંથી બહાર નીકળવાની ગાઠવ

ણી રાખવા ધારેલી છે, એ સરવેનું લખેલું બયાન આપવું.

(૩) ખીજે એક નકશો આપવો જેમાં તે આંધવા ધારેલા ધરની પડોશમાં કોઈ મીલકત હોય તો તે કેમ આવી છે, ને તેની ગટર, જમ્જર વગેરે કેમ ગોઠવાયેલાં છે, ને ધરની આગળ કે પછવાડે કોઈ મોહોલ્લો આવેલો હોય તો તેના રસતાની સપાટીની ઉંચાઈ તથા તે મોહોલ્લાની પોહોળાઈ કેટલી છે, તથા આંધવા ધારેલા ધરનો પાયો કેટલો ઉંચો આવશે, ને ભોંયતળીયાંની ઉંચાઈ કેટલી થશે, ને ધરને કોઈ આંગણું કે ખાલી જમીન હોય તો તેની સપાટીની ઉંચાઈ કેટલી છે તે સરવે દેખાડવું.

(૪) ખીજે એક નકશો આપવો જેમાં તે ધરના ગટરકામની ધારેલી લાઈન દેખાડવી, અને દરેક ગટરનું કદ તેની ઉંચાઈ તથા તેનું ઢલાણુ દેખાડવું અને ગટરમાં હવાની આવજ રાખવાનો જે બંદોબસત ધાર્યો હોય તેની વીગત આપવી.

જો કમીશનરને વાજખી લાગે તો તે ઉપલા નકશા તથા બયાન કોઈ પરવાને દાર સરવેયર (Licensed Surveyor) ની સહી સાથના માંગે ને એવા સરવેયર તરફાર કર્યા છે એમ જણાવવા તેની સહી નહીં હોય તો તેવા નકશા વગેરે રદ કરી શકે.

અગર જો ઉપર જણાવેલી નોટીસમાં કરેલી માંગણી પ્રમાણે કે તે પછી આપેલા દસતાવેજોમાં કમીશનરને જોઈતી વીગતો પુરતી રીતે મળી શકી નહીં હોય તો તે દસતાવેજો મળવા પછીના ત્રીસ દીવસની મુદત દરમિયાન કોઈ પણ વખતે ખીજું એક નોટીસ ધર આંધનાર ધણીપર મોકલી જે વધુ વીગત તેને જોઈતી હોય તે માંગી શકે.

કમીશનર ઉપર લખવા પ્રમાણે નોટીસ આપી વીગત માંગી હોય તે જો નહીં પુરી પાડવામાં આવે તો ધર આંધવાના ધરાદાની નોટીસ તેને મળી જ નથી એમ ગણાય. મતલબ એ કે પેલા ધણીથી ધર આંધી નહીં શકાય.

ધરમાં ફેરફાર કરવા વીરો.

જેમ ધર આંધવા સાર કમીશનરને નોટીસ આપવી પડે છે તેમ ધરમાં ફેરફાર કરવા સાર પણ આપવી પડે છે. જો ધરમાં કાંઈ વધારો કરવો હોય, કે કાંઈ ફેરફાર કે મોકું સમારકામ કરવું હોય, કે રસતાની નેમલી એક્સરપ્ચી લાઈનની અંદર આવેલા ધરનો કોઈ ભાગ કાઢી નાખવો કે ફરી આંધવો હોય તો મયુનીસીપલ એપ્રીસમાંથી છાપેલો ફારમ મળવી કમીશનરને નોટીસ આપવી પડે છે. એ નોટીસની અંદર દેખાડવું જોઈએ જે ધર કંઈ જગ્યાએ આવયું છે, ને તેમાં થું ફેરફાર કરવા ધાર્યો છે. જો એવી નોટીસમાં પુરતી વીગત નાખેલી નહીં હોય તો ત્રીસ દીવસની અંદર કમીશનર વધુ વીગતની માંગણી કરી શકે ને જોઈતા પલાન તથા બીજી જે વીગતો તેને જોઈતી હોય તે મેળવવા ધરખણી પર નોટીસ કરે. અગરજો ધરખણીએ માફલેલા પલાન પર પરવાનેદાર સરવેયર (Licenced Surveyor) ની સહી નહીં હોય તો કમીશનર આદેશો તે રદ કરી શકે.

કામ ક્યારે શરૂ થાય.

કમીશનરને પુરતી વીગત, પલાન વગેરે પુરું પાડવા પછી ત્રીસ દીવસની મુદત દરમિયાન કાંતો તેની પસંદગીનો જવાબ આવી જાય અથવા તો તેની નાપસંદગીનો જવાબ નહીં આવે તો ધરખણીને છુટ છે જે તેણે કામ શરૂ કરવું. એ છુટ તેને એક વરસ સુધી આપે, એટલે કે કમીશનરને સંખણી વીગતો પુરી પાડવા પછીના ૧૨ મહીના સુધીમાં તેણે જે પ્રમાણે લખી જણાવ્યું હોય તે પ્રમાણે તેનાથી કામ કરી શકાય, પણ મયુનીસીપલ કાયદાની કે પેટા કાનુનેની કોઈપણ કલમનો ભંગ કર્યા વગર તે થવું જોઈએ. બાર માસ વીતી ગયા હોય તો પછી ધરખણી થી કામ થાય નહીં, પણ નવેસરથી તે

ને નોટીસો વીગેરે આવી આંધકામની પરવાનગી માંગવી પડે.

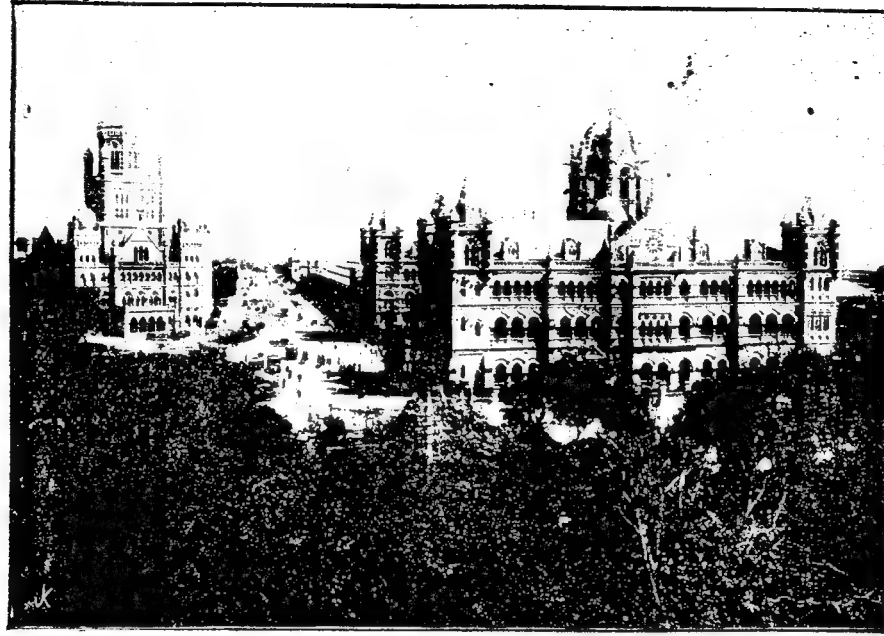
અગરજો કમીશનર કરવા ધારેલું કામ અથવા તેનો કોઈ પણ ચોક્કસ ભાગ નાપસંદ કરતો હોય ને તે નાપસંદગીનું કારણ એ હોય કે તેથી મયુનીસીપલ કાયદાની કે તેના પેટા કાનુનની કોઈ કલમનો ભંગ થાય એમ હોય, અથવા હિમારત સલામત નહીં થાય એમ હોય, તો નોટીસ વગેરે મળવા પછી ત્રીસ દીવસની મુદતમાં તેણે ધરવાળાને પોતાની નાપસંદગી તથા તેનાં કારણો જણાવવાં, અને જે ધરતી સરતોથી તે ધારેલું કામ પસંદ કરી શકે તેમ હોય તે સરતો જણાવવી. એમ થયું હોય તો તે સરતો પ્રમાણે ધરવાળો કામ અદાવે તો ચાલી શકે. એવી સરતો સાથની પસંદગી મળી હોય તો તે પણ ફક્ત વરસ છઠ્ઠાડો આપે. વરસની મુદત સુધીમાં કોઈ પણ વખતે ધરવાળો કામ કરી શકે. વરસ પુરું થયું એટલે નવેસરથી પરવાનગી માંગવાની ફરજ પડે. પણ આંધકામને લગતા મયુનીસીપલ કાયદા તથા પેટા કાનુનેની કોઈ પણ કલમનો ભંગ નહીં થાય એવી રીતે કામ કરી શકાય.

આંધકામ સાર બીજી સરત.

જે જમીન પર આગળ કાંઈ અમથો આંધાયેલો નહીં હોય તેવી જમીન પર નવી હિમારત આંધવી હોય તો તેને નીચલી કલમ લાગુ પડે છે.

(૧) નવા રસતાની એક કે બીજી બાજુએ એવી હિમારત આંધવા ધારી હોય, તો તે નવા રસતો બરાબર સપાટ કરી આંધવો નહીં હોય ને તે પર ગટર વગેરે બરાબર કાઢી નહીં હોય તથા સુધી કમીશનરને સતા છે જે હિમારત આંધવાની રજ નહીં આપે;

(૨) કોઈ એવી જગ્યાએ હિમારત આંધવા ધારી હોય કે જ્યાં રસતા કાઢેલા ન હોય અને હવે પછી કંઈ રી

મુંબઈના એક મુખ્ય મોડેલો—રામા હાથપર મ્યુનીસીપલ આફીસ—
જમના હાથપર વીક્ટોરીઆ ટરમીનસ સ્ટેશન.

તે રસતા કાઠવામાં આવશે તે નક્કી કરેલું નહીં હોય તો, સટેનડીંગ કમીટી ની બહાલી મેળવી, કમીશનર એવી જ ગયાએ ધર બાંધવાની રજા નહીં આપે. પણ જો કમીશનરને એવું માલમ પડે કે, બાંધવા ધારેલી ઇમારત એવી રીતે આવશે કે તે ઠેકાણે બાંધાઈ ચુકેલી ખીજી ઇમારતોની ગોઠવણ જોતાં બધી મીલકતોની સગવડ સચવાય તેવી રીતે, અને ગટર અને પાણીના નળ તથા હવાના આવજનનો ખર્ચાખર્ચ હોખસત થાય તેવી રીતે એક કે વધારે રસતા બાંધવામાં હરકત નહીં થશે, તો કમીશનર બાંધવાની રજા આપી શકે. અગરજો એવે ઠેકાણે ઇમારત બાંધવાની ઠેકાએ રજા મળી હોય, ને કમીશનરે તે નહીં આપી હોય, તો પેલો ધણી લખેલી નોટીસ આપીને કમીશનરને ફરજ પાડી શકે કે હવે પછી બાંધવા ધારેલા રસતા ક્યાં અને કેવી રીતે બાંધાશે તે નક્કી કરી નાખે, અને જો છ મહીનાની મુદતમાં કમીશનર એમ નક્કી ન કરે તો પેલો ધણી પોતાની ઇમારત બાંધી જાય. પણ અલબત્ત ઇમારત બાંધવાને લગતા કાયદાના અને પેટા કાનુનોનાં બધાં ફરમાનને અનુસરીનેજ.

(૩) જે જગા પર ઇમારત બાંધવા ધારી હોય તે કાંઈ પણ ગલીચીયા પુરેલી હોય, કે તે પર ગલીચી નખાતી હોય, કે ત્યાં મુવેલાં ઢોર ડાઠવામાં આવ્યાં હોય, તો એવી ગલીચી બરાબર કાઢી જગ્યા સાફ કરવામાં આવી છે એવી કમીશનરની ખાતરી કરવા વગર તે જગા પર ઇમારતનો પાયો નખાય નહીં.

(૪) પાયાની ઉંચાઈ કમીશનરે નક્કી કરેલા માપ પ્રમાણે લેવી, પણ ઇમારતની નજીકમાં જે રસતો આવેલો હોય તેના વચલા ભાગની જે ઉંચાઈ હોય તેથી ઓછામાં ઓછી બે ફીટ ઉંચી જોઈએ.

(૫) જો પચાસ ફીટથી ઓછી પોહોળાઈના રસતા પર ઇમારત આવી હોય

તો જેટલી રસતાની પોહોળાઈ હોય તેથી દોઢી ઇમારતની ઉંચાઈ રાખી શકાય ને વધારે નહીં. કદાચ જો વધારે ઉંચાઈએ ઇમારત લઈ જવાની કમીશનર લેખીત રજા આપે તોજ વધારે લઈ જવાય.

(૬) જો માણસના રહેઠાણ વાસતે ઇમારત બાંધી હોય તો તે એવી રીતે બાંધવી કે દરેક ઓરડાની ઓછામાં ઓછી એક આખી બાજુ તો કાંઈ પણ ખુલ્લી જગા પર આવવી જોઈએ કે તેને થોડી ધણી પણ હવા મળી શકે, ઇમારત બાંધવાની જમીન જો કોઈ રસતા પર આવેલી હોય ને તે રસતાની પોહોળાઈ ઓછામાં ઓછી પંદર ફીટ જેટલી હોય, તો જમીનની કીનારી સુધી ઓરડા આવે તો શીકર નહીં. પણ એમ જ ન હોય તો ઓછામાં ઓછી બે ફીટ જમીન છોડીને બાંધવું પડે, ને જો ચાલી બાંધી હોય તો પાંચ ફીટ જેટલી જમીન રાખવી પડે. જો એ રીતે ઓરડા ઓમાં હવા આવવાનો બંદોબસત નહીં થઈ શકતો હોય ને વચમાં ચોક રાખવો પડતો હોય, તો તે ચોક પર જે ઓરડા આવ્યા હોય તેણે જેટલી જમીન ઘેરી હોય તેના દશમા ભાગ જેટલી જમીન (ઓછામાં ઓછી) ચોક સાથે રાખવી જોઈએ, ને કોઈપણ દીશાએ ચોકની પોહોળાઈ ઓછામાં ઓછી છ ફીટની રાખવી જોઈએ. ચોકના ઉપર કાંઈપણ બંધાય નહીં કે છાપર ઠોકાય નહીં, પણ આકાશ દેખાય તેમ તે ખુલ્લો રાખવો જોઈએ.

(૭) માણસના રહેઠાણનો દરેક ઓરડો તેના દરેક ભાગમાં ભાંયથી સીલીંગ સુધી ઓછામાં ઓછો આઠ ફીટ ઉંચો હોવો જોઈએ, પણ છાપરાં નીચેના ઓરડો (ઐઠલે માલીઓ) હોય તો તેની સરાસરી ઉંચાઈ છ ફીટ જેટલી હોય તો ચાલે.

(૮) દરેક ઓરડાની ભાંયનો વાસતા ૨ ઓછામાં ઓછો ૮૦ ફીટનો હોવો જોઈએ.

(૯) દરેક ઓરડાને ખુલ્લી હવાપર ઉધડે ઓવી રીતે ઓટલાં ખારી ખારણું મુકવાં જોઈએ કે તે ખારી ખારણુંમે રોકેલી જગા ઓરડાની તે બાજુનો જે ટણા વીસતાર હોય તેના ચોથા ભાગ જેટલી તો હેવીજ જોઈએ.

(૧૦) કમીશનરની લખેલી રજા મેળ વયા વગર કોઈપણ હિમારતની બહારની ભીંત કે છાપરાનું ઢાંકણ, લાકડાં, કપડાં, કેનવાસ, ઘાસ, પાતરાં, તટી કે બીજી સળગી ઉઠે ઓવી ચીજનાં થઈ શકે નહીં, અને તેવી કોઈ ચીજનાં કરવાં હોય તો તે કાઢી નાખવાની કમીશનર કે રજા પાડી શકે.

બંધાતાં કે સમરાતાં ધર

તપાસવાનો હુકમ.

કોઈ નવું ધર બંધાતું હોય કે જુના ધરમાં કોઈ ફેરફાર કે સમારકામ ચાલતું હોય તો કોઈ પણ વખતે આ ગળથો ચેતવણી આપવા વીના ત્યાં દાખલ થઈ તપાસવાની કમીશનરને સતા છે.

કાયદા વીરૂધ્ધ કામ કર્યું હોય તો

કમીશનર શું કરી શકે ?

અગર જો હવે જણાયયા પ્રમાણે કમીશનર પર પલાન વગેરે મોકલી આપે ને સરવે જોઈતી વીગતો પુરી પાડી તેની રજા મેળવવી જોઈએ તેમ મેળવયા વીના, કોઈ ધર બંધવાનું કે સમારકામનું શરૂ કરે, તો કમીશનર તેને લખેલી નોટીસ આપી ફરજ પાડે કે તેણે કરેલું બંધકામ કાં નહીં તોડી પાડવામાં આવે તેનાં પુરતાં કારણ, પોતે કે પોતાના કોઈ આડતી આ મારફતે, ઠરાવેલા વખત અંદર લખી મોકલવાં, અથવા તો ઠરાવેલ વખતે ને ઠરાવેલ ઠેકાણે પોતે જાતે હાજર થઈ કે પોતાના આડતીઆને મોકલી તે કારણો જણાવવાં.

જો કમીશનરની ખાત્રી થાય તેવાં પુરતાં કારણો બંધકામ તોડી પાડવાની

સામે તેને નહીં આપવામાં આવે તો તેને સતા છે જે, સટેનડીંગ કમીટીની બહાલી મેળવી તે પેલું બંધકામ તોડી પાડે, કે કાઢી નાખે કે તેમાં ફેરફાર કરે ને એમ કરવાનો અરમ બંધનાર ધણીએ આપવો પડે.

આવી બાબદો સટેનડીંગ કમીટી પાસે વારંવાર આવે છે. કોઈનું બંધાવેલું મકાન તોડી પાડવાની રજા આપવા અગાઉ સટેનડીંગ કમીટી ધણી ચોકસી કરે છે. ધણું કરી એવી દરેક બાબદમાં તપાસ કરવા તે એક સખ કમીટી નેમે છે, જેના મેમબરો જાતે જઈ તે બંધકામ જોઈ આવે છે, ને ઈજનેરી ખાતાના માણસોને સાથે લઈ જઈ જોઈતી પરપુછ કરી સરવે ચોકસી કરે છે. સખ કમીટી જો તોડી પાડવાની બલામણુ કરે તોજ સટેનડીંગ કમીટી તોડી પાડવાની પરવાનગી આપે છે. પણ ધણું કરી વાજબી કારણોને લીધેજ કમીશનર તોડી પાડવાની દરખાસત સટેનડીંગ કમીટી પાસે લાવે છે, એટલે એવી ધણીખરી દરખાસતને સટેનડીંગ કમીટીની બહાલી મળે છે. એ કારણસર ધરવાળાઓએ સાવચેત રહેવું જોઈએ અને બંધકામ કરતી વખતે મયુનીસી પલ કાયદાનો ભંગ થાય નહીં તેની ધણી સંભાળ રાખવી જોઈએ.

તપાસ કરવા બંધકામ ઉમેડવા કે કાપવાની સતા.

જો વાજબી કારણોને લીધે શક જાય કે, કોઈ ધર બંધવામાં, કે કોઈ ધરમાં ફેરફાર કે સમારકામ કરવામાં, કોઈ પણ કાયદા વીરૂધ્ધ કામ થયું છે અથવા કાયદા પ્રમાણે ને કરવું જોઈએ તે કરવાનું રહી ગયું છે, અને તે ધરની તપાસ કરતાં એવું માલમ પડે કે બંધકામ પુરું થઈ ચુક્યું છે અથવા એટલું આગળ વધ્યું છે જે તે બાબદની ખાત્રી થઈ શકે નહીં, તો કમીશનર,

સ્ટેનડીંગ કમીટીની બહાલી મેળવી, લખેલી નોટીસ આપી, બાંધનાર ધણીને ફરજ પાડે કે તપાસના કારણસર જરૂર હોય તેટલું કામ ઉખેડી કે કાપી નાખે. એમ કરવા પછી તપાસ કરતાં માલમ પડે કે અધુરું કામ કાયદા પ્રમાણે થયું છે ને કાયદા વીરૂધ્ધ કાંઈ થયું નથી, તો તોડી પાડવાથી કે કાપી નાખવાથી જ કાંઈ નુકસાની થઈ હોય તે નો બદલો કમીશનર ભરી આપે. આવી બાબદમાં સ્ટેનડીંગ કમીટીની બહાલી લેવા કોઈ દિવસ કમીશનરને આ વાત પડયું હોય એમ આ લખનારની ખાલુમાં નથી.

બાંધકામ કાયદા પરમાણુ નહીં હોય તો ક્યાં સુધી વાંધો લઈ શકાય.

બાંધકામ ચાલતું હોય તે દરમિયાન કોઈ પણ વખતે, અથવા પુરું થયા પછી ત્રણ માસની મુદત દરમિયાન કોઈ પણ વખતે કમીશનર ધરધણીને કોઈ પણ બાબદ કાયદાસર નહીં હોય તે દેખાડી શકે, ને તેને ફરજ પાડી શકે કે જે કામ કાયદા વીરૂધ્ધ થયું હોય તે, ને સુધારી કાયદા પ્રમાણે કરવું જોઈતું હતું તે નહીં કર્યું હોય તે, હજી પણ કરી નાખવું.

ધાસતીભરેલી ઈમારતો.

જો કોઈ પણ વખતે કમીશનરને માલમ પડે કે કોઈ બાંધકામ ખીસમાર હાલતમાં છે, કે પડી જાય તેવું છે, કે ત્યાં વસતાં કે ત્યાંથી આવજા કરતાં લોકને ધાસતીભરેલું છે, તો લખેલી ચેતવણી આપી કમીશનર તે મરના ધણી કે કમજોદારને ફરજ પાડી શકે કે તેણે તે બાંધકામ તોડી પાડવું, કે ફરસત કરવું, કે સલામત કરવું; અને તે ને ભગતી સધળી ધાસતી મટાડવી. એટલું જ નહીં પણ જો કમીશનરને વાજ ખીલાગે તો તે વધુ એવી ફરજ પાડી શકે કે, જરૂર હોય તો ટુરન્ટ, કે નહીં તો તોડી પાડવાનો અગાઉ કે સમારવાની અગા

ઉ, આવજા કરતાં લોકની સલામતીને ખાતર, બરાબર રીતે વાડ કે કઠોરો ભરી લે અને ખીજી જરૂર ભેગી ગોઠવણ કરે.

સરવેયર તથા પલમબરને પરવાના આપવાની સત્તા.

મયુનીસીપલ કાયદામાં અમુક ચીજ પરવાનેદાર સરવેયર (Licensed Surveyor) અને અમુક ચીજ પરવાનેદાર નળ બેસાડનાર (Licensed Plumber) ને હાથેજ થવી જોઈએ એમ ફરમાવ્યું છે. એ કારણસર સરવેયર અને પલમબરને પરવાના આપવાની સત્તા કમીશનરને આપેલી છે. દરેક પરવાનો વરસ દહાડાનો હોય છે અને દર વરસે નવો પરવાનો લેવો પડે છે. કમીશનરની એ સત્તા ઉપર કેટલોક આંકિય મુક્યો છે.

જો કોઈ ઇજનેરી કામની સનદ ધરાવનાર (Licenciate of Civil Engineering) કે તેટલીજ હુશીઆરી દેખાડનાર ઇજનેરી પરીક્ષા પસાર કરી આવેલો આસામી પરવાનો માગે, ને કમીશનર તેને પરવાનો આપવા ઇચ્છતો નહીં હોય, તો સ્ટેનડીંગ કમીટી આગળ તે બાબદ તેણે લાવવી પડે, અને તે આસામીની નાલાયકાત, ગેરવરતણક, અથવા ખીજું ગંભીર કારણ દેખાડવું પડે, ને સ્ટેનડીંગ કમીટી બહાલી આપે તોજ પરવાનો આપવાની કમીશનર ના પાડી શકે, નહીં તો પરવાનો આપવાનું પડે.

જો કોઈ સરવેયર કે નળ બેસાડનાર પરવાનો માગે, ને કમીશનર તે નહીં આપે, ને પેલો શખસ કમીશનરને અરજ કરે કે નહીં આપવાનાં કારણ જણાવવાં, તો કમીશનરની ફરજ છે કે કાંઈપણ દામ લીધા વગર તેનાં કારણો પોતાની સહી સાથે લખી આપવાં.

પરવાનેદાર સરવેયર તથા નળ બેસાડનારાઓએ શી રીતે કામ કરવું તે સા

૩ વખતો વખત સ્ટેનડીંગ કમીટી પ સંદ કરે એવા નીયમો કમીશનર ઘડી શકે. અને એવા જે નીયમ ઘડ્યા હોય તે દરેક પરવાનાની પછવાડે લખવા જોઈએ.

વળી પરવાનેદાર નળ બેસાડનારને મ્યુનીસીપલ કાયદામાં ફરમાવેલાં કામ સારી રી કે દામ શું આપવું તે નક્કી કરવાની સત્તા સ્ટેનડીંગ કમીટીને છે. એમ નક્કી કરેલી રી કે દામથી વધારે કોઈ નળવાળાથી મંગાવ નહીં. જે વધારે માગે તો ૩૨૦ સુધી તેને દંડ થાય.

વળી જે નળવાળા પોતાનું કામ સંભાળી વગર કે બેદરકારીથી કરે, અથવા એવું કામ કરવામાં ખરાબ માલ કે સામાન વાપરે, તો તે સારી પણ તેને ૩૨૦ સુધી દંડ થાય.

મ્યુનીસીપલ અગની લશકર.

ફાયરેશનને માથે નાખેલી ફરજોમાં ની એક એ છે જે ગામમાં કોઈ પણ ઠેકાણે આગ લાગે તો તે જીલ્લા નાખવાની તથા આગ વરાળથી લોકના જનમાલની સલામતી સાચવવાની સંઘની ગોઠવણી રાખવી. એ ફરજ બજાવવા બની આવે માટે કમીશનરને ફરમાવ્યું છે જે તેણે પુરતા આગવાળાઓ તથા તેઓ ઉપર ઉપરીપણું કરનાર જે ઇતા અમલદારોની એક ફોર્સ રોકવી, જેને મ્યુનીસીપલ અગની લશકર (Municipal Fire Brigade) નું નામ આપવું, અને તેમને પોતાની ફરજ ખરાબર રીતે બજાવવા સારું જેટલા જરૂર હોય તેટલા આગ હોળવવાનાં ઇનજીનો, જીપ્સ, સીડીઓ, ઘોડા, હથીયાર, તથા ઓળરો પુરા પાડવાં. એ અગની લશકરને કેળવવા કવાયદ આપવા અને સારી માલ ચલાવવા સારું, તથા જ્યારે પણ આગની જીમ પડે ત્યારે પોતાનાં ઇનજીનો તથા બીજા ઓળરો સાથે તાબડતોબ હાજર થવા સારું, તથા પોતાને હમેશા હુસીયારીબરેલી હાલતમાં રાખવા સારું જરૂરજોગ કાનુ

નો વખતો વખત કમીશનરે ઘડવા એવું ફરમાવ્યું છે.

જે કોઈ પણ ઠેકાણે આગ લાગી તો અગની લશકરના વડા અમલદારે, (કમીશનર વખતો વખત એ બાબદ જે હુકમો આપે તેને અનુસરીને) જે કોઈ મ્યુનીસીપલ અમલદારે અથવા નોકરો આગની જગ્યાએ હાજર હોય તેમની, તથા બીજા કોઈ પણ માણસો પોતાની ખુશીથી મદદ આપવા માગે તેમની સરદારી પોતે લેવી.

જે કોઈ માણસો વચમાં ખુસી અગની લશકરના કામને ઊરકત કરતા હોય ને તેમને ત્યાંથી કાઢવાની જરૂર હોય, તો તે અમલદાર તેમને કાઢી શકે, કે પોતાના હાથ હેઠળના આગવાળા કે બીજા માણસ પાસે તેને કઢાવી શકે.

જનમાલની સલામતી માટે જે કાંઈ ઇલાજ લેવા પડે તે તે અમલદાર લઈ શકે, અને તેને સત્તા છે કે આગ હોળવવા સારું કોઈ ઘરમાં દાખલ થવાની કે તેમાં ભાગ ફેંડ કરવાની કે તેને તોડી પાડવાની કે તેનો કબજો લેવાની જરૂર પડે તો તેમ તે કરે, પણ જેમ અને તેમ ઓછી નુકસાની થાય તે રીતે બધું કામ કરવું.

પાણી પુરવું નહીં હોય કે તેનો જે સ પુરતો નહીં હોય તે વધારવા સારું કોઈ પણ જીલ્લાના નળ બંધ કરવાની સત્તા પણ તે અમલદારને આપેલી છે, તેમજ વળી તેને જરૂર લાગે તો તે કોઈના પણ કુવા કે તળાવનું પાણી આગ ઓળવવાનાં કામમાં લઈ શકે.

અગની લશકરને આગ જીલ્લાવાનાં કામમાં મદદ કરવાની ફરજ દરેક પોલીસ અમલદાર તથા દરેક મ્યુનીસીપલ અમલદાર તથા નોકરને માથે નાખેલી છે. કામ પડે તો આગવાળા કે તેની પડોશના મોહોલાનો આવજા તેઓ બંધ કરી શકે, અને અગની લશકરના કામમાં ઊરકત કરનાર કોઈ પણ માણસને ત્યાંથી દૂર કરી શકે.

મ્યુનીસીપલ આફીસના મુખડો.

કોઇએ પોતાની મીલકતનો આગનો વીંછો ઉતારાવ્યો હોય ને તે મીલકત બળી જવાથી જેમ વીમાના પદસા મળે, તેમજ જો આગ યુજાવતાં મીલકતને કાંઈ બાંગફોડ કે બીજું નુકસાન આગવાળા કે પોલીસ કે મયુનીસીપલ માણસોને હાથે થયું હોય તો તે નુકસાનીના પદસા પણ તેને વીમાવાળા તરફથી મળે એવી એક ખાસ કલમ કાયદામાં નાખી છે. વીમાવાળાથી એમ નહીં કહેવાય કે અમે આગનો વીંછો ઉતાર્યો છે, ને ઘર તો કાંઈ આગથી બાળી ગયું નથી. જે બીજું નુકસાન આગ યુજાવતાં કરવી પડી હોય તે પણ આગની જ નુકસાની દાખલ ગણાય,

શેહેરમાં દરેક આગ લાગે તેના રીપોર્ટ અગતી લશકરના વડાએ આગ પછીના બીજા દોવસ સુધીમાં કમીશનરને કરવા જોઈએ. આગ વીશે વધુ ચોકાસી કરવી પડે તો તે કમીશનરે કરવી, અને શેહેરમાં જેટલી આગ લાગે તેનો કોઈ તબયાર કરાવી, કમીશનરે દર અઠવાડીયે સટેનડીંગ કમીટી આગળ રજુ કરવો.

રસતા સાફ કરવા વીશે.

શેહેરના સઘળા રસતાપરનો દરરોજ કચરો કઢાવી તેમને સાફ રાખવા સાફ તથા રસતાપરનો તેમજ લોકના ઘરમાંથી જમા થયેલો કચરો લઈ જવા સાફ ઘટતો બંદોબસત કરવાની ફરજ કમીશનરને માથે નાખેલી છે. વાંચનાર જાણે છે તેમ, નરક, ગલીચી અને કચરો પણ કેટલીક રીતે કામમાં આવી શકે છે ને તેની કીમત થાય છે, અને ઘેરેઘેર અને રસતે રસતેથી જમા કીધેલાં નરક, ગલીચી ને કચરાપર કોઈનો દાવો પુગી શકે નહીં તેથી મયુનીસીપલ કાયદામાં નક્કી કર્યું છે જે મયુનીસીપલ નોકરોએ કે કન્ટ્રાક્ટરોએ એવું જે કાંઈ જમા કર્યું હોય તે કોરપોરેશનની મીલકત થાય.

સગવડબરેલી જગ્યાઓએ ધુળ, રાખ, કચરો, પુંજો નરક, ગલીચી અને

મુવેલાં જનવરોનાં મુડાં વગેરે જમા કરવા સાફ તથા તેનો નીકાળ કરવા સાફ કમીશનરે ગોઠવણ કરવી જોઈએ, પણ એવી બીજોનો નીકાળ કરવા સાફ કાંઈપણ નવી જગ્યા કમીશનર નક્કી કરવા માંગે તો તેમ કરવા અગાઉ કોરપોરેશનની બહાલી મેળવવી જોઈએ, અને કોરપોરેશને બહાલી આપી હોય તે છતાં સરકારને ઠીક નહીં બાગે તો સરકાર તે જગ્યા રદ કરાવી શકે.

ખાલી પડેલાં કે બંદરકારીથી નાખી

મુકેલાં ધર.

કોઈ ધર ખાલી પડેલું હોય કે દેખરેખ વગર નાખી મુકેલું હોય, ને તેથી લુચ્ચા લક્ષ્માં લોક તેમાં બરાતા હોય, કે કમીશનરના મત પ્રમાણે તે એક પીડા સમાન થઈ પડ્યું હોય, તો જોઈતી પરપુછ કરવા પછી કમીશનર તે ધરના ધણીને નોટીસ આપે કે તે ધર પર બરાબર કબજે કે દેખરેખ રાખી તેને ફુલટ કારણસર વપરાતું અટકાવવું.

જો કમીશનરને માલમ પડે કે કોઈ મીલકતપર નુકસાનકારક ઝાડપાળો એક દમ વધી ગયો છે, કે તે મીલકત ગલીચ હાલતમાં છે, કે તે ઉધાડી પડવાને લીધે લોક ત્યાં જઈ ગલીચી કરે છે કે બીજી રીતે આસપાસ રહેનારાઓને પીડા સમાન થઈ પડે છે, તો તે ધરના ધણી કે કબજેદારને લખેલી નોટીસ આપી તેને સાફસુફ કરાવવાની, કે સટેનડીંગ કમીટીની બહાલી મેળવી બીજો બંદોબસત કરાવવાની, તે ફરજ પાડી શકે, અગર જો કમીશનરની નોટીસ પ્રમાણે બંદોબસત નહીં કરેલો હોય તો ધરવાળાને રૂપ૦ (પચાસ) સુધી દંડ થાય, અને દંડ થવા છતાં જો ધરતું નહીં કર્યું હોય તો દરરોજ રૂપ૦ નો વધુ દંડ થાય.

પણ જો ગલીચીનું કારણ કોઈ મયુનીસીપલ ગટરના વહેવાનું કે તેની કાંઈ ખામીનું હોય, તો તે મીલકત સાફ

કરાવવાની ફરજ કમીશનરને પોતાને માથે રહે.

માણસના વપરાસને નાલાયક ધરો.

જો કોઈ કારણસર કમીશનરને માલમ પડે કે કોઈ મીલકત માણસના વસવાટને લાયકની નથી તો તે ચીફ પ્રેસીડન્ટની માજિસ્ટ્રેટને અરજ કરે કે માણસના વસવાટ સાઈ તે મીલકત વપરાતી તે બંધ કરાવે. માજિસ્ટ્રેટ જોઈતી ચોક્કસી કરી લખેલો હુકમ આપી તે મીલકત એ રીતે વપરાતી બંધ કરે કે ખીજે જે ઘટતો હુકમ તેને વાજખી લાગે તે આપે.

જ્યારે એ રીતે મીલકત વાપરવાની મનાઈ થઈ હોય ત્યારે તેના ધણી કે કબજેદારે તેમાં માણસનો વસવાટ થવા દેવો નહી, સીવાય કે જ્યારે કમીશનર લખીને ખાતરી આપે કે જે કારણસર તે માણસના વપરાસને નાલાયક ગણી હતી તે કારણો મનપસંદ રીતે દુર થયાં છે, અથવા તો ચીફ પ્રેસીડન્ટની માજિસ્ટ્રેટ લખેલો હુકમ આપી કરેલી મનાઈ પાછી ખેંચી લે તો. મનાઈ છતાં જો માણસનો વસવાટ થવા દીધો હોય તો રૂપ૦૦ સુધીના દંડની સજા કાયદામાં ફરમાવી છે.

ગીચોગીચ વસતીવાળાં ધરો.

જો કમીશનરને એવું માલમ પડે જે માણસનાં રહેઠાણ સાઈ વપરાતી કોઈ ઇમારતમાં એટલી ગીચ વસતી ભરેલી છે કે તેમાં વસનાર માણસોની તનદરોસતાને ધાસતી પુગે, તો એવી ગીચ વસતી અટકાવવા સાઈ તે ચીફ પ્રેસીડન્ટની માજિસ્ટ્રેટને અરજ કરે, અને માજિસ્ટ્રેટ જોઈતી તજવીજ કરવા પછી હુકમ આપે કે પેલી ઇમારતના ધણીએ તેને આપેલી વાજખી મુદતની અંદર (જે મુદત ધણીમાં ધણી ૬ અડવાડયાનીજ હોઈ શકે) તે ધરની ગીચ વસતી ઓછી કરવી; અથવા ગમે તો માજિસ્ટ્રેટ ખીજે, તેને વાજખી લાગે તેવો, હુકમ આપે. જો ઇમારતના ધણીએ કોઈ ખીજ ધણીને

ઇમારત ભાડે આપી હોય, ને તેણે તેમાં ભાડુત કે ઉતાઈ રાખ્યાં હોય, તો માજિસ્ટ્રેટ પોતાનો હુકમ ખીજ ધણીને આપી શકે. માજિસ્ટ્રેટના એવા હુકમ પ્રમાણે જોઈતું કીધું ન હોય તો રૂ૨૦૦ સુધીના દંડ થાય. વળી ધરધણી ભાડુતને કાઢવા માગે અને ભાડુત જાય નહીં તો તેને પણ રૂ૨૦૦ સુધી દંડ થઈ શકે.

રોગજનક ઝુપડાં તથા છપરો.

જો કમીશનરનું એવું મત હોય કે કોઈ ઝુપડું કે છપર, જે માણસના રહેઠાણ દાખલ અથવા તમેલા દાખલ અથવા ખીજ કોઈ પણ કારણસર વપરાતું હોય, તે, પુરતી ઉભરણી રનહી હોવાને લીધે, ગટર વગેરે બરાબર બનાવેલી નહી હોવાને લીધે, કે તેમાંથી ગલી ચી સાફ કરાવવાનું અને નહી તેમ તે બાંધેલું હોવાને લીધે, અથવા તે ખીજ ઝુપડાં તથા છપર સાથે ગીચોગીચ આવી જવાને લીધે, તેમાં કે તેની પડોશમાં રહેનાર લોકની સુખાકારી અગડે તેવું છે, અથવા કોઈ પણ કારણસર લોક સુખાકારી કે સલામતીને ધાસતી ભરતું છે, તો લખેલી ચેતવણી આપી તે ઝુપડાં કે છપરના ધણીને કે કબજેદારને, અથવા તે હાથમાં નહી આવે તો જે જમીનપર ઝુપડું કે છપર બાંધ્યું હોય તે જમીનના ધણીને તે ફરજ પાડી શકે કે તેણે તે ઝુપડું કે છપર કઢાડી નાખવું, કે તેમાં ફેરફાર કરવો, અથવા ખીજું જે કાંઈ કમીશનર જરૂર જોયું ધારે તે તેના સુધારા અરથે કરવું. જે ધણીને નોટીસ મળી હોય તે જો ફરમાવેલું કામ નહીં કરે તો રૂ૫૦ સુધીના દંડનો તે જોખમદાર થાય, ને એક વખત એ બાબદસર તકરીરવાર કરવા પછી પણ કામ નહીં કરે તો માજિસ્ટ્રેટ તેને તે કામ કરે ત્યાં સુધી દરરોજ રૂ૫ ના દંડની સજા કરી શકે.

ખાખીચીયાં વગેરે પુરાવવાની સતા.

જે કમીશનરના મત પ્રમાણે કોઈ ખાખીચીયું, ખાખ, નાળું, તળાવ, ખાણ, ખાડો, કુવો, નીચી જમીન કે સથીર પાણી લોકને પીડા સમાન થઈ પડે તેવી હાલતમાં હોય, તો, સ્ટેનડીંગ કમીટીની બહાલી મેળવી, લખેલી નોટીસ આપી, તેના ધણીને તે ફરજ પાડી શકે કે તે સાફ કરાવવું, ખાલી કરાવવું, પૂરી નાખવું, કે કાઢી નાખવું, અથવા ખીજું જે કાંઈ જરૂરજોઈયું હોય તે કરવું. કમીશનરના ફરમાવવા પ્રમાણે નહીં કર્યું હોય તો રૂપ૦ સુધીનો દંડ થાય, ને ત્યાર પછી પણ તે ફરમાવેલું કામ નહીં કર્યું હોય તો દરેક દિવસ સારું રૂપ૦ નો દંડ ચાલુ રહે, તે જ્યાં સુધી કામ કરે ત્યાં સુધી.

ખાણ ખોદાતી અટકાવવા, ઝાડી કપાવવા, વગેરેની સતા.

પથરની ખાણ ખોદવાથી કે કોઈ જ ગયામ્મથી પથર માટી વગેરે લઈ જવા થી લોકને પીડા થાય એવું હોય, કે લોક સલામતીને ધાસતીભર્યું માલમ પડે, અથવા તો કોઈ પણ ઠેકાણે ઝાડી કે કાંટાની વાડ કે ઝાડપાણો વધી ગયેલો હોય ને તેથી નુકસાન થાય તેવું હોય, અથવા કાંઈ ઝાડ કે ઝાડી પડી જવા થી લોક સલામતીને નુકસાન થાય એમ હોય કે રસતો બંધ થઈ જાય એવું હોય, તો તેનો પણ ધલાજ ઉપર માર્ક કરવાની કમીશનરને સતા આપેલી છે, ને કમીશનરનાં હુકમનો અનાદર કરવા બાબદ સજા ફરમાવેલી છે. ઝાડને લગતી તો કમીશનરને એટલે સુધી સતા છે જે એવું ધાસતીભર્યું ઝાડ તેના ધણીને પુછ્યા વગર તે પોતે ગમે તો કપાવી નાખે, ને કપાવવાનો ખર્ચ તે ધણીએ આપવો પડે.

જનવરને રાખવા તથા કાપવા તથા તેમનાં મુદ્દાંનો નીકાળ કરવા

બાબદના કાનુનો.

તમે વાંદરે કે અંદરી કે ખીજે કે

કાણે જામ્યા તો ત્યાં જે ઠેકાણે શીરંગી લોકનો વસવાટ હોય ત્યાં કુકરો ગલીએ ગલીએ રખડતાં જણાય છે તેમ મુંબઈમાં જણાતાં નથી. તેનું કારણ એ કે મુંબઈમાં કાયદો એવો છે જે, કમીશનરની લેખીત પરવાનગી વગર, ને તે પરવાનામાં જે રીતે ફરમાવ્યું હોય તેથી જીવી રીતે, કોઈથી પણ શેહેરના કોઈ પણ ભાગમાં કુકર રાખી શકાય નહીં. જે કોઈ કુકર રખડતું માલમ પડે તો તેનો તુરત નાશ કરવાની સતા છે, ને તેના મુદ્દાંનો કમીશનર ફરમાવે તેમ નીકાળ થાય, ને તેના બદલ કાંઈ પણ નુકસાની માગી શકાય નહીં.

વળી કોઈ પણ જનવર ઘરમાં એવી રીતે નહીં રખાય કે કોઈ પણ ધણીને તે પીડા સમાન થઈ પડે કે તેની સલામતીને ધાસતીભર્યું થઈ પડે.

કોઈ પણ જનવરને તરક, લીદ, છાણ, તમેલાનો કચરો, કે ખીજ ગલીએ ખવાડવાની કે ખાવા દેવાની પણ મનાઈ છે.

ઉપલી ત્રણે બાબદનો વાંક કોઈપર પુરવાર થાય તો રૂપ૦ સુધીનો તેને દંડ કરવાની સતા માજીસ્ટ્રેટ આપેલી છે.

કોઈ મીલકતપર કોઈ જનવર મરી ગયું હોય તો તેના કબજેદારની, કે રસતાપર કે ખુલ્લી જગ્યાપર જનવર મરી ગયું હોય તો તે જનવર જેના કબજામાં હોય તેની ફરજ છે જે તેના મરણ પછી ત્રણ કલાકની અંદર, અથવા મરણ રાતના થયું હોય તો સુરજ ઉગવા પછી ત્રણ કલાકમાં, કમીશનરે એ બાબદસર નકી કરેલી જગ્યાએ તેનું મુડકું પોતે ઓકલી આપવું અથવા તનદરોસતીખાતાંના કોઈ અમલદારને ખબર કરવી કે તે ઓકલી આપે. એ બાબદમાં ગફલતી કે બેદરકારી કીધી હોય તો રૂપ૦ સુધીના દંડની સજા છે.

એ રીતે મુવેલાં જનવરને તનદરોસતી ખાતા મારફતે ઠેકાણે પાડ્યું

હોય તો તે કારણસર કમીશનરે જે શી કરાવી હોય તે શી તે જનવરના ધણીએ આપવી પડે; પણ જનવરનો ધણી કોણ છે તે ખબર નહીં હોય તો જે મી લકતપર તે જનવર મરી ગયું હોય તેમાં રહેનાર ધણીએ અથવા જેને કબજે ને જનવર હતું તે ધણીએ શી આપવી પડે.

લોકને નહાવા, કપડાં ધોવા વગેરેના

બંદાબસત.

દરીઆ કીનારાના અસુક ભાગો અથવા ખીજી લાયક જગ્યાઓ, જે કોર પોરેશનને કબજે હોય તે, વખતે વખત, લોકને નહાવા સાથે, કે પોતાનાં જનવર ધોવા સાથે, કે કપડાં સુકાવવા સાથે કમીશનર જુદા પાડી નેમી શકે. એટલુંજ નહીં, પણ કોરપોરેશનને કબજે નહીં હોય તેવા દરીઆનો કીનારો કે ખીજી જગ્યા એવાં કોઈપણ કારણસર વાપરવાની કમીશનર મનાઈ પણ કરી શકે. એવી નેમેલી જગ્યા કેમ વાપરવી તે વીશે કમીશનર ધાનુનો કરી શકે, અને એ ધાનુનોમાં નકી કરવા પ્રમાણેજ તે જગ્યાઓ નહાવા ધોવા સાથે વાપરી શકાય, ને જો તેમ નહીં કરયું હોય તો તેને માટે સજા ફરમાવેલી છે.

અગર જો કોઈએ પાણીની અંદર કાંઈ ગંદીલું કે રોગીશટ જનવર કે ખીજી કાંઈ ચીજ નાખી હોય, જેથી તે પાણી નુકસાનકારક થઈ પડે, કે કોઈ હડતા કે ગલીચ રોગવાળો માણસ કોઈ કુવા, તળાવ, હોળ, ટાંઈ, નળ, કે કુવારાની અંદર કે બાજુએ પોતાનું આંગ ધોએ, તો તે માટે પણ સખત સજા કાયદામાં ફરમાવી છે.

કારખાના વગેરેના બંદાબસત.

કોઈ પણ ઘરમાં કાંઈ નવું કારખાનું કાઢવું હોય, જેમાં વરાળ, પાણી, કે ખીજી સાંમાનું બળ વાપરવું હોય, તો પહેલાં કમીશનરની લખેલી પરવાનગી મેળવવી જોઈએ.

એવી પરવાનગી કોઈ માંગવા આવે અને તપાસ કરતાં કમીશનરને માલમ પડે જે તે બાજુ ધણી ગીચ વસતી હોવાના કે ખીજાં કારણસર કારખાનું ઉંઘાડવું વાંધાભરેલું થઈ પડશે, તો કમીશનર પરવાનગી આપવાની ના પાડી શકે. પરવાનગી મેળવવા વગર કોઈએ કારખાનું ચાલુ કરી શક્યું હોય તો તેને રૂ.૧૦૦૦ સુધી દંડ કરવાની સત્તા માજીસ્ટ્રેટને આપી છે.

કારખાનાઓમાંથી નીકળતો ધુમાડો.

કારખાનાવાળાઓને માથે એક અગત્યની ફરજ એ નાખેલી છે જે દરેક કારખાનાવાળાએ એવી જાતની ભઠ્ઠી વાપરવી નહીં અથવા એવી બેઢરકારી થી પોતાની ભઠ્ઠી વાપરવી નહીં કે તેમાંથી નીકળતો ધુમાડો બને તયાંસુધી તેમાંજ લસમ નહીં થાય અગર જો એમ નહીં કરી શક્યું હોય તો જે ઘરમાં તે ભઠ્ઠી હોય તેના ધણી કે કબજેદારને અથવા તેની દેખરેખ કરવા સાથે જે માણસ (Manager) રાખ્યો હોય તેને અથવા ધણીના આડતીયા (Agent) ને પહેલા વાંક સાથે રૂ.૧૦૦ સુધી દંડ થાય અને ત્યાર પછીના દરેક વાંક સાથે તેની આગળના વાંક સાથે જેટલી દંડની હદ હોય તેથી બમણા સુધી દંડ થાય. મતલબ એ કે પહેલા વાંક સાથે દંડની હદ રૂ.૧૦૦ ની, ખીજા સાથે રૂ.૨૦૦ ની, ત્રીજા સાથે રૂ.૪૦૦ ની એ રીતે દર વખતે આગળ કરતાં બમણી.

એ કાયદો આગગાડીનાં કે રસ્તાનાં રોલરનાં ધનિજીનોને લાયુ પડતો નથી. તેમ જો નહોત તો રેલવે કંપનીને તથા ખુદ મથુનીસીપાલીટીને દંડ ભરવા પડતે.

અવારનવાર એ કાયદાના બંગ સાથે મીલવાળાઓને મથુનીસીપાલીટીએ પોલીસ કોરટમાં ધસડયા છે, ને દંડ કરાવ્યો છે. ધણીઓનું એવું મત છે જે એ કાયદો મથુનીસીપલ કમીશનર જેટલો

સા જોઈએ તેટલા અમલમાં મુકતો ન થી, ને જો મુકે તો મુખ્યના આકાશ પર જે ગીચ ખુમાડાનું મોટું છતર અવારનવાર જોવામાં આવે છે તે ઝીંકા ગીચ દેખાય. વાંચનાર જોઈ કે કારખાનાના ધણી તેના ઝેન્ટ તથા તેના ઝેનેન્ટ ઈ સરવને ઈક સરખી રીતે જોખમદાર કરેલા છે.

કારખાનાઓ વગેરે પર વધુ દબરેખ.

જ્યારે પણ કમીશનરને એવું માલમ પડે કે કોઈ કારખાનું, ભડિઆરખાનું અથવા ખીજી કોઈ એવી જગ્યા, જ્યાં વરાળ, પાણી કે ખીજાં યાં ત્રીક બળથી કામ ચાલતું હોય, તે સંકલ્પદાર હાલતમાં રાખવામાં આવતું નથી, અથવા તેમાં હવાનો આવજન પુરતો નહીં હોવાને લીધે તેમાંથી નીકળતી ગેસ, વરાળ, ધુણ કે ખીજાં જે અસવચ્છતા કામ કરતાં પેદા થતી હોય તેનો નુકસાન કારક ગુણ જતો રહે તેમ નથી, અથવા તેમાં કામ ચાલે તે વખતે એટલાં લોક જ મા થાય છે જે ત્યાં કામ કરનાર લોકની તબીયતને નુકસાન થાય એમ છે, અથવા તેમાં મુકેલું ઇનજન કે સંચો વગેરે એવી રીતે ગોઠવેલાં છે કે કોઈના અંગને કે જીવને જોખમ પુગે તેમ છે, તો કમીશનર લખેલી ચેતવણી આપી, તે કારખાનાં વગેરેના માલિકને ફરજ પાડે કે, જે ખામીભરેલું હોય તે તેણે દુરસ્ત કરાવી નાંખવું. કમીશનરના માગવા પ્રમાણે નહીં કર્યું હોય તો રૂ.૨૦૦ સુધી દંડ થાય, અને એક વખત તકસીરવાર કરવા પછી પણ નહીં કર્યું હોય તો દરરોજનો રૂ.૧૦૦ સુધી દંડ ફરમાવી શકાય.

વરાળની સીસોરી સાફ કમીશનરની પરવાનગી.

કોઈ કારખાનામાં કે ખીજી કોઈ માણસોને તેડવા કે છોડવા સાફ વરાળની સીસોરી કે બુંગણું વગાડવું હોય તો ક

મીશનર પાસેથી લખેલી પરવાનગી મેળવવી જોઈએ. એવી પરવાનગી કમીશનરે આપી હોય ને તે રદ કરવાની જરૂર જણાય તો એક માસની આગમજથી ચેતવણી આપી કમીશનર પરવાનગી પાછી ખેંચી લે.

પરવાના વગર કેટલાક શંકા થઈ

શકે નહીં.

નીચે લખેલાં કારણો સાફ કોઈ મીલકત વાપરવી હોય તો કમીશનર પાસેથી પરવાનો મેળવવો જોઈએ, અને તે પરવાનામાં લખેલી સરતો પ્રમાણે ચાલવું જોઈએ.

(૧) માતુઓ ગાળવાનું કામ.

(૨) ઇંટ કે નળીયાં બનાવવાનું કામ.

(૩) કાગળ, રેશમ, કુંભારનાં વાસણ, તથા ગુલી કે ખીજાં રંગનાં કાપડ, બનાવવા, દબાવવા, સાફ કરવા, કે તેની ગાંસડી બાંધવાનું કામ.

(૪) સાંધી, હાડકાં, મીણબત્તી, કાચો, રૂંદ કે રૂનો કચરો, ફટકડા, બંદુકનો કે સુરંગનો દારૂ, જનવરનાં ચામડાં, શીંગડાં, ખરી, બાલ, ફેરોસી ન તેલ, ટરપેન્ટાઇન, ચીથરાં, સાબુ, ઉંન, માચીસ, ચુનો, સણ, ચરખી, માછલી, ખાતર વગેરે ખીજી કેટલીક જાણસો બનાવવાનું, તકયાર કરવાનું સાફ કરવાનું, દબાવવાનું, તેની ગાંસડી બાંધવાનું કે તેને ભરી રાખવાનું કામ.

(૫) કાંઈ પણ કારણે જે કમીશનરના મત મુજબ, જીવને, તંદરોસ્તીને કે મીલકતને જોખમભર્યું હોય, અથવા ખીજા શંકા પડે તેવું (Nuisance) હોય.

(૬) ઘોડા, ગાય ઘેર કે ખીજાં ચોપગાં જનવર વેચવા કે ભાડે ફેરવવા કે તેમનું દુધ વગેરે વેચવા સાફ રાખવા માટે.

(૭) ઇમારતનાં કે બાળવાનાં લાખાં કોલસો, રાખ, ઘાસ કે ખીજી જાણસો સળગી જાય તેવી ચીજ ભરી રાખવા કે વેચવા માટે ધરના વપરાસ સાફ

એવી ચીજ ભરી રાખી હોય તો તેનો પરવાનો લેવો નહીં પડે.

ઉપલાં કારણો સાર કોષ મીલકત વાપરવાનો પરવાનો જે કોષ ધણીને કમીશનરે આપ્યો હોય તેની ફરજ છે જે, તે મીલકતના કોષ દેખાવમાં હોય તેવા ભાગ ઉપર એક પાટીઉં મારવું, જેના ઉપર અંગ્રેજીમાં, તથા ગુજરાતી કે મરાઠી કે ઉરડુ એ ત્રણમાંની કોષ પણ એક ભાષામાં (એટલે બધી મળી એ ભાષામાં) બરાબર વાંચી શકાય તે વી રીતે નીચલી વીગતો લખવી.

(૧) પરવાનેદારનું નામ.

(૨) શું કારણસર પરવાનો મળેલો છે, તથા તેમાં શું સરતો તથા હદ સુધી છે.

(૩) પરવાનાને તથા તેની સરતોને લગતી ખીજ જે વીગતો વખતો વખત કમીશનર ફરમાવે તે.

ઉપર લખેલાં કારણો સાર મીલકત વાપરવા પરવાનો નહીં મેળવ્યો હોય કે મેળવ્યા પછી તેમાં લખેલી સરતોનો ભંગ કર્યો હોય તો તે સાર કાયદામાં ૩૫૦૦) સુધીના દંડની સજા ફરમાવી છે. એક વખત તકસીરવાર કરવા છતાં પરવાનો નહીં મેળવવા કે તેની સરત તોડવા સાર દરરોજનો ૩૫૦ સુધીનો દંડ થાય. પાટીઉં નહીં મારવા સાર પહેલા દંડ ૩૨૦ સુધીનો છે ને ત્યાર પછી દરરોજનો ૩૫ સુધી.

કમીશનરને દાખલ થવાનો હક.

ઉપર લખેલી બાબદા સાર વપરાતા કોષપણુ ધરમાં અને કાંઈ ધંધાને સા ર ભડી વપરાતી હોય એવા કોષપણુ ધરમાં, તેમજ કોષપણુ પદરખાનામાં, કોષ પણુ વખતે, દીવસે કે રાતે, ચેત વણી આપવા વગર ગમે ત્યારે કમીશનર દાખલ થઈ શકે ને પોતાની ખાતરી કરી લે કે, મયુનીસીપલ કાયદા કાનુનો નો કાંઈ ભંગ થાય છે કે નહીં, કે પો તે કાંઈ પરવાનો આપ્યો હોય તો તે પરવાનાની સરતે સરતો પાળવામાં આવે છે કે નહીં, અથવા કાંઈ પીડાકારક બા

બદ તયાં બને છે કે નહીં.

એ રીતે દાખલ થવાથી કોષને કાંઈ નુકસાન થાય અથવા દાખલ થવા માં કાંઈ જખરદસતી વાપરવી પડી હોય તેથી નુકસાન થાય તો તેનો ખર્ચો મેળવી શકાય નહીં. પણ દાખલ થવા માં જખરદસતી ક્યારે વપરાય કે જ્યાં ર માનવાને કારણ હોય કે મયુનીસીપલ કાયદા કાનુનો સામે કાંઈ ગુનાહ કોષ ઉકાળે થાય છે.

ધોભીઆએ કપડાં ધોવા વીશે

બંદાખસત.

કમીશનર નેમ તેજ જગ્યાઆપર ધોભીઆથી કપડાં ધોવાય. જાહેર ચેત વણી આપી, કમીશનર તેમને ખીજે કે કાણુ કપડાં ધોતાં અટકાવી શકે. જ્યાં ર કમીશનરે એ રીતે ચેતવણી આપી નેમલાં ઉકાળાઆ સીવાય ખીજે ઉકાળુ કપડાં ધોવાની મનાઈ કરી હોય ત્યારે કોષ પણ શખસ જેનો ધંધો કપડાં ધોવાનો હોય તે તેવી જગ્યાએ કપડાં ધોઈ શકે નહીં. સીવાય કે તે પોતે પોતાનાજ કપડાં ધોતો હોય અથવા તો તે જગ્યાના વસનાર કે ધણીને સાર ધોતો હોય. અગરએ કોષ શખસે આ બાબદમાં કાયદા વીરુધ કામ કર્યું હોય તો તેને ૩૫ આ ૨૦) સુધીનો દંડ પહેલા વાંક સાર થાય ને ત્યાર પછી દરેક દીવસ સાર ૩૫)નો દંડ થઈ શકે. તમે તમારા બંગલામાં ધોભી રાખી ધોવાડો તો તે સાર વાંધો નહીં લેવાય. તેમજ કોષ પણ માણસ પોતાના ધરનાં કપડાં પોતાને ઘેર ધુએ તો તે સાર પણ વાંધો નહીં લેવાય.

લાયક જગ્યાઆએ ધોભી ખાતાંઆ રાખવાનું કમીશનરને ફરમાવ્યું છે. તયાં ધોભીઆ પોતાનું કામ કરી શકે એવા ધોભીખાનાઆ વાપરવા સાર, સટેનડીંગ કમીટીની પસંદગી મેળવી, કમીશનર શી નકી કરે.

મારકીટો તથા કસાઈખાનાંઓની ગોઠવણ.

મારકીટ તથા કસાઈખાનાં બે જાતનાં હોઈ શકે, એક મયુનીસીપલ, અને બીજાં ખાનગી. મુંબઈમાં મારકીટ બે ઉ જાતની છે; એટલે કે કેટલીક મયુનીસીપાલીટીની પોતાની અને કેટલીક ખાનગી આસામીઓની. મુંબઈનું મુખ્ય કસાઈખાનું તો વાંદરે આવેલું છે, અને તે મયુનીસીપાલીટીનું પોતાનું છે. ધોભીતળાવપર એક નાનું કસાઈખાનું આવ્યું છે તે સીવાય મુંબઈમાં મયુનીસીપલ કે ખાનગી કસાઈખાનાં બીજાંકુલ નથી. ખાનગી મારકીટ તથા કસાઈખાનાંઓપર મયુનીસીપલ દેખરેખ હોય છે. મયુનીસીપલ કસાઈખાનું શહેરની અંદર રાખી શકાય કે શહેરની બહાર પણ રાખી શકાય, પણ શહેર બહાર રાખવું હોય તો તે સાઈ સરકારની બહાલી લેવી પડે.

મયુનીસીપલ મારકીટ તથા કસાઈખાનાં.

નવી મયુનીસીપલ મારકીટ કે નવું મયુનીસીપલ કસાઈખાનું સ્થાપવું હોય, કે જીનને વધારવું હોય, તો કોરપોરેશનની બહાલી લઈ તે સાઈ જોઈવું થર કે જગીન કમીશનર ખરીદી શકે કે બાંધી શકે કે ભાડે લઈ શકે, ને તેમાં જરૂરજોગી સરવે ગોઠવણ કરી શકે.

અગર જો કોઈ મયુનીસીપલ મારકીટ કે કસાઈખાનું બંધ કરવું પડે તો તેમ કરવા અગાઉ ફક્ત કોરપોરેશનની જ નહીં પણ સરકારની પણ બહાલી લેવી પડે.

મયુનીસીપલ મારકીટની અંદર કમીશનરનો પરવાનો મેળવવા વીના કોઈ થી કાંઈ પણ ચીજ વેચાય કે વેચવા મુકાય નહીં. જો કોઈ માણસ વગર પરવાને કાંઈ પણ વેચે કે વેચવા મુકે

તો કોઈ પણ મયુનીસીપલ અમલદાર કે નોકર તેને એકદમ તપાંધી બહાર કાઢી શકે એટલું જ નહીં પણ તેને જો માછલો પાસે ઉભી કીધો હોય તો રૂપ૨ સુધી દંડ થઈ શકે.

ખાનગી મારકીટો.

ખાનગી મારકીટો સાઈ નીચે પ્રમાણે ડ્રાવેલું છે:-

શહેરમાં કે શહેરના અમુક ભાગમાં ખાનગી મારકીટો ઉઘાડવા દેવી કે ન દેવી તે વખતો વખત કોરપોરેશન નક્કી કરે.

જે જગ્યાએ ખાનગી મારકીટ ઉઘાડવા દેવી એવું કોરપોરેશને નક્કી કર્યું હોય તેજ જગ્યાએ મારકીટ ઉઘાડવા દેવાની પરવાનગી કમીશનર આપી શકે. કમીશનરની પરવાનગી મેળવવા વગર કોઈ પણ શખસથી કાંઈ પણ ઓરાકની જાણસ કે ઓરાક દાખલ વપરાશું જનવર વેચવા મુકવા સાઈ ખાનગી મારકીટ સ્થાપી શકાય નહીં. જો ઉઘાડે તો તેવા કામ સાઈ રૂ૧૦૦૦ સુધીનો દંડ કરવાની માછલોને સત્તા આપેલી છે.

જ્યારે ઉપર લખવા પ્રમાણે નવી મારકીટ ઉઘાડવાની રજ કમીશનરે આપી હોય ત્યારે, તે મારકીટની જગ્યા પર, કે તેની પાસે કોઈ દેખાઈ આવે એવે કોઈ, ધંત્રેજી, યુજરાતી, મરાઠી તથા ઉર્દુ ભાષામાં રજ આપી છે એવું જાહેર કરવા સાઈ એક નોટીસ ચોં ટાડવાની કમીશનરની ફરજ છે.

ખાનગી મારકીટ ઉઘાડી રાખવા પરવાનાની જરૂર.

કમીશનર પાસેથી પરવાનો મેળવવા વગર તથા તે પરવાનામાં લખેલી દરેક શરત પ્રમાણે કામ લેવા વગર ખાનગી મારકીટ ઉઘડાય નહીં.

શહેરની કોઈપણ જગ્યા કસાઈખાના દાખલ વપરાય નહીં અથવા તેમાં ઓરાકી સાઈ કોઈ જનવર કપાય નહીં.

શેહેરની બહાર પણ કોઇ જગ્યા કે સાંધાના કે જનવર કાપવા સાર વપરાય નહીં, જે તે જનવરનું ગોસત માણસની ધોરણી સાર શેહેરમાં વાપરવા ધારયું હોય તો. ઉપલી બાબદોની તકસીરે સારે રૂ.૨૦૦ સુધી દંડની હદ રાખી છે.

પણ વળી કમીશનરને ફરમાન છે જે ખાનગી મારકીટનો પરવાનો આપવાની તેણે કોઇને ના પાડવી નહીં, કે આપેલા પરવાનો તેણે પાછો ખેંચી લેવા કે અટકાવે નહીં, સીવાય કે જે સામાન્ય ખાનગી મારકીટને લગતા મયુની સીપલ કાયદા કાનુન કે પેટા કાનુન પ્રમાણે ચાલે તો નહીં હોય તોજ. વળી કોઇને આપેલા પરવાનો પૂરતાં કારણ વગર કમીશનર પાછો ખેંચી નહીં લે તે સારે એવો આંકેશ રાખ્યો છે જે સટેનડીંગ કમીટીની બહાલી મેળવવા વીના ખેંચી લેવાય નહીં.

કાંઈ ક્રીયા કે આજીવનના કે ખીજ કાંઈ ખાસ સમયસર કોઇને જનવર કાપવાની જરૂર પડે તો તે સારે તંના ધ્યાનમાં આવે તેવી લાયક જગ્યાએ કાપવા દેવાની કમીશનર રજા આપી શકે.

રજા વગર ઉઘાડેલી મારકીટમાં ખાલ વેચાય નહીં.

કોઈ શખસ જાણતો હોય કે કોઈ ખાનગી મારકીટ કમીશનરની રજા વગર સંધાપેલી છે, કે કમીશનરે પરવાનો આપવાની ના પાડ્યા છતાં કે આપેલા પરવાનો ખેંચી લેવા કે અટકાવવા છતાં તે ઉઘાડી રાખી છે, તો તેવી મારકીટમાં તેનાથી કાંઈ પણ આધાની જાણસ કે ધોરણનું જનવર વેચાય કે વેચવા સુકાય નહીં. અગરજે એમ કરે તો રૂ.૫૦) સુધીના દંડનો તે એમને પડે.

ખાનગી મારકીટોપર કમીશનરની સત્તા.

ખાનગી મારકીટોને સારી હાલતમાં રાખવા સારે એવો સત્તા કમીશનરને

આપેલી છે. મારકીટની બાંધ બરાબર નહીં હોય તો તેની ફરસબંધી કરાવવાની કે ખીજ રીતે સુધારવાની કમીશનર ફરજ પાડી શકે. તેમાં ગટર વગેરે બરાબર બંધાવી શકે. વળી ખાનગી તેમજ મયુનીસીપલ મારકીટો તથા કે સાંધાનાં જિમાં હરકત કે ગલીચી નહીં થાય, હવાનો આવજા બરાબર રહે, પાણીની સગવડ પુરતી રાખવામાં આવે, કચરો બરાબર સાર થાય, ને ગલીચી જમા થાય નહીં, ડુકાનોની હાર વચે લોકને આવજા સારે પુરતી જગ્યા રાખવામાં આવે, તથા અમુક દહાડાએ અને કલાકોએ ઉઘાડી કે બંધ રાખવામાં આવે, તે વીશે નીચના નકી કરવાની સત્તા કમીશનરને છે, જે નીચના સારે સટેનડીંગ કમીટીની બહાલી મેળવવી એક છે.

મયુનીસીપલ મારકીટો વગેરેમાં

ભાડાં ઉઘરાવવાની સત્તા.

મયુનીસીપલ મારકીટ તથા કે સાંધાનાં જિમાં જેમાં બંધો કરે તેમની પાસેથી તેમાંના વપરાસ સારે આપેલી ડુકાન, છાપરી વગેરેનું શું ભાડું લેવું તથા ત્યાં માલ વેચવા મુકવા સાર તથા તે લવા ભરવા સાર તથા જનવર કાપવા સાર શું દામ લેવું, તે સટેનડીંગ કમીટીની પસંદગી મેળવી કમીશનર નકી કરે છે. વળી સટેનડીંગ કમીટી પસંદ કરે તો ઉપલી બાબદોને એક વરસ સુધીનો મુજરો કમીશનર આપી શકે, અથવા તો પોતે નકી કીધેલી સરતો પ્રમાણે કોઈ પણ ડુકાન, છાપરી વગેરે વા પરવાના હકનું તે લીલાઉ કરે અથવા સટેનડીંગ કમીટીની પસંદગી મેળવી ખાનગી સાદું કરે.

કાયદા પ્રમાણે ન ચાલે તો મારકીટમાંથી કહાડી મુકવાનો હક.

જે કોઈ ધણી કે તેના નોકર ઉપર

મારકીટ કે કે સાંધાનાં લગતા કાંઈ

નામદાર શાહજાદાને એનાયત થયલું મયુનીસીપલ
એડરેસનું કાસકેટ.

પણ ઠરાવેલા કાનુનનો ભંગ કરવાનો વાંક પુરવાર થયો હોય તો તે ધણીને કમીશનર કોઈ પણ મયુનીસીપલ માર ક્રીટ કે કસાઈખાનામાંથી કાઢી મેલી શકે, અને તેને તે ઠેકાણે ધંધો કરતો અટકાવી શકે, અને કોઈ દુકાન વગેરે તેણે ભાડે રાખી હોય તો તેનો પટો ૨૬ કરી શકે.

મારકીટ બહાર જનવર કે જનવરનું માંસ વેચવા સારૂ પરવાનગીની જરૂર.

માણસની ખોરાકી સારૂ ધારેલું ચો પચું જનવર, કે ગોસત કે માછલી મયુનીસીપલ કે ખાનગી મારકીટની બહાર વેચવું હોય તો તે સારૂ કમીશનર પાસેથી પરવાનો મેળવવો જોઈએ, નહીં તો કમીશનર ૩૫૦ સુધીનો દંડ માજી એટ પાસે કરાવી શકે. પરંતુ જો દરેકે એ માછલી પકડી હોડીમાં કીનારે લાવવામાં આવે ને તેજ હોડીમાંથી તે તાજી વેચી હોય કે તેમાં વેચવા મુકી હોય તો તેની મનાઈ નથી.

ખાટકીઓ સારૂ પરવાના.

ખાટકીઓને પણ પરવાના લેવા પડે છે. તે વગર તેમનાથી ધંધો થાય નહીં, ને પરવાનાની સરતો પ્રમાણેજ ધંધો ચલાવી શકે, પછી તે શહેરમાં કોઈ ઠેકાણે કામ કરતા હોય કે ખુદ મયુનીસીપલ કસાઈખાનામાં કામે લાગેલા હોય. શહેર માંહે વેચવાના ધરાદા થી કોઈ પણ જગ્યાએ (પછી શહેર માં કે શહેર બહાર) કોઈથી ગોસત રખાય નહીં. ઉપલી બેઉ બાબદો સારૂ ૩૧૦૦ સુધીના દંડની સજા નકી કરેલી છે.

કાપવાનાં ઢોર વગેરે શહેરમાં લાવવાની મનાઈ.

કમીશનર પાસેથી લખેલી પરવાનગી મેળવવા વીના માણસના ખોરાક સારૂ ધારેલાં ઢોર, બકરાં, મેઠાં કે ડુકકર કોઈ

થી શહેરની અંદર લવાય નહીં. તેમજ કોઈપણ જનવર, જે ખુદ મયુનીસીપાલીટીનાં કે કમીશનરે પરવાનો આપેલાં કોઈ ખીજ કસાઈખાનામાં કાપેલું નહીં હોય, તેનું ગોસત પણ શહેરમાં લવાય નહીં. એવા વાંક સારૂ ૩૧૦૦ સુધી દંડ છે. પણ અલખતાં આપેલું કે ખીજ રીતે તૃષ્ણ કરેલું ગોસત લાવવાની મનાઈ નથી. વીલાયત, આસ્ટ્રેલીયા વગેરે ઠેકાણેથી એવું પુરુષ જ ગોસત આવે છે ને લાવવા સારૂ કોઈપણ પરવાનગી જોઈતી નથી.

વેચવાની જગ્યા તપાસવાનો હક.

પરવાનગી વગર કોઈ ઠેકાણે જનવર કપાય છે કે ગોસત વેચાય છે, એવા કમીશનરને શક આવે, તો તેને હક છે જે, દીવસે કે રાત્રે ગમે તે વખતે ત્યાં દાખલ થઈ પોતાની ખાતરી કરે કે કાયદા વીરુધ્ધ કોઈ એવું કામ થાય છે કે નહીં. દાખલ થવા અગાઉ કોઈપણ ચેતવણી આપવાની તેની ફરજ નથી, ને એમ દાખલ થતાં, કે દાખલ થવા સારૂ, કોઈ જખરી વાપરવી પડી હોય, ને તેમાંથી કોઈને કોઈ નુકસાની થાય તો તેનો બદલો કોઈની પણ પાસેથી મેળવી શકાય નહીં.

ખોરાકી સારૂ વેચવા મુકેલી જણસોની તપાસ કરવાનો બંદોબસત.

મારકીટોમાં તેમજ મારકીટોની બહાર કે રસતામાં ફરીને કોઈ પણ ખોરાકની જણસ વેચવામાં આવતી હોય તો તેની વારે ધડીએ અને ચાંપતી તપાસ કરી શકાય તેવા બંદોબસત રાખવાની કમીશનરને માથે ફરજ છે.

ખોરાકી સારૂ વેચાતાં જનવર તથા ખીજ દરેક ચીજ જ્યારે ગમે ત્યારે વાજખી વખતે તપાસવાનો કમીશનરને હક છે, એટલુંજ નહીં પણ કોઈ ખોરાકની ચીજ વેચતી હોય તો તે કેવાં વાસણ કે અનાનામાં બનાવવામાં આવે છે તે પણ તપાસવાનો તેને હક છે.

જે કમીશનરને લાગે કે એવું કાંઈ જનવર કે ચીજ રોગીશર કે ખરાબ કે ખોરાકીને કે દવાદારને સાર નાલાયક છે, અથવા તે જે ચીજ દાખલ તે વેચવામાં આવે છે તે નથી (જેમ કે ધીને બદલે ચરખી) અથવા તે કાંઈ વાસણ કે બગાનું એવી જાતનું કે એવી હાલતમાં છે જે તેમાં મિલેલી કે બનાવેલી કે તક્યાર કીવેલી જાણસ ખોરાકીને કે દવાદારને વાસતે નાલાયક કે નુકસાનકારક થાય, તે તે જનવર કે ચીજ કે વાસણ તે જપત કરે ને તેનો નાચે પ્રમાણે નીકાળ કરે

જે ઉપર પ્રમાણે કાંઈ ગોસત, માછલી, તરકારી કે ખીજી જલદી ખરાબ થઈ જાય તેવી ચીજ જપત કીધી હોય, ને કમીશનરના વીચાર પ્રમાણે તે દરદી, ખરાબ, નુકસાનકારક કે ખોરાકી કે દવા દારને સાર નાલાયક હોય, તે કમીશનર પોતે પુરત તેનો એવી રીતે નાશ કરાવે કે તે પાછું તે કારણસર વેચી શકાય નહીં, અને એમ કરવાનો ખર્ચ જેની પાસેથી તે જાણસ જપત કીધી હોય તે ધણી આપે.

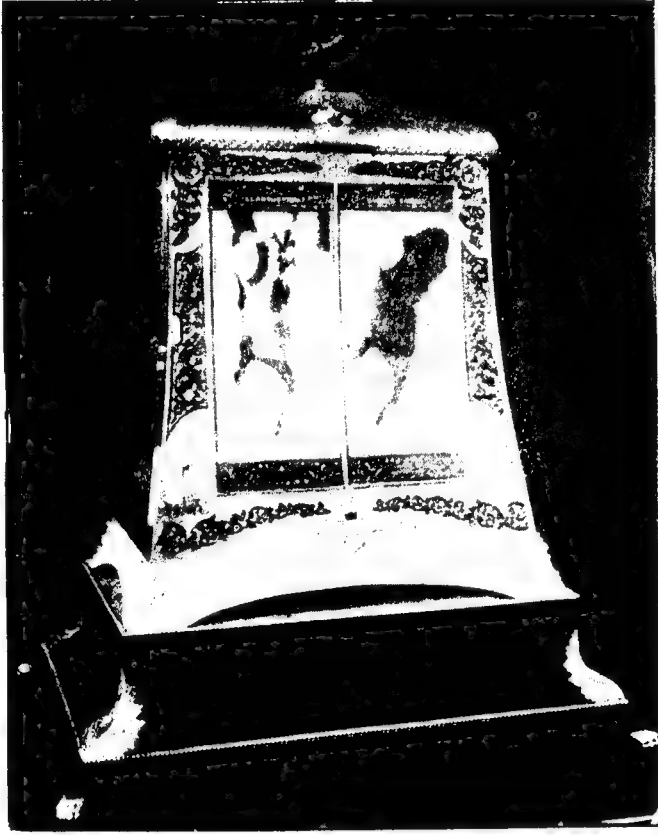
અગર જે જપત કરેલી ચીજ એવી હોય કે જલદી ખરાબ નહીં થઈ જાય તે કમીશનરને પ્રેસીડનસી માજીસ્ટ્રેટ આગળ તે લઈ જવી પડે ને તેની ખાતરી કરવાથી તે તેનો ઉપર પ્રમાણે નાશ કરાવે ને જે ખર્ચ થાય તે ભરી લે.

[નામદાર પ્રીનસ અને પ્રીનસેસ

ઓફ વેલ્સની પધરામણી.

ઈંગ્લેન્ડમાં કહેવત છે જે History repeats itself પૃત્વીહાસ પાછો ન પાછો બને છે, તેમ ત્રીસ વરસપર બને લેા બનાવ ૧૯૦૫ ના સાલમાં પાછો બનવા પામયો છે. ત્રીસ વરસની વાત પર બ્રીટીશ શેહેનશાહતનો વારસ, તે હાલનો આપણા માનવંત શેહેનશાહ,

આપણા શેહેરમાં પધારયો હતો. ત્રીસ વરસ પછી તેણે પોતાના પાટવી કુવરને તેની મોહરદાર સાથે તેજ સફરે મોકલી મુંબઈ શેહેરને આગમી આનંદ પાછો પમાડયો છે. એ નામદારોએ અત્રે આ વખતું નકી કર્યું છે એમ સાંભળતાં મુંબઈ શેહેર હરખાઈ ગયું હતું અને તેઓને લાયક આવકાર આપવા થકી તક્યારી કરવામાં કેટલાક દીવસ આગ મજથી રોકાઈ ગયું હતું. મુંબઈની શેહેર સમાજ એવી વખતે પોતાની કરજ અદા કરવામાં પછાત પડે એમ તે કદી બની શકે તેવું છેજ નહીં. રૂપીઆ ત્રણ લાખની નાદર રકમ કોરપોરેશને બાદશાહી પરાણાએ સારું ઉભાં થયલાં ફંડમાં એક અવાજે ભરી આપી, જેમાંની રૂપીઆ અઠી લાખની રકમ નામદાર પાટવીકુવરને નામનાં મયુક્રીયમ સંથાપવાના ફંડમાં લેવા થકી, ને બાકીની જાહેર ધામધુમ થકી. વળી એ ઉપરાંત એક માનપત્ર એ નામદારોને આપવાનું નકી કર્યું, ને તે ચીતારવા સારું થાતેને મળવા એક લાયક ડમે (Casket) બનાવવા સારું રૂ.૬૦૦૦ ખર્ચવાની પરવાનગી આપી. માનપત્ર મુંબઈમાં રહેતા એક બંગાલી ચીતારા (નામે મી. હેશ) તેઓએ તક્યાર કર્યું. ચમરપત્રના નવ સુંદર પાનાઓપર મુંબઈના તથા ખીજા તરેહવાર દેખાવો ચીતારી તથા જુદી જુદી તરોહની સુંદર કારીગીરીની કીનારીઓ બનાવી તેની વચે માનપત્ર લખવામાં આવ્યું હતું. તેને ઉંચા મોરોકોના પુકામાં ટાઈમસ ઓફ ઇન્ડયા છાપખાનામાં બંધાવવામાં આવ્યું. પુકાઓપર સુંદર સીનેરી તરોહ પાડવામાં આવી હતી જેની વચે નામદાર પાટવી કુવરની નંશાનીનાં શાહુરગનાં પીછાં (Ostrich feathers) અને કોરપોરેશનનો કોટ ઓફ આરમસ ગોઠવવામાં આવ્યા હતા. એ માનપત્રની ચોપડી ચીતારા તેમજ ચોપડી બાંધનારાની કારીગીરીનો બહુ અછો નમુનો હતો, ને તેનાં પુશકળ વખાણ થ

નામદાર શાહાઝાદાને એનાયત થયેલું મ્યુનીસીપલ
એડરેસનું કાસકેટ—પાછલી બાજુ.

યાં હતાં. વળી કાસકેટ તો એક ખરી નમુનેદાર ચીજ હતી જેની બનાવટમાં આ હીંદુસતાનના મુલકની જુદી જુદી હાલતનો ઉપયોગ કરવામાં આ વયો હતો. એમાં હિરા માણિક, પાણી, સોનું, રૂપું, હાથીદાંત તથા અબનુસ એ સરવે સાથે મળવવામાં આવ્યું હતું ને તે એવી હીકમતી ને સુંદર રીતે કે જેતાં તાજુખી ઉપજે.

પાસેનાં પાંતા પર આપેલાં ચીતથી મયુનીસીપલ કાસકેટના ધારનો કાંઈક ખ્યાલ આવશે પણ તેના સુંદર દેખાવ ને કારીગરીનો ખ્યાલ કદી આવશે નહીં. એક આજુ આપ્પા હીંદુસતાનનો નકશો આપેલો છે, જેમાં જમીન સોનેરી તથા દરીયો રૂપેરી બતાવયો છે. કલકત્તા, મુંબઈ તથા મધરાસ શહેરને એકેક ઝમકતો હિરો સુકી ઝમકાવ્યાં છે. અલાહાબાદ, લાહોર, ધાકા તથા રંચુન શહેર, જે દરેક લક્ષ્નૌંટ ગવર્નરની રાજધાની છે, તે દેખાડવા એકેક આબદાર પાણું જડ્યું છે. બાકીના મુખ્ય શહેરો દેખાડવા માણિક જડ્યાં છે. કાસકેટનો આકાર એક કપાટ જેવો છે ને તેને કપાટ માફક બે દરવાજા મુકેલા છે. તેમાના એક પર હાલતા મુંબઈ શહેરનો સોનેરી નકશો આપેલો છે, ને બીજા પર બસોથી વધારે વરસ અગાઉ જ્યારે મુંબઈ પહેલું બ્રીટીશને હસતક આવ્યું ત્યારે તે કેવું હતું તેનો નકશો ચીતારેલો છે. તે સાત જુદા જુદા માછીમારોના ટાપુઓનું બનેલું હતું. ભરતીના પાણી ચઢે ત્યારે સાત ટાપુઓ જુદાં થઈ જાય ને એકથી બીજા પર જવું હોય તો હોડીમાં બેસવું પડે. એમને વખતે પાણી ઉતરી જાય ત્યારે કાદવમાં ચાલી જઈ શકાય. એવી હાલત પરથી આજની કરોડ રૂપિયાની વારસીક મયુનીસીપલ આવકવાળું બાદશાહી મુંબઈ શહેર સવા બસો વરસની ટુંક સુદત દરમિયાન બન્યું છે. એ પણ એક તાજુખીની વાત છે. કાસકેટની કીનારીઓ પર સોનાના મોર તથા પોષ્ટ બનાવી તેમાં માણિક

તથા પાણી જડ્યાં છે. નીચેના ભાગમાં મહારાણી વીક્ટોરિયા તથા મહારાજા એડવરડના મુંબઈમાં મુકેલાં પુતળાંની નકલ પાડી છે. કાસકેટની ડાબી તથા જમણી બાજુનાં પાટીયાંઓ ઉપર નામદાર પ્રીનસ એફ વેલ્સ તથા મુંબઈની કોર પોરેશનના કોર એફ આરમસ ઉપસાવેલા પાડ્યા છે, ને તેની નીચે નામદાર શહે નશાહ એડવરડ મુંબઈ પધાર્યા હતા ને વખતના બે દેખાવો, જે તેઓના ઘોડેસવાર પુતળાંની બંને બાજુએ આપેલા છે, તેની નકલ કહાડી છે. એકમાં તે નામવર સાથે દેશી રાજાઓની ઓળખાણ કરાવવામાં આવે છે, જેમાં સૌથી આગળ તે વખતે નાનકડા હાલના ગાયકવાડ સીયાજીરાવ મહારાજ હતા છે. બીજામાં દેશી હોડીઓ તે નામદારને ફલતા ગજરા આપે છે, જેમાં સૌથી આગળ તે વખતનાં મીસ ધનબાઈ અરદેશર વહાડ્યા, અને હાલનાં સેડી જહાંગીર કાવસ જ રેડીમની ખીરાજ્યાં છે. એ રીતે હાલતા પ્રીનસ એફ વેલ્સની પધરામણી સાથે આગલા પ્રીનસ એફ વેલ્સની પધરામણીને જોડી છે, જે અરેખર ધણી તારીફલાયક ગોઠવણ છે. બધી રીતે જેતાં આખી કાસકેટ દેશી કારીગરીનો એક મોહ પમાડનાર નમુનો છે, જેથી નામદાર પ્રીનસ અને પ્રીનસેસ અતી ધણાં ખુશી થયાં હતાં. એ કાસકેટ, મયુનીસીપલ સેક્રેટરી મી. એમ. એન. વાહડપાની દેખરેખ હેઠળ બેંગલોરવાળા મેસરસ બારટન સન એ નડ કંપનીવાળાઓએ બનાવી હતી.

કોરપોરેશને તો બધી ઉલટમંદ તપ્પચારી કીધી ખરી પણ બાદશાહી પરાણાઓ આવી પુગે તે અગાઉ જરા ભગનમાં વધત જેવું થઈ ગયું. અંદરપર તે નામદારોને આવકાર દેવાની જે ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી તેમાં બે જુદી જુદી જગ્યા તપ્પચાર કરવામાં આવી. એક હતર સાથેના મંડપ, તેમાં મોટા સરકારી અમલદારો ત

થા ખેતાબ ખરાવનારાઓ તથા કાઠિ નસીલના મેમબરો તથા દેશી રાજા ઓ તથા તેમના રસાલાને બેસાડવા ની ગોઠવણ નહીં. તેની બાહર થોડેક દુર એક ખુલ્લાં ચોગાનમાં મુંબઈની કો રપોરેશન તથા મુંબઈના શેહેરીઓ સા ૩ ભર તડકાની અંદર ચારેક હજાર ખુરસીઓ ગોઠવી દીધી. કોરપોરેશન સાથે તેમના પ્રમુખની જગ્યા પણ ખુલ્લાં તડકાની અંદરજ રાખી, ને અસલ ખીજ બેઠાઓમાં પ્રમુખને સામેલ કરવામાં આવતા હતા તથાથી તેમને ખાતલ કરવા આથી લોકોના દલ બ હુ ઉસકેરાયાં ને કાંઈ રંગમાં ભંગ થ ઇ બપ ઓવી વાત થઈ રહી. પોતાની ગોઠવણ પાછી નહીં ફેરવવાની એક બાળુથી સરકારે હક લીધી, તે ખીજ બાળુએ કોરપોરેશનના સભાસદોએ એ કથી વધારે વખત એકઠા થઈ સરકાર પર હુજરો ચલાવયો. આપરે પ્રમુખ ઓનરેબલ સર શીરાજશાહ મહેતાએ પોતાની હમિશની હુનરમંદ કળાએ સર કારને એક મોટી બુલ કરતા અચાવયા અને તેઓ પાસે પોતાની અસલ ગોઠવણ ફેરવાવી, પ્રમુખને આગલા મંડપમાં બેસવાનો હક મળવયો. લોકોના મન આથી શાંત થયાં, જગેલી ખટખટની સમાધાની થઈ, અને બધું હસીખુસી થી પસાર થઈ મયું.

નામદાર શાહબદા તથા તેમનાં બા નુને કોરપોરેશનનું એડરેસ એનાયત કરવામાં આવયું. ને માટે શાહબદા એ ખુશાલીભર્યો જવાબ વાળ્યો હતો.

નવા વાયસરાય લોરડ મીનટોની
પધરામણી.

હજી બાદશાહી પરાણાઓની પરાણા ગતની ધામધુપમાંથી મુબઈ નગરી પ રવારી નહીં તેટલાં જુના વાઈસરાય લોરડ કરઝનની રવાનગી ને નવા વા ઇસરાય લોરડ મીનટોની પધરામણીની દાડધામ ચાલી રહી, લોરડ કરઝનને

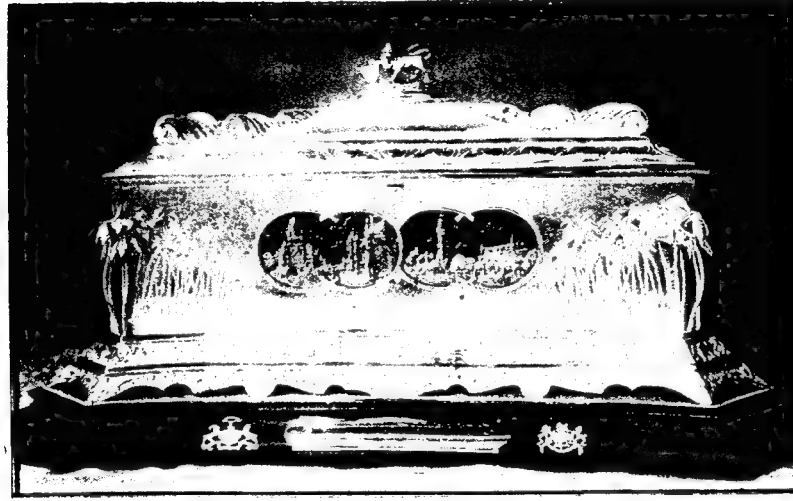
કોરપોરેશન તરફનું માનપત્ર મળયું ન હીં પણ રામેતાનું આવકાર આ પવાનું માનપત્ર લોરડ મીનટોને આ પવામાં આવયું, ને રૂપાના દાખડામાં મુકી ભેટ કરવામાં આવયું હતું. એ દાખડો પણ ભેંગલોરવાળા મેસરસ બારટનસન એંડ કંપનીએ દેશી કારીગ રાને હાથે બનાવી માફલાવયો હતો. એ દાખડાપર ને ચાર દેખાવો પાડેલા છે તે નકર સોનાના છે. એ દાખડા ત થા તેમાં મુકવાના માનપત્રના અરચ સાઈ કોરપોરેશને રૂ૧૫૦૦ નો અરચ બાહલ કર્યો હતો.]

ધી તથા બાજી ખોરાકીની જણુસમાં
થતી ભેળસેળ.

જુદી જુદી ખોરાકીની જણુસમાં ને મુખ્ય કરી ધી, ને મુંબઈની દુરેક કો મમાં ખોરાકી દાખલ વપરાતી એક સા ધાણુ ચીજ છે, તેમાં ભેળસેળ અટકા વવા સાઈ મયુનીસીપલ કાયદાની કલ મો પુરતી અસરકારક ન હોવાને સખ બે ૧૮૯૮ માં સરકારે એક નવો કાય દો પસાર કરી મયુનીસીપલ કાયદામાં ફેટલીક કલમોના ઉમેરો કર્યો છે. એ ઉમેરેલી કલમો પ્રમાણે જો ધી દાખલ વેચવા ધારેલી કોઈ ચીજની તપાસ કરતાં એવું માલમ પડે કે તેમાં એવી કાંઈ વસતુ આવેલી છે કે ને ફક્ત કુ ધમાંથી બનાવેલી નથી, તો તે ચીજ ને ચીજ દાખલ તે વેચવામાં આવે છે તે નથી એમ ગણાય ને તેને આગળ લખવા પ્રમાણે કાયદો લાયુ પડે એટ લુંજ નહીં, પણ વેચનાર ધણીને રૂ૧૦૦ સુધીનો દંડ માથાએટ મારફતે થઈ શકે

તોલ તથા માપ.

ગામમાં વપરાતાં જુદાં જુદાં તોલ તથા માપ સાચાં છે કે નહીં તેની ખાતરી કરવા બની શકે તે સાઈ કમી શનરને ફરમાવેલું છે ને તેણે સાચા

લોરડ મીન્દાને આપેલો સોનાં રૂપાંનો ડબ્બો.

તોલ તથા માપના નમુના રાખવા ને
એ નમુનાઓ સાથે કોઇને પણ તોલ
માપ સરખાવવા તથા તેપર છાપ મરા
વી સેવા બની શકે તેવી ગોઠવણ રાખવી.

એ રીતે તોલ માપ સરખાવવા સારું
પાતે નેમણા એક અમલદાર કંઈ જગ
્યાએ અને કયે વખતે હાજર થયે
તે કમીશનરે નકી કરવું અને તેની જ
ગ્યાએ તથા તેવે વખતે તે અમલદારે
હાજર થવું ને જે તોલ માપ લાવવા
માં આવે તે તેણે તપાસવાં તથા નમુ
નાના તોલ માપ સાથે સરખાવી જોવાં
ને બરાબર હોય તો તેપર છટતો છાપ
એવી રીતે મારી આપવો કે ક્યાંક થ
વાને સંભવ રહે નહીં. દરેક તોલ મા
પ તપાસવા હોય તેની નોંધ પેલા અમ
લદારે એક ચોપડામાં લખી રાખવી ને
જે કોઈ માગે તો તેને પોતાની સહી
સાથની એક સરટીફિકેટ લખી આપવી.
એવી તોલ માપની તપાસ બદલ કોરપો
રેશન નકી કરે તેટલી શી સેવાનો કમી
શનરને હક છે.

ધાસતીલરેલા રોગોના ફેલાવાને.

અટકાવ.

વધુ કરનાર દરેક શખસને માથે
ફરજ છે જે જાહેર આસપીટલ સીવાય
કોઈ પણ ઠેકાણે કોઈ પણ ધાસતી ભ
રેલા રોગની તે દવા કરતો હોય કે એ
વા રોગ તેની જાણમાં આવયો હોય
તો જેમ અને તેમ જાણીથી તેણે તે
બીથે હેલ્થ આશીસરને બહાર પહોંચાડ
વી ને તે બીથે જે બીગત હેલ્થ આશી
સર જરૂરની ધારે તે સરવે આપવી.
જો એ ફરજ ચુકવી હોય તો તે ધણી
ને રૂ. ૧૦૦ સુધીના દંડ કરવાની માજી
એટને સત્તા આપેલી છે. આવો કાયદો
હોવા છતાં હેલ્થ આશીસરની એક આ
ણુ કરીઆદ હવી જે પસાર થયેલા ડા
ક્ટરો વડીક પોતાની જાણમાં આવતા
ઉડતા રોગની બહાર તેને આપવામાં પ
છાત પડતા હતા. ચોક્કસ કરીને ઉડતા

રોગના દરદીને આસપીટલમાં ધસડી લઈ
જવાની દોડધામ ચાલતી હતી તે વખ
તે ડાક્ટરો અને હકીમા પોતાનાં ધ
રાકોની આગ્રહથી, અને ધરાકી પોવાના
ભયથી તનદરોસતી ખાતાંથી પોતાના
કેસો છુપાવતા હતા. આથી તનદરોસ
તી ખાતાંના કામમાં બહુ ખલલ થતી
હતી અને તેથી દરેક કેસ ઘોઠ રૂ. ૧ ની
શીની લાલચ આપવાનું નકી કરવામાં
આવ્યું. હાલ ડાક્ટરોને દરેક કેસ તન
દરોસતી ખાતાંની જાણમાં તેઓ લાવે
તે બદલ રૂ. ૧ મળે છે, એટલે આગળ
માફક કેસ છુપાવવાનું ધણું દરજ્જે
બંધ થઈ ગયું છે.

કમીશનરને સત્તા છે જે ધવસે કે રા
ત્રે કોઈપણ વખતે, ચેતવણી વગર કે
તેને વાજબી ઘસે તેટલી ચેતવણી આ
પી કોઈપણ જગ્યા, જ્યાં કોઈ ધાસ
તીલરેલા રોગ માલમ પડ્યો હોય, કે
થયો છે એવા શક હોય, ત્યાં દાખલ
થાય, અને તે જગ્યાની બાહર તે રો
ગ ફેલાય નહીં તે સારું તેને વાજબી
ઘસે તેવા ઉપાય લીધે.

જો કમીશનરને એવું ઘસે કે કોઈ
કુવા તળાવવગેરેનું પાણી પીવામાં લીધું
હોય તો કોઈ ધાસતીલરેલા રોગ પેદા કરે
કે ફેલાવે એવું છે, તો તે જાહેર નોટીસ
આપી હુકમ કરે કે તે પાણી કોઈએ
પીવા સારું વાપરવું કે લઈ જવું નહીં.
એ રીતે નોટીસ આપવા છતાં કોઈ પા
ણી પીવા સારું લઈ જાય કે વાપરે તો
તેને રૂ. ૨૦૦ સુધીના દંડની સજા ફર
માવેલી છે.

દરદીને આસપીટલમાં લઈ

જવાની સત્તા.

દરદીને ફરજમાત આસપીટલમાં લઈ
જવાની સત્તા મયુનીસીપલ એક્ટમાં ફ
ક્ત એટલીજ આપી છે જે જો હેલ્થ
આશીસર કે કોઈપણ પસાર થયેલો ડાક્ટર
સરટીફિકેટ આપે કે તેનાં મત પ્રમા
ણે અચુક શખસ જેને કોઈ ધાસતી

ભરેલા રોગ ભાગ્ય જડ્યો છે તેને બીજા અથવા રહેલાથી કે રહેવાનું ઠેકાણું નથી, અથવા તે કમીથી વધારે કુદુંબ વસતું હોય નેવા ધરમાં તે રહે છે તો કમીશનર અથવા કમીશનર તરફથી સતા મળી હોય એવા કોઈપણ પોલીસ અમલદાર તે શખસને આસપીટલમાં મોકલાવી શકે. આવા કોઈ દરદીની સંભાળમાં જે શખસ હોય તેને આસપીટલમાં લઈ જવાનો હુકમ મળે તો તે પ્રમાણે તેણે કરવું જોઈએ. અગર નહીં તો રૂ.૧૦૦ સુધીના દંડની સજાને તે કાયક થઈ પડે. આ સતા પ્રમાણે કવચીતજ કામ સેવામાં આવતું અને ફરજયાત આસપીટલમાં લઈ જવાનું કુંબધમાં ગ્રાહ્યું હતું નહીં, પણ મરકી કાઢી નીકળવા પછી સરકારે જે ઉડતા રોગનો કાયદો (Epidemic Diseases Act) પસાર કર્યો ને તેમાં ઉડતા રોગના અટકાવ અરથે પોતાને ગમે તેવા ઇલાજ સેવાની સતા પોતાના હાથમાં લીધી, તે સતા પ્રમાણે મરકીના લેમન થીતળાના દરદીઓને ધરોધર ઉંચકી આસપીટલમાં લઈ જવાનું બન્યું. હજી પણ એ કાયદો અમલમાં છે, પણ આગળ માફક ફરજયાત આસપીટલમાં લઈ જવાનું સોંકવવાજને માન આપી, હવે સરકારે બંધ કીધું છે.

રોગ વાળાં ધરને સાફ કરાવવાની સતા.

જે કમીશનરને લાગે જે કોઈ ધરને કે તેના કોઈ ભાગને કે તેમાંની કોઈ વસતુને રોગનો ચેપ ફર કરવા સાફ સાફ કરવાની કે દવા કે ધુમાડાથી ચોખ્ખી કરાવવાની જરૂર છે, ને તેથી રોગ ઉડતો અટકશે, તો લખેલી નોટીસ આપી ધરના ધણી કે કબજેદારને જોઈવું કરવાની, કે જરૂર જણાય તો ઠરાવેલા વખત સુધી ધર ખાલી કરવાની તે ફરજ પાડી શકે. કમીશનરના હુકમ પ્રમાણે કામ નહીં કીધું હોય તો રૂ.૧૦૦

સુધીના દંડની સજા કાયદામાં લખેલી છે. પણ જો ગરીબાઈ કે બીજા કારણો ને લીધે કોઈ ધરનો ધણી કે કબજેદાર કમીશનરના ફરમાવવા પ્રમાણે બરાબર કામ કરવા અશક્ત હોય તો કમીશનર પોતે જે ધરનું હોય તે કરાવી લીધે ને તેનો ખર્ચ મથુની સીપાલીટીને લીસામે કરે.

રોગવાળાં કુંબધાં કે છાપરાંઓના નાશ કરવાની સતા.

અગર જો કમીશનરના મતમાં એવું આવે કે કોઈ ધાસતીબરેલા રોગનો ફેલાવો અટકાવવા થકી કોઈ કુંબધાં કે છાપરાંનો નાશ કરવાની જરૂર છે તો તેને વાજખી દીસે તેટલી સુદનની નોટીસ તેના ધણી કે કબજેદારને આપી તે કુંબધાં કે છાપરાંનો અને તેના સરવે સામાનનો નાશ કરાવે. એમ કરતાં કોઈ શખસને ભારી પડે તેવું નુકસાન જાય તો કમીશનર જો તેને વાજખી લાગે તો બદલો આપે પણ કોઈને બદલો માગવાનો કાંઈ હક નથી. કમીશનરના ધયાનમાં આવે તોજ અને તે ટસોજ આપે.

રોગના ચેપથી લુગડાં, ખીજાના વગેરે સાફ કરાવવાનો બંદોબસ્ત.

ઉડતો રોગ થયો હોય તે ધરનાં લુગડાં, ખીજાનાં કે ખીજી જાણસને દવાથી ધોઈ કે ઉકાળી ચેપ કાઢી નાખવા સાફ ધરતો બંદોબસ્ત કરવાની સતા કમીશનરને આપેલી છે. એ કારણસર તેણે નકી કરેલી જગ્યાએ કોઈ પોતાનાં લુગડાં વગેરે સાફ કરાવવા લાવે તો સ્ટેનડીંગ કમીટી ઠરાવે તે પ્રમાણે શી જાણને અથવા કમીશનર ને વાજખી લાગે તો વગર શીએ તે સાફ કરાવી આપવામાં આવે. ચેપ લાગેલો હોય એવાં લુગડાં, ખીજાના વગેરે કમીશનર પોતાના હુકમથી સાફ કરાવી શકે, કે તેનો નાશ પણ કરાવી શકે, ને

જો નાથ ક્રીષ્ણ હોય તો તેને વાજપ્તી
લાગે તેવા બાળમાં નુકસાનીનો બદલો
તે આપી શકે.

ઉડતા રોગોવાળાથી ભાડતી ગાડીમાં
ન બેસાય.

કોઈપણ ધણીને ધાસલીભરેલા રોગ
લાગુ પડ્યો હોય ને તેને ભાડતી ગાડી
વાપરવી હોય તો તેમાં દાખલ થવા પ
હેલાં ગાડીવાળાને વાડેક કરવો જોઈએ
કે તે એવા રોગથી પીડાય છે.

ગાડીવાળાથી પોતાની ગાડીમાં બેસ
વા આવનાર કોઈપણ ભાડતને ના ક
હી શકાય નહીં એવો સાધારણ કાયદો છતાં
તેઓને એવી છુટ આપેલી છે કે જો
એવો કોઈ ચખ્ખસ ગાડીમાં બેસવા માગે
તો પહેલાં તેની સાથે નકી કરવું કે
ગાડીને ઘાઈ સાફ કરી રોગનો ચેપ
કાઢી નાખવાનો જે ખર્ચ થાય તે તે
છે આપવો, ને એમ આપવા તે ના પા
ડે તો તેને ગાડીમાં સેવો નહીં. પણ
ભાડતી ગાડી વાપરવાપર આવો આંકો
શ મુકવાથી દરદીને હેરાન થવું પડે,
તેના ઇલાજ દાખલ કમીશનરને સતા
આપેલી છે, જે ઉડતા રોગથી પીડાતા
દરદીઓને સુકત લાવ લઈ જવ કરવા
સાથે જરૂરજોગી ગ ડીઓ રાખવી.
જ્યારે કમીશનરે એવી ગાડીઓ રાખી
હોય ત્યારે તો કોઈ ભાડતી ગાડીવાળા
થી કોઈ એવા દરદીને પોતાની ગાડીમાં
ખીલકુલ બેસાડી શકાય નહીં. ઉપર દરથા
વેલા કાયદાથી ઉલટો ચાલી જે કોઈ
ગાડીવાળો દરદીને ગાડીમાં લીયે, કે દ
રદી ગાડીમાં બેસે, કે દરદીની સાથે ખી
જો કોઈ બેસે, કે દરદીને બેસાડવા પ
છી ગાડીવાળો પોતાની ગાડીને ભાગેલા
ચેપથી તાબડોતો સાફ ન કરાવે, તો
૩૫૦૦ સુધીનો દંડ કરવાની માજીસ્ટ્રેટને
સતા આપેલી છે.

રોગનો ચેપ લાગેલી જણસો.

કોઈ ચીજને કોઈ ધાસલી ભરેલા
રોગનો ચેપ લાગેલા હોવા જોઈએ એ

વું જણવા છતાં જો કોઈ ચખ્ખસ તેનો
ચેપ ઉતારાવવા વગર તે ચીજ કોઈ ખી
જને આપે, કે વેચે, કે એકથી ખીજે
કેકાણે લઈ જાય (સીવાય કે ચેપ ઉત
રાવવાના કારણસર) તો તેને ૩૫૦૦)
સુધી દંડ થઈ શકે.

કોઈ ઘરમાં કોઈ ધાસલીભરેલા રો
ગ થયો હોય તો તે વીથે કામદાનું ફ
રમાન એવું છે જે તે કોઈ ખીજને
ભાડે આપવા અગાઉ તેને તથા તેમાં
ના બધા સામાનને તે રોગોના ચેપથી
સાફ કરાવવાં ને બધું બરાબર ચેપ
રહીત થયું છે એમ હેલ્થ ઓફીસરની
અથવા કોઈ પસાર થયેલા તખીખની
સરટીફીકેટ સેવી, એવી સરટીફીકેટ મળ
વવા વગર જો ભાડે આપ્યું હોય તો
૩૫૦૦ પાંચસી સુધીનો દંડ થાય.

જો કોઈ હોટેલ, વીથી, કે સુસાફર
ખાનુ રાખનાર ધણી પોતાના મકાનમાં
કોઈને સરટીફીકેટ મળવવા વગર ઉતા
રો આપે તો તેને પણ ઉપરોક્ત કાયદો
લાગુ પડે.

ધાસલીભરેલો રોગ ફાટી નીકળે તેને

સાફ કમીશનરને આપેલી

ખાસ સતા.

એકાએક કોઈ ધાસલીભરેલો રોગ
શહેરમાં ન પારેલા ફાટી નીકળે કે ફા
ટી નીકળ્યે એવી ધાસલી હોય તો તે
ના ઇલાજ સાથે કમીશનરને ખાસ સ
તા આપેલી છે. તે એમ કે, એવો રો
ગ શહેરના લોકને, કે ગાય દોરને, કે
બકરાં મેંદાને લાગુ પડ્યો હોય, કે લા
ગુ પડ્યો એવો સંભવ હોય, ને કમીશ
નર એમ પારે કે કાયદાની સાધારણ
કલમો અમાણી તેના ઇલાજ સાથે પુર
વું થઈ શકે એમ નથી, તો સરકા
રની બહાલી મળવી, તે રોગ શરૂ
થતો કે ફેલાતો અટકાવવા સાથે
જે ખાસ બંદોબસત કરવા પડે તે
તે કરે, અને જાહેરનામું કહાડી ચોકસ
કાનુનો નકી કરી તે અમાણી સરવે પ્ર

જાને કે ચોક્કસ લોકને કે માણસને આ લવાની ફરજ પાડે. એ પ્રમાણે જે બંદો બસત તેણે કર્યો હોય, ને કાનુનો ઘડ્યા હોય, તે તુરત કારપોરેશનની બાજુમાં તેણે લાવવા જોઈએ; પણ કારપોરેશનની બહાલી મળે ત્યાં સુધી થોભવાની જરૂર નથી. જોઈતો ખર્ચ પણ સરકારની બહાલીથીજ તે કરી શકે.

મુવેલાંઓની લાસને ઠેકાણે પાડવાની ગોઠવણ.

મુદ્દાંને ડાઘવા, કે બાળવા કે તેને બીજી રીતે નીકાળ કરવાની જગ્યાના ધણી કે વાલીને માથે ફરજ છે જે તેને હસતકતી જગ્યા તેણે મયુનીસીપાલીટીમાં નોંધાવવી, ને તેનો વીસતાર તથા હદ દેખાડે એવા એક નકશો ડોઘ પરવાનેદાર સરવેયર પાસે પડાવી તે ત્યાં મુકવો.

લાસને ઠેકાણે પાડવાની ડોઘ ચાલુ જગ્યા પુરતી નથી એવું માલમ પડે, કે તેને નુકસાનકારક હોવાના સબબે બંધ કરવી પડે તો કારપોરેશનની બહાલી મળવી તેને બદલે બીજી લાયક અને સગવડભરેલી જગ્યા કમીશનરે પુરી પાડવી પડે. એવી નથી જગ્યા શે હેર મથે કે શેહેર બહાર પુરી પાડી શકાય. એવી જગ્યા નકી થવે કમીશનરે મયુનીસીપાલીટીમાં નોંધવી જોઈએ અને તેનો નકશો મયુનીસીપલ એકઝીક્યુટીવ ધજનેર પાસે તબયાર કરાવી સાથે મુકવો જોઈએ.

ઉપલી ફરજ પ્રમાણે પ્રીસેટી, મુસલમાન તથા હિંદુઓને કબ્રસ્તાન તથા બાળવાની જગ્યાઓ મયુનીસીપલ ખર્ચે પુરી પાડવામાં આવી છે અને તે ઉપર માટે ખર્ચ થયો છે. વાંચનાર જોઈ કે મયુનીસીપાલીટીને માથે જે ફરજ છે તે ફક્ત લાયક અને સગવડભરેલી જગ્યાઓ (fit and convenient places) પુરી પાડવાની, ને નહીં કે ત્યાં જોઈતી અનેક સગવડો પણ પુરી પાડવાની.

જે જગ્યા અગાઉ કામદા પ્રમાણે મુદ્દાંને ઠેકાણે પાડવા સાથે વપરાયલી તથા નોંધાવેલી ન હોય, તે કમીશનરની બાજુમાં પરવાનગી વગર ડોઘથી પણ એવાં કારણ સાથે વપરાય નહીં. જે વાપરી હોય તો રૂ ૧૦૦ પાંચસો સુધીનો દંડ થાય. કમીશનરે પરવાનગી આપવા સાથે કે પરવાનગી આપવાની ના પાડવા સાથે કારપોરેશનની બહાલી મળવવી જોઈએ.

મુવેલાંઓની લાસને ઠેકાણે પાડવાની જગ્યાઓ બંધ કરવાની ગોઠવણ.

ડોઘ સમશાન કે કબરસ્તાન વગેરે બંધ કરવું પડે તો તે વીશે ઘણું જ પાકો બંદોબસત રાખવામાં આવ્યો છે. એવી ડોઘ વપરાસની જગ્યા બંધ કરવામાં આવે તો તેથી સાકલાગણી કુખ્યાય એ કુદરતી છે; તેથી વીના કારણે એવું પગલું ભરવામાં આવે નહીં તેની જોઈએ તેટલી સંભાળ કાચવામાં રાખવામાં આવી છે. પહેલાં તો કમીશનરને પકડે પાંચે ખબર મળવી જોઈએ કે એવી ડોઘ જગ્યા એવી હાલતમાં આવી છે કે તે મુદ્દાંને ઠેકાણે પાડવાના કામમાં વધુ વખત વપરાય તો તેથી સાકામુખ્યાકારીને નુકસાન થાય. એવી ખબર મળે તેણે જાતે જઈ તે બાબતની તપાસ કરવી જોઈએ, ને જો પોતાની ખાતરી થાય તો પછી તેણે તે બાબત, સરવેયર કારણ સાથે, કારપોરેશન સતમુખ્ય રજુ કરવી. કારપોરેશને પછી તે બાબત પર વીચાર ચલાવવો, ને જો તેમની ખાતરી થાય કે તે જગ્યા બંધ કરવાની જરૂર છે, તો પોતાના તેવાં મત સાથે સરકાર પર તે બાબત વીચાર કરવા સાથે મોકલી આપવી. સરકારે વળી તે માટે ધરતી તપાસ પોતા તરફથી કરાવવી, ને પોતાની ખાતરી થવા પછી મુંબઈના સરકારી ગેજેટમાં તથા સથાની કવરતમાનપત્રોમાં જાહેરનામું આપી હુકમ કરવો કે મુદ્દાંને ઠેકાણે પાડવા એવી જગ્યા વપરાતી બંધ કરવી. એ

નામદાર પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સને મ્યુનીસીપાલ ઓડિટરિસ,

હુકમમયુનીસીપાલીટીના દફતરમાં નોંધવો, તથા તે જાહેરનામાંની એક નકલ તથા તેના યુજરાતી, મરાઠી, તથા ઉરદુ ભાષામાં કરેલા ભાષાંતરની એકેકી નકલ પેલી જગ્યા પર કે તેની પડોશમાં કોઈ દેખાઈ આવે એવે ઠેકાણે ચોંટાડવી. એવો હુકમ નીકળવા પછી જો મહીને પેલી જગ્યા વપરાસથી બંધ કરવી.

લાસની ઠેકાણે પાડવાની જગ્યા બંધ કરવા પછી પાછી ઉંઘાડવાની ગોઠવણ.

ઉપર લખવા પ્રમાણે અથવા ખીજા કોઈ કાયદાની રૂઝે, મુડદાનો નીકાળ કરવાની જગ્યા બંધ કીધેલી હોય, ને એવું માલમ પડે કે કાંબો વખત વહી જવાથી હવે તે પાછી વપરાય તો સો ક સુખાકારીને નુકસાન નહીં થાય, તો કમીશનરે જાતે જઈ તે જગ્યા તપાસ કરવી, ને પોતાની ખાતરી કરવી કે તે ફરી વપરાસમાં આવે તો તેમાં હાસલી જેવું કાંઈજ નથી. એટલું કરવા પછી તે બાબદ તેણે કોરપોરેશન પાસે લખ જવી, ને ઉપર લખવા પ્રમાણે કોરપોરેશન તે સરકાર પર મોકલી આપે, ને સરકાર જાહેરનામું કાઢી તે જગ્યા પાછી ઉઘાડવાની પરવાનગી આપે.

મુડદાને ઠેકાણે પાડવાની બાબદ કેટલાંક મનાઈ કીધેલાં કામો.

અગર જો કમીશનર પાસેથી લખીત પરવાનગી મેળવવા વગર કોઈ શખસ-કોઈ ભકતીની જગ્યા (દેવળ વગેરે) માં કોઈ ઠેકાણે ઘાટવાનું કામ કરે, - બંધ કીધેલી જગ્યામાં મુડદાનો નીકાળ કરવાનું કાંઈ કામ કરે, -

મયુનીસીપાલીટીમાં એ કારણસર નોંધાએલી નહીં હોય તેવી જગ્યામાં મુડદાનો નીકાળ કરવાનું કાંઈ કરે, -

ઘાટેલું મુડદું પાછું કાઢે-સીવા

ય કે “કીમીનલ પ્રોસીજર કોડ” કે ખીજા આલુ કાયદાની સત્તા પ્રમાણે કરવું પડ્યું હોય તો),—

તો તેને રૂ૫૦૦) પાંચસો સુધીના દંડની સજા ફરમાવેલી છે.

એ મનાઈ કીધેલાં કામો માટેલું કોઈ પણ કામ કરવા સાર, ખાસ બાબદોમાં, રજા આપવાની કમીશનરને સત્તા આપેલી છે; પણ સરકાર વખતે વખત એ બાબદ જો હુકમ આપે તેને અનુસરીને રજા આપવી જોઈયે.

નીચે લખેલાં કામો સારું પણ મનાઈ છે ને જો તે કોઈએ કર્યાં હોય તો દરેક કામ સારું રૂ૧૦૦) સુધીનો દંડ તેને કરાવી શકાય. તે એ કે,—

બાળવા, ઝાટવા કે ખીજા રીતે નીકાળ કરવા વગર ઘરમાં મુડદું એટલો વખત રાખી મુકવું નહીં કે તેથી પીડા જેવું (nuisance) થઈ પડે.

બરાબર રીતે ઢાંક્યા વગર, તથા રોગ ઉઠે નહીં ને સો ક સુખાકારીને નુકસાન થાય નહીં તે સારું કમીશનરે જાહેરનામું આપી ફરમાવ્યું હોય તે પ્રમાણે ઉપાય લેવા વગર, મુડદું કે મુડદાનો ભાગ રસતેથી લઈ જવો નહીં;

કમીશનરે જાહેરનામું કહાડી જે રસતા મુડદાં લઈ જવા સારું બંધ કીધા હોય તેવે રસતે મુડદું લઈ જવું નહીં, સીવાય કે જો ખીજા કોઈ રસતો હોયજ નહીં તો;

વઢાડકાણે વાસતે કોઈ લાસ વપરાયેલી હોય તે લાસ કે તેનો કોઈ ભાગ બંધ પેટી કે ગાડીમાં મુકવા વગર લઈ જવો નહીં;

સખત જરૂર પડી હોય તે સીવાય લાસ કે તેના કોઈ ભાગને લઈ જતાં રસતા પર કે રસતાની બાજુએ ઉતારી મુકી રાખવા નહીં;

લાસને એવી રીતે ઝાટવા દેવી નહીં કે તેનો કોઈ પણ ભાગ અથવા જો પેટીમાં મુકી ઝાટી હોય, તો પેટીનો

કોઈ પણ ભાગ જમીનની સપાટીથી
૬ ફીટ કરતાં ઓછી ઉંડાઈએ ડાહય;

ડાહવાની જગ્યાએ કોઈ ધોર કે
ખાડો ખીજી કોઈ ધોર કે ખાડાથી બે
ફીટથી ઓછે તકાવતે અથવા કમીશન
રે નફી કરેલી લાઇનથી જુદી લાઇન
માં ખોદવા કે ખોદાવવા નહીં.

કમીશનરની લખેલી પરવાનગી મેળ
વવા વીના કોઈ ધોરમાં લાસ ડાટેલી
હોય તે ખીજી લાસ ડાહવા સાથે પાછી
ખોલાવવી નહીં.

ખાજવાની જગ્યાએ લાસ લાવવા પ
છી છ કલાકથી વધુ તેને ખાજવા વગ
ર રાખી મુકવી નહીં.

લાસને ઓરી રીને ખાજવી નહીં કે
તેનો કોઈ પણ ભાગ તદ્દન ભથ્થમ થઈ
ખાખ બની જવા વગર રહી જાય, કે
તેને લગતું કોઈ કપડું કે તેને લાવવા
માં વાપરેલી ખીજી કોઈ જાણસ પણ
બળીને ખાખ થઈ જવા વગર ત્યાં
રહી જાય કે ત્યાંથી કોઈ લઈ જઈ શકે.

જનમ અને મરણની નોંધ.

જનમ અને મરણની નોંધ રાખવા
સાથે કમીશનરને કરાવવું છે જે તે
જે શહેરને પોતાને વાજખા ભાગે તેમ,
જુદાં જુદાં પ્રાંતમાં તથા પેટા પ્રાંતમાં
વહેંચી નાખવું, ને ઓવા દરેક પ્રાંત
સાથે કોઈ મયુનીસીપલ અમલદારને
જનમ અને મરણની નોંધ રાખનાર
(Registrar of Births & Deaths)
નેમવા. ઓવા દરેક રેજિસ્ટ્રારે પોતાના
પ્રાંતમાંજ રહેવું, અને પોતાના ધરના
બારણા ઉપર દેખાઈ આવે તેવી રીતે
પાટીઉં મારવું ને તેપર લખવું કે તે
પ્રાંતમાં થતાં જનમ મરણ નોંધનાર રે
જિસ્ટ્રાર તે છે. વળી દરેક પ્રાંતમાં રેજિ
સ્ટ્રાર કોણ છે ને તે ક્યાં રહે છે તેની
એક ટીપ મયુનીસીપલ આશીસમાં હાંમે
શ રાખવી ને કોઈ પણ ધણી વાજખી
વખતે આવી તે બેવા માંગે તો કોઈ પણ
દામ ભેવા વગર તેને તે દેખાડવી. એમ

કરવાની મતલબ એ કે કોઈપણ બ
હાનું કાઠી ન શકે કે રેજિસ્ટ્રાર કોણ
હતો ને ક્યાં રહેતો હતો તે તેન માલ
મ પડી શક્યું નહીં. દરેક રેજિસ્ટ્રારની
ફરજ છે જે તેના પ્રાંતમાં જે કોઈજ
નમ ને મરણ થય તેની સંભાળથી ખ
બર કાઢી પોતે વાકેફ રહેવું, ને તેને
લાગતી સરવે બેઠતી વીગતો મળવવી,
ને કમીશનરે તેને પુરી પાડેલી ચોપડી
માં તે સરવે નોંધવી ને તેમ કરવા સા
થે કોઈપણ રી કે બહીશ માગવી કે
ભેવી નહીં.

બચાનો જનમ નોંધાવવાની ફરજ.

શહેરમાં દરેક બચું જનમ તેના બા
પ તથા માની ફરજ છે, ને જે બાપ
અને મા તે ફરજ ન બજાવે કે ન બ
જાવી શકે તો જે ઘરમાં બચું જનમ
યું હોય તે ઘરના કબજેદારની ફરજ
છે, ને બચું જનમતી વખતે હાજર
રહેનાર દરેક જણની ફરજ છે, ને જે
કોઈ ઓરત કે મરદને હસતક તે બચું
હોય તેની પણ ફરજ છે કે તે બચાંના
જનમ પછી સાત દિવસની અંદર તેના જ
નમની નોંધ તથા ખીજી તેને માલમ હોય
તેટલી જરૂરની વીગતો રેજિસ્ટ્રારને પ
હોંચાડવી. એ ફરજ બે નહીં બજાવી
હોય તો રૂ. ૩૦૦ સુધીનો દંડ વાંક પુર
વાર થયે કરી શકાય.

વીગતો જે પુરી પાડવી પડે છે તે
નીચે પ્રમાણે છે:—

૧. જનમની તારીખ;
૨. જનમનું ઠેકાણું (ધરનો નંબર,
માહોલાનું નામ, વગેરે);
૩. માબાપનું નામ, ધંધા, તેમનો
જનમ ક્યાં થયો, ને કુંબળમાં કેટલા
દિવસનો વસવાટ;
૪. બચાંની મા પોતાના ધણીની એ
કજ બાપડી છે કે બે જીવતીમાંની એક
છે, કે ત્રણ કે વધારે જીવતી બાપડીમાં
ની એક છે;
૫. બચાંની મા વગર પરણેલી હોય
તો તે;

૬ બચું જીવવું જનમિલું છે કે મુ વેલું, છોકરો છે કે છોકરી, નયાત જ ત વગેરે ને નામ પાડયું હોય તો નામ થું છે.

અગરજો ઐકમિક સાથે પરણ્યાં ન હોય એવાં માઆપને બચું અવતર થું હોય, તો કોઈ પણ શખસને તે બચાના આપ દાખલ જનમ વીથે અબર પુરી પાડવાની ફરજ પાડી શકાય ન હો, અને રજીસ્ટ્રારે પોતાના દફતરમાં તે બચાના આપ દાખલ કોઈનું પણ નામ નોંધવું નહી, સીવાય કે બચાની મા અને જે શખસ બચાના આપ દાખલ કબુલ કરતો હોય તે બેક સાથે મળી અરજ કરે તોજ, એવા બાબમાં તે ધણીએ તથા બચાની માયે બેકએ દફતરપર પોતાની સહી કરવી એવું ફરમાવયું છે.

જો તરતનું જનમિલું કોઈ તજ દીધું બાળક મળી આવે તો જેને તે બાળક મળયું હોય, કે જેને હસતક તેને સોંપવામાં આવયું હોય, તેની ફરજ છે જે તે બાળક મળવા પછી સાત દીવસની અંદર તેના જનમને લગલી જે કોઈ બીગત પોતાને અબર હોય તે નોંધાવવી. એમ કરવા જો તે ચુકે તો રૂ૧૦૦ સુધી તેને દંડ થાય.

મરણ નોંધવાની ગોઠવણ.

મયુનીસીપલ દફતરમાં નોંધણી હોય એવી મુડદાનો નીકાલ કરવાની દરેક જગ્યા સારૂ એક મયુનીસીપલ અમલદાર રાખવો પડે છે, જેની ફરજ હોય છે કે ત્યાં આવતા દરેક મુડદાને લગલી જોઈતી બીગતો મળવી નોંધી લેવી. તે અમલદારને જો તે ઠેકાણે ચાલુ હાજરી આપવાની ફરજ પાડવાનું કમી થનર જરૂરનું ન પારે તો તેનું નામ અને ઠેકાણું ત્યાં જણાઈ આવે એવી રીતે લગાડવું જોઈયે.

મરણની અબર આપવાની ફરજ

કોને માથે?

કોઈ માણસ મરણ પામે તેના મર

ણ વખતની બીમારીમાં તેની પાસે કે તેની ચાકરીમાં તેનાં જે સગાં હોય તે માંથી સહુથી નજીકનાં સગાં જે હોય તેમની તેના મરણ વીથે અબર કરવાની પહેલી ફરજ છે. અગર જો એવાં કોઈ સગાં નહી હોય તો જે કોઈ માણસો તેના મરણ વખતે તેની પાસે હોય તે દરેકની તથા જે ઘરમાં મરણ પામે તે ઘરના કબજેદારની ફરજ-જો તે માત વીથે તેને અબર પડી હોય તો. તેઓથી જો ન બને તો તે ઘરમાં રહેતા દરેક માણસની તથા મુડદાને લઈ જતાર માણસોની ફરજ.

એ અબર તે મરનારની લાસને ઠેકાણે પાડવી વખતે કે તે અરસામાં પુરી પાડવી. જો અબર આપનાર ધણીને લખતાં આવડવું હોય તો તેણે લખીને અબર આપવી, અથવા લખતાં ન આવી હોય તો માટેથી આપવી, ને પેલા અમલદારને પોતાનું નામ, ઠામ તથા ધંધો લખાવવો અને પોતે પોતાની બધી પ્રમાણે જે વીગતો લખાવી હોય તેપર પોતાની સહી અથવા નીશાની કરવી.

ઉપર પ્રમાણે અબર આપવામાં પછાત પડવા સારૂ રૂ૧૦૦ સુધીનો દંડ ફરમાવેલો છે.

મરણ વીથે જે વીગતો પુરી પાડવી પડે છે તે નીચે પ્રમાણે છે:-

- (૧) મરણનો દીવસ,
- (૨) રહેવાનું ઠેકાણું,
- (૩) મુજબ થીહેરમાં કેટલાં વરસનો વસવાટ,
- (૪) બહાર ગામનું માણસ હોય તો કયા ગામનું,
- (૫) નામ,
- (૬) સ્ત્રી કે પુરુષ.
- (૭) જાત,
- (૮) ઉંમર,
- (૯) ધંધો (મરનારનો કે તેના કુટુંબનો.)

- (૧૦) જનમનું ઠેકાણું,
 (૧૧) તેના કુટુંબનો રેશ કયો,
 (૧૨) મરણનું કારણ,
 (૧૩) કેટલા દિવસની માંદગી,
 (૧૪) સારવાર કરનાર વધવનું નામ ને ઠેકાણું,

(૧૫) લાસને ઠેકાણે પાડવાની જગ્યા, તથા તેને દાટી કે બાળી કે ખીજી શી રીતે તેનો નીકાળ કીધો.

ડાક્ટરો આથે સરટીફિકેટ આપવાની ફરજ.

જે ઠોષ માણસ મરી જાય તેની મરણ વખતની માંદગીમાં ઠોષ પસાર થયલા ડાક્ટરે તેની સારવાર કીધી હોય તો તે ડાક્ટરની ફરજ છે જે નીચે લખેલી વીગતો સાથેની એક સરટીફિકેટ લખી કમીશનરપર મોકલી આપવી :—

(૧) મરનારનું નામ.

(૨) તેના મરણનું કારણ.

અગરજે એ ફરજ અદા નહીં કીધી હોય તો એવા ડાક્ટર સાર કાયદામાં રૂ૧૦૦ એકસો સુધીના દંડની સજા ફરમાવેલી છે.

શહેરમાં થતાં સરવે મરણ તથા તેનાં કારણો અને ખીજી પુરી પાડેલી વીગતો મધુનીસીપલ ઓફીસના ચોપડામાં નોંધી રાખવામાં આવે છે, જ્યાંથી ઠોષ મરણ વીથે ઠોષ અથર જોઈતી હોય તો તે મળી શકે છે.

વસતીની ગણતરી.

શહેરમાં કેટલાં માણસો વસે છે તેની ગણતરી ક્યારે અને શી રીતે કરવી તે કમીશનર નક્કી કરે છે; પણ તેમ કરવા અગાઉ તેને કોરપોરેશન તેમજ સરકાર બેઉની બહાલી મેળવવી પડે છે. એ બહાલી મેળવી તથા જરૂરજોગા અરચનો અંદાજસત કરી ઠોષ ચોક્કસ વખતે શહેરમાં શું વસતી છે તે ગણાવવાનું કામ કમીશનર હાથમાં લઈ શકે.

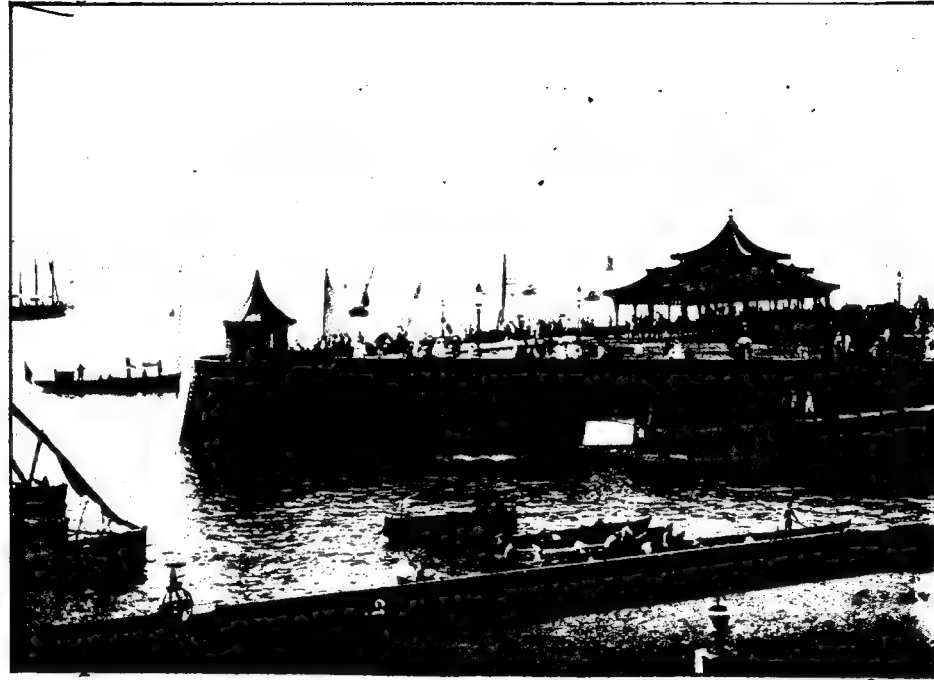
કે. ગણતરી કયે દિવસે કરવાની છે અને કઈ રીતે કરવામાં આવશે તે વીથે સરકારી ગેઝેટમાં તેમજ વરતમાનપત્રોમાં એક માસ આગળથી જાહેર અથર જાણવાનું ફરમાવેલું છે.

કમીશનરે નેમણા ગણતરી કરનાર દુ તેના હાથ હેઠળનો માણસ ગણતરીના દિવસની આર દિવસ અગાઉ એક જાણેલા ફારમ હરેક ઘરમાં આવી જાય. તેમાં સરકારને પુછી નક્કી કરેલી જોઈતી વીગતો મેળવવાના ઠોષ પ્રાધિકાર હોય છે. એ ફારમ ધરના ધણીએ કે તેના ભાડુતે કે તેના મુખ્ય કબજેદારે ભરી આપવાં તથા તેપર પોતાની સહી કરવી. અગર જે તેને લખતાં ન આવડતું હોય તો પેલા ગણતરી કરનારને સરવે વીગતો લખાવવી. અગરજે જોઈતી વીગતો લખીને કે મોટેથી પુરી પાડતા ઠોષ ના પાડે તો તેને, તે પોતે જોઈતું કરે કે જોઈતી વીગતો ખીજી રીતે મેળવી શકાય તથા સુધી, પરહેજ રાખવાની સત્તા કાયદામાં આપેલી છે. વળી એ ઉપરાંત તેને રૂ૫૦) પચાસ સુધીનો દંડ પણ કરાવી શકાય.

જે ઠોષને લખતાં ન આવડતું હોય તે તે ગણતરી કરનાર અમલદારને વીગત લખાવવા માગે તે તે લખી લેવાના પાડે તો તેને પણ રૂ૫૦) પચાસ સુધીનો દંડ કરાવી શકાય.

અગરજે વીગત ઓઠી લખાઈ હોય, કે પુરેપુરી ન લખાઈ હોય તો ગણતરી કરનાર કાગળ પાછો આપી લખેલી નોટીસ આપે કે ૪૮) કલાકની અંદર તે સુધારી બરાબર ભરી આપવો, ને તેમ જો ભરી ન આપયો હોય તો રૂ૨૦૦) બસો સુધીના દંડની સજા કાયદામાં ફરમાવેલી છે.

હમણાંજ (એટલે ગઈ તારીખ ૯ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૦૬ ની રાત્રે) છેલ્લી વસતીની ગણતરી થયેલી હોવાથી ઉપલી વીગતો જાણવા લાયક થઈ પડશે. કાયદામાં ફરમાવેલી ઠોષ પણ સજા એ ગ

અપોલો બંદર-હીંદુસ્તાનનો દરવાજો.

જીવનની વખતે અમલમાં મુકવાની ફરજ પડી હોય એવું જણાયું નથી. કોઈ પણ ક્ષણે એ કામમાં અડચણ થી જી હોય એમ દેખાતું નથી. વસંતીની ગણતરી બાબત અગાઉ લોકનાં મનમાં તરેહવાર વહેમ હતા એમ મનાતું કે સરકાર કર વધારવા સારું કે લશ્કરમાં સોફને જાણીથી ભેડવા સારું ગણતરી કરાવે છે. વળી એમ પણ માનવામાં આવતું કે સોફની સંખ્યાની મોજણી કરવાથી સોફ પર ઇશવરી કોષ ભરે છે ને લોકની સંખ્યા ઓછી થાય છે.

આખા દેશની વસતીની ગણતરી દર વરસે એક વખતે કરવાનો ચાલ છે. એ ગણતરી સરકાર કરાવે છે. એમાં મુંબઈ શહેરની વસતીની ગણતરી કરવાનો ખરચ સરકાર તથા કોરપોરેશન સરખે ભાગે આપે છે. એવી છેલ્લી ગણતરી ૧૯૦૧ ના સાલમાં તા. ૧ જી માર્ચને દિવસે થવામાં આવી હતી. પણ આગળ લખાઈ ગયું છે તે પ્રમાણે તે વખતે મુંબઈ શહેરમાં મરકીનું ભેર વીશિય હોવાથી ઘણું સોફ બહારગામ નીકળી ગયું હતું. ને વસતી ઓછી ઓછી થઈ હતી કે ફક્ત ૭૭૬૦૦૬ માણસો મુંબઈમાં વસતાં હોય એવા હિસાબ નીકળ્યો હતો. મુંબઈની સાધારણ વસતી ખરેખરી કેટલી છે તે જાણવાનું તરેહવાર કારણો ને લીધે ઘણું અગત્યનું હોવાથી દર વરસનો દાયકો પુરો થવાની વાટ ભેવા વગર અધવચે નવી ગણતરી કરવાનું કોરપોરેશને ડરાવ્યું. એ કામ સારું જોઈ બહાલી સરકારે આપી ખરી, પણ ખરચ આપવા ના પાડી. સીટી ઇમ પર્વમેન્ટ ટ્રસ્ટ તરફથી રૂ.૨૫૦૦) ની નાની રકમ પોતા તરફના ફાળા દાખલ મળી છે તે સીવાય એ ગણતરીનો બધો ખરચ મયુનીસીપાલિટીને માથે પડ્યો. એ ખરચ રૂ.૨૫૦૦૦) જેટલો થવા જશે. હજીમુકી ગણતરીનો પાકો હિસાબ બહાર પાડી શકાયો નથી પણ જે વીગત બહાર પડી છે તે

ઉપરથી જણાય છે જે લગભગ દર જાખ માણસની વસતી ગણાઈ છે, એટલે આગલી ગણતરી કરતાં બેથી સવાબે લાખ જેટલી વધારે. એ પરીણામ પરથી દેખાય છે જે વચગાળેની ગણતરી કરવાનો ખરચ ફાકડનો થયો નથી. એ શુભ કામની શાખાથી માટે ભાગે તનદરે સંતોષાતાંના વડા, ડાક્ટર ટરનરને ધટે છે, જેઓએ વારે ધડીએ નવી ગણતરી કરવાની જરૂરીઆત પર કોરપોરેશનનું ખયાન ખેંચ્યું હતું.

પેટા કાનુનો.

શહેરનો મયુનીસીપલ અમલ સાધારણ રીતે શી રીતે કરવો તે મયુનીસીપલ આક્ટની જુદી જુદી કલમોમાં નક્કી કર્યું છે. પણ તરેહવાર જુદી જુદી બાબતોની બારીકીને લગતા ખાસ નીયમો બનાવવાનું કોરપોરેશનને જ સોંપવામાં આવ્યું છે. એ નીયમો અથવા પેટા કાનુનો (By-Laws) મયુનીસીપલ કાયદાની કલમોના કોષ્ટકોમાં નથી જુદા પડે એવી રીતે ઘડાય નહીં, એટલે કે એમ નહીં થાય જે મયુનીસીપલ કાયદામાં ચોક્કસ ચીજ વાસતે ચોક્કસ બંદોબસત ડરાવયો હોય તેથી જુદા જ કે અચુક્ત કોષ્ટકો બંદોબસત પેટા કાનુનથી કરાય. જે જુદી જુદી બાબતો પર પેટા કાનુનો ઘડવાની કોરપોરેશનને સત્તા છે તેમાંની કેટલીક નીચે પ્રમાણે છે :—

ગટરો, ગટર સંબંધી કામો, ખાળી કુવા, જાળવે વગેરે બંધાવવા, ચાલુ રાખવા તથા તેનો વહીવટ કરવા બાબત;

પાણીનાં બાંધકામો, નળો તથા પાણી પુરું પાડવાની સઘળી ગોઠવણો બાબત;

ધરનાં બાંધકામ, ધરની અંદર કે બહાર હવાની આવજાવ સારું ખુલ્લી જગ્યાઓ રાખવા બાબત; કારખાનાં, ગોડાઉન, તબેલા, કુખ વેચવાની કુકાનો, મારકીટો, કસાઈખાનાં, કપ્રસતાન, મ સાણ વગેરે પર દેખરેખ રાખવા તથા

તેમને સારી હાલતમાં રાખવાના ધરતા બંદોબસત બાબત.

કસાઈઓ ઉપર દેખરેખ તથા તકે દારી રાખવા બાબત, ખોટાં વજન કે માપ કોઈ મારકીટમાં વપરાય નહીં તે ની દેખરેખ બાબત તથા મારકીટોના ભાવની ટીપ બહાર પાડવા બાબત.

જનમ તથા લગન તથા મરણની નોંધ રાખવા બાબત, વસતીની ગણતરી કરવા બાબત.

સ્ટેનડીંગ કમીટી પોતાને સોંપેલા કાંઈ કામ પેટા કમીટી પાસે કરાવવા માગતી હોય તો તે વીથે કરવા જોઈતા બંદોબસત બાબત.

નંદાઈ સંકુલસ કમીટીના કામના બંદોબસત, કેળવણી કે આસપોસત સાથે કોરપોરેશન કોઈ જાન્યુકની કમીટી નેમ્સે તેના કામના બંદોબસત બાબત અને

સાધારણ રીતે મયુનીસીપલ કાયદા નો ફરમાનો તથા ધરાદાઓને અમલમાં મુકવા સાથે કાંઈ પણ બંદોબસત બાબત.

એ પેટા કાનુનો કાયદાની કલમો માફકજ અમલ કરી શકે, અને વળી કોરપોરેશનને એટલે સુધી સત્તા છે જે કોઈ પણ પેટા કાનુનનો ભંગ કરવા સાથે ૩૨૦ સુધીની હદમાં તેને ગમિ તેટલા દંડ નક્કી કરે, ને જો કોઈ પેટા કાનુનનો આણે ભંગ થાય તો ૫ હેલાં ભંગ સાથે તકસીરવાર કરવા પછી અથવા કમીશનર તરફથી તે ભંગ અટકાવવા સાથે નોટીસ મળવા પછી દરેક દિવસને સાથે ૩૧૦ ની હદ સુધીનો દંડ નક્કી કરે.

એ રીતે ખુદ કાયદો ધરવાની પણ સત્તા કોરપોરેશનના હાથમાં મુકવામાં આવી છે. પણ એ અગત્યની સત્તા સંભાળથી ભાગવવામાં આવે ને તેનો ગેરઉપયોગ ન થાય તે માટે ચોકાસી ધણી રાખેલી છે. તેમાં મુખ્ય તો એ કે કોરપોરેશનનો ધરેલા

દરેક પેટા કાનુન સરકાર તપાસી જુવે, ને સરકાર બહાલી આવે તોજ તે અમલમાં આવે ને નહીં તો રદ જાય. વળી ખીજ ચોકાસી એ કે, કમીશનર ને લાગે કે ચોકાસ બાબત સાથે પેટા કાનુન ધરવાની જરૂર છે તો તે પેટા કાનુનનો એક ખરડો તૈયાર કરી તે કોરપોરેશન સનમુખ મુકે. કોરપોરેશન તે ખરડો પસંદ કરે તો તે વીથે સરકારી ગેઝેટમાં તથા સથાનીક વરતમાન પત્રોમાં જાહેર ખબર આવે કે અમુક પેટા કાનુન બનાવવાનો ધરાદો છે. ને કોઈને કાંઈ વરવાંધો હોય કે સુચના કરવી હોય તો તે કોરપોરેશનની જાણમાં લાવવા સાથે દોઢ મહીનાનો વખત આપે. એ વખત દરમ્યાન કાંઈ સુચના કે વરવાંધો લખાઈ આવ્યો હોય તો તે ધ્યાનમાં લે. દરેક સુચના કે વરવાંધો લખીને માફલી આવવા જોઈયે. પણ કોઈ ધણી પોતે જાતે હાજર થઈ, કે પોતાના વકીલ કે આડવીયા મારફતે, માટે માફ વાંધો જણાવવા માગતા હોય, તો જે દિવસે તે બાબત કોરપોરેશન પાસે નીકળવાની હોય તેની ૧૦ દિવસ આગમજથી પ્રમુખને ચેતવણી આપી તેમ કરી શકે. જે દિવસે કોરપોરેશન અમુક પેટા કાનુન પર છેવટનો વીચાર ચલાવવાની હોય તેની ઓછામાં ઓછો એક માસ અગાઉથી તેની એક છાપેલી નકલ જાહેર ભાગને વાકફ થવા સાથે મયુનીસીપલ આર્કીસમાં ખુલ્લી મુકવામાં આવે ને જેને ગમે તે આવી વગર હમિ તે વાંચી જાય. વળી એક રૂપિયાની હદમાં કમીશનર દ્વારા તેટલી કીમત લઈ, કોઈ માગે તો તેને છાપેલી નકલ લેવાની પણ આપવી.

છેલ્લે વળી જ્યારે કોઈ પેટા કાનુન કોરપોરેશન પસાર કરે અને તેને સરકાર બહાલી આવે ત્યારે તેને સરકારી ગેઝેટમાં છાપવા પડે ને એમ છાપવા પછીજ તે અમલમાં આવે.

વખતો વખત જે પેટા કાનુનો અમલમાં હોય તે સરવે છાપાવાની તથા

ને માગે તેને નક્કલ દીઠ બેઆના કીમ ત લઈ વેચવાની કમીશનરને માથે ફરજ મુકેલી છે. વળી વધારે એવી ફરજ કમીશનરને આપેલી છે જે તેણે વરતમાનપત્રોમાં જાહેરખબર છપાવી લેાકને જાણાવવું કે એ રીતે ફક્ત એકાદ જીથી પેટા કાનુનોની નકલો વેચાવી મળશે, એટલુંજ નહીં પણ વધુ એમ કમીશનરને ફરમાવ્યું છે જે મથુનીથી પણ આશિસમાં તથા મારજીટો, કસાઈ આના તથા લોકની જાહેર આવજાની બીજી જગ્યાઓએ તથા જે ઠેકાણે એ પેટા કાનુનો લાગુ પડતા હોય તેવે ઠેકાણે પાટીયાં ઉભાં કરે ને તેપર પેટા કાનુનો રંગાવે કે તેની નક્કલ ચોંટાડે ને વખતો વખત એવાં પાટીયાં જીતાં થઈ જાય તેને નવેસરથી બનાવે.

સરકારે પેટા કાનુનોને બહાલી આપવાનો હક રાખ્યો છે તેમ જોઈ બહાલ કરેલા પેટા કાનુન પાછો ખેંચી લેવાનો પણ હક રાખ્યો છે, તે એવી રીતે કે સરકારને જોઈ પણ વખતે એમ ભાગે કે ચોક્કસ પેટા કાનુન કે તેનો જોઈ ભાગ રદ કરેલા જોઈયે તો તેમ કરવાનાં કારણો તેણે કારપોરેશનને જણાવવાં ને ચોક્કસ વખત ઠરાવેલા, જટલામાં કારપોરેશનને તે બીજી સરકારને પોતાનો બીચાર જાહેર કરેલા. કારપોરેશન જે કરે તે ધ્યાનમાં લીધા પછી સરકારને વાજબી ભાગે તો સરકારી ગેજેટમાં તથા સથાનીક વરતમાનપત્રોમાં જાહેર ખબર છપાવી પેલા પેટા કાનુન કે તેનો જોઈ ભાગ રદ કરી શકે. કારપોરેશન જોઈ આપેલા પેટા કાનુન રદ કરવા સામે વાંધો લે, ને સરકાર ધારે કે તે રદ થવો જોઈયે, તો સરકાર તેને રદ કરી શકે, પણ કારપોરેશનની મરજી વીરૂધ્ધ પેટા કાનુનનો ફક્ત ચોક્કસ ભાગ સરકાર રદ નહીં કરી શકે.

સરકારનો કબજો.

જીદા જીદા મથુનીથીપલ સત્તાધારી એ બીજી અખતાં આગળ અપાઈ ગયું.

છે જે કાયદામાં નેમલા પણ સત્તાધારી એ ઉપરાંત મુખ્યમંત્રી સરકાર એક એ સત્તાધારી છે. ફેટલીક બાબત સરકારે પોતાના હાથ અને હુકમમાં રાખી છે, ને ફેટલીક બાબતમાં કારપોરેશનની હકુમત બાજુએ મુકી પોતાના હાથમાં હકુમત લઈ લેવાની ગોઠવણ કાયદામાં મુકી છે. એ ગોઠવણ નીચે પ્રમાણે છે :-

ચોક્કસ બાબતો જે કાયદામાં દર શાવેલી છે તે બીજી જો સરકારને ફરીઆદ મળે ને તપાસ કરતાં તેની ખાતરી થાય કે કાયદામાં ફરમાવવા પ્રમાણે જે ઘટવું કરવું જોઈયે તે પ્રમાણે કારપોરેશનને કરવું નથી તો સરકાર એક હુકમ કાઢી ચોક્કસ વખત નેમ કે જે વખત દરમયાન જે ઘટવું હોય તે કારપોરેશનને કરવું જોઈયે.

કાંઈ તુરતા તુરત ઉપાય થવો જોઈયે એવી બાબત હોય તો ઉપરોક્ત હુકમ કાંઈ પણ આગમજથી ચેતવણી આપવા વગર સરકાર એકદમ કાઢી શકે. પણ જો એવી ઉતાવળની વાત ન હોય તો એક માસ અગાઉથી સરકાર કારપોરેશનને, અથવા ચાહે તો કમીશનરને પણ અમેલી નોટીસ આપી ચેતાવે કે એવો હુકમ કાઢવા જેવી વાત છે, વાસતે તેવો હુકમ કાં નહીં સરકારે કાઢવો તેનાં કારણ દરશાવવાં, ને જે કારણ દેખાડવામાં આવ્યાં હોય તે ધ્યાનમાં લઈ પછી ઠીક ભાગે તો સરકાર હુકમ કાઢવો.

અગરજો એવો હુકમમાં મુકરર કરેલા વખત દરમયાન જે ઘટવું હોય તે કારપોરેશન નહીં કરે તો તે કામ કરવા સાથે સરકાર પોતાનો માણસ નેમ, ને તેનો પગાર તથા તેને સોંપેલાં કામનો તથા તેને લગતો સેરને સરવે ખર્ચ મથુનીસીપલ લીબેરીમાંથી અપાવે.

વીહારનું તળાવ, જે સરકારે બાંધી કારપોરેશનને વેચ્યું છે, ને જોને લગતું કરજ હકતાથી કારપોરેશન સરકારને

ભરે છે, તેને વીથિ એવી સત્તા સરકારે રાખી છે જે તેઓએ તપાસ કરવા ને મેલા કોષ્ટ શખ્સના રીપોરટપરથી એ મ માલમ પડે જે તે તળાવને લગતા કોષ્ટ બાંધકામ સારી હાલતમાં નથી, તો તેઓ કોરપોરેશનને તથા કમીશનરને લખીને ચેતવણી આપે કે અમુક વખત ની અંદર તે બાંધકામને સારી હાલત માં મુકવા બેઠવું કરવું. એવી ચેતવણી મળવે કોરપોરેશનની તથા કમીશનરની ફરજ છે કે પોતાની સત્તા પ્રમાણે જોડલી હદ સુધી અને તેટલી હદ સુધી બેઠવું કરી નાખવું. અગરબે નહીં ફરે તો સરકાર બેઠવું કામ કરાવી લેને તેનો ખર્ચ આપવા કમીશનરને હુકમ કરે.

અગર ઉપર પ્રમાણે સરકારે કરાવી લીધેલાં કોષ્ટ કામનો ખર્ચ આપવા કોરપોરેશન ના પાડે તો કેમ? તેનો પણ હલાજ રાખેલો છે. સરકાર હુકમ કરે કે આટલી રકમ પગાર કરવી. ચઉદ ઈ વસની અંદર તે રકમ કોરપોરેશન પગાર કાઢી તો ઠીક. નહીં તો જે બેંક માં મયુનીસીપાલીટીનાં નાણાં મુકેલાં હોય તેમાંથી તે રકમ મળવવા સરકાર કોષ્ટ આસામીને નેમ; ને તેને હુકમ આપે કે તે બેંકમાંથી પેલી રકમ લેવી. પેલા આસામી એવો હુકમ બેંક ને દખાડે તો બેંકને તે રકમ આપવાની ફરજ પડે અને તે રકમ સંબંધી તેના ઉપર કોરપોરેશનનો કચો દાવા ચાલી શકે નહીં.

એ રીતે, પોતાના લેમજ થીહરના હાલ અરથે, સરકારે કોરપોરેશનનાં કામકાજ ઉપર પોતાનો મજબુત કાબુ રાખ્યો છે.

નવો મયુનીસીપલ કાયદો.

(૧૯૦૫ નો ૫ મો.)

આ લખાણ ચાલુ હતું તેટલામાં એક નવો મયુનીસીપલ કાયદો મુજબની સરકારે પસાર કર્યો છે. એ કાયદો તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બર ૧૯૦૫ ને ઈવસથી અમલમાં આવ્યો. એથી અસલ મયુની

સીપલ કામદારોમાં કેટલાક અગત્યના ફેરફાર કરવામાં આવ્યા છે, જે આ લખાણમાં દાખલ કરી શકાયા નથી. કારણ કે બહુમતે લખાણ કાયદો પસાર થયો તે આગમનનું લખાણ મુક્યું હતું. કોરપોરેશનના સભાસદની ચુંટણી વધારે ચોખ્ખી રીતે થઈ શકે તે વીથિ, મયુનીસીપલ સેક્રેટરીનો પગાર રૂ. ૧૨૦૦ સુધી વધારવા વીથિ, ધરની તથા ખીજી ગટરો તથા ગટરનાં કામો, સંડાસો, તથા સુખચાંદીને લગતી ખીજી તરેહવાર ગોઠવણો વીથિ, રસતાની એક સરખી લાઈનમાં વખતો વખત ફેરફાર કરવાની સત્તા મળવવા વીથિ, ધર બાંધવાની રીત, ધરની ઉંચાઈ તથા બાંધકામપર મયુનીસીપલ દખરેખ વીથિ, ધરોમાં ગીચ વસતી અટકાવવા વીથિ, તથા એ ઉપરાંત ખીજી તરેહવાર બાબતો વીથિ એ નવા કાયદામાં કલમો દાખલ કાઢી છે. એ કાયદો સને ૧૯૦૫ ના પાંચમા કાયદા દાખલ નોંધાયો છે. જુદી જુદી કલમોથી આગલી કલમોમાં થી રીતના ફેરફાર કર્યા છે તે વીગતથી સમજાવવા માટે તે બહુ લંબાણ થઈ જાય, એટલું જ નહીં પણ ધણી ગુચવણભર્યો વીચય થઈ પડે. એટલા વાસતે આ નવો કાયદો અમલમાં આવ્યો છે ને તેથી મારાં લખાણમાંની કેટલીક બાબતોમાં ફેરફાર થયો છે, એટલી ચેતવણી વાંચનારને આપવી બસ સમજી લઉં. આ નવા કાયદાનો અસલ ખરડો ધડી કહાડવામાં માજી મયુનીસીપલ કમીશનર મી. ડબલ્યુ. એલ. હારવી, તથા મયુનીસીપલ સેલીસીટર મી. હેસલી કાંકરડોનો મુખ્ય હાથ હતો. જુનો કાયદો થી થી બાબતમાં ખામીભર્યો હતો ને તેને થી રીતે સુધારવાની જરૂર હતી તે વીથિનું જ્ઞાન, પોતાના ઈમારતોની ફરજો જાળવવા દરમિયાન એ બે ગ્રહસથો એ પુશકળ મળવેલું હોવાનું બેઠ્યું, ને તેને એઓએ સારો ઉપયોગ કર્યો હતો. કોરપોરેશન એ તથા એ પછીના ખરડા બહુ બારીકાથી તપાસવા હતા, અને

લોકના લાભ સાચવવાની બહુજ સંભાળ લીધી હતી. કોરપોરેશનના વીચારો ઉપર સરકારે સારું લક્ષ્ય આપ્યું હતું, ને ને ને બાબદોમાં સરકારથી કોરપોરેશનનો વીચાર વેગળો હતો તેવી બધી ખરી બાબદોમાં સરકારે કોરપોરેશનના વીચાર પ્રમાણે ચાલવાનું વાજખી પાડ્યું હતું. એ કાયદા પાછળ કોરપોરેશનમાં તેમજ સેન્ટ્રલિઝમ કાઉનસિલમાં મુખ્ય મેહેનત આનરેબલ સર શ્રીરામ શાહ મેરવાનજી મેહેતા તથા આનરેબલ શ્રી મી. ઇ. ભગસીમ રક્ષિતલલની હતી. મયુનીસીપલ કાયદો ૧૮૮૮ માં પસાર થયો ત્યાર પછી તેમાં થયેલા આ ૧૯૦૧ વાળા બહુ અગત્યના ફેરફારો વખતે પણ આનરેબલ સર શ્રીરામ શાહ મેરવાનજી મેહેતાના ઉડાં જ્ઞાન અને બોહોળા અનુભવની મદદ મુખ્ય થઈને મળી એ બધા સારાં નસીબની વાત છે. કારણકે અસલ કાયદો ધડાવવામાં એ એએ ને આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો અને ત્યાર પછી ૧૭ વરસની લાંબી સુરત સુધી તે કાયદા પ્રમાણે મયુનીસીપલ કોરોબાર ચલાવવામાં પણ ને તેવાજ આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો, તેથી કાયદામાં શા ફેરફારોની જરૂર હતી, ને અમુક ફેરફારથી શી અસર થશે, તે એએ કરતાં વધારે સારી રીતે બીજાં કોઈ સમજી શકે નહીં. એ એથી એવી કામગીરી મદદો મુખ્ય થઈને હજી બધાં વરસો સુધી મળવી રહે એવું આપણે અંતઃકરણથી ધમધમીશું.

પહેલો ભાગ સમાપ્ત.

આ લખાણ શરૂ કરતી વખતે લખનારે પોતાની નેમ નીચલા શબ્દોમાં સમજાવી હતી:—

“કોરપોરેશનનું હાથનું બંધારણ થું છે, તેનો વહીવટ કેટલો બોહોળો છે અને તે બોહોળો વહીવટ કરવાની તેની મુજબસ થું છે, અને સત્તા કેટલી છે અને એ વહીવટ તે કેવી રીતે બજાવે છે તે વીચારી કુંક સમજણ

આ લખાણથી આપવાનો મારો હારો છે.”

અત્યાર સુધીમાં જેટલું લખાયું છે તેમાં કોરપોરેશનનાં બંધારણ તથા તેના હાથમાં મુકેલી સત્તાને તે સત્તાપર મુકેલા જુદા જુદા આકાશો, તેની કામ બજાવવાની રીત. તેના કામને કેટલો ભાગ ને કમીટીઓથી બજાવી શકે, તેની સ્ટેનડીંગ કમીટીને સોંપેલું કામ, કમીશનરપર કોરપોરેશન તથા સ્ટેનડીંગ કમીટી કેટલે દરજ્જે હુકમ ચલાવી શકે, કમીશનરની સત્તા તથા ફરજો તથા તેપર મેલાયેલા તરફવાર આકાશો, મયુનીસીપલ કામની વચે પડવાની સરકારે પોતાના હાથમાં રાખેલી સત્તા, વગેરે બાબદોનું વર્ણન કરવામાં આ વયું છે. મતલબ એ કે, આ લખાણની ધારેલી નેમમાંથી મુખ્ય ધની મયુનીસીપાલીટીનું બંધારણ અને તેના જુદા જુદા અધિકારીઓની સત્તા એટલી બાબદો હવે પ્રુરી કરવામાં આવી છે, ને તેમ કરતાં આ લખાણનો પહેલો ભાગ સમાપ્ત થાય છે. આજ દીને કામદાજ તથા તનદરોસવીના અરથે લખનારને યુરોપ તરફ બીદાય થવું પડે છે; ને કારણને લીધે આ બીજય હાલ સુરત ચાલુ રાખવા બની શકે તેમ નથી. પાંચ છ મહિના બીતયા પછી જ મારે લખનારનું પોતાના વતને પાછું આવવું થશે ત્યારે આશા છે ને આ બીજય પાછો હાથ ધરી શકાશે. એમ બની શકશે તો, તે વખતે, કોરપોરેશનને ક્યાં ક્યાં કામો બજાવવાં છે, ને તે શી રીતે બજાવવાં છે, ને તેનો કોરોબાર કેમ ચાલે છે, ને તેનાં જુદાં જુદાં ખાતાં કઈ રીતે ગોઠવવાં છે, તે તથા ખીજી અનેક બાબદો વીશે લખાણ આગળ ચલાવવામાં આવશે તમાં સુધી વાંચનારને સલામ કરી રજા લઉં છું.

